

Columbia University
in the City of New York

LIBRARY

תולדות גדולי ישראל

והגהות ותוספות וציאורים

וגאוני איטליאה

על ספר זכר לדיקים לצרכה

יד חוצרו מאת העוזר עזרת

אשר אסף וקיצץ הרב החכם המפורסם ח"ק

הקדש צ"ק פאדובה צקוראלי שמו

כמו "הרר הנבאל" גיפי זל"ה מ"ץ צ"ק קק לינטו

מדרכי שמואל גירונדי ס"ט

הנודע צעעריס שמו דצרי פי חכם הון

זה

יהיה

משפט

הספר וסדורו

מזה אחר

ומזה אחר

תולדות גדולי

ספר הנכד

ישראל וצפרט

זכר לדיקים לצרכה

גאוני איטליאה

שהעתיקתי מכתובת

ורצני פאדובה

יד הרב המחבר עלמו

שלא נזכר

ולרפתיו צבור שכלי

מהרצנים שקדמוני

למלאות את דצרי

וצפרט מהרב ח"ץ

ולצאר את המקומות

מלצד הגהות

אשר היו סתומים

רבות ותוספות

צספרו וציאורתיס

אשר האיר ה" את עיני

כיד ה" העוזה עלי

לעיין מלד ימין על

ותיקנתי את הלשון

דצרי הרב הנזכר

צאופן שיעלה לרצון

זכר לדיק לצרכה

כל קורא נעים

ומניה ומני תסתייס שמעתא

ויתחלם עילאה חלהא רצא

הנה מה טוב

ומה נעים

שבת אחים גם יחד :

יברך לקורא

והאל הבורא

הדן לבק זכות :

חן וכבוד יתן ה' למעלת החכם חן

חן ושכל טוב ימצא תלמידו

צעני אלדים ואדם וגמה עליהם רוח

המגיה והמפרט דצרי

חן צע"ה וצע"ה

פי חכם הון

איהן

איהן

Trieste

Tipografia Marenigh

1853

אות אלף

א': כמו"הרר אצרהס חזקוני חכס חסיד ומקובל אלדי אהוב נחמד להמקובלים
הגדולים מו"הרר אר"ן פואה והר"מז נב"ת כנראה מהסכמותיהם ונימוקיהם
לס' זאת חוקת התורה שהדפים צויניליאה הרצ חזקוני על בוטות התפלה וגם
הרצ הגדול סו"ר הר"זים מגורי הארי זל"ל כמו"הרר צנימן הלוי זל"ל רצו של
הר"מז העיד על המחצר הנ"ל כייש לו יד ושם בקבלה הפנימית והרצין תורה
צק"ק קראקא והניח אחריו צרכה כפלים לתושיה מחכמתו, א' ס' שתי ידות דרשות
עה"ת עפ"י הדין וע"פ הקבלה שהדפים מה"רר יעקב צנו צק"ק אמשטרדם.
ועוד כתב שיטות על התלמוד. זרע אצרהס סודות על התורה ופירוש גדול על
הזהר. הזכירס הרצ צנו שם בהקדמת שתי ידות:

ב': כמה"רר אצרהס פרינול מעיר אווניון צמלכות זרפת. מספרו הנחמד אגרת
ארחות עולם ניכר שהיה בקי צחכמת מהלך הכוכבים ותכונת המדינות
ואיכות האיקלימים. והניח עוד פירוש על התורה צס פרחי שושנים. ופירוש
על קהלת. ונימוקים ודרושים על ספרי הפילוסוף אריסטוטלים. מלכד ס' מגן
אצרהס שזר הרצ ח"ץ. כולם נמלאים צצית עקד הספרים צעיר פארמה:
ג': מוה"רר אצרהס צכמה"רר מיימון זל"ה יאפיל. היה מרצני אלגזייאיר צזמן
הרצ למס יאודה עאייש. יש לו חתימה צתשובות אורח ללדיק להרצ
רודריגים:

ד': מוה"רר אדם צוכדי רופא מוצהק דרשן ודיין צעיר ליורנו צזמן הרצ יד
נמלאני יש לו הרצה חתימות צספרי רצני דורו והרצ הנ"ל מזכירו לשבח צספרו.
וגם צספר שצר צמלרים מזכירו צכצוד:

ה': מוה"רר אליהו חיים פרונסולי חתם צהסכמת ס' עצודת התמיד פי' התפלה
והיה מרצני ליורנו ואחיו מה"רר יצחק חיים היה משורר גדול וכדפסו ממנו
כמה שירים צספרי רצני דורו ועיין ס' קול עוגב: והיה מרצני ליורנו וחתם
צאיוה הסכמות ופסקי דינים שדפסו שם:

ו': פמה"רר אצרהס פאדרו צן הגאון צעל חסדי דוד ושושנים לדוד יש לו
תשובה צסו"ת יוסף אומן סי' ו' והיה חתנו של הרצ מופת הדור רצינו חי"דא
זלה"ה ונפטר צקלרות שנים תכף ומיד שהוליא לאור ספרי דצי רצ להרצ אציו
זל"ל ועשה צו הקדמה יפה:

ז': מהמ"רר אפרים גאליקו צכמה"רר יוסף זל"ל מחכמי עיר מודנא דדור האחרון
פליג ליה רציה יקרא עוצא בהקדמתו למ' שג"ת: זרע אלה"ת: חלק' ח' ותמן תני
דצי ר' ישמעאל בהנא רצא דאיה"ה: פיה"ה: שפלא: אריפא אודס: פעדה יקר
מכל בלי חמדה, ותא חזי מאן גברא רצת קסה"ה: עליה: וצבא: הקדמה יפה

אלה

אות

א: מה"רר איזק עירנא חצר ספר מנהגים של פולין ואשכנז דייני תפלות וסדר היום ואצירייהו, וכל ענין וענין יש זו ההלכה והפירוש צלדו שנותן טעם לכל דבר ודבר וצספר הספר יש זו קל"צ סעיפים תוכחות מוסר והנהגות עובות המכונים צסס אר"חות חי"ים ועוד אחריהם קצת אזהרות אחרות המכונות אור"ח חי"ים למעלה למשכיל ונדפס ס' זה צסנת שלו"ס צוינליאה והרצ הנ"ל צומן מה"רש ומהר"ק הקדוש כח"ס צהקדמתו:

ב: כמו"הרר אצרהס פרינול חיצר ס' מ"גן אצרהס והוא כ"י על ענין האמונה וויכוח נגד הנוצרים יש צו ע"ג פרקים ומהקדמתו נראה שהיה תושב פירארה שנתצ שהוכרח לכחוצ הספר הזה מפני אלינא הדוכוס ארקולים וזוגתו ואחיו שהס הרהיצוהו וינאוהו לצא לפניהם פעמים רצות להפוכה עם חכמיהם וכ"ו והספר נחלק לוג"ג פרקים ומדצרו צפ' ע"צ מוכח שהיה קודם שנת רע"צ לאלף הששי • נמצא ציד כ' צנימין שלמה מינירצי : ועוד ס' אצרת ארחות עולם נדפס פעמים שלש ומה"רר חיד"א ז"ל צחומת אנך הזכיר פי' לקהלת עודנו כ"י

ג: כמוה"רר אליעזר דוד מהטוב א' מרצני פירארה צומן מוה"רר חזקיה פינלי ומה"רר משה עיראלינה וכמוה"רר מררכי יוסף קארפיניטא ומוה"רר יאודה מפאנו זל"ל חיצר ס' עיר דוד הזכירו הרצ צנו צהקדמת ספרו כסאות לצית דוד ויש צידי פסק כ"י מהרצ זל"ל צענין חניות ההלואה וחתום ר"ח אייר שנת שפ"ג:

ד: כמוה"רר אליה דניאל מהטוב מעיר לינטו צומן כמוה"רר פלטיה מונסיליסי ומה"רר יאודה חיים ריקנאטי וסייעתייהו יש הרצא פסקים ממנו צפחד ילחק. ויש צידי פסק א' להסיר מנהג רע שהיו נוהגים ללמוד צין פסוקי דזמרה ליסתצח חתום צסנת ת"הל אור לפ"ק ונלע"ד דצסתמצא צפחד ילחק ובן כתצ אד"ס הוא הר"ר ה"ליה ד"ניאל מהט"וב וגס דפסק הנ"ל אשר צידי מכנים אותו בן הרצנים הנ"ל צאמרס דרך לחות יסתצח מעשה ידי אד"ס יקר הערך אשר קנא לאלדיו וכ"ו ועוד יש צידי כסך כ"י ממנו צענין עזילת אשה צימי דס טוהר והוא משנת התכ"ט והסכימו עמו הרצנים ר' פלטיה מונסיליסי וה"רר ריקנאטי זל"ל כדי לאסור צין ליולדת צין למפלת לצצול קודם ז' שצעות לזכר וע' לנקצא וסיים מהר"ר הנ"ל וזאת התורה ואין לצטל מנהגא עכ"ל וזה דבר פלא כי עכשיו צפירארה אין נוהגין כן ול"ע:

ה: כמוה"רר אצרהס יוסף שלמה גראליאנו זלה"ה צכמ"הר מררכי גראליאנו ריש

לספר רצו הנ"ל ז"ל: והניח אחריו ספר שעשועי אפרים המפרש כל חתין וגמין שבתורה וסזל יסורין צאהזה ועסק צתורה דומק ונפטר צסס עוז וכבוד עשו לו כל בני קהלתו ורצני דורו וצפרט רצו הגאון ז"ל:

ח': מה"ר אהרן תאומים אצ"ד דק"ק וורמשיא חיצר ס' צגדי אהרן פי' התורה' מטה אהרן פי' הגדה ש"פ וכדפסו צאשכנז ועוד מצורים אחרים הניח אחריו צבת"צים, ונהרג על קדוש ה' ה"ד זיע"א:

ט': כמוה"ר אברהם סגרי היה מקוצל ומסיד נושא ונותן צחכמת האמת עם תלמיד הגאון הרמ"ז ז"ל ה"ה במוה"ר גור אריה פינלי ממנטובה וכמוה"ר צנימין הכהן מריגייו והמקוצל מוה"ר יוסף אירגאס מליבורנו ומתומים צאולרותי אגרותיו שכתב צעניינים אלו להרצנים הנזכרים. חיצר צקשה יפה לזמן המגיפה נדפס צכל מחזורי אשכנז ע"פ הדרת קדש • ועוד הניח אחריו מצורים כ"י ופסקים • הוא היה זקנו של מורי הרצ הגדול כמוה"ר ילחק רפאל פינלי ז"ל אצ"ד דק"ק פאדובה.

י': הגאון המופלא רצינו אהרן רומאנין ז"ל מרצני פאדובה הקדמונים צזמן הרצ החסיד הקדוש מוה"ר שמואל אצואצ.הצזכירו צתשוצת דצר שמואל סימן קפ"ג צענין הקדישים של האצלים ותלמידו הרצ הגדול רצינו ילחק מייס כהן דק מהחזנים זלוק"ל הפליג צשצחו מאד צהספדו • הוא היה נעים זמירות ישראל שליח לצור ומ"ץ צצה"כ ק"ק אשכנזים. וצן צנו הוא החכם הגדול הרצ מוסר מלכים: ראיתי צקונטרים צכרון נשמות רצני קהלינו שהרצ הנ"ל הרצין תורה והעמיד תלמידים הרצה והיה חכם כולל דורש עוז לעמו ונפטר לחיל העה"צ צליל ש"ק כ"ט אצ ש' ה"תלו: וכבוד עשו לו צמותו ומקו עי' מנצת אצן אשר שמו על קצרו הדצרים האלה:

קהל גדול פאדובה צועק מרה על
הלכה ארון האלקים זה כמו"הרר
אהרן רומאנין

ז"ל

אם יאסף צדיק חסיד ממנו
קול מתפלל נעים ישאר לנו
אם המלמד עוקר הר יעזבנו
סופר צחות לא יסור מעמנו
ויהי בנסוע אהרן חסרנו
כל טוב כל אור כל נר מן אז קדרנו

מתא וריש מתיבתא צק"ק מודינא צזמן הגאון דודו במוה"ר נתנאל סגרי
 זלה"ה הרצ המחר ספר עפר יעקב המוצא כמה פעמים צפחד ילחק וצזמן
 הגאון החסיד האלדי הקדוש הרמ"ז זל"ל יש קצת מתשבותיו צס' עפר יעקב
 כתיבת יד וצספר פחד ילחק וצפרט צערך נערה אם נולדה ציום ששי
 הציא דצריו שכתב צשנת תל"ג סך קיבל מאצותיו לעשות לה מזכרת או לעמוד
 על משמרת שלא תארע לה איזה קלקול נפילה ח"ו ומתס מוכח שהיה לו גס
 כן יד וסס צנסתרות שכתב אמס אית לן צזה טעמי עמיקתא ומסתרתא
 דאין מוסרין אותם אלא לננועים עכ"ל . שוב ידעתי נאמנה שחיצר נימוקים
 על כל ד' טורים והזכיר הגאון מוהר"רין צזרע אמת חלק יורה דעה סוף
 סימן ג' וז"ל וכן מלאתי צהגהות מהר"ר אי"ש ג"ד זל"ל ועל פסקו הנ"ל
 עיין מה שכתב הר"ר חי"דא צעין זוכר אות ג' מערכת צ' ועלה לשמים
 צס"ק פרשת חיי שרה שנת הת"מ כמ"ס במוה"ר נתנאל הלוי ז"ל צתשובה
 הוצאה צפחד ילחק ערך עומאת אהל

(תוספת מוה"ר רמס"ג זל"ל)

במוה"ר אליעזר נחמן פואה זל"ל תלמידו ואיש סודו של הרמ"ע זל"ל
 חסיד ומקובל היה לו חצרה קדושה צק"ק רגיו נקראת חצרת העלוצים וחיצר
 ס' מדרש צחידוש פי' הגדת פסח ונדפס צוינליאה וצליוורנו ויש צו מרגליות
 יקרות . ועוד מתוס צאולרותי ספריו גורן ארנן צ' חלקים דרשות ומידושים
 עה"ת ועל גפ"ת ופירוש על אצות . ופרקי התשובה שלו כ"י . ומוה"ר צנימין
 הלוי רבו של הרמ"ז היה קורא אותו צסס איש אלדים קדוש לדיק יסוד עולם
 זיע"א : (עד כאן תוספת)

ו': במוה"ר אפרים כהן זל"ל אחד מרצני עיר מודנא היה פלפלא חריפא
 ונדפסו הרצה מתשבותיו צכ' פחד ילחק . צסו"ת דצרי יוסף אירגאס צהסכמה
 על פדיון שצויים וסס הראה תוקף פלפולו וצסו"ת שמש לדיקה למה"ר שמשון
 מורפורגו זלה"ה . ואנוי שמעתי כי הרצ הגדול מוהר"ך זל"ל למד תורה
 מפיו והיה מזכירו לשצח זיע"א :

(תוספת)

כמה"ר אצרהס אלמו שנינו פרח צשנת שג"צ והניח ספר אחד צחכמת
 הקצלה צעיר ורנקצורט שחצר צירושלים עה"ק ת"ו ככתוב צרשימת ספרי ר'
 חיים צן יוסף מיכל דף שי"ו ע"צ וגראה שהיה ממשפחת הרצ ידי משה
 אלמושנינו (ע"כ תוספת)

ז': במוה"ר אהרן מפיסארו חיצר ס' תולדות אהרן והוא מורה מקום הפסוקים
 צכל הש"ס והוא ספר נכרך לדרשנים, ונדצק עמו צכרך אחד ס' תולדות

א': כמו"ה רר חלקנה דיל מדיגו רצא דעמיה מדצרכא דחומתיה צק"ק קנדייאה רצ שלם וחסיד הרצין תורה עם אחיו הגאון מו"ה משה (שהלך אח"כ לירושלים) ואחיו אחר מה"רר אליהו והם ילאו בלטה המרצ נכד מה"רי קולון לעזרת מה"רר משה קפסלי ז"ל וג' אלה גדולי עולם היו בני הגאון המופלג בחסידות מוה"רר אצא הזקן שזכור לקמן צמי' י"ז, ונזכר גם צשו"ת מהרס פאדוצה סי' פ"ח צכצוד והדר .

ב': כמוה"רר אלעזר ב"ץ וועלשיר אצ"ד דק"ק קערמניץ, הרצ צנו הציא איזה חידושים צספר צרכת טוצ על התורה ומשם מוכח שחצר פירוש על תנ"ך עד"ה:

ג': כמוה"רר איזק חזק חיות חכם מקוצל, הרצ צרכת טוצ הציא מפירושו ד' י"ה, כ"א, פ"ח :

ד': מוה"רר אברהם אשכנזי מלצוז, הרצ צרכת טוצ הציא מחידושו: טו': כמוה"רר אברהם לנייאדו אציו של הרצ כלי חמדה חיצר דרשות עד"ת: טז': כמוה"רר אברהם גיסו, הרצ אציר יעקב הציא מחידושו על הש"ס: יז': כמוה"רר אצא דיל מדיגו הקדיש ס"ת וצנה צית הכנסת ונתן מתנה תכשיטי כסף ומרגליות כי עשיר גדול היה וצנה צתים וצירניות, אלוף תורני ורצ חסיד הרצין תורה צק"ק קאנדייאה ככתוב צס' אלים ד' כ"ט .

יח': כמוה"רר אליעזר צן הרצ אצא דיל מדיגו אציו אציו של הרצ יש"ר מקנדיא . רצ כולל צכל התלמוד וצפרט צפוסקים יש לו תשובות צספרי רצו מהרי"ל צח"ד סי' טו' וי"ו ורצו משיצ לו צכצור גדול . והוא חתום צפסק דרך ימין למה"רי סאמיגה עם שאר רצני בית דינו קנדייאה: וצנו הוא יט': כמוה"רר אליהו דיל מדיגו (אציו של היס"ר) חכם תורני, לא פילוסוף, רצ מופלג צתלמוד וצפסק דין רצן של כל צני ארצו ושמעו הולך צמלרים קושטנדינא וויניציאה ככתוב צס' אלים ד' כ"ט וגם הוא חתום צפסק דרך ימין למה"רי סמיגה הו"ל .

כ': כמוה"רר אליה קפסאלי, כתב עליו מהר"ס פאדוצה צסי' ל"ב כי הוא פרי עץ הדר, משנה לשנה הוא נהדר, הוא האדיר הנטוע צעיר קנדיאה שמו נודע צשערים חכמתו תאיר פניו קרני הוד ואשתומם על המראה והאריך צשצחו וזה כמוה"רר אליהו קאפסאלי צר פלוגתיה של מוה"רס אלאשקר חיצר ס' דצרי הימים ככתוב צס' אלים ד' כ"ט תלמידו של הגאון מוה"רר יאודה מינץ ז"ל שהיה לומד אליו צק"ק פאדוצה יע"א רצ גדול צתלמוד וצעיין התוספות . וצשובו לקנדייאה הרצין תורה והעמיד תלמידים גדולי עולם וצתוכס הגאון מוה"רר שמואל אלגאזי צעל ס' תולדות אדם יחסיין העדפס צויניציאה:

יעקב והוא תורה מקום להפסוקים של כל התלמוד ירושלמי מהרצ יעקב שפורטם והזכירו ג"כ הרצ סדר הדורות צמות המצודים :

ד': כמוה"ר אלישע צמוה"ר אברהם אצ"ד ור"מ דק"ק לולטליץ צמן כמוה"ר יעקב שפורטם חיצר פי' קר על ששה סדרי משנה הנקרא צס קצ ונקי ונדפס סצצ המסניות צכרן קטן להוליכו צביסו, צסנת התנ"ט .

ט': כמוה"ר איהו צכ"ר יוסף שמאע הלוי חיצר ספר מכסירי מילה קטן הכמות ורצ האיכות על כל דיני מילה ונדפס צליורנו מקרוב והוא ספר נחמד מאד ועוד חצר שו"ת קרצן אשה ומסס ניכר צקיאותו ועולס פלפולו ונדפס צליורנו .

י' כמוה"ר אברהם צר דפאל דוויגו זל"ה מעיר מודנא אחד מתלמידי הרמז" צמכות האמת וחצרו של החסיד מוה"ר צכ"ל ורצו הרמז"י היה משצחו מאד ואומר כי היה צעל דוח צהוצה להאיר צתורה כרצ כהוראי סצא, וליכנס ולצאת צשלוס כר' עקיציא (עיין אגרות הרמז"י זל"ל) וגס מהר"צ היה קורא אותו גצר עמיתו חסיד וענו . והיה ציתו פתוח לרוחה ומפץ חסד להטיצ לצריות וצפרט עם ת"ח הצאים מארץ מרחק ללמוד תורה ציסיצתו ונותן להס מטה שלחן כסא וצמורה וצגד ללצוש כמ"ס אחד מתלמידיו הרצ אשל אצרהס פי' על הזוהר צהקדמת ספרו . והיה קס צכל לילה לעסוק צתורה ולמוד מעומד כדי שלא תחטפנו שינה ונפטר לעה"צ צמנעוצה ש' תע"ד כמ"ס חצירו הר"צ צהספרו צס' גצול צנימין והגדיל מאד צסצחו .

יא': כמוה"ר אברהם סגרי א' מרצני קסאלי צמן הרצ פי' והר"ס צהלון . יצק מים על ידי הרצ המפורסס מהר"י צריאל זל"ל ולמד ג"כ עם מהר"צ כמ"ס הרצ עיקרי הד"ט י"ד דף ק"ח ע"ד תורתו זורחת צכמה ספרי רצני דורו דיש לו שמה תצוצות שלימות . הוא היה נוטה להחמיר צדלתות שכונת היאודים צצק"ק פירארה כמ"ס מתס' צפחד ולחק ערך עומאת אהל . וגס צפסקי ראשית עיטור יתוספת צכורי קציר לתלמידי הפ"י נדפסו שס אחרותיו העהורות . והוא היה חצר לכמוה"ר סצתי אלחנן מהצקנים זל"ל להרצין תורה ולצרת צעיר מולרתו צקדש צסס ה' . וצשו"ת שמש צדקה וצפ"י מכניס אותו צסס רצ אס"י . וצקונט' דצרי שלום ואמת לה"ררק יש לו תצוצה על ענין דשלוס קטיעא והסכניס שלא להרים יד צספרים וצסוק ימיו הלך לטורינו ונפטר שס זקן ושצצ ימים .

יב' כמוה"ר אהרן אשכנזי מעיר פירנלי צמן הר"י אירגאז והרצ שמש צדקה שפתותיו דוצצות צשו"ת ש"ץ הנ"ל חי"ד סי' מ"ז תצוצה שלימה ממנו על נדון הגלותקאות שנכנס צהס חשס גיעולי עכו"ס . וכצר ידוע

וצטו"ת מהר"ם פאדוזה סי' ע"ח נזכר פסקו שחזר על הפטרת יונה
שחומרים ציה"ך ושיצחו הגאון המהמר והסכים עמו:
כ"א: כמה"ר ר' אליהו מק"ק פינסק רב מוצהק חזר ס' דרושים כמ"ש הרב חזיו
צ"ס' כבוד חכמים .

כ"ב: כמה"ר ר' חזק מרזני לצוז, הרב כבוד חכמים הביא מחדושו:
כ"ג: כמה"ר ר' אברהם ששון מזרע דוד הע"ה מקוצל חסיד כנראה מספריו
הנדפסים צויגליאה המפרש כנאות דניאל והס קול מצטר . קול ששון י
אפריון שלמה . וזה החיזור זה לכלל הקס עניינים עמוקים צסתרי
הקצלה הפנימית המיוסדת על קצלת איש האלדים הרמ"ק ז"ל:
כ"ד: כמוה"ר ר' אברהם קטורוא הרצין תורה צישראל כל ימיו צשגס כי היה
אדוכה ציסורין לא פסיק פומיה מגירסיה כן העיד עליו דודו הרב פייאטוסי צספר
מקור צרוך:

כ"ה: מוה"ר ר' אפרים צבון מחכמי עה"ק ירושלים ת"ו דרך הילוכו צשליחות
מלוה, הוליא לאור ספר גט מקוסר להרב ר' יונה חזיו, וכתב צו איזה הגהות
והרב אזולאי מוזכרו לשבח .

כ"ו: כמוה"ר ר' אליעזר אשכנזי חזר חידושים על התלמוד וקונטרס מהס הדפים
הרב צנו צס' אור חדש דף ע"ז' נ"ח, ע"ו :

כ"ז: כמוה"ר ר' אליקים געץ מקוצל נאמן אצ"ד צאמשערדס יש לו תשובה צטו"ת חכס
לצי, והגיה משניות שנדפס צחייו עם הנקודות והרצנים המסכימים הפליגו
צשצחו . והוא חזיו של הרב שלמה שריגיס .

כ"ח: מעלת המצר ר' אשר הלוי חזיו של המדקדק הגדול ר' אליה צחור אשכנזי,
צנו מציאו לפעמים צספריו :

כ"ט: מוה"ר ר' אליהו צלין קרוצו של הרב דצק עוז ומזכיר שס פירוש על רש"י
עה"ת :

ל': מוה"ר ר' אברהם כ"ץ מרזני אי גיירצא, הוצאו חידושו צס' קרני ראס קטן
על רש"י וה"ראס :

ל"א: מוה"ר ר' אהרן פרץ, הרב קרני ראס הנ"ל הזכירו צפירושו:

ל"ב: כמוה"ר ר' אברהם צ"ר גרשון טריויס לרפתי מקוצל מופלא חיצר פירוש על
ספר מערכת האלהות לרצינו פרץ והגהות על פירוש רצינו יאודה חייט
ראיתים כ"י . ונמלאו צידי הגהותיו על ס' יצירה ע"פ הרמ"ן ז"ל והראצ"ד
והר"ס צועריל ז"ל והגהות על ספר שערי אורה ומהס ניכרת חכמתו
וצקיאותו צקצלה האלדית וצסוף הספר כתוצ יוס ד' ניסן של"צ לפ"ק :

ל"ג: כמה"ר ר' אברהם מעלי הכהן מרזני עה"ק ירושלים צזמן הרב שארית יעקב

שדעתו לאסור חלא שנתוכח עמו הרצ חידגאס צתשיותיו דצרי יוסף ודעתו להחמיר : והר"ם מורפורגו שס אין ולא . ורפיא צידיה ולצסוף דעתו להחמיר בהר"א אשכנזי . וצדצר שמואל סי' רפ"א יש תשובה שלימה אליו על ישוב לשון הרמ"צ צפי' המשניות מ' שצת . וצסי' רפ"ב על סתירת דצרי הרמ"צ מדידיה חדידיה וישוב נכון :

יג' : כמוה"ר אברהם יצחק מאדוני ר"מ ור"מ דק"ק מנטובה גדולתו וקדושתו ניכרת מהספד הגדול שהספיד עליו הרצ פחד יצחק ומהקינה אשר קוקן עליו תלמידו הרצ עדן ערוך ה"ה בתובה אללי צאולרותי :
יד' : כתוה"ר אכשיל שאפתליך היה מרצין תורה צרצס צדור הזה צמדינת אלססיא צעיר רוסייט ויש לו הרצה ספרים כתיבת יד :

טו' : כמוה"ר אורי שרגא המכונה עייס ממדינת אלססיא מעיר אוצרענהייס צכמוה"ר צנימין וואלף . אני זכיתי לראות ס' דרושים מאב וצנו כ"י ולא יכולתי להצחין מי הס של אב ומי הס של צן יקיר . אך הר"ר אורי הנ"ל צסוף ימיו הלך לפאריז ונתיישב שם ונפטר צסם טוב וצבד עשו לו צמותו זיע"א :

יו' : כמוה"ר אהרן צמוה"ר אליעזר אב"ד דק"ק נעמפינצורג חיצר ס' קרצן אהרן ונדפס צאמשטרדס ס' ת"ז . וצהקדמה יש תוכחת מוסר על מי שאינו נשמר ממ"א וסס נאמר רמז נאה עמ"ס ז"ל חלצ עמא אינו סותס כלומר אינו מגין צפני הפורענות שאינו דידד הימין המגין כנגן אברהם עי"ש . והספר הנ"ל נלקט רוצו מתורת הטאת להרמ"א זלס"ה . והרצ הנ"ל היה צזמן הגאון מהר"ר שעפטל סג"ל אב"ד דק"ק פוזנא ומס"ר אברהם פונשיקא מ"ץ צאמשטרדס ומה"רד כהן מעמדין :

יז' : מה"ר אהרן פינאי מארייו הזכירו מה"ר גא"ל צהגהותיו לש"ע אה"ע סי' ז"ג אות א' ומזכיר תשובותיו סי' כז' שכתב דכל שיש לאשה שטר כדונייא ורואה שנכסי הצעל התמוטטים שפוכל לצדות החיים או שיתן לה ערצ כדין צעל חוצ דח"מ סי' עב" . ונראה שהיה צדור הרמ"ך שחלק עליו .

יח' : כמוה"ר אברהם צכמוה"ר שצתי דיל ויקיו (מהצקיס) חצר פי' על הכתובה והוא צידי כ"י . ויש צו דצרים מתוקים מדצש ונופת לופיס עפ" הדקדוק . הדינים . והמדרס . וצס' דצר שמואל סי' י"ע הוא חתוס שס על ענין עיצוד רצעות תפילין לשמס . ושמא זה שהזכיר הרצ סדר הדורות שחיצר צרע אברהם כ"י ולא ראיתיו עד הנה

יט' : במה"ר אורי עייצש כ"ץ ר"מ ור"מ צק"ק מין חצר ס' הלכה צרורה על הלכות ואגדות ונדפס .

אלגאזי וכתב עליו שהיה מתנהג בחסידות וענוה יתירה:

לד': כמוה"ר אישערוק דהר"ר דוד בן שני, האריך בשמו הרב צית כאמן
זהספד הרב דוד אציו וכתב עליו שהיה מופלא בחכמות, והזכירו הרב שיירי
בנה"ג ח"ח סימן קע"ד עש"ז.

לה' כמוה"ר אהרן הרפתי מק"ק פאס חיצר ס' משגב אמהות ונדפס בסוף
ספר לוף דשם לזקנו הרב הגאון ר' וידאל רפתי זלה"ה מגאוני המערב ז"ל:
לו': כמוה"ר אליעזר בן שושן, הרב עין יוסף חזן מציא מחידושי על הש"ס:
לו' מהר"ר אליעזר הלוי מ"ץ בק"ק העלשויה, הרב עדות ציהוסף קטן הציא
נימוקיו על הש"ס

לח': כמוה"ר אברהם שמואל ריקי בן הרב המפורסם מוה"ר עמנואל ריקי
הי"ד מרזני ליורנו בזמן הרב ינו"ץ חיצר חי' על הש"ס כנראה מלשון הרב
חדות יעקב במסכת שבת על מאמרם ז"ל שם בשבת לדקה לעניים. והשלים
הדפסת ס' הזה ליון להקדוש אציו וכתב בסוף הספר הקדמה יפה לכבוד
אציו והתלאה אשר מלאכהו בדרך הלכות להיות קרבן קרבן לה' על קדושתו
יתברך. ובחזק לשון הזה וההד"ר של הסיפור הנזכר ותראה כי ברא
ברעא דאציו בחכמה בתבונה וצדעת. ובאשר העיד על חכמתו גם מ"ר
אציו ז"ל בהקדמתו לספרו הזה ליון על התהלים שהיה מרצין תורה בין חכמי
ישיבת ליורנו:

טל': כמוה"ר אליעזר דהר"ר הגדול מוה"ר אריה ליב צעל עטרת פז. הרצין
תורה בק"ק פילשין חצר שו"ת שמן רוקח. ארחות משפט. סמא דחיי, תורת
חסד. ומתה ניכר כי רב מוצהק היה בצפ"ת:

מ': מוה"ר אברהם יחזקיה צטן מק"ק אמשטרדם משורר נחמד כנראה משיריו
שנדפסו בראש ספר גמול עתליהו. דברי דוד. לז שלם. אורות המלות
משכיות כסף. ואח"כ היה מ"ץ בהמזורגו ושם חצר והדפס ספרו ישרש יעקב
על נוסחי התפלות. ושם נזכר שם ר"י באצאג אצל ידעתי כי הוא הרב
המחזר והסתיר שמו כדי שלא יקומו נגדו אויציו ומקנאיו. אמנם אין רוח
חכמים נוחה מהחזר הנזכר וילאו עליו עור"רין כמ"ש מוה"ר חיד"א ז"ל
בשו"ת יוסף אומן:

מא': כמוה"ר אברהם דרשי אציו של החכם המליץ ר' ידעיה הפניני משורר
גדול ומליץ נכד כאשר ראינו בסוף ס' משכיות כסף אגרותיו ושירותיו
השלמות לרצינו עוודוס הלוי כשעזר בקאסטיליאה ומפזמון לך אלי בגלגלי
צבולי וכ"ו הנדפס בסוף ס' צחינת עולם דפוס מנטובה. ומצקת חלק חלפין
שנדפסה בברס חמד רביעי. ואתה תחזה כי התייר הגדול רצינו עוודוס הלוי

ב': כמוה"ר אהרן שמשון דר יעקב אברהם מק"ק קאפנהגן צירכתי לפון קרית
מלך רצ חתן הג"מ יודא מילד זל"ל חיצר ס' אור הישר על מעשה שהיה
צענין גיטין וקידושין נדפס באמשערדס ש' לאות לצני מרי לפ"ק:
בא': כמוה"ר אהרן משה ספרא ודיינא מלצוב צעל ספר הלכה למשה חיצר עוד
ס' אהל מועד דקרוק נדפס צולצאך ש' נדחי ישראל לפ"ק:
בב': כמוה"ר אהרן וורמיס מק"ק מיץ חיצר ס' מאורי אור חידושים על התלמוד
ומרוצ ענותותו לא הזכיר שמו ונמלא זה רמז צר"ת איזה שורות והוא
היה מן הרבנים שנתאספו צעיר פאריז ש' התקם"ז:
בג': מה"ר אלישע חזיליו חצר ס' המון חוגג פי הגדה . פת לחם על דיני צרכת
המזון ופירושה . הדפים ס' שפעת רציצים שירים וזמירות לרצו מה"רדף ז"ל
והוסיף עליו נוסף מזמירות ושירים, וס' עצודת התמיד פי' על התפלה . ואני
הנעיר זכיתי להכירו והיה ירא שמים וענו מאד . ודע שצס' עצודת התמיד
נמלאו איזה דברים עד"ה שהעתיק מספרי הכופר מיון צהעלמת עין . והיתה
כשגגה שיגאה מלפני השליט אזל הרצ ז"ל הזהיר על זה צסוף הספר וחזר צו ממ"ש
צסם הכופר הנ"ל . אמנם צשאריט פירושו איץ צהס' חשש ומותר לקרות צהס' :
כד': כמוה"ר אליהו מזרע הגאון מאור הגולה רצנו שכנא מלוצלין חיצר ספר
צרכת אליהו חידושים על איזה מסכתות הש"ס מעט הכמות ורצ האיכות
ויש צסופו איזה עניינים להליץ צעד מנהגי ישראל ואשכנזים . וא' מהה
לתת טעם על מנהג האשכנזים שמכניסין השלחן ג' ימים קודם פסח, וצליל
פסח מכניס כוס אחד לאליהו הנביא . צ' על מנהג האשכנזים שאומרים
צסוף צרכת המזון פסוקים אלו יראו את ה' קדושו . כפירים רשו ורעצו .
הודו לה' כי טוב כל"ח ג' : על סדר לדקתך שאומרים האשכנזים ציס"ק
צמנחה שהפכים סדר המקראות : ד' : על מנהג להכות המון צפורים : ה'
על מנהג איזה קהלות שהולכים צכל ער"ח ער"ה ועי"כ על צתי הקצרות
של הצדיקים ו' : על מה שנהגו שלא לעשות החופה צתוך הצית אפילו מי
שציתו רחצה : ז' : על מה שנהגו שהקראים לסעודת חתן וכלה נותנים
להם מתנות : וכתצ עוד שס סדר למוד לט"ו צצצט על הפירות :
בה': כמוה"ר אברהם צמה"ר משה אלסקאר הוצאה תשוצתו צשו"ת אצקת
רוכל ס'מן קי"ט למדן:

בו': כמוה"ר אליעזר אשכנזי חיצר ס' מעשי ה' על התורה ספר חשוב
ונחמד מאד נדפס צויניליאה וצאשכנז ויהללוהו צשערים המצויינים צדרוש .
וחיצר עוד פירוש על מגלת אסתר גקרא יוסף לקח ונדפס , והגאון העמצר

כותב לו כבוד גדול . וגם מופת התנלות שכתב ר' ידעיה זנו להרש"א
זל "ל צו"ת ח"א סי' תי"ג נראה שמה"רר אברהם אביו היה גדול בתורה
וצחכמה : ומיזר גם כן ספר חותם תכנית כמ"ש ד"י רוס"י צספרו ח"א
דף ס' :

מב' : כמה"רר אליהו ז' שאנגי מרצני שאלוניקי, הרצ זנו הציח מחידושיו צספרו
צאר ילחק :

מג' : מה"רר אברהם ז' עקרא מרצני ויניליאה צזמן הרצ מדצר יאודה חצר
כללי מדרש רבות ונדפסו צסוף ס' ארזי לצנון . וס' . משיצ נפש . והוליא
לאור והגיה ס' מהררי נמרים כללי הש"ס : ועוד מיצר פירוש על ציאור הרא"צ
עה"ת עיין אונרות חיים דף נ"ג אות תר"ז .

מד' : כמה"רר אברהם צכמה"רר יעקב אצוא צמחמי שאלוניקי, צו נתקיים צ"א
יגע רצי צון צכ"ח שנה וכ"ו כי היה גדול בתורה צחכמה וצמע"ט כדכתב
הרצ רצו צס' צאר לחי צהספרו :

מה' : אלצאלי, צפר שזכר צס' וזאת ליאודה למחר"י עאייש איזה פעמים מצלי
סס המחרר :

מו' : כמה"רר אברהם לכייאדו הזקן מארס צוצא, מלשון הרצ נכדו צס' מגן
אברהם דף ס"ג, ע"צ נראה שחצר פירוש על מדרש רבות :

מז' : מה"רר אברהם עפשטיין כתב עליו הרצ אור הישר פירוש התפלה דף י"ח
ע"צ מלאתי כתוב צסס הרצ הגדול מה"רר אברהם עפשטיין ז"ל אצ"ד דק"ק
צריסק דליטא צזה הלשון צראש חדש אדר שע"ה לפ"ק חלמתי חלום שנשחתי ונתתי
צישיצה גדולה לידע ענין הקדושה שאנו אומרים ג' פעמים קדוש קדוש קדוש
ואין אנו אומרים ה' לצאות מלא כל הארץ כבודו עד אחר פעם השלישית ?
ונתגלה העם כי ג"פ קדוש הם כנגד ג' דצה"מק והוא כי צכל פעם שצנה
צהמ"ק היה היחוד קדושה צזווג אחד והקליפה היתה נעדרת כל אחת
מחצתה, ושירש הקליפות הם ארצע מאות איש שהלכו עם עשו, צית עשו
לקש גימטריא ארצע מאות וזהו תיצת קדוש ד"ו צאמלע שהוא הזיווג הקדוש
דו' פי' זיווג כ"משרז"ל עז למיתצ ען דו' מלמיתצ ארמלו . ותיצת קש
שהן הקליפות נפרדין ק צתחלת התיצה וס צסוף תיצה וזהו נגד צנין צית
ראשון שהיה צו הקדושה צמיצור והקליפה צפירוד . ואח"כ צע"וה נחרצ
צה"מק וע"כ אין מקום ראוי לומר מיד אחר זה ה' לצאות וגו' . וקדוש שני
כנגד צנין צית המקדש שני ולפי שגס זה נחרצ לא נאמר אללה ה' לצאות
מלא כל הארץ כבודו . אך קדוש שלישי שהוא כנגד צית המקדש שלישי

היה מ"ן צקרימונה וציראל גדול שמו ז"ל .
 כ"ג : כמוה"ר אליהו מונטאלטו היה רופא מלך זרפת והמלכה ועשה פסק ארוך
 שהותר לו ללכת צמרכזה צצצת צארחות פאריז, הן מפני שהיה רופא המלך,
 הן מפני שהיה אסענים וקשה עליו לילך הרצה צרגליו, והן מפני שארחות פארי
 מטונפת ומליאות עיט מכל עצריהן . וא"א שגא לטנף המנעלים והצגדים
 והיה חסרון ד"א לרופא המלך דצר זה ' וחילק הפסק לשלשה חלקים
 להראות נקיותו דצר זה שאינו עוצר לא על ד"ת ולא על דצרי רז"ל .
 וצקרוה איס יהודי הפסק הכ"ל יתמה צראותו איך הוא מלא צקיאות צכל
 הס"ס והפוסקים . ונמלא פסק הכ"ל צתוך שו"ת משפט שלום לה"רי
 פאליפיקו מוינצאה כ"י . וצאמת שיש להשיצ הרצה עליו להלכה ולמעשה
 והרצ הכ"ל חיצר ג"כ ספר א' לתשובת המינים צלשון פורטוגיזי ונשאר כ"י
 ונפטר צט' השע"ז צעיר עו"רן של זרפת . והמלכה צותה לחנכו והוליכוהו
 צעיר אמטערדס ונקצר צקצרות ישראל . ז"ל .

כ"ח : הגאון החסיד כמוה"ר אליהו צמו"הרר רפאל שלמה סג"ל ז"ל ! מפינאלי
 תלמיד חצר להרצ הגדול כמו"הרי לאמפרטנטי למדו שניהם יחד לפני הרצ
 השקדן גדול צתורה מה"רי צריאל ממנטובה , היה ר"מ ור"מ צק"ק
 אציסנצריאה דילה פאלייה , הוא היה משורר דרשן . ופסקן גדול . ואור
 תשובותיו צורה צס' שמע לזקה . וצס' פחד יצחק . וצשו"ת בצעת
 פינחס וצינאל . ונמלא צידי פסקו על ו' דשלום קטיעא צמחלות שהיתה
 צין רצני רויגו ורצני וינציה . והוא מנת שאין לשלוח יד צספרים
 להגיה . וחצר חצורים קרצה הכס ציד צניו כולם כתיצת יד . ואלו
 הן ספר צן צבימטריא אליהו , כולל לינים ופרחים ופשטים מתוקים מדצס
 ונפת צופים . סצא אליהו כולו אומר כצור מלא וגדוש על כל גדותיו
 מוסר השכל מדרשים ומאמרים ומילי דחכמתא מחכמי האומות ומחז"ל .
 ונחלק לג' חלקים הכוללים ק"ה פרקים . וצחלק צ' ככללת צואתו צכל
 הדצר הנוגע אל הנפש עם הצחק צואת החסיד מהרצן ז"ל : ספר עיי"א
 דאליהו על עין ישראל דרך דרש . כורסיא דאליהו דרושים על סדר
 הפרשיות . אצא אליהו פי' מסכת אצות דרך דרש . וכל אלו מלצד חצורים
 אחרים קטנים שלא נגמרו . ועוד חיצר שות אליהו צארצע פסקים עמוקים
 על סדר ד' טורים . (תוספת) ואני הצעיר מרדכי גירונדי מפאדובה שמעתי
 מיידי כמוה"ר אליהו אהרן לאעאש זלה"ה נפלאות מה"ר אליהו הלוי
 הכ"ל מחסידותו וקדושתו שהגיל את עדתו מכמה צרות צכח ייחודיו ותפלותיו

שיצנה צבי"א שהיא גאולה עולמית וצנין עדי עד אז נאמר מלא כל הארץ
 כבודו * עד כאן הגידו צלום להרצ זל"ה * וכתב על זה הרצ מופת
 הדור צם' יעיר און חלק מדבר קדמות מערכת ק' אות ה' ואני הדינע אומר
 כי יציא חלמא כי דו יחוד ז"ן צו ד', רומז לחלכות, ו' רומז לו"א כנודע וכשיש
 יחוד יתפרדו כל פועלי און, ק' צראש וש, צסוף. ואפשר דהיינו דאמר ר"ל טז
 למיתב טן דו מלמיתב ארמלו ולכאורה יפלא אטו ריש לקיש מילי בעלמא
 ושיחת זקנות קאמר? אכן ארמז"ל ציומא פ"ק קמאי עדיפי דחזרה צה"מק וא"ר
 אלעזר עדיכס צירה, כלומר אע"ג דחסרו ה' דברים צצית שני היה טוב לגבי
 החרצן וזה רמז ריש לקיש צאמרו טז למיתב טן דו שהטען היה צפירוד והס'
 רחוקה ונשאר טן ויש יחוד דו ז"ן, מלמיתב ארמלו צחרצן כמ"ש קמאי עדיפי.
 וכסתתרחק ט' משטן וישאר אך כח עם הכולל עולה טן.

מח': כמו"הרר אליהו דיל מדיגו נולד סביב לתחלת המאה השלישית לחלף הששי
 ממספחה גדולה ונכצת, צישראל שלשלת רצנים מופלגים ופילוסופים נכצדים
 מגזע השר האלוף כמו"הרר יאודה הראשון שצא מארץ אשכנז לדור צאי קנדיאה
 קרוב לשנת ק' לחלף הששי, וזה ה"רר יאודה הניח שני צנים * האחד נקרא
 מוה"רר אצא הזקן אשר צנה צארץ קנדיאה צית הכנסת והקדיש ס"ת ותכשיטי
 כסף ומרגליות וצנה צתים וצירניות כי עשיר גדול היה (וממנו ילא אחרי
 שצעה דורות מוה"רר יס"ר מקנדיא הנודע מחיצוריו הרצים) וצנו השני של
 מו"הרר יאודה הנ"ל הוה מרנא ורצנא שמריה איש מעורסם צעולם אשר הוליד את
 הרצ האלוף המופלג מוה"רר משה אצא אציו של הרצ הגדול מוה"רר אליהו
 דיל מדיגו זל"ל * וילך אליהו הלך וגדל צתורה וצחכמות עד שיצא שמו
 הטוב צכל העולם * וצעבור צקיותו הגדולה נתמנה לראש לנוגרים
 צאיטליאה * הוא היה רצו של השר הנודע צשערים פיקו דילת מירנדולה
 וצד פלוגתיה של מוה"רי מין * הוא חצר ספרים הרצה' שלשה מהם
 כדפסו צלשון לאטיץ והם ספר אחדות השכל * ספר מניע ראשון * וס'
 מהות המליאות * שלשתם כדפסו צוינליאה שנת רס"ו כפי עדות הכומר
 די רוסי * ועוד חיצר איזה ציאורים על צן רא"שד (נמצא ציד מוה"רר
 יס"ר) וחצור על התנונה כ"י צאולר הספרים של מוהרר אופנהיס זל"ל *
 והרצ ר' שמואל אלגאזי צם' תולדות אדם שלו דף ט' מייחס לו גם פירוש על
 שיר השירים * עוד חצר ספר עלם הגלגל וקיצון ויכוחים ופסקים שינים
 היו כלם צידי מוה"רר משה מין ככתוב צם' אליס * גם כתב הרצה
 ננד הרל"צג להלץ צעד הרמ"צם * וכתב מוה"רס מין הנ"ל שזה האיש

זה דבר איתנהו צרמו צפתה ספר סדר דאליהו להרצ ז"ל שנדפס צמנוצה ש' תק"ו. ומשם ומס' שיר אמונים שנדפס צליוורנו, ומס' שצח הימים ומס' שיר ידידות כיבר כי הר"א הלוי היה עמוק גם צחכמה האמת וחכמת השיר. וזכה לצנים וצני צנים חכמים ונצונים ועוד היום דור רציעי שלו הוא מ"ץ צאלסנדריא דילא פאליה. וגם מורי הרצ הגדול מוה"ר יצחק רפאל פינאי זל"ל היה תמיד תהלתו צפיו וחצר קינה יפה אל השמועה כי צאה שעלה אליהו השמימה, זלע"א.

בש: כמוה"ר אברהם צראד צמוה"ר ישראל זל"ל נכד הגאונים מהרש"א ומה"רס מלוצלין זל"ל רצ חסיד ומקוצל חלקי. עזר מעיר מולדתו לק"ק צליוורנו להדפיס ספרו הצהיר דבר המלך צ' חלקים פי' על סדר תר"ג מצות מלא וגדוש מחידושים נפלאים ע"ד פר"ס ופולפל עלום על לשונות הרמ"צ זל"ה. והראה צהם יושר עיונו וחסידותו. וכבר הפליגו רצני צליוורנו צהסכמתם לשצחו ולפארו. וצפרטו החכם סמסורר כמוה"ר שמואל הכהן זל"ל העיד צתורת עדות נאמנה דכמה פעמיה עשה הפסקה משעה ימים ושעה לילות רלופות עוסק תמיד צתורה לשמה וסיה אהוב מרצני הדור צכל מקום שהם כי היה קונה צעדס ספרים חסוצים וסו"ת יקרות והולך מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה: ונתישצ איזה שנים צק"ק צליוורנו וצעיר טריאסטוי אמנם רצ שנותיו עמד צק"ק פירארה קרוצ לשלושים שנה והעידו עליו רצני העיר כי גם שם התמיד לעצור את ה' ציראה פנימית ואהצת ה' ועושה הפסקת ששת ימים רלופים צשצת ניצצים היינו היה אוכל סעודה שלשית ציום ש"ק ואח"כ מתענה יום ולילה כל השצוב עד אחר תפלת ערצית של ליל ש"ק. והים נדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו. עושה נדקה צסתר לענייט מהוגנים. והעידו כי צצכות תורתו וקדושתו ניצולה עיר פירארה כמה פעמים מגזירות קשות ורעות. שם לילות כימים ללמוד חכמת הקצלה. וחצר גם כן ס' מאת אדנים הזכירו צספרו דבר המלך דף קפג ע"ד. יעוד כתצ ספר הידור מצוה על דרך פר"ס ראיתיו כתיצת יד ציד החסיד זל"ל וכתצתי צראשו הקדמה וסיר לכצוד הרצ המחצר זל"ה. וצהיותו צן שמונים ושמונה שנה נקרא אל השמים מעל סמוך לחנוכה שנת ה'תקל"ז ואני דרשתי עליו צפרשת וילא פה פאדוצה להודיע מעלות הרצ החסיד זל"ל שאהצת נפשי אהצתיו זיע"א. (עד כאן תוספת)

ל: כמוה"ר אצטליון מקונסיליו מק"ק רוויגו, אור תורתו זורח צספר פלגי מים שהיה אחד מהמנגדים לספר משצית מלחמות שנעשה על ענין מקוה רוויגו. והוכתר צבתר הרצנות מהרצה גאוני הדור וכולס יעידון יגידון על חכמתו וחסידותו

המעולה לא האריך ימים ומת בחלי שניו ולוהו כל שרי הנוצרים לקצורה
 ככבוד גדול מלוזסים צגדי אצילות • וסבת מיתתו היתה מחמת שוה
 לחתוך צער נומח בלחייו. והניח שני צנים גדולי עולם א' מוה"ר משה פילוסוף
 שלם ונכד • והשני הרב הגדול צגמרא ופוסקים מוהר"ר יאודה ז"ל צר פלוגתיה
 דמוהר"ם אלאסקר ז"ל • ולא נדפס מחיבורי הגאון מוה"רר אליהו אלא
 ס' צחינת הדת שהוצא צתחלת ספר מנרף לחכמה להיש"ר מקנדיא וה"רר
 שאלו הבקן תלמידו נותן לו את הסצח הראוי לחצור ההוא • אמנס ה"ר
 יש"ר כתב נגדו מאמר מנרף לחכמה להפיל ארצה כל מה שכתב צס' צחינת
 הדת נגד חכמת האמת אשר זה ירע הר"א מדרך האמת : ---

מט' : כמוה"ר אצרהס ואלנסי וכמוה"ר שמואל צנו הזכירס הרב צית יוסף
 א"ח סימן קמ"א צסס גדולי הדור עם הרב רצינו ילחק אצואצ ז"ל •

נ' : כמוה"ר אהרן הרפתי צן הרב מוה"רר ילחק צן הרב המאר ה' ד
 מוה"רר וידאל הרפתי נק"ק פיס חיצר משבצ אמחות נדפס צסוף ספר
 צוף דצס למ"ר זקנו ז"ל :

נא' : כמוה"ר אצרהס ילחק קאשטילו מרצני ליורנו צמן הרב מופת הדור
 מוה"רר חיד"א ז"ל היה דרסן מופלא, מדקדק גדול, ומשורר מפורא, סידר
 ס' תפלה זכה שהדפס צליורנו עם כמה פירושים נחמדים ודינים מלוקטים
 להאיר עיני השופכים שיח לפני ה' צכוונה שלימה, ועוד חיצר שירים רצים
 צכל המשקלים רוצס נדפסו צספרים שונים ועד אחרן צס' קול עוגב להחכם
 פיפרנו זר"ה אצרהס אהצני נר"ו אשר צסוף ספרו הנזכר כתב תולדות הרב
 קאשטילו זלה"ה והגני מעתיקס הנה כדי לעשות נחת רוח לנשמת מוה"רר
 אצרהס ילחק קאשטילו נ"ע ולקיים מקרא שכתוב לזכר עולם יהיה לדיק :
 הרב הנושור הזה נולד צעיר אנקונא יע"א צשנת חמשת אלפים תפ"ו ואציו
 ה"ר יוסף ז"ל היו לו צנים הרצה • ומצלתו יכולת לצון ולפרנס אותס (כי עני
 היה) שלח את כמוה"רר אצרהס ז"ל לעיר הזאת ליורנו צשנת התצ"ט
 צהיות צן י"ג שנה • י"גוואו עליו אנשי אנקונא את ראשי וגצירי ק"ק ליורנו
 למען יחזיקו צימניו להמציא לו לחס חוקו צלמדו עסק התורה או מלאכה •
 ושמעתי מוצני אצי מרת אמי כמ"ר צנימין ווניציאנו נ"ע כי מתחלה שמו
 אותו צצית גציר אחד ללמוד מלאכת האלמוגים וצהיותו שס עודנו מתעסק
 צמלאכתו היה נותן חצל צנעימות קולו צלשון ספרדי או איטלקי בדרך
 הנערים • וכשמוע הגציר קולו כי נעים ועוד כראותו עוצ מדותיו ויופי
 שכלו רוח אחרת היתה איתו • ועל כן חסצ ללמדו תורה ולמנותו שליח

שלא ינא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ככתוב צפתימת ס' פלגי מים הנ"ל .
 והרצ הנזכר הניח תמונת דבר הגאון ח"ק כמוה"ר שמואל יהודה קנאליצבון
 ז"ל לנגד עיניו על ידי הצייר וחותה לקח לו והניחה צדית מדרשו לקיים מה
 שכתוב והיו עיניך דואות את מוריד . והוא היה אומר ששמע מרבו הנ"ל
 שמרגלא צפומיה כי רבים מן החכמים והגדולים טועים בזה בחזרם פסקים
 על פי כח המדינות והפלפול . ולא כן הוא המדה כי הפסקים צריך להיות
 נעשים על קו הישר וההיקש לדמות מילתא למילתא דדרכים ישרים ופשוטים
 ולא הדיוקיס והפלפולים באחרות עקלקלות עפ"ל : ודבריו דברי חלקים חיים .
 והרצ שירי כנ"הג י"ד הגהת צ"י סי' דמ"ז אות ט' וי"ג הזכיר ה"ר
 אצטליון הנ"ל ומציא דבריו . ונראה שזהו שהזכיר הרצ סדר הדורות
 צמחות המעצרים וכתב שחזר ס' פלגי מים . אך יש חולקים :
 לא' : כמוה"ר אריה יהודה ליב בן החסיד המופלג כמוה"ר גרשון חיים ירושלים
 מזרע הצ"ח והרצ יפה תואר , חזר ס' לוית חן ואור יקרות עה"ת ונדפס
 צאלקווא וצויניליאה ס' התק"ז :
 לב' : כמוה"ר אברהם צון די, אחד מרצני פירארה בזמן הרמ"ע, יש הסכמה
 ממנו לפסק כמוה"ר ישמעאל חכינא (דבר של הרמ"ע) בפחד יצחק ערך
 חלינים קודמת :
 לג' : מה"ר חלקים ממאלידאטה נ"ע, נמצא פסק ממנו בפחד יצחק ערך חלינה
 קודמת, והופיח צמיסור כי צדון שלו מלות יבוס קודמת מפני שהיה היבוס
 ת"מ וירא שמים ומוצתים שלא היה מכין לשם ממון וכ"ו והסכימו עמו
 כמוה"ר יוסף חמיקו וכמוה"ר דר משה לוי מפסארו ורצנים אחרים .
 לד' : מה"ר אציגדור ליודאל מויניליאה בזמן הגאון כמוה"ר בן ליון לרפתי
 וכמוה"ר ליב סראוואל, יש פסק ממנו צס' משצית מלחמות על ענין מקוה
 דוויגו, והוא היה מכת המתירים, והקורא דבריו יצין וישכיל דמלכד חכמה
 היה מלא מדות ישרות . וזה קורא לכוונה דר שיק ז"ל מורי ורבי והעיד
 שכל צית ישראל היו נשענים על הוראותיו, וצ"שות כחלת יעקב למ"ה"רי
 אלפרון ז"ל יש לו תשובות צסי' כ"ד זכ"ז ואחריני זא' מהם על איסור
 החלצ שחלצו גוי ואין ישראל דואהו וכ"ו, וחפס צשנת ש"ן, וטרח הרצה
 לבעמיד תלמידים לתורה ונתעסק צגיטין וקידושין אצי יתומים ודיין אלמנות
 ויתר מעלותיו ניכרות מההספד שהספיד עליו כמוה"ר יהודה אריה ממדינה
 זל"ה צספרו מדבר יהודה ועלה למעלה צי"ח חשון שנת שס"ז לפ"ק :
 לה' : מה"ר אברהם כהן זק מלאסן צמדינת פולין היה חסיד עליון ועבר

לצור וצאותו זמן כלל"ע הרצ"ר' אדם צונדי"כ"ע ח' מש"ץ דק"ק והניח צנות
 הרצה ובראות פרנסי הזמן כי אמת היה הדבר אשר דבר הגביר וגם כי
 הנער אצרהס היה הולך וגדל ועוז ומולא חן צעיני כל רואיו גזרו אומר
 להפקידו לש"ץ ונפסס חפלה להועיל לאלמנת הר"א צונדי הכ"ל ועל כן שדכו
 אותו עם צתו הגדולה הנקראת מרים ומנו אותו לשליח לצור והספיקו צידו
 צרוח נדיצה למען יחזק צתורת ה' ויחבס באחריתו. וישא את הצתולה
 לחסה וה' צירך את אצרהס בכל כי הוליד ממנה צנים וצנות הרצה :
 תוחלת ראשי עמנו לא נכזזה כי מלכד היותו משורר נעים ומכבד את ה' מחנו.

הלליה צלמודו לדעת ספר ולשון ספרדי על מתכונתו ואז נחמנה להיות דורש
 טוב לעמו צלשון נח ומליצה יפה ושיחה נאה ונפת תעופנה שפתותיו
 צתוכחת מגולה להוכיח לרשע מומו וצפני עשיר היה מדבר עזות ועל כן רצים
 השיצ מעון כאשר ספרו לי הרצה זקנים אשד שמעו דבר ה' מפיו. וגם
 צלימורי תורתינו חפץ ה' צידו הלליה צין צתלמוד צין צצקיאות רלוני צעיון
 הישר לא צויכוח וחריפות של הצל וצלימוד לקנער צאהצת הניצוח כי למען
 היותו איש דעת ללולה צרוח צינתו הרחצה לא היה מצקס כי אם האמת
 כאשר הבידו לי מקלת חכמים אשר היו רגילים ללמוד עמו :

ומיוס היותו לאיש נפשו חפלה להצין צמקרא וצדקדוק הלשון. ועל כן כל
 ימיו שם רוצ מעייניו צהס וצהיות כי צאוחס הימים כל אנשי קהל עדתינו
 וצפרט השרים זהב להס היו לומדים ומחצצים התורה ומכזדים לומדיה וקרצת
 חכמיה יחפולו צכל מקרי חיהס כמו חתונה או אצל וכדומה, כל חכס לצ
 שהיה יודע פרק צשיר היה מחבר שיר לשצח חתן וכלה או לשצח רעיהס
 ואוהציהס המתים על לזקתס ועוצ מדותס, ומתוכס המשורר הנזכר הפליא
 לעשות שירים, קינות. ודצרי מוסר לרוצ, ואני מיוס עמדי על דעתי נשתעשעתי
 צאמריו כי נעמו וצקשתי לקצץ מהס כל מה שיכולתי, והנני מוליא לאור
 (צספר קול עוגב נדפס צליוורנו ש' תרו) הרצה מהס, ואת היותר אדפיס
 צחלק שני אי"ה.

מפרי מליצת מוסרו דצדשיו לא נדפס כי אם דרוש אחד צלשון ספרדי לשצת
 תשובה אשר קראו צסס ארצע מרכצות יען ייסד אותו על ד' מרכצות
 צנצואת זכריה ופירש אותס דרך הללס ורמז על המדות הגרועות כמו כעס.
 קנאה. תאות המשגל ככדומה צלשון נח ותוקף מליצה כדרכו :

ודרוש אחר יקר הערך מיצר צלשון ספרדי על פטירת הקיסר פראנליסקו השני.
 ואז קהל עדתינו עשו לו מספד גדול וכבר צצה"כ הגדולה והדרוש הזה

צמח"ק ואנכי הכרתיו, והיה עושה הפסקות שזוע אחת רצופה ולומד כל היום ורוצ הלילה, והלך להצוע דירתו צע"הק ירושלים. חיצר והדפים ס' צית יעקב. וחשצ לו הכהן. עין פניס לתורה. מליאס פרפראות לחכמת האמת ורמזים נחמדים. וצע"הר נהרג צעת לרה שהיתה צירושלים שחצטוהו התגורמים צקרקע צשציל שהצזור לא נתנו להס סך גדול של כסף. המקוה ינקוס דמו וזי"עא :

לו' : מוה"ר אליהו מנחם חלפן צן כמה"רר אצא מורי הוא היה אחד מרצני ויניליאה צזמן מו"רס וצתשצותיו סי' נ"ה יש תשוצה שלימה מהרצ ז"ל להציל מה"רר מ"ן מאותס שצירכוהו מפני שחלל טעמים לפסול גט אחד לאחר שניתן, וחחס ש' ש"י לפ"ק. והיה מתעסק ג"כ צמלאכת הרפואה כמ"ש שס'.

לו' : מוה"רר אצרהס חייס רודריגיס הרצין תורה צק"ק ליורנו ומיצר שו"ת אורח ללדיק וכדפסו אחרי מותו והרצ המופלא מוה"רר חיד"א ז"ל הפליג צשצח הרצ ז"ל צהסכמתו לספר הנ"ל. ותלמידו הוא הרצ יד מלאכי באשר העיד הרצ ד' עמנואל כלצו צהסכמת פסק מה"רי רודריגיס הנדפס צפ"י ערך עומאת אהל. וכתצ שס שדצרי הרצ ודצרי התלמיד שומעין. ומה"רי פאליפיקו צקינתו קוראו צסס מקוצל חלקי :

לח' : מוה"רר אצרהס שמשון לוי פוציני מ"ן צעורינו צזמן רצ אס"י מקצאל, והרצ לאמפרונטי, והר"ש מורפורגו יש לו תשצות צס' פחד יחזק ד' ל"ז שמש וצש"ות לרקא אה"ע סי' ג' ושס כתצ ודנתי צקרקע לפני רצותי לא להורות חלל לקיים מלותס וצפרט מלות הרצ המוצהק כמה"רר אצרהס סגרי לו' עכ"ל ומסס תראה גדול ענוותנותו :

לט' : מוה"רר אליקים צמוה"רר נפתלי חסיד ומקוצל חצר ס' טו"ז שס ספר נכצד וכדפס צויניליאה ש' שמ"ו וצדק כ"ה ע"צ מספרו הזכיר ס' אצן שתיה ומלשון הרצ שפתי ישכים נראה שהוא היה הרצ המחצר ז"ל :

מ' : מוה"רר אצרהס סג"ל מקראקא חיצר פירוש מגילת תענית וחילק אותס לשנים. לא' קראו פירוש כולל של מהרא"ה (מ"עלת ה"חכס ר" אצרהס ה"לוי) ולצ' חידושי מהרא"ה. והיה צזמן הגזירות של פולין. וכתצ צהקדמה וגס צפירושו למאמר האחרון כי צער"ח אייר תע"ז לפ"ק הרג האויצים הרג רצ צישראל על קדושת השס והוא היה צתוך המהפכה וראה רציס שקפלו צתוך המיס על קדושת השס והיה כפשע צינו וצין המיס וצחסד ה' ניצול וקצל עליו צכדר ליצצ ציוס ההוא צתענית עס כל צני

העתיקו בלשון איטלקי צנו הגדול הרופא המובהק ופילוסוף מוסריו כה"ר
יוסף קאסטילו נחזק עדן : וכדפסו הרצה העתקות מהדרושים הללו וכל צעל
הצית צק"ק הזה במאור הללו כי כולם שותים צלמא את דצרייו. וגדולה
חכמתו למעלה ממלכת הדרוש כי לעת הגורף היה דורש פעמים שלש
ציום אחד והכל צעל פה. וכל מקשיצו מתפללים על יופי מליציתו
ועומק דרושיו. ועל כן גם חכמי העמים היו מנשאים ומכזבים
אותו. והרצה מהם צקסו להפחית עמו על עניניו הדת והפילוסופיה.
וציפר שאת קנה שם טוב לעלמו ולעמו על רוח צצו ורצו מדעות והיה
חציב לכל מכיריו מפני טוב צצו ויופי מזגו ואוהב שלום ורודף שלום
ומשים שלום צין איש לשאתו ומקרב את הרחוקים. זולת מעט אנשים מפני
קנאתם או איזה עשיר צעצור שלא היה נושא לו פנים, עמדו כנגדו, ועם כל
זה על אומצו התגבר וכל ימיו היה אהוב ובתמיד לכל אדם.
אך אחרי שמתו עד הנה ממלכות מקרי חיי המעורר הזה כי הזמן היה
למחזיק לו וכל אשר פנה השכיל, עתה נראה כי לא התמיד להעלותו על
גפי מרומי ההלכה כל ימי חייו כי לעת זקנתו ושיצתו השקדו סף רעל
בדרבו עם כל יושבי סלר. כי פעם יעלם מעלה מעלה ופעם
יורידם מטה מטה. בן קרה לו כי אחרי השיאו את צנותיו לאנשים נכזבים
ומהם ת"מ צקס להדריך את צניו הזברים על אורח החכמה או הסמורה.
וצראותו כי צנו הגדול יוסף ה"גל היה צן חכם ישמח אז למדו תורה וחכמה.
ואח"כ שלחו לעיר פיסא יע"א ללמוד מלכת הרפואה צמדרש הגדול אשר שמה
ונשא ענף ידיעות רבות, ועשה פרי השכל צמלכה הקיא וכל לימודי הטבעיות
השייכים אליה וקנה שם טוב צין גדולי דורו צחמת הרפואה והפילוסופיה
והן צעודו רך צנים עלה על צו לחצר ספר אשר צו יודיע
ויספר תהלוכות והמסך חכמת הרפואה צמדינת עוסקאנה וצקס צשאלתו
מהדוכס הכ"דול ליאופולדו הראשון (אשר היה אח"כ מלך צמדינות אוסטריאיה)
להדפיסו על שמו הטוב. וקצל הדוכס את שאלתו צסצר פנים יפות; אך
מן שמים נלחמו כי לא הספיק להוציא מהצצתו מן צכח אל הפועל. ועודגו
צאצו עלה הכורת לעניו מות צמלוגיו וצדע את ימי חייו בחן יפול פחאוס
ציום סופה וסערה על עץ רעוב ורענן ויכתהו. והוא עלה למנוחת עולם
ועצ את אציו צעוגר רעה ויגון בי מהיום ההוא והלכה היה דואג, וגאנח
תחת סיותו שמת וטוב לצ צעצעו ומנהגו, ואף כי צעיני רואיו היה מצקס
להסתיר דאגת נפשו צקצרו היה שצע מרורים. אך עכ"ז חשב צצקס
עוצב ופועל צניו הנשארם ועשה כל מאמצי, וכו' ללמדס חכמה או מלכה.

צותו ולשמוח כלילה אחד התענית כשנחת פורחם וכתב עוד כי צדקס סיון
 ט' ת"ח נהרגו כמה חלפים ורצות מישראל צארץ רוסיא ונחרצו כמה
 צתי מקדשות מעט ועל בן הסכימו כל גאוני ארץ פולין לגזור תענית
 לצור ציוס עשרים לח' סיון בכל שנה ושנה עד פי ינקוס ה' דס עצדיו
 עד כאן דצרו: והרצ הכ"ל הזכיר זהקדמתו פירושו עם"ת עפ"י הדין והמדרש
 ועל דרך הקבלה. אך לא נתפרסם.

מ"א: מה"רר אברהם ספרדו מויניציאה צומן הר"מק ור"ר יחיאל טרזוט
 וסייעתיהו, יש הסכמתו הטובה צפסק ה"רר אליקים ממאזירטא על תלית
 היצס הוצא צפחד יתק:

מ"ב: מה"רר אהרן מונליסי היה חכם ודרשן מפואר ומנהיג עדתו
 צוסיטו ועוסק צרבי לצור צאמונה כאשר העיד עליו מה"ר צ' צהספרו צם'
 גבול צטימן חלק צ', דרוש מ"ט ונפטר צוסיטו ט' תס"ז לע"ק:
 מ"ג: מה"רר אליה צר אהרן מצלגראד, הרצ דצר שמואל השיצ לו תשובה
 צטימן קכ"ז על לשון תוספות:

מד': מה"רר אפרים יחיאל כ"ץ צמוה"רר דוד כ"ץ נכדו של מוהר"ריך נר"ו צעל
 צרע אמת אחד מרצבי עיר מודנא יע"א הוא היה מפרש מאי דתנן ושוצ
 יום אחד לפני מיתתך דל"ל מאי קת"ל דמי לא ידע דאין תשובה לאחר
 מיתה? ועוד היה לו לומר שוצ לפני מיתתך? אמנם יוצן זהקדים
 דדרבו יתצרך עם האדם כדרך הסומרים כדתנן הסנות פתוחה ותנן א'
 הלכה מן האדם וכו' וממילא דכמו צין הסומרים חייצ לפרוע חובותיו ציוס
 שהגיע זמנו. כן עם הצ"ה. ומלינו שדרבו ית' לתת זמן אחר זמן כידוע
 מדור המצול ואנשי ניבוס. וזמן האדם עם הצ"ה נראה שהוא יום
 המיתה כדכתיב הלא ללא לחנוט עלי ארץ: וממילא גם כן כשם
 שדרך צני אדם לעשות גפוי למי שפורע קודם הזמן. ומסתבר דהפי
 צהק"זה. וזהכי יוצן מאי דתנן ושוצ יום אחד לפני מיתתך כלומר שלא
 ומתין ציוס שגשגס זמנו משום דאז צריך לפרוע הכל צמושלס, וא"א שיעשו
 לי ניבוי, אכל אם יסוצ קודם זמן פרעון חובותיו אזי הק"זה יוותר לו
 כדרך הסומרים עם הפורעים קודם זמן. ומינה שאם יעשה סיגופים או
 יתייסר ציסורים צע"הז, המעט יעלה לו לכמה ופמה עוגשי גהינס המהים.
 תורף דצרי החכם ול"הה. ועלה השמי' צש' ה"ת קסט והספדתי עלי
 צסדר ורפא ירפא פה העירה צצ"הכ אינעליאני יע"א:
 מ"ד: מה"רר אליעזר צכמו"הרר יעקב סופינו מפיוזא, יש לו קונטרסים על

והשתדל להתנחם מקצת מאזידת זנו "זל ופקד על א' מהם הנקרא שמואל
 ללמוד מלמכת הרפואה וגם הוא הלליח זלימורו וקרחוהו רופא מוצק והפקיד
 את זנו הגדול ר' אברהם יוסף הי"ו ללמוד חכמת המליכה ודתי המלכות .
 והוא אחד ממלילי זני עמנו זעיר הזאת (אוקאט"ו) והוא המקיים זינינו
 מזכרת תפארת משפחת בית אציו (והוא נתן לי ספר אחד משיריו כתיבת
 יד אשר נמנו הדפסתי קלת מהם) כל זה פרי תזונת החכם המשורר
 הנזכר אשר הנחה אח זניו זמעגל יוסף דעה והשכל, אך פקידת זנו הגדול
 ה"ר יוסף הוליוו צרוב יגון מזית עולמו כי זשנת התקמ"ט זיום תשעה
 באז אשר נכפלו צו לרות נקרא אל השמים מעל ותצד כל העדה על מות
 אצ"הס, וטרם מותו לוח כי לא היה חפץ שיזכירו את שמו זשום תואר
 כבוד . וגם כי לא ישימו שום אצן או מזנה על קצרו, ועל כן פרנסו
 הדור שאלו את פי הרצ הגדול רזינו חיד"א זלה"ה כי היה לזם נוקפס שלא
 לכדד אדם גדול זתורה אשר הדריך כמה שנים את קהל עדתו זנתיבות
 התורה והחכמה . והוא ז"ל השיז כי ישמעו זקולו לכל אשר לוח זולתי
 זענין המזנה יעשו איזה אות כאשר הוצא זשו"ת מייס שאל ח"א סי' ע"א
 אות ז' כי גם שלא נזכר שם זוי זעל דזרים היה המשורר הזה כאשר ידעתי
 נאמנה . וקיימו את דזריו ושמו אצנים הרצה על קצרו לאות ולמזכרת
 מקום שם קצר, וכל יודעיו ומכיריו תאז מזכירים אותו לשבח כמס שנים
 אחר פטירתו ופיהם מלא תהלותיו תמיד, זכר לדיק לזכרה :

גב' : כמוה"ר אברהם ענתיצי נר"ו רצ מוצק זקן ונשוא פנים ריש מתא וריש
 תתיצתא זק"ק ארס לונא חיזר שו"ת על סדר ארצעה טורים ונדפסו
 זליורנו זשם אהל ישרים, כמה שכתב ידידי החכם המעולה כמוה"ר אברהם
 צרוך פיפרנו נר"ו א' מדייני ק"ק ליורנו זספרו קול עוגז ד' ע"ז :
 גב' : כמוה"ר אליעזר זכמה"ר גרשון חפץ נדפס שיר ממונו זס' קול עוגז ד'
 ח' ע"ז :

גד' : כמוה"ר אליעזר הכהן א' מרזני ליורנו הקדמונים זשנת חמשת אלפים
 ת"מ נזכר זשו"ת מייס רזים למה"ר מילדולה . וזס' קול עוגז ד' מ"ז
 ע"ז נדפס עמנו ויכוח זין עשיר עני וזינוני זמשקלים שונים יפה עד מאד ,
 ועיינ עוד שם זד' ב"ז ע"ז :

גה' : כמוה"ר אבא מרי משה צר יוסף הירחי דון אהתרוק מחכמי לונל "מכון
 שנתו היה גם כן זמונפלייר דדורו של הרשז"א חכם ומליץ גדול כאשר נראה
 מספרו הנחמד מנחת קנאות (נדפס מקרוב זפרעסצורג שנת התקל"ח)

ענין שנת החתונה לראות אם החתן עולה למנין שצעת הקרואים לס"ת, והיה בזמן הר"ח ז' עטר והר"ר רפאל מילדולה והר"ר ריקי זל"ל וחתם שמו בקונטרס שהוא צדש כסליו ט' הת"ט וצט"ות דבר שמואל סי' שכ"ז יש תשובה מיוחדת אליו על דקדוק לשון מה"רי אשכנזי ט"ח סי' ל"ז צלזרת אות הח"ית אם לדין לעשותה מרובצת אפילו היא עשויה בחטוטרת אליזא דר"שי ור"ת, והיא שלוחה אליו בימי חרפו לעיר ליורנו ולכן לא תארו אלא לבת"הר ולא לבת"הרר : והויכוח הנ"ל ע"ע החתן הזכר גם כן צט"ות מים רצים א"ח סי' ו' ז' ח' אכן הסתיר שם שמו של הרצ סופינו זל"ל :

מז' : מוה"ר אברהם שלום חצר ס' נו"ה שלום כולל יג' מאמרות והפליא לדבר על עיקרי הדת ועל עניינים אלהיים ונדפס בקוסטנטינא ט' רל"ח, ומה"רס ז' חצי הפליא לדבר צצח הספר ומרוב חצתו התאמן לעשות לו מפתחות : מז' : מוה"ר אהרן חיים פינקלי מ"ץ צק"ק וירונה היה צקי בכל החכמות ויתר שאת צתורתינו הקדושה וצחכמת האמת היה תלמיד הר"ר ריקי זל"ל והלך לק"ק פאדובה למנא תרופה למחלתו ונפטר שם צצנת השאת והסצר וראיתי מל"ק צפאדובה . ויתר מעלותיו ניכרות מהקינה אשר קונן עליו המשורר הגדול מה"ר אפרים לוצאטו צס' צני הנעורים עש"צ : ועיין ספר ימי תמימים להרצ הגדול הרופא המוצהק מוה"רס נאורה זל"ה ששאריך לספר צצח הרצ זל"ה :

מח' : כמה"ר אברהם אצאצ זל"ל הוא היה אציו של הרצ החסיד צעל דבר שמואל זל"ל . מה מאד גדלו מעשיו ומדותיו העוזות בכל פרט ופרט ציראת ה' צקדושה וצחסידות . זוכה ומזכה את הרצים . כאשר האריך צהספדו הרצ צינה לעיתים דרוש ע"ג . וקרא עליו מתהלך צתומו לדיק אשרי צניו אחריו שזכה לזרע קדש . וצאותו יום שנפטר קוננו עליו כמו צפטירת אצרהס אציו אוי לו לדור שאצד מנהיגו אוי לה לספינה שאצדה קצריניטה, ועלה לשמים שנת הת"צ ליצירה .

טח' : מהר"ר אהרן דוד קרמי מעיר ריגיו איש תם וישר וירא אהים יושב צאהל תורה ועוסק צה לשמה יומם ולילה, חיצר הבהות וחידושים על שלמן ערוך, הזכירס מהר"צך צהספדו צס' בצול צנימן דף ר"ע עב, ונקצר יום שני ח' כסלו שנת תנ"ג .

מט' : כמות"ר צר יהודה סגרי כולד צעוריני וצחיותו צן כ"ה שנה הלך לצפת ולמד תורה עם הרצ כמה"ר ישראל אשכנזי א' מרצני פולוניא ולקח לו לאשה צת הרצ הנ"ל . וחיצר כמה חיצורים על המשניות . ועל

צו הריץ מכתמים נפלאים להרצ הגדול הרשע"ל ז"ל ולרצני דורו שהשיצו לו כצנוד גדול. והקורא צספר הנ"ל יתענג מאד לקרוא צו שאלות ותשובות נכזדות לעיני דינא. וגם ספר הירח. וצסופו מכתב על המורה אשר קמו סנית מקלת רצני זרפת לעורר ריצ על ס' מורה נבוכים. וקם הנשיא וראש גולה צדמשק עם צית דינו וכל רצני עכו וארץ הצני וגזרו צקנס עזוס על כל מי שידצר תועה על הרמ"צס ז"ל וספרו מורה נבוכים. ואלל הכומר די דוסי נמלא חיזור על התכונה כ"י להרצ ז"ל. צו': כמוה"ר אברהם בר צדק מקורדובה אשר צא למסות תחת כנפי האמונה הישראלית זה ארצע מאות שנה וכתב צלשון ספרדי חיזור נחמד להוכיח אמיתות יסודי האמונה וקראו זריח צית אל, והעתיקו ללשון הקדש המכס הסבון ר' מרדכי לונאטור זלה"ה מק"ק טריאסטוי, והוא חתום צאולרות הספרים שלי נעתק מכ"י המכס הנ"ל זלה"ה אשר כתב עליו הגהות רצות ונמלא אלל צני כמה"ר סמואל לולי כ"ע צעיר גורליאה:

צו': כמוה"ר אברהם צר יאודה מצרללונה אשר זרח זה שלש מאות שנה צקירוצ הניח אמריו צדכה וזכרון טוצ עם ספר אחד שחיצר על יסודי תורתנו הקדושה נקרא ארצעה טורים עודנו עומד כ"י צאולר הספרים של וועיקאנו פמ"ש הפומר די דוסי צחיצורו חלק א' דף ל"ג ע"צ:

צח': כמוה"ר אברהם צר יהודה חזן חיצר פירוש על הנצי"ה, חמש מגילות ודצרי הימים, וליקטו מהמפרשים הראשונים ונדפס צלוצלין צשנים טעצרו:

צט': כמוה"ר אברהם צר סמואל גדיליה מעה"ק ירישלים חיצר חיצל פירוש על ס' ילקוט טלעונו וקראו צרית אברהם ונדפס צוינליאה עם הילקוט, והרמ"ז ורצני ארץ הקדושה מזכירים אותו לשבח צהסכמותיהם לספר הנזכר. ואמת הוא שמללנה טוצה עשה לחזור ולהדפיס הילקוט צהגה"ה מדוייקת ותוספת הרצה מאמרים שלא הציאם הרצ צעל הילקוט מלצד ציאורים נחמדים.

ס': כמוה"ר אברהם הלוי סזקן מע"הס ירושלים חסיד ומקוצל תלמיד מוהר"מ ז"ל חיצר ספר משרי קטרין פירוש על דניאל נדפס צקוטנדינא צשנים קדמוניות, ועוד יש לו חיצורים אמרים על דרך הקצלה. וצט' קצור ראשית חכמה למה"רי פויטור ז"ל נדפס תיקוני שצת על דרך הקצלה להרצ ז"ל. וכתצו גורי האר"י ז"ל סהר"א הנ"ל היה מזסיר את העס על שמירה שצת וקדושתו ומעורר את ישראל לעשות תשובה וזכה להשיצ דצים מעון ולהייסירם לעצדות ה' יתצרך:

הרמ"צס . וסו"ת . ודרושים . והיו לו תשעה צנים ושתי צנות ומכללם היה לו צן אחד חכם גדול צנגלה וצנסתר יה"ה החכם ר' ישראל סגרי שפעל ועשה כמה ספרים ומכללם ס' תפארת ישראל. עטרת ישראל. כנסת ישראל. הנס ציד זכו מה"ר יהודה סגרי א' מרצני טצריה . והיו אומרים על הר"ר ישראל הנ"ל שהיה כיון הארי זל"ל וצהיותו צן ב"צ שנה כשהיתה מד"הד והמגיפה צלפת שלשים יום קודם פטירתו אחד לאמו שצקרב ימים יפטר מן העולם עם כמה רצנים אחרים וצאותה שעה נקרב לפת מפני הרעש . וה"ר אצרהס הנ"ל היה אז צשליחות מלוא . וכשחזר לצפת וראה שהגליל נחרצ עלה לע"הק ירושלים ת"ו והוליד צן עשירי ושמו כמוה"ר ישראל רפאל סגרי שהיה כאן צשליחות מלוא צשנת הת"קסט . וה"ר אצרהס נתצקס צשיצה של מעלה צצשנת התק"לצ : כל זה סיפר לי כמוה"ר ישראל רפאל סגרי הנ"ל . ושאלתי ממנו אם אצותיו היו קרוצים של כמוה"ר אצרהס סגרי מ"ן צקצא י או של כמוה"ר חיים סגרי וא"ל שאינו יודע . אמנם הוא צחזקת קרוצ להרצ הנ"ל .

ב"ן : כמוה"ר אצרהס גדליה צס"ות דצר שמואל ס"י ע"צ יש תשובה שלוחה אליו צענין לוואת חשה ש"מ שנותנת לאחרים מחלית כדונייתה' הנובעת ליורשיה צתנאי כתובה ע"ס . ואז היה צליוורנו . וחיצר פירוש כאם על ילקוט שמעוני והדפיסו צליוורנו עם הילקוט צסם צרית אצרהס . והר"מז זל"ל השציח לפירוש הנ"ל צהקדמתו ושירו לספר הנזכר .

ב"א : מעלת החכם הרופא ר' אפרים לוצאטו זל"ה היה משורר נעים ונשגב חצר ס' צני הנעורים ונדפס צלונדון ש' התק"כח כולל שירים רצים ונכצדים וחידות נפלאות וקניות מפוארות .

בב' : כמוה"ר אלישע מיכאל פינאי (אציו של הרצ הכולל מוה"ר יצחק רפאל פינאי מ"ן צ"קק פאדובה) מעיר פירארה אור תורתו זורח צפחד יצחק ערך אמירה לגוי שצות דק פ' ע"ד שהשיצ לג' שאלות שנשאלו צצית המדרש של כמוה"ר אציעד ש"ס צאזילאה א' אם מותר להשאל צהמה זכר לגוי כדי להרציעה על נקצתו וא"תל דמותר . אם מותר להשכיר . והשיצ דאסור : צ' אם מותר להשכיר צהמתו להנהיגה צקרון עם צהמה שלא ממינה . והשיצ דאסור . ג' אם ציוס אח' של פסח לא נמלא חמץ של ישראל אלא מלוא אם מותר לנזהרים מפת גוי . והשיצ דמותר : והרצ צאזילאה חזר והקסה לו . והחכם הנ"ל זל"ל עוד הוסיף שכית ידו להשיצ על דצריו : צערך חלוקה צין אחים יש עוד תשובות אחרות וממנו ובמ"הסר אצרהס שצתי שהשיצו יחדיו עש"צ :

סא': כמוה"ר אברהם אבן חיים ספרדי חכם קדמון מאד הביא אחריו סיפור מורה אופן הכנת הזהב והגוונים וחזור אחר על המסרה ואותיות ס"ת. שניהם נשארו צבתו"צים חלל הכומר די רומי כדכתב בספרו חלק ראשון דף ר' ע"ג: **סב':** כמו"הרר אהרן אציוז מרצני שאלוניקי מיצר והדפיס שם ספר שמן המ"ר פירוש על אסתר נחמד:

סג': כמו"הרר אברהם בן דוד מאוסטרא מיצר ספר כור לזהב פירוש על תרגום אונקלוס נדפס צ"פ:

סד': כמו"הרר אברהם בן יהודה מזרללונה נמלא צוואטיקאנו ספרו ארבע עורים נחלק לארבעה חלקים מדבר על מניאות ה'. על ההשגחה. על תכלית התורה האלדית ומלוותיה הישרים, כדכתב הכומר די רומי ח"א דף ל"ג ע"א:

סה': כמו"הרר אצטליון ממודנא הפליא לעשות צמיצורים וצחכמות הן צתורה זהן צתלמוד הן צמיצוניות לא היה ערוך אליו דדורו ואחרי צואו לדור צק"ק פירארה צכל אהרן ילא קוו מוצירו לשצח כמו"הר עזריה מן האדומים פעמים רצות צספרו מאור עינים תראנו משם ורצו הספר ההוא קמח שמחן צרימים של דודי ה"ר אצטליון הנ"ל: צימי צחרותו השציע אליהו הנציא וכור לעוצ ונתגלה לו. וצשנת שמ"א הלך לַיִס קהלות איטליאה על צלצול הספרים אל האפיפיור גריגו"ריי י"ג ודבר לו כמה פעמים. ופעם אחת צפרט לפניו ולפני כמה חשמיים דיצר יתר חשתי שעות צלשון לאט"ינו צלשון לח מלין עוצ צעד הגמרא וחזר משם צכצוד גדול והשיג כל מצקשו. נפטר צפירארה בן שמונים ושתים שנה צשנת הש"עא ותהי מנוחתו כבוד. ואני הספדתי עליו כהלכה צרצים פרשת עקב פה ויניציאה. והביח צת נשואה לכמו"הרר יאודה מפאנו המכונה סאלטרו, מרת פולויאה שמה, ולה צנים וצנות. עד כאן לשון נכדו הרצ הכולל כמו"הרר יאודה אריה ממודנא זל"ה צספר חיי יאודה בתיצת יד:

סו': כמוה"ר אברהם מרוויקו צספרו הנחמד זרע אברהם כ"י אשר צידי נמלא צו גם בן אי זה פיוטים וסירים לכצוד ה' יתצרך ותוספת מרוצות על פזמון כל צרואי מעלה ומטה וכ"ו ופזמון אדון עולם ופירוש נחמד ע"ד הקצלה עליהם ועל שיר יגדל אלדים חי וישתצח. וליקוטי דינים וחידושים על עניינים שונים: ראיתי צשו"ת כ"י אה"ע סימן א' הרצ ר' ינחק לוי ולי זה"ה שהדצין תורה צפירארה צחצרת המקוצל החסיד מוה"ר מרדכי דאטו זל"ל ומיצרו פסקים ושו"ת להלכה ולמעשה:

בג' : מה"רר אזרחים אהרן צר שמואל כורלינגן א' מרצני ויניליאס צונן מהרמא"י וצתשוצותיו סי' ג"ג בעשה סניף לשאר רצני ויניליאס להליל מה"רר מ"ן ממותם שזירכוהי שלא כדן והעיד על עצמו שלא יכול להעמיק אז צאותו ענין מפני שהיה שוכב על ערש דוי .

בד' : מה"רר אליה שידלוז חיצר ס' עטרת אליהו מרושים על הש"ס הדפיסו בנו מה"רר לבי הירש ע"י מעשה שאירע במצואר בהקדמתו שצאו עליו יסורין קשין ופשפש צמעטיו ותלה אותם צעצור שהכית חי' אציו צקדן זוית מצלי שום לצ לפרסומם ולזכות צהם את הרצים והציאם לצית הדפוס צט' התק"ל לפ"ג : ומכאן מודעא רצא כמה היו אצותינו הקדושים מדקדקים צמעטיהם ותולין תמיד החסרון צס . וכלמוד עוד מזה גדולת הרצ הנ"ל וחסידימותו ויראתו שהרי אח"ז פשפש ולא מלא יתלה צציעול תורה . וביון שתלה צד"ת ולא צדצר אחר זה ארת ומופת שלא היה צו עון אחר ולא ציעול תורה . אשריו אשרי חלקו צגן עדן :

צה' : כמו"הרר אהרן הכהן מראגזה, הרצ דצר שמואל צסי' ע"ה צרכו צרכת סצח המגיע לכתפים על פסקו הדן דין אמת לאמתו צאיסור לימוד התורה לבוי . ומתוס צשנת הת"ג : וצסי' ע"ו קלם הרצה קונעריסו הנחמד שהוליא חכמה מנרתקה צפלפול ודצרי פוסקים ז"ל מראים פניס מאירות להכסיר כתיצת ספר תורה תפילין ומזוזות כשהסופר הקדיש צתחילת הכתיצה כל האזכרות שיכתוצ צפעס אמת לשם קדושה מצלי הקדישם צפה צפרטות כל אחד ואחד . וצסוף קונעריסו מתמת יראת ה' עהורה נסתפק על הדצר ומפני זה איזן ומיקר ותיקן דרך אחרת להקדיש הסופר מתוך ס' ההעתק כל שם שעתיד ליכתצ . ומיהו לא הסכים עמו מוה"ררש אצואצ ז"ל מחשש היסח' הדעת ועוד דזו שלא ילמדו הסופרים להקל יותר עט"צ .

צו' : צמה"מר אזרחים רוקא מפירארה מתן במוה"רר שמואל ידידיה צורגו . היה זקן ויושז צישיצה מעוטר צחכמה צענוה ויראת חטא ולומד תמיד צס' הזוהר הקדוש . ומתנו היה כמוה"רר יסף דוד צסאן מחכמי פירארה והניח ג"כ צנוס מוכתרים צענוה ויראת שמים . ונפטר צפ' פקודי וספרו עליו הוי אדון והוי הודו ! זי"ע .

צז' : כמוה"רר אזרחים צה"רר דניאל טירני מק"ק אפשעני צפולין קטן חיצר ס' קנה אזרחים צאו"ה דרך שאלה ותשוצה כדפס צפירורא ש' תל"ס : צח' : כמוה"רר אצעליון ממודנא צן הגאון הרופא אשר כמוה"רר מרדכי ממודנא

ס' : כמה"ר אברהם ז"ר שמואל זר חסדאי רצ גדול צברלונס דדורו של רד"ק . העתיק מלשון ערבי אל לשון הקדש ס' התפוח לאריסטוטילי, וס' צן המלך והנזיר, גדפסו שניהם כמה פעמים . וגם הוא עם הרבנים אשר ינאו ליטע מורה נבוכים . ועוד חיבר ספר מאזני לך שהעתיק מפילוסוף קדמון ועוד העתיק ס' היסודות לר' ינחם הישראלי . וספר הנפש לבאלינו"ס . והרצ אברזנאל ייחס לו ויכוח הדת על ענייני האמונה . וצאגרות הרמ"ם ז"ל נמצאת אגרת יפה שכתב להחכם המופלא ואלוף הכולל רבי יאודה צן אלפכאר זלה"ה . והיה מליץ גדול ומעתיק ומתורגמן מוזהר . כנראה מספריו :

ס"ח : מעלת החכם הנשיא רבי אברהם צרבי חייא תלמיד רבינו משה הדרשן ואחד מרבותיו של החכם רבי אברהם צן עזרא תוכן גדול כנראה מספרו לורת הארץ שגדפס כמה פעמים חיבר עוד ספר מגילת המגילה על חמונת ביאת משיח לדקכו ועל יסוד תחית המתים . ועוד חיבר ספרי' אחרים על התכונה גמלאו צידי כתיבת יד , מלכד ס' הגיון הנפש כ"י עיין די רוס"י ח"א דף ל' ל"א :

ס"ט : כמה"ר אברהם צן חיתית הנית אחריו צרכה פירוש על תהילים . שיר השירים ורות כ"י עיין שם דף ל"א :

ע' : החכם ר' אברהם אצולעפיא ספרדי דדורו של הרש"א זל"ק חיבר ספר אור השכל נמצא אללי כ"י ואפיקורוסי הדור ייחסו אליו ספר הזוהר הקדוש והוא שקר וכזב כידוע לכל מצין ומשכיל סאמת, וספר מורה המורה פירוש על ספר מורה נבוכים ע"דה, וספר השם פירוש לשם ע"צ, כדכתב הרצ המקובל רבינו יאודה חייט זל"ל בהקדמת ספרו מנחת יאודה פי' למערכת האלהות, וכתב שאסור ללמוד בספרים הללו עש"ז . וה"ר חיד"א זלה"ה כתב צס' שם הגדולים ח"צ דף כ"ט ע"צ וזה לשונו חיי הע"ה הוא ספר שחיבר ה"ר אברהם אצולעפיא צעגול שם ע"צ וראיתו על קלף כתיבת יד . ודע שהרש"א צתשובותיו ח"א סימן תק"מא והרצ ש"ר צספר מנרף לחכמה זלזלו צו כאחד הרקיס ויותר : צרם קושטא קאמינא דחזיתיה לרצ גדול ממארי רזין וצישראל גדול שמו ואחרי דצרו לא ישנו שהוא מקרצ לספר הנזכר ותושע לו ימינו עד כאן לשון הרצ חיד"א זל"ל . והרצ הגדול שרמז הר"ר חיד"א זל"ה הוא המקובל האלקי רבינו משה קורדוורר זל"ל צספר פרדס רמונים שער פרטי השמות פרק ראשון והכוזר ד"י רו"סי הזכיר ספרו סתרי תורה : ועיין להר"ש צא צתשובה הנזכרת שכתב ששם

צ"ק"ל אור תורתו זורח צס' פלגי מים והוא היה מאוסרים מקום רחיצו
וחתם צס' שס"ד היה גדול ליאודים צצולונ"א וינא משס וצא לפירארה
והיה חמיו של הר"ר יאודה מפאלו צעל מקוה ישראל וכתב דף ל"ה ע"צ
וז"ל הכה להשיצ לגדול הדור ריש מתיצתא סו"הר הגאון ממודנא זה ז"ע
היטצ כי גצרא רצא כוותיה נימוקו עמו דצקי הוא צס"ס משנה וגמרא
וצכל הפוסקים וכל חנמי ישראל משכימים לפתחו דהלכתא כוותיה צכל
מקום עכ"ל וצדף ל"ו ע"צ כתב שהגאון כמוה"ר שמואל יאודה קנאילצוגן
צהגאון מוה"רס פאדוזה זל"ל היה רגיל לומר שמכל חכמי ישראל היה
מתיירא חוץ מה"רר אצטליון ממודינא שהיה גם הוא תלמיד אציו עמו
וצשיצתו ו"כו *

בט': כמה"רר אצרהס פישקרול דצריו מאירים צסו"ת נחלת יעקב למוה"ררי
אלפרון ז"ל צסי' ל"ו וצסי' ט"ל צצנת סכ"ה . ויש שיר ממנו צפתיחא
מנחה צלוה פי' עה"ת למוה"רא מנחם כ"ץ רפאמפורט :

ס': כמה"רר אצרהס מרוויקו (מרוויגו) סצר ס' זרע אצרהס מפתח
על לשונות הס"ס ע"ד א"צ עם ציאוריס והס' . הוא כ"י אלל הר"י
כרמי מריגייו :

סא': מה"רר אליעזר הכהן א' מרצני ליורנו הוא חתום שני צפסס
להניח תפילין צח"ה צצה"כ אשכנזים כפי מנהגס צסו"ת שמש דקה
א"ח דף כ"א ע"א וכדפסו איזה שירים מהרצ ז"ל צספר קול עוגב
דף מ"צ . ונ"ז .

ס"ב: מה"רר אצרהס הכהן מצולונניא צזמן הרצנים ר' יחיאל ערצוט
ופליגטון וה"רר צנידיט ז"ל יש תצוזה ממנו צתוך קוצן פסקי גאוני איטלייא
צענין כפיית צעל דין לילך חוץ מעירו לדון צצנת רע"ח . ועוד יש שס
תצוזה שנית ארובה מאד אל הגאון מוה"רר אצרהס מינן וסייס דצריו לאמר
לו וזכור משל מה שהאשה עווה על פלכה : זשהקומקומס מרתיח על דדיו
ומי שרוקק למעלה על פניו ירד . והזהר צכצוד מציריך והוא כצודך .
ולואת ריז"צ היא והלא אמר חסס אחד מצעלי המוסר פעמים יחנק האדם
הגדול צכגף הצצוט וכ"ו עש"צ :

סג': מה"רר אצרהס יוסף אשכנזי מליורנו יש תצוזה ממנו צסו"ת תודת
שלמים סי' י"ד והגאון ר"י צסאן משיצו צכצוד גדול עש"צ :

סד': מוה"רר אכשיל לוי ליון הוא נמנה צתוך רצני איטלייא צזמן כמוה"רר
סייא מאיר צן דוד וכת"וה צנידיט ומוה"רר דוד פליגטון זל"ל קודס סנתגרשו

עלמנו כזיא ומשיח צבינליאנה ולולי הוא סגור את הפתח צפניו כמעט היה
מפתח כנזציו כמה מזני ישראל . וה' היה בעזרתו עם רוב מכתציו
שהשיצ לצ ישראל לעבודת ה' יתצרך . זל"ל וש"רי :

ע"א : כמוה"ר אהרן וואלעירא משורר גדול כאשר נראה מהצקסה חדשה מאלף
ש"ן הנדפסה צעיר ליורניו ראה משוררים ויהללו ויהיה גם כן דרשן צת"ת
אשר צוינליאנה צזמן הרמ"ו וה"ר ישעיה נילא זל"ל כמ"ש הס"ר יוס טוב
ואלואזון זל"ל צספר ה"ד אוריס , וצן צנו היה כמוה"ר חיים וואלעירא
סהרצין תורה צערי איטליאנה ונזכר צס' פחד יצחק לרצינו מה"רי
למפרונטי זלה"ה :

ע"ב : כמוה"ר אצרהס אציגדור צן משולס צן שצב עשרה שנת חיצר ספרו
סגולת מלכים אשר צו חרז ספר ההגיון לאריסטוטליס צלשון הקדש צדרך
סיר . וחצר גם כן דקדוק צלשון עזרית ונשאר צכתו"צים :

ע"ג : כמוה"ר אצרהס דצלמש צן חכמים ונצוניס שהרצינו תורה צישראל
נולד צעיר לישי צמלכות נאפולי רופא מוצחק ופילוסוף גדול קורא צפומצי
צקתדרא לתלמידים נולדים צצית מדרש החכמות אשר פה ק"ק פאדוצה .
וצפעירתו הלכו כל תלמידיו הנולדים אחרי מטתו כמ"ש הרצ'ן יחיא צספר
שלשלת הקצלה דפ ס"ג ע"צ . וחיצר ספר מקנה אצרהס צחכמת הדקדוק
ונדפס צוינליאנה עם העתקה צלשון לאטיין . והמדקקים מזכירים אותו
לשצח . ומהקדמת הרצ המחצר נראה שהיה מרצין תורה צתלמידים
צמשנה וצתלמוד כאצותיו הגאונים שהזכיר שס ספר יחוסו . וצפתח שער
הספר קראוהו החכם השלס הפילוסוף האלקי המפורסס צרצנים זה כמה
שנים יושב על כסא ההוראות למופת ולאות . והספר הדפיסוהו אחרי
שנקרא אל השמים מעל . גם נדפסו מהרצ זלה"ה אינה העתקותיו מספרי
התוכונים והפילוסופים :

ע"ד : כמוה"ר אצרהס ציצאגו ספרדי מאראגונה חיצר ספר דר ראמונה
הגדול המורה דרך אמונת ישראל עפ"י הפילוסופיאה ונדפס צקוטענדינא שנת
רפ"צ וצדק ז"ע מספרו סיפר שהיה לו ויכוח גדול עם חכם נולדי לפני דון
יואני מלך אראגונה . וצסוף ספרו מזכיר חיזור אחר פילוסופי צסס ממזה
סדי , ועוד חיצר ספר זה ינחמנו דרשות עפ"י פילוסופיאה נדפס צקוטענדינא .
והכומר ד"י ר"סי העיד צספרו ח"א דף ס"ח שנמלאו צידו מכתצים אחרים
מהחכם הזה נועים למחנות המחקר של אריסטוטליס .

היאודים מעיר צולוניא . וראיתי דבריו בענין אחד של דיני תמונות דקילור
נמוך ונדפסו צוניהלואה :

סה' : כמוה"ר אברהם דוד צמוה"ר שמואל פאפו דבריו האירו צו"ת שמש
לדקה י"ד סי' ח' יש שם תשובה ממנו צא' שהיה צעל דרית ציום רציעי
דח"ה של סכות וקודם שיאור היום מתה לו צתו ופסק דאסור לו לעשות המזוה
צאותו היום מפני שהוא דאוריתא כל יום ראשון . והרצ מורפורגו חלק
עליו לאמר שאם אחרו המזוה עד אחר קצורת המת שיכל לעשותה מפני
שאין אצלות חל צמועד . והרצ פאפו חזר והשיצ צארוכה לקיים דבריו
הרחשונים . אכן צן הרצ המחצר השיצ על כל דבריו וזה הויכוח היה
צשנת התנ"א ומתשובת הרצ פאפו נראה שדר איזה זמן צראגוזה (וכן
משמע גם צהקדמת שושנים לדוד פארדו) ואח"כ הלך לדור צמקוס אחר .
וצחלק מה"מ דף כ"ה ע"צ צאה שם הסכמתו טל פס"ד רצני אנקונא צהיתר
הולאת זיוין על חלון חצירו ואז היה דר צראגוזה ומתם 'ש תפ"ו . וצפחד
ילחק ערך חלס הוצאה שם תשובתו על מעשה צר שאירע צראגוזה צשנת
התפ"צ והסכימו עמו רצני הדור :

סו' : מה"ר אליה מנולא מעיר רומא יש הסכמתו העוזה ערך חליה קודמת
לפסק מה"ר אליקים ממלירטא דף כ"ו ע"ג וכתצ דכיון דהיצס חכס ויצן
מה העצודה הזאת של יצוס לפי דבריו הרס"צ צההוא סבא דמשפטים לכן
כוונתו רצויה לשם שמים היא עוזה לו משצעה פסקים משיצי טעם וצו תלוי
הדבר דאין אדם יודע מה שצלצו של חצירו :

סז' : מה"ר אפרים העדלאן ערולינגן הוא היה א' מרצני הדור צזמן הדאגן
מוה"ר יעקב אלפרון מפרוזה ויש לו תשובות צס"ות נחלת יעקב לה"ל .
אחת מהן חתומה צזמן שמ"ו לתת טעם למה אינו מעלה ומוריד אס ישתנה
זמן קצלת שצת ויציאתו לפי המרחק צין היושצים צאורך הארץ ממזרח
למערב . וגם על שינוי זמן חלות לפי המקומות והיאך יתנהג הרולא
לקיים חלות קימת חלות לילה או צאשמורת האחרונה אס ילך אחר השעה
שהוא חלות לילה צא"י ע"ש שהאריך . וגם האחרונים כתצו צזה הענין
וצפרט הרצ הגדול חיד"א זל"ל צספריו :

סח' : כמה"ר אצטליון לאמפרונטי זקן ונשוא פנים א' מתלמידי כמוה"ר שלמה
לאמפרונטי ושימש ג"כ כמוה"ר פינחס חי ענו הרצה שנים והעתיק
פסקים שלו הנקראים גצעת פינחס . הזקן הכ"ל היה נשוא פנים שוקד
צלימוד וסר"ף צצקר וצערצ ומעיין מאד צהלכת . היה מ"ן צצ"הב

עו': כמה"ר אברהם חדידה מחבר קדמון חיצר פ' על הגדת פסח ופירוש על מגילת
קהלת ואסתר כמ"ס ד"י רו"סי כמ"א דף ע"ט שהיו זידו הציאורים ה"ל .
עו': כמוה"ר אברהם הכהן זכמה"ר שצתי הכהן מאי זנטי זא מעיר
מולדתו קנדיא ללמוד חכמת הרפואה והפילוסופיא לעיר פאדוזה וכאן קבל
עטרת המחקר צצית מדרש החכמות כבוד גדול כי משוררי זמנו נחה עליהם
דוח השיר ציוס שמחתו . וציניהם רצני וגאוני פאדוזה כבודו צשירות
ותושצמות כי מלא חן צעיניהם על לדקתו ואמונתו ודציקותו צתורה
וצתלמוד . להיות שעסק זה גם צהתהלכו צצית החכמות ללמוד
החינוכיות . וחיצר ספר דרשות על התורה שנדפסו צויניאנה צשנת
הת"ס לצריאנה וחתימים צאולרותי איזה שירים ששרו לכבודו . וגם אחרי
שנתעסק צמלאכת הרפואה לא עזב למוד תורת ה' תמימה כאשר יעיד על
זה ספרו הנכבד בהונת אברהם אשר צו חרז ספר תהלים ופרקי שירה על
השמינית כלול ציאור' נחמד' ומדרשים נפלאים וחידושים מתוקים מדצש
ונופת נופים והסכימו על הספר הזה רצני דורו כמוה"ר יוסף פיימיטא
המקוצל האלקי מ"ץ צאנקונא . הגאון הגדול רצינו ילחק חיים כהן לדק
מהחזנים והגאון רצינו שצתי חיים מאריני ה"ר מרדכי פיראריסי רצני פאדוזה
מה"ר ילחק פאליפיקו ומה"ר משה כ"ץ רצני ויניאנה כיצדוהו צשירות
הקדמות נאות ותושצמות צראש ספרו וכתבו דנהירין לו שצילי דשמיא כשצילי
דנהר דעה ושהיה כבוד עדתו . וצאמת הקורא ספרו יתענג ויכיר כמה
גדלה חכמת הרצ הממצד צחכמת השיר . זכר לדק לצרכה :

עו': כמה"ר אברהם קולורני מעיר מנטוזה היה לו יד ושם צחצר דוכוס
מנטוזה ודוכוס פירארה וצהיכל המלך רודלפו השני אשר צמאותם נדפס חיצורו
העמוק צשתי לשונות לוט"ן ואיטלקי צעיר פראג המורה אופן לכתוב אגרות
ומכתצים צלשון חידה ומשל . וחכמי העמים הצכירוהו לצחצח .

עו': כמה"ר אליהו הלוי אשכנזי המדקדק הגדול חצר ס' הצמור . פי'
על ס' מהלך שצילי הדעת לר' משה קמחי זלה"ה . ס' הרבצה . ס'
עוז טעס . ס' מסורת המסורת . ס' התשצי . ס' מתורגמן . ס' לוחות פעלים .
שירים על ס' איצו , מדרש הנציא , שירים ותושצמות על ספרים רצים שנדפסו
צויניאנה , זכרון דצרים , פרקי אליהו . שצרי לוחות . והיה צקי מאד
צלשון הקדש וצלשונות העמים אשר היו לו לעזר ולהועיל לחצר ספריו .
ולמוד לשון | צצרות | לחכמי האומות ועל זה ילאו עליו עוררין מלד חכמי

איטליאני . ולעת שצן א' מקרוציו סיה קרוצ למיתה . הוא יען
לאציו (שהיה לר עין) לפדותו זה' סלעים וחזה אותו הצן . והאריך
ימים קרוצ לתשעים שנה עוסק בתורה באומץ עד אשר נקרא מעל צליל
הששי פ' בראשית התק"ץ וכבוד גדול עשו לו צמותו כז"ת וזרעו יירש ארץ:
(מת"ה)

סמ' : כמוה"ר אליהו מריקנאטי צמן הרצ מעצר יצק, הזכירו הרצ עסק סי'
סו' וקראו צם האלוף צממה וזקנה :

ע' : כמוה"ר אברהם צממה"ר יצחק פאליפיקו מרצני ויניציאה . היה
חסיד עליון . וראיתי הרצה רשות שמיטה וצדיקה שנתן ליותר מס' שו"צ
וצק"ת מהן העיד ואמר שת"ל הוא נזהר מסתם יינס וכ"ו וראיתי פסקא'
וממנו שדפס להחזיק המרס הנעשה צויניציאה להכריח הצאים להסתחר שם
לפרוע פרע"ות בישראל רציע למאה וחמס"ש תקכ"א . ונעשה לסתור
פסק המנגד לזה מהרצ הגדול החסיד הקדוש האלקי כמוה"ר יעקב חזק
זלה"ה אצ"ד דק"ק פאדוצה (אמנם מה"רי חזק חזר להשיג לפסק הרצ
פאליפיקו) ועלה השמים ציוס י"ע תמוז שנת התק"כ"ה : וזכיתי לראות
קטור דרושו כ"י ויש זהם חידושים ופשטים מתוקים מדצש וכופת לופים וזה
א' מהם צפסוק מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות
עצדיו כהגלות נגלות אחד הריקים . דקדק מהו אומרו היום היום צ'
פעמים, וכן הגלות נגלות ופירש כי צכל דצר יעויין צה זמן ואופן הפעולה
ולכן אמרה מיכל צכל עת הוא דצר צלתי ראוי . אכן היום היום
כנופיה והכל גאספים צכצוד והדר ואתה מלך ישראל שהוא עת עושה
הגלות וסבלות . וזאת שנית אופן הפעולה נגלות לעיני השפלה שצכל
השפלים פעם ושתים דכתיב מפוז ומכבד כהגלות נגלות אחד הריקים עכ"ל
צקילור :

עא' : כמוה"ר אהרן מראגזה חיצר תוספת פי' על ס' שמן הטוצ על
התורה ונקרא זקן אהרן עיין צמערכת השי"ן צשה מוה"ר שלמה אהרצ מה
שכתבתי שם . וצסוף הספר נדפס ס' מעשה ישורון סיפור נפלא שדפס
גם צפני עצמו ועיין מערכת זו ארת כ"ד כמה הפליג צצצחו הרצ דצר שמואל :

עב' : כמוה"ר אברהם צכמר יצחק צהלון חיצר ס' ישע אלדים פי' נאה על
אסתר ועוד הדפים ספר מרפא לנפש על תיקוני העצירות ודרכי התשובה
עד הקצלה על פי הא"י זל"ל . והעיד על עצמו צהקדמת פי' לאסתר
דהוכרח לטלטל עצמו ממקום למקום כדי למצוא פרנסתו , והשלים החיזור

ישראל, ועצר מעיר לעיר ומממלכה לממלכה כדי להדפיס ספריו וללמד דקדוק לשון הקדש ונפטר פה פאדוזה . ואלה הן המרוחות אשר הליצו על מלכות קצורתו . הלא אכן מקיר תועק . ותהמה לכל עוצר , עלי זאת הקצורה . עלי רצן אשר נלקח . ועלה צמאים . אל יה ה' צמעה . דקדוק אפילתו . וסם אותו לאורה . שנת ש"ט ש"ט שצט עלה . צסופו ונפשו צרור החיים צרורה :

ע"פ : כמח"ר אליהו צ"ר שלמה אשכנזי ראש צ"ד צק"ק וורמוש זלה"ה נדפס צאמטרדס פירוש על ס' קהלת צסס מכלל יופי : והניח כתיבת יד פירוש על הזהר ועל מדרש רבות צצית נכותו של הגאון הגדול מח"ר דוד אופנהיים ז"ל כמ"ס ד"י רי"סי ח"א דף ק"י :

פ' : כמח"ר אצרהס חיים סינגאליה רצ קדמון צעיר מודנא חיצר ס' דצרי הימים כולל ליקוטים וחידושים כללים שהיה מחדש מדי יום ציומו צעמדו עה"ת ועה"עצ . והתחיל פירוש על המשנה ולא השלימו כי נקרא אל השמים מעל צקוור שנים . ולא נדפסו ספריו , והניח צן ממלא מקומו צחכמה ויראת חטא כמח"ר שלמה ידידיה וצן צנו הוא כמח"ר אצרהס חיים סינגאליה זלו"קל .

פא' : כמח"ר אצרהס יוסף שלמה גראליאנו נכדו של הגאון רצינו נתנאל טרצוט ז"ל רצ גדול מוצהק חיצר הגהות נחמדות על כל ד' ש"ע הזכירס הרצ זרע אמת . וצראש ס' מעצר יצק נדפסה קינה שחיצר הרצ ז"ל צפטירת הרצ המקוצל צעל מעצר יצק ז"ל וראיתי פסקים רצים ב"י מהרצ ז"ל ונדפסו איזה מהס צספרי רצני דורו זי"ע :

פב' : כמח"ר אצרהס צמח"ר יצחק לנייאדו חתנו ותלמידו של הרצ כלי חמדה הגיה ספר כלי יקר על הנציאים חצר ספר מגן אצרהס דרשות . וס' נקודות הכסף פי' על שיר השירים ונדפסו שניהס צעיר ויניליאה . ומהקדמתו על החיצורים הנ"ל מוכח שהרצ ז"ל כתצ גם כן פירוש על התורה ועל הנציאים ועל קצת כתוצים ועל ההפטרות . והרצין תורה צק"ק ארס לוצא :

פג' : כמח"ר אצרהס משולם צן הר"ר משולם הלוי חרצני פאדוזה הקדמונים הרצין תורה צרצים והיה נדיצ גדול והניח גל נכסיו לצדקה לעניי ירושלים ועניי פאדוזה ולצית הכנסת שלנו ככתוצ צספר זכרון נשמות גאוני עירנו ונזכר שס לצחצ זלה"ה :

פד' : כמח"ר אשר צר אורי . כמח"ר אפרים צר שמחה . כמח"ר

הנ"ל בצגדד יום ז"ך למ"צי שנת ומשה נגס אל הערפל לפ"ק ונדפס צויניליאה
שנת צשמחה לפ"ק :

עג' : כמוה"רר אברהם מנחם כהן פורטו מקרימונה חיזר שו"ת והמה
צבתוצ"ים כנראה צפחד יצחק ערך דגים וסימנס . ושם הוצאה תשוצתו
על הסטוריון ואכילתו תלוי צמנהג המקומות . וצט"ת נחלת יעקב
אלפרון יש לו תשוצה שלימה להוכיח שצציתת השצת לא תלחה הק"צ זה אלא
צזריחת השמש ושקיעתו לפי המקומות שאנו שם ואינו מעלה ולא מוריד אם
אין כל ישראל שוצתים יחד . ועוד צאותה תשוצה נתן טעם למה הר"צ
העיקרים להניח ג' עיקרים ולא הספיק לו צעיקר תורה מן השמים דממילא
מוכרחים שנים הנותרים . ואמר שאם כן היינו מפסידים שכר ועונש
רוחני דהוה אמינא דשכר ועונש הוא גופני כדעת הנימוסים . ומאותה
תשוצה נראה שהיה דר צוירונה והוא א' מרצני וירונה הצאים על החתום
צגזירת נח"ש שנעשה נגד הצאים להשיג בצול רעיהם צעלי החנויות של
פירארה והוא צידי כתיצת יד : ונראה שהוא הרצ המחצר חות יאיר
גימטריאות ונוטריקון ור"ת וס"ת ופרפראות לחכמה הנדפס צשנת ש"פח
צויניליאה . וצפתח השער לא נקרא אלא צשמו הראשון שצקדושה ושם אציו
היה כמוה"רר יחיאל כהן פורטו ז"ל ריע ואח לכמה"רר יאודה אריה ממודינה
אשר ינקו מים על ידי הבאון מוה"רס מפאדוצה זנו"קל . ומלצד ספר
חות יאיר חיזר גם כן ספר גת רמון מצצרת המרוות, ושמוש אצרהם על התורה.
ומסדין דוד על התהלים כל זה כתצ הרצ עלמו צהקדמת חות יאיר והרצ ז"ל
עשה מחלית ההגהה לספר יד החזקה להרמ"צס עם כסף משנה שנת של"ד
צויניליאה : והוא הגיה ספר מנחה צלולה פירוש התורה להרצ קרוצו נקרא
כשמו אצר' מנחם כהן רפא פורט, כאשר העיד הוא עלמו צסוף הספר שהגיה :
עד' : כמה"רר אהרן המכונה עמריך ממספחת גומפרן הרופא מעיר
צרלין חיזר ספר מגלה סוד והוא ציאור לפירוש ק' עזרא על ה'
מגילות ונלוה אליו מאמר המדע על החכמות נדפס צהמצורג שנת הכשר
חכמה לפ"ק :

עז' : כמוה"רר אהרן דוד כורלינגן היה ר"מ ור"מ דק"ק קרימונה ואחרי
זה היה הישים צצמכמי מנטוצה . אור תורתו זורח צספר פלגי מים
צמחלוקת שהיה על מקוה רוויגו והוא מהאוסרים לכתחילה וסתם שנת שס"ז
לפ"ק . וצשו"ת נחלת יעקב לה"רי אלפרון סי' י"ו יש תשוצה שלימה
ממנו על מלמד ששכרו צעל הצית צס' דוקאטי לשנה לפרוע ט"ו דוקאטי

אליעזר מיינן בן כמוה"רר משה הלוי . כמוה"רר אורי ב"ן צר משה .
 כמוה"רר אברהם צר יוסף . כמוה"רר אשר צר יוסף הלוי . כמוה"רר
 אברהם צר יצחק . כמוה"רר אשר צר ישעיה וכמוה"רר אשר צר אליה
 הרצילו תורה זישראל ונזכרים לשבח צספר זכרון נשמות הנ"ל ולא נודע אם
 נמחו כולם במחנה חלקים זה פאדוזה או צקהלות אחרות . זכר לדיקים
 לצרכה וז"עא :

פה' : כמוה"רר אשר לוי לצית המשולמי נפטר ר"ח אייר ט' רנ"ז וכתוב על
 מלכתו פה ק"ק פאדוזה שהיה ראש ואז המדינה שר וגדול זישראל מופלג
 צחסידות ושמעו הולך צאיים הרחוקים :

פו' : כמה"ר אריה קטאלאני מחכמי פאדוזה צזמן הרב א-קיוולטי זל"ל כתוב
 על מלכת קצורתו שהיה איש נכבד נעים זמירות ישראל ותוקע צשופר צי"ה
 ועוסק צתורה , נל"ע ציום ש"ק י"ו למדש מנחם ש' שפ"צ :

פז' : כמה"רר אברהם לולאטו מרצני פאדוזה כתוב על קצרו : כל עוזרי
 דרך שמעו הציטו וראו כי פה נעמן : איש לדיק תמים נטע נעמן :
 מוריני רצינו אברהם לולאטו לבלנת המן : צרציעי למנחם הש"נג עלתה
 נפשו אל אל מלך נאמן : וסמוך לקצרו נקצרה אשתו . צגנזי ערצות .
 צצתי לדיצות . וגם פה צעודי צקצרי עמונה . ואחר תחיה וצנין
 שאיה . אחי האשה הנתונה לאברהם למקנה ניצ שפתים מהרצנית
 החסידה מרת יוטלן אלמנת כוה"רר אברהם לולאטו נ"ע . נפטרה ציום
 ז' אדר שט"ו לפק :

פח' : כמוה"רר אלחנן דוד קרמי ראיתי כ"י מהרצ פסקים ושו"ת המעידים
 על צקיאותו צס"ס וצפוסקים :

פט' : רצינו אליעזר שר שלום צאזיליאה צבמוה"רר מנחם שמשון צבמוה"רר
 שלמה צבמוה"רר וכ"ו רצ גדול ומופלג צחכמות טונות פילוסוף מאמין צתורת
 ה' קנאי צן קנאי חסיד ומקובל חלדי כאשר יביר הקורא צספרו העמוק
 חמונת חכמים, הוא היה תלמיד גדולי ישראל הגאון מה"רי צריאל והחסיד
 המקובל הרמ"ז והרצ הגדול מוה"ר צן והרצ החכם מ"ר אציו זל"ל . והיה
 גם כן משורר גדול כאשר תראה צהסבמתו לס' עדן ערוך והוא הדפים
 וסידר ס' תפתה ערוך ותיקון שוצצים להר"מז זל"ל . והרצ מופת הדור
 מו"ה חיד"א זל"ל צס' שם הגדולים ח"צ כתב שרצינו אליעזר הנ"ל היה אומר
 כל החכמות למדתי צעשר שנים . אך חכמת התלמוד נער הייתי גם
 צקנתי יבעתי ולא מלאתי כי אם שמן מנהר עב"ל . והכוזר ד"י רוסי

לסוף כל ג' חדשים שאין זכות למלמד צדק העצור אם נתעצרה השנה וחתם בשנת ש"צ לפ"ק :

עו' : במה"ח חליעזר ש"ח מנורתי זקן וירא שמים ומוהל צדי . שוקד בלימודים זלילה וצוקר צצית יוסף : והיה פרנס צצ"ה ספרדים . וכל"צ צצ"ק י"ג שצט פ' בשלח ש' תק"פט : (תוספת מו"הר רמב"ג זצ"ל) מוה"ר אברהם צ"ר משה הכהן שהדפיס ס' חסידים צעיר זולוניא חיצר ציאר על פירש"י עה"ת וצפרסת משפטים הציא דרשה לכו"הר משה צאסילה עיין אורות הספרים לר"ח מיכל דף כ"ג אות רפ"ט . (עד כאן תוספת)

עזי' : מה"ר אהרן צמח"ר ישעיה אצ"ד דק"ק וואראגנאווי חצר ס' לחם תרומה נחלק לג' חלקים . ח"א נקרא לחם תרומה ח"צ מדות חכמים . חג' לחם מן השמים . והם דרושים . ומאמרים . ופשטנים . ור"ת מלאים מוסר . וכמנהג דרושי איטליא :

עז' : מה"ר אברהם הלוי צן חסדאי העתיק מל' ערצ ללה"ק ס' צן המלך והנזיר נדפס צמטוצה וצאמטערדס :

עט' : מה"ר אפרים ארדיט מאיזמיר נדפס ממנו ס' עטה אפרים . ועוד לו דרושים ומי' על הרמזים וש"ת כ"י :

פ' : מה"ר אהרן זעליג צמח"ר יואל פייזש נדפס ממנו עולת אהרן על אגדות הס"ס צאמטערדס ש' תל"ג :

פא' : כמח"ר אברהם צ"ר ראובן חייט משריזיטש מתושבי ק"ק ניקלשפורג חצר ס' קורות העתים, יספר צו כל מאורעות שהיו צאיצרופא צין לישראל צין לא"ה מש' התק"א עד ש' תקס"א נדפס צצרלין והוא ספר נחמד לקורות אחר ס' נמח דוד גאנו :

פב' : מה"ר אהרן תאוויס אצ"ד דק"ק ווירמישט וק"ק קראקא חצר ס' -מטה אהרן פי' על הגדת פסח :

פג' : כמח"ר אברהם צרודא הוא הגאון הגדול אשר העמיד אלפיה תלמידים ונדפסו איזה מחידושי צס' תולדות אברהם והרצין תורה צפ"פ דמין וצמין וצפראג וחתנו הוא הרב מק יוסף . שורש יוסף כתונת יוסף :

פד' : כמח"ר אברהם צן אשר וואלירשטיין מ"ץ צק"ק שנאטיך חיצר ס' מאמר אברהם מידושים עה"ת וכלוה אליו קונטרס רצ התועלת צסס מחזה אברהם והוא מפתח על סדר א"צ למנא הדינים צס"ע ונלרף עוד אליו ס' זרע אברהם בולו מוסר ויראת ה' נדפס צפערדא ש' תקווה לפ"ק :

כתב שראש חיצור אחר כ"א להרצ זלה"ם על חב הפסס ומעלותיו עש"ב
דף ס"ג ע"א :

צ' : כמוה"ר אברהם פלטיאל מאגורו כתב על קצרו פה פאדוזה אלה
הדברים צעלס היום הזה ילא חרות ממלאך המות נפטר זה . סימן
נקיון כפיו למלא לו הרוחה . פלטיאל כשמו לו יכירו כל חוזה . כי
נמלט מכל ליר מייגון ואנחה . איש תם נשלם הורס מול לור רוחו יזה ,
זשנת זא עת מנחה . תהיה לו למנוחה . תנל"זה :

צא' : כמ"הר אברהם זכמ"ר משה מקיורו זל"ץ רבני דורו מקקו אלה הדברים
על קצרו . זשנת תחלדו זשמחה את פניך לדיק זה זא לזית מלונו
ונפטר ציוס כ"ז לחדש מנחם רז חסד מוקיר רצון ומחזיקן אוהב גרים אצי
יתומים ואלמנות וגם זתולות . ויהי זכסוע הארון ויאמר משה מזמור שיר
ליום השזת :

לא וי ולא קיעה זמות הבזר . זלל דוי מופשט זלא מגרעת . רואה
פני אל חי זרדת קצר עלה זעזן גן זסוד הדעת :

שמח לזב לדיק כסוצר שזר . זעמ ולא פחד וחאת מודעת . כי עת רקוד
העת ספור השזר . צרוך אשר חונן לאדס דעת :

צב' : האלוף החסיד מ"ר זקני אצי אמי נודע זשערים שמו כמוה"ר אברהם
ישראל חי הכהן זן מעלת החכם הרופא כמה"ר שמואל זכמה"ר משה
הכהן זל"ל שיזחורו רבני דורו על חסידותו ועל דזיקותו זה' ועל יוסר
מדיותיו כאברהם אצינו ע"ה ממש היה נדיב גדול ועושה לזקה זסתר כדי
זלא לזייס את העניים וזה לשון הרז הגדול מורה לזק זק"ק רויגו זשנת
התק"טו כמוה"ר זכריה שמואל ראוינה וחזירו הרז המוצהק מוה"ר
אברהם דיינה זלה"ה זאגרת מכתב החזורות שכתבו לכמוה"ר יעקב חזק
זל"קל כי שמו ושס אציו נודע זשערים מוכתר זכתר שס עוז העולה על
כתר כהונה וזמלותיו חפץ מאד זכותו וזכות אצותיו העומדת לעד היא סמכתהו
לשום רזיד הזהב על זוארו ולמנותו זין מלכי רצון וכ"ו וכ"ו והאגרת הזאת
נמלאת זידי מכ"י הקדש דרצון קדישי הנזכרים . וזא אחריהם הרז
המופלל רזו של החסיד הנ"ל כמוה"ר ישעיהו רומאנין זל"ל וכתב גס זאת
ינאה מעס ה' לזאות . להראות מתורתו נפלאות ולהוציא מן הכח אל הפועל
פועל אולרות . לשון לדיק להצין ולהורת . אשר זתורת אמת רוממתי וגדלתי .
זולין זולין מקטפין ידעתי ויחלתי . כי שפתי להן ישמרו דעת . ותורה

פה': במוה"רר אביעד ש"ס צאזילאה ז"ל ר"ת ומ"ן צק"ק מנעוזה ה"ה ספר
 חמות חכמים . אנכי ראיתי עוד ממנו חיבור בחכמת התלונה כ"י וצס'
 פחד ילחם להה"רל יש לו איזה תשובות ועניינים ע"פי הדין: גם צס"ות דזרי
 דוד מילדולה נדפסה תשובה להרצ ז"ל . והסכים בהדפסת ס' פרי תואר.
 וס' משנת חכמים . והוא ינא לישע התנא האלדי הקדוש רבינו משה
 חיים לוצאטו ז"ל בגד מנגדיו ומנאלת אגרתו בידי מכתיצת ידו הקדושה .
 והעיד כי תהא צקנקנו ומלאו חכם מקובל אמיתי וירא ה' משה אמת
 ותורתו אמת :

עד כאן דזרי פי חכם מ"ן צספר זכר לדיקים לצרכה צמערבת אל"ף:

תפיו תהי כזענת. זה היום שקויתיהו מלאתי ראיתי תרי גברי רבדרי כמוה"ר
זכריה שמואל ראוינה וכמוה"ר אברהם ריינה"ל אשר צסס מעלת החצר
הכתירוהו. כמוה"ר אברהם ישראל חי כ"ץ קראוהו. אנא נמי
רהיטנא אצתרייהו. ואמינא לפעלא יישר חלייהו, אישור הייא ואישור
הייא. זהא חצרותא דניחא קמי שמייא. אברהם ישראל חד מן
קאמייא. ישגא שלמיה מלך מלכייא. ואורכא צסנין יתויהז ליה מן
שמייא. למעבר עימיה אתיא ותמיהא אגיר: עכ"ל הרצ הנ"ל.
ושמעתי מפי האלוף כמוה"ר מאיר טריאסטי זלה"ה שהוא הכיר את מר
זקני החסיד הנזכר והיה קם כל חלות לילה ומתצודד צצית מדרשו הסמוך
לצית הכלסת אשכנזים (שאני עמה דר צו, ולמד שם תורה צטהרה מוה"ר
אבי זל"ל חתנו) ועוסק בתורה שם לאחר מדת לילה ציוס עד אור הצוקר
והולך לצית התפלה ואח"כ היה חוזר שם ללמוד צתענית וצקדושה עד שעת
מנחה וערצית. ואח"כ היה אוכל מעט כדי סיפוקו. וצאישון לילה
ואפילה היה מחזר צצתי הענייס עם כסף וזהב קשור צשמלה קטנה והיה
דופק על דלתותיהם ומשליך השמלה עם המעות תכף שפתחו לו דלת הצית
וצורח. כדי שלא יתציישו, וצזה היו מתפרנסים צצוד. מלצד שלא
היה מחזיר ריקס פני כל שאל ממנו עזר וסיוע צכסף יצהצ צצגדים ומעות
ושמלות צשופע גדול צעין טוזה רוח מוכה ונפש שפלה וצפרע עם ת"ח
ויראי ה' והטיצ גם לצתי כנסית וצתי מדרשות צחיו וצמותו הכיח מאה
אלף כספים דוקאטי לצדקה ולכל חצרות מוה שצעירנו ושני צתים לאסוף
צהם החולים ולרפאתם. ועליו אמרו כמה גדולים מעשיו כמה מתוקנים
דרכיו. והחכם החסיד הנכצד מוה"ר שצתי אהרן חייס מאריני זל"ל
חקק על קצרו אלה המרצות. מל"ק נזר החסידים. שפ"ר יוחסין. טו
עם ה' ועם אנשים, הגציר הנעלה. לו נאוו תהלה. כמוה"ר אברהם
ישראל חי הכהן זל"ל כלצ"ע יוס כ"ד חשון שנת התק"כ.

חדלו לכס אישים צכי ונהי: על מות וגוע הצדיק צארן: זה אברהם לא
מת חייס עודנו: צצכור רוצ חסדיו הצאים ממנו:
אם כן למה קינה על מיתת גצר: רוחו למרוס. רק גופו לקצר: תהי
נשמתו צרורה צרור החייס:

צצ': כמוה"ר אברהם ק' נחמיאש מעורטוגאל חצר ספר רפואות ונדפס צלשון
לאטיין צעיר ויניציאה צשנת שג"א כדכתב ד"י רו"סי ח"צ דף ע"צ.
ונמלא צידי פירושו על אינה כתיצת יד. והרצ כג"ה הזכיר תצוצותיו כ"י:

צ"ד: כמוה"ר אברהם פירירה ספרדי כתב והדפיס מאמערדס זלשון ספרדי שני חיבורים נחמדים להוכיח השגחת ה' על צרואיו ויראתו וההצת ה' יתצרך ועיקר ספר ועונש. ומהציל צטוב טעם ודעת כל תענוגי העולם הזה ומורה נבוכים צדרכי העולם לקחת מוסר השכל צדק ומשפט ומיסרים: עיין ד"י רוס"י ח"צ דף פ"ח:

צה: כמוה"ר אברהם ישראל פילזארו מאמערדס חיבר פירוש על נבואות יעקב אבינו שאמר ליאודה בנו וקראו שצט יאודה להוכיח שלא נתאמתו עדיין יעתידין להתאמת צציאת משיח לדקנו צצי"א וכמלא כתיבת יד ציד ד"י רוס"י כמ"ס צח"צ דף ל"ז:

צו: כמוה"ר אלישע פונטרימולי אור תורתו זרח צמדינת פיאוימונטי צזמנינו ומיזר אלו הצורים. סוד צמורים ונענות צין פלוני ואלמוני. צזרי שיר (חרוזי קהלת ע"ד אפלטון) שיסית האיפה (על ד' כנסיות לר"דא). קרא הגבר (תולדות הקראי) נקמת ישמעאל (העתק ס' יצחק ארזיו). פתה קטן (ציאור הגדה). פתח תקוה (כולל ל"ו פירוש) ע"ד חכמי אומות מלא מוסר) וכלם נמלאו צאורות ספרי המנוח ר' חיים מיכל ונזכרים צספרו דף שכ"א ע"א:

צז: כמוה"ר אברהם מנחם כהן רפא פורט מקרימונה חזר ספר מנחה צלולה פירוש קלר ויפה מאד על התורה ונדפס צוירונה והוגה על ידי קרצו אשר ישא את שמו שנזכר לעיל צאות ע"צ. והכוזר ד"י רוס"י הזכיר ספר אחר שחבר הרצ ז"ל שמו לפנת פענח כולל תצנית אגרות ומכתבים צלשון לח ויפה עיין שס דף לח' צחלק שני מספרו: וצפרשת האזינו הציא הרצ הנ"ל ספר שחבר על מליחות השדים ולא נדפס:

צה: כמוה"ר אברהם פרוינאללי צן הבאון מוה"ר דוד זל"ל רצו של הרצ שער אריה כמ"ס צסוף ספרו שלטי הגבורים שהיה סיני ועוקר הרים חכם רופא ופילוסוף רי"ס מתיצתא צק"ק קזאלי עש"צ:

צט: כמוה"ר אשר וורמס מדקדק אשכנזי ורופא חיבר ס' סיג לתורה, על המסרה, ונדפס צפפ"דמ שזת תק"כו:

ק': כמוה"ר אברהם כלפון אור תורתו זרח צעיר טריפולי זה חמישים שנה היה רודף לדקה וחמד עם כל עוזר ושצ עם תלמידי חכמים כאשר העידו עליו הרצנים שלומי עה"ק עזריה צהסכמת ספרו החשוב חיי אברהם הנותן טעם לשצח על הלכות רצות על ד' טורים, ונדפס צעיר ליורנו שנת אשר נתן אלקים לאברהם לפ"ק:

קא': כמוה"ר אברהם חיים קראקוויא רב קדמון מהשיצה הכללית של עיר ויניציאה חסיד ומקובל הניח אחריו זרבה תשוצות רבות כ"י וחזורים אחרים והוא זקנו של כמוה"ר יעקב מנחם קראקוויא ז"ל:

קב': כמוה"ר אלישמע מאיר פאדווני יצק מים ע"י הגאון מוה"ר ישמעאל הכהן בעל זרע אמת ולמד תורה הרבה גם מפי כמוה"ר שלמה יאודה סיניגאליא רצני עיר מולדתו מודינא. והרצין תורה בתלמידים שם ובהרבה כפרים שצמדינתו ואח"כ היה א' מרצני עיר מנטוזה בחצרת כמו' יעקב קאזים וכמוה"ר שלמה ניסים ר"ו וצסוף ימיו נתקבל למורה לדק פה פאדוזה. ושמעתי תורה מפיו עשרים חדשים. ומלאותיו אולר כלום בתלמוד ופוסקים עניו ושפל דרך ירא ה' מאהבה, ונקרא אל השמים מעל ציוס כ"א חלול ש' תק"ץ. ומלאו צידי פסקיו ודרושו כ"י והתמיד קינור הלכות טריפות ותערובות מסי' ס' ואילך במקום שפסק הרב זרע אמת צחלק שני זלה"ה:

קג': כמוה"ר אברהם שער אריה חכם ורופא וחוקר נכד נכד דודו של הרמ"ע מפאנו ז"ל האיר עיני הגולה צספרו הנחמד שלטי הגבורים לצאר קדושת ארץ ישראל ותצנית צית המקדש וכל כליו וצגדי כהונה ומעשה הקרצנות מלצד כמה עניינים יקרים הכלולים צתיכו מעוער צפסוקי אכ"ך ומדרשי רז"ל צס"ה צצלי וירושלמי ומבילתא וספר הזוהר הקדוש וצו הראה ידו החזקה צעשר לשונות שונות וחכמתו הגדולה צתורה ופוסקים באשר עין הקורא יחזה צספרו הקדוש חלק ראשון: וצחלק שני ושלשי ימלא סדר עצודת הקרצנות ותיקון קריאה תנך וגפ"ת וזוהר וכ"ו דבר יום ציומו צצצות צחדשים וצמועדים. וצסופו נמלא חיקוי נחמד על המלאות מלאכת הדפוס. וכדפס צעיר מנטוזה שנת צצע ציוס הללתיך, ויהללוהו צשערים המצויינים צהלכה ולמען תראה גדולת המחצר הזה אצתיק אליך זכרון ימי חייו באשר כתצם המחצר צסוף ספרו. אמר אברהם הרופא ינ"ו ממנטוזה צן הנשא כמוה"ר דוד שער אריה אציר הרופאים ז"ל צן המרומם כמוה"ר אליעזר הרופא המוצהק ז"ל, צן המאד בעלה כמוה"ר צנימן פרש העברי ז"ל רופא נכד של מלך נאפולי הנקרא פירדינאנדו ראשון, מאראגונה, ואחריו צמלותו רופא נחמד של חתנו גאליאצו מאריאה ספורצה דוכוס ממילאנו. אתה אדוני הקורא דע לך כי עת מולדתי היה צמלות הלילה של יום ש"ק ר"ח ניסן ש"צ ומעלת אדני אצי עטרת ראשי ה"ל

במח"ר דוד משער אריה אציר הרופאים ז"ל עד יום אשר נקרא ציטצה של מעלה לחיי העה"צ היה לי מעיר לעזור בחכמי ישראל ללמדני תורה וצילדותי קראתי ובתירתי תורה נביאי' וכתובים דקדוק רצ עם הסופרי' המובהקי' כמ"ר מר מאיר מפאדוזה ז"ל וכמ"ר יהוסף זקא ז"ל, אחריה' הנעלה והמרומם איש חיל ורצ פעלים שהיה לו שם צראשי בצורי התורה כמ"ר ר' יהוסף סיני ז"ל. למדני הלכות הרמ"צם ומשנה ופרושי התורה והנביאים. וצעיר צולונייח אחרי הפרדי ממנו עמדותי לפני הגאון כמ"ר ר' יעקב מפאנו ז"ל ושמשתי אותו צפוסקי' וצגמרא. ועל כי אז נבעה צנו יד ה' ומחמד עינינו היה לשרפת אש חזרתי מנע צה וילקתי מים על ידי כמ"ר ר' יהודה פרוצינאלו ז"ל ימים מה. אחרי שקעתי ונחתי על שכמי הגאון מופלא הדור סיני ועוקר הרים ריש מחיצתא המקוצל הרופא והפילוסוף האלהי כמ"ר ר' אברהם ינ"ו צן הגאון וראש לדרשני איטאליאה שהיו צומננו כמ"ר ר' דוד פרוצינאלו ז"ל. אורו כהיום יאיר צקסאלי ממונפיראטו ומון מהעיר הזאת מנטוזה' הגאון יצרכהו ה' הנזכר לשצח, מלא כרסי מצער ויין הגמרא כפי כחי, כי נמלאו לנו צחסד ה' צמקום ההוא אשר נועדנו שם כל חלקי התורה שצ"עפ, וגם הורני צהשתדלות רצ הלשון לאעינו מראשיתו ומלאכת ההגיון כלה צשלם שצפנים. ועם מע"כת אחרי שנים מה הלכתי צפאויאה לשמוע צכנסית הרופאים החכמה מהפילוסופיא לאריסטוטילי, והרפואה לאיפוקראטי וגאלינו היונים ולשאר חכמי הרופאים הערציים. וע"כ לא עזצתי אז מלהגות תמיד צתורת ה' תמימה כי היה לי הישיש הנורא הזה לעולם למורה דק והוא למדני דעת ייראת ה' וצנפש שוקקה מלא אותי חכמת לצ ונתן צכל עוז מהודו עלי עד בי כמשלש חדשים אחרי אשר עטרוהו הרופאים צפלוסופיא וצרפואה. גם אני נמיתי כמוהו צסמיכה מעליתא צטיאטראות של פאויאה עם שאר הפילוסופים והרופאים שלהם וזה היה יום ר"ח ניסן ש' שכ"ג ניגירה. וצש' שכ"ו י"ט אלול ג' סיטמזרי, פרשת אתם נלצים קצלוני רופאי הקוליגיאו צמנטוזה שהיו אז ל"ג כלם חכמים וצצונים והרשונים לרפאת כשאר רופאיהם צמנטוזה וחולה לה. ואז הנעלה א"א עטרת ראשי ז"ל היה זקן ושצע ימים ועל הרצ היה נוטה מקו צריאותו, וחכמי ה' למען טובו למלאות מקומו כי הנה גם הוא הדריכני צמלאכת הרפואה צמשקים וצתרופות וגה צמלאכת היד צנגעים וצבהלות, וגם למד את ידי לכרות ערלת הנערים ולהכניסם צצרייתו של אברהם אבינו. ומיום ששי של חדש מרחשון שכ"ו פרשת ואתה את צריתי תשמור אתה וזרעך

אחריו לדורות. עד י"ט אדר שס"ח פרשת תשא מלתי שלש מאות וששים ילדים, כנראה צמפרי המיוחד לזה אשר בו כתבתי צתמלת זכרון הכער הנמול פסוק אחד לכלם, ושם הכער הנמול ושם אציו ושם אמו, וזה שנכנס לצרית לחשזוננו ולחשזונם, פרשת השזוע, הצעל צרית ראשון ושני אם עשאוהו כמנהג מעלת הלועזים, וזכורתו אם היה זכור לאציו או לאמו, והנושא מהדרסה אם נעשת צקריאת ויחיד הצעלי צרות זכה"כ צשעת המנחה כמנהגנו, ומרוצ הערמ והעמל אחר פטירת א"א עטרת ראשי ז"ל צרפואת אחינו היהודי והאדונים והשרים ציר הזאת, ואילי הארץ חולה לה, לא דרשתי צם' תורת השם כמוטל עלי, וצמקום הגית התורה יומם ולילה חזרתי ספר אחד גדול לאטינו מעלות שונות לשרים רצים ושאלות תשזות לאטינו לרופאים שלא מצני עמנו חוץ מהעיר הזאת כמעט בכל גלילות לומצארדיאה וחולה לה. וספר אחר חזרתי ולקטתי מהתרופות שהם מעשי ידי לכל החליה הידועים ודצרי' רצים אחרים השייכים והצריכים ג"כ למלאת היד שלא נכתבו עד היום ע"י שום אחד מהרופאים הקדמוני' ושזזמנו זה, הלא הם ציד צני חציצי החצר והרופא דוד המזורך יצ"י: וצמנות אדוננו גולילמו גונזאה יר"ה, דוכס שלישי ממנעוזה, וראשון למונפיראטו, חזרתי צמנותו על רגל א' ס' אחד לאטינו שצו דרשתי אם יש לזה צמולא צרפואה כאשר חשצו הרופאי' הקדמונים אם לאו שכדפס צויניציאה ש' שצ"ד, עד שעון צטול תורה היה צעוכרי, ואחרי שנתמלאת סאתי יד ה' היתה צי תמוז ש' שס"ה, ומעלצונה של תורה נטל חיות אצרי גופי ולא יכולתי ללכת צרגלי ולנוע ידי וזרועי השמאלים. כאשר צני האדם והייתי כמת מוטל על מעתי ער ר"ח ניסן שס"ו. וצחליי דרשתי את ה' ואחרי התפלה והתשצה והתמנה כתתי את לצי לתקן את אשר עותי, וסדרתי לי ולצני תנ"ך, משנה גמרא מדרש הגדה מאמרי הזוהר וסדר עצודה לכל יומי השנה צשמרית וצמוסף וצמנחה, עד כי צהגיה זו של תורה צעחתי ירחמני ה' ויסיר מעלי כל חטא ואשמה שהיה עלי צעצור צטולה. לכן אל תתמה אדוני וקציני אם העזתי פני לחצר אהל התורה והמשנה והגמרא להיות אחד צסגנונים שונים כהיום הזה, כי לא עשיתי זאת ליוהרא צעלמא אלא להסיר מעלי גודל העון הזה אשר היה למשא עלי, ואם יקרה והיה לצצך שלם לעצור גם אתה כסדרי הזה את ה' ולעסוק צתורה כמשפט יום ציומו כאשר ערכתי לפניך תיקור גא נפשי צעיניך והתפלל אל ה' צעדי שיסלח לכל עונותי ופשעי ולא יצא צמשפט עמי כי לא יצדק לפניו כל חי: וצח צמנחה צח צח צח

והנה אחרי ימי הפסח הזה שעבר שנת שס"ו העיר ה' את רוחי והתחלתי באיש מבארצות וידוע חלו לכתוב את דברי התורה הזאת וזכני האל אלהינו גדול ונורא להשלים צידי הימנית השלושה מגינים האלה של ספר שלטי הגבורים, והתשעים פרחים שלפניהם חדש חלול שנת שס"ז. יתצרך ה' לעד ולעולמי עד אשר הביאני עד הלום והי לי למשגב שמחו לדיקים זה' והודו לזכר קדשו כי קדוש ה' אלקינו :

קד' : כמוה"ר אברהם חי די קולוניא מעיר מנטוזה תלמיד הרב הגדול הרופא כמוה"ר ישראל גדליה קאזיס וגיסו של ידידי כמוה"ר יעקב קאזיס והיה חכם בחכמות שונות והוא נקרא באסיפת הסנהדרין צעיר פאריס צס' הת"קס"ו וקדש את השם צו צפרק ע"י דרשותיו ומאמריו הנשגבים שנדפסו שם באותו מעמד והוא נכנס לראש ולקצין בכל מלכות רצני ארפת היינו ראשון לקונגיסטורי איטראלי של מלכות הנ"ל. וצפוף ימיו נקרא להיות ראש ומנהיג של עיר עריאסטי ותקן שם כמה תקנות עוזות ואצרהם צן חמש ושצעים שנה צלאתו מחרון אף העולם הזה ונכנס ללקוע פרי מעשיו הטובים בעולם הצא זל"ה. וכבוד עשו לו צמותו והספידוהו בכל גלילות ארפת ואיטליאה, ועיי צספר רוח והללה דף כ"צ ע"א שהציא חקירה נכזדת מהרב ז"ל.

קד' : כמוה"ר אשר צר דוד צר אברהם צר דוד זל"קל נכדו של הר"א צר החסיד זל"קל חצר ציבור י"ג מדות והוא מתום באורותי מכתבת ידו הקדש ממש על קלף יפה. והוא הסופר של חיצורים אחרים נפרדים צקובן אחד הנמלאים צידי ואלו הם : א' חידושים נפרדים מלוקטים מפ' הרמ"צ צן ז"ל על התורה : ב' סודות הניקוד : ג' פרקי היכלות וסוד המרכזה לר' ישמעאל בהן גדול ז"ל : ד' פי' ב"צ אותיות התורה ונורתן ע"פי הקצלה למ"ע שר הפנים : ה' תפלת הייחוד להקדוש האלדי ר' נחוניא צן הקנה זל"ל : ו' פי' עשר ספירות וסודו על מלות שונות וציאור על פסוקי' נפרדי' מתורה נביאים וכתובים עד"ה לרצנו מנחם תמיד רצינן אליעזר מורמישא : ז' צקשת הייחוד לר' נחוניא צן הקנה זל"ל בנוסח אחר : ח' ציאור י"ג מדות להרב אשר ה"ל : ט' מאמר מחקרי דרך שאלה ותשובה ע"פ הקצלה על מדותיו ית'. נקרא שער השואל : י' ספר החיים מדבר בפלאות תמים דעות ית' שמו. על שמותו הקדושים, על צדויות, על הנשמה, על הכוואה, על יצ"ט, וי"הר, על העולמות, על הכוואה. על המלות, ועל עניינים אחרים רבים ונכבדים :

קו': כמוה"רר אליקים צן אברהם מלונדון למח זה חמישים שנה וחצר עשרה מאמרות בחכמות ומחקריות שונות ונדפסו ומהם גיכרת חכמתו צנגלה וצנסתר: זיע"א

קו': כמוה"רר אלימלך אחד מתלמידי הרצ' החסיד המקובל בעל השם אשכנזי, חצר ס' טעם אלימלך, חידושים עדה"ק על חמשה חומשי תורה ועל מאמרי רז"ל ונדפס.

קח': כמוה"רר אלקנה חכם חסיד מקובל קדמון מאד זכה לגילוי אליהו הנביא זכור לטוב, כאשר יעידון יגידון ספריו הקדושים שנדפסו על התורה ועל המלות הנקראים צסס ספר הקנה וס' הפליאה מלאים חכמה ודעת ויראת ה', והלומד צהס יקנה רוח טהורה וקדושה לעצוד ה' צאהצה -

קט': כמוה"רר אליעזר (לייזר) דיין צ"ק קראקוזה חיצר ס' יקרא דחיי, דרושים ותוכחות מוסר צאפענצאך צס' תק"פצ. קי': כמוה"רר אברהם אהרן צן ר' מנחם צב"ך חיצר ס' אורים ותומים, חידושים ורמזים על תנ"ך:

קיא': כמוה"רר אהרם רופא מוצהק צפרנקפורט דמיין חצר ס' דמיון הרפואות נדפס שס ט' ת"ס:

קיב': כמוה"רר אליעזר ריאיעזר משכיל צתורה וצמדרשים חצר ס' לוח מאמרי עין ישראל על ד' אלפא ציתא נדפס צויניציאה ש' שע"צ וחיצר עור ספר כללי התלמוד נשאר צתיצת יד צעיר המצירג אלל המנוח ר' חיים מיכל נלה"ה:

קיצ': כמוה"רר אליעזר די אצילה נכדו של הר' החסיד כמוה" חיים צן עטר ז"ל היה מפולפל מאד כאשר יעידון יגידון חצוריו מגן גבורים, שני חלקים כולל שטות על התלמוד, ועוד חצר שו"ת ופסקי' עמוקי' ופירושים על ד' חלקי הש"וע, נדפסו צעיר ליחורנו.

קיד': כמוה"רר אברהם יונה זלה"ה מאישפלערטו אצ"ד ות"ץ צק"ק ויניציאה שנים רבות, עלה אל האלהים צשנת התק"ע והיה תלמיד הרצ' שושנים לדוד והרצ' נהר שלום, דומה לרבותיו צחכמה וצחמידות, תקן כמה תקנות טובות צקהילתו והצילה צכח תפילותיו וייחודיו מלרות רצות ורעות, ואני זכיתי לקבל פניו היקרות וליהנות מחכמתו כמה פעמים והיה תוארו כמלאך האלדים נורא מאד: והיה לו אהבה יתירה עם מורי הרצ' הכולל מו"הרר יצחק רפאל פינצי זל"ל אצ"ר פה פאדוזה ומרליין זה לוח אגרותיהם ופסקיהם

כאשר יראו כנגדיהם שו"ת פרי לדין כ"י למורי הגאון המרי"ף הנ"ל ז"ל וזה
מלכד תשובותיו הנדפסות שו"ת חיים ומסד ודשו"ת מדבר בערצה ונשאר
ספרי רצני הדור כתובות צתוזה וסדרה ישרה . והגיה ספרים רבים
שנדפסו בזיכריו כמו קהלת יעקב . ומנחת אהרן להר"י פארדו
ז"ל . ולשונו לשון הזהב והה"דרת בהקדמות והסכמות שכתב
בספרים רבים . ורוב ימיו עבר צתעניות וסיגופים רבים לכפר על עון
הדור . והניח חיצורים שונים בכתובים על דרך פר"ם . וכותו
יגן עלינו חמן .

קטו' : כמוה"ר אהרן שמואל צמחה' משה שלים דק"ק קרעמניץ חכם חסיד
ומקובל כנראה מספר נשמת האדם הנדפס צוילהרמשדארף .
קיו' : כמוה"ר אברהם עוזיאלנה מרצני אלגאזייר צמן הרב הגדול צעל זרע
יעקב צן נאחם . חסיד ומקובל חיצר ס' מסד לאברהם, כונות על
התפלה וספר עץ חיים ואשל אברהם פירוש על המלות בדרך פר"ם, והוליל
לאחר שו"ת יכין וצועז, וס' מגן אבות על המכמות ויסודי התורה להרש"צ
זלה"ה וכתב צתחילתם הקדמה יפה עד מאד ועוד הניח ס' עץ הדעת על
מל"ת כדכתב צפתח השער של ס' אשל אברהם :

קיו' : כמוה"ר אברהם אלנקר מרצני אלגור מצית דינו של ה"ר צן נאחם
צעל שו"ת זרע יעקב הדפים והגיה מחדש צליורנו תיקוני הזוהר עם פי'
הא"ר ומידושי הרמ"ז ז"ל ונמלאו צתחלת הס' וצסופו איזה מפיוטיו והניח
אחריו צרכה חיצור עפרא דאברהם כדראיתי מכתב ידו בהסכמה שכתב צס'
בתנות יוסף למו"ה הרר יוסף מריני זלה"ה כדליינתי צמערכת יו"ד . ונדפס צליורנו
פירושו על מחזור ק"ק ספרדים, וציאור על המנורה :

קיה' : כמוה"ר אברהם שמו, מורה לדין צקורפו צמן הגאון צעל פחד יצחק
לאמפרונטי, היתה לו אהבה עזה עם הרב הקדוש כמוה"ר יעקב חזק
אצ"ד צק"ק פאדוזה ונרין אליו אגרותיו ושאלותיו על הדין ועל
האמת ושולח לו מתנות רבות על שהיה מאיר עיניו צהלכה, ונפטר צקצרות
שנים והניח ס' זרע אברהם דרושים ומידושים צדינים שנדפסו צמנעוזה
המעידים על חכמת המחבר ז"ל :

קיש' : רצינו אליעזר אשכנזי חכם קדמון מאד, וחתום צאולרותי שני קוצלים
גדולים מדרושו בכותבים על קלף צס' ה' אלפים וקמ"ד לילירה מכונים צס
ערוגת הצס ושס הספר מעיד על חכמת הרב המחבר צנגלה וצנסתר .
מפיק מרגליות ודורש כתרי אותיות רמזים נחמדים ודרושים נפלאים ופיוטשים

שונים על סדר פרשיות התורה מוקפים צערת זהב פירושים על ס' משלי כוללי תוכחות מוסר ודדי הגדה:

קד': כמוה"ר אליהו וילנא (הוא הגאון החסיד חלקי) היה זקי צהר צהר חכמות וכנראה מחזורי הנפלאים והיה מורו מאל על למוד החכמות, והוא היה להרצ החכם ר' צרוך משקלאו הנזכר למטה שיעתיק מהחכמות ללש"ה כל מה שאפשר למען תרצה הדעת תוך צני עמנו צאמרו כי כפי מה שיחסר לאדם משארי החכמות לעמת זה יחסר לו מאה ידות בחכמת התורה וכ"ו, עיין הקדמת הרצ הנ"ל לספר אקלודוס שהעתיק ללש"ה ק:

קכא': כמוה"ר אליעזר אזכרי צכ"ר משה צן החסיד הקדוש רצ אליעזר אזכרי זל"ל תלמיד הרצ החסיד המופלא מה"ר יוסף סאגיס זל"ל ונסמך מהרצ הגדול מה"רי צי רצ והזכירו מהרימ"ט צפסקים כמ"ש הרצ שם הגדולים ח"א, ויש לו תשובות גה צסאר ספרי רצני דורו. פירש סדר זרעים מתלמוד ירושלמי והיה לו ישיבת חסידים צע"הק לפת ת"ו עוסקים בחכמת הזהר כמה שכתב הרצ עלמו צהקדמת ספרו הקדוש חרדים הנדפס. והרצ קול צוכים הזכיר פירושו למגילת איכה על דרך הקצלה כמה פעמים צספרו. ונראה שלמד חכמת האמת מהמקוצלים הגדולים מהר"מק והא"רי זל"ל כי הזכירם לצח פעמים הרצ צספר חרדים. והקורא צחצורו ילצ רעדה צראותו כמה קצרה ידו צעצות ה' ויראתו צזכרו חסדי ה' אשר גמלהו כרחמיו וכרוצ חסדיו. אשרי אדם השוקד על דלתות הספר הקדוש הזה. והרצ אמרי ספר דף קכ"ז נתחמם צהספרו והאריך צסצחו מאד, עיין שם דצרי פי חכם כמוה"ר נפתלי אשכנזי זל"ה:

קכב': כמוה"ר אברהם חיים סינגאליאה תלמיד הרצ אציו ר' שלמה יאודה והגאון צעל זרע אמת, הרצין תורה צתלמידים, וצסוף ימיו נתקבל למ"ץ צעירו ק"ק מודנא ועלה לשמים זקן וצצע ימים. והניח פסקים רצים כ"י וחדושים שונים, ואני נשאתי וגתתי עמו צתלמוד וצפוסקים ומלאתיו חריף וצקי צהם: תהי מנוחתו כבוד:

קכג': כמוה"ר אברהם גצישון צן החכם השלם והרופא כמוה"ר יעקב גצישון זל"ה מהגירוש של הספרדים שהיו צעיר גראנטה צא מארץ תלמסאן לעיר אלגאזיר צגנת השל"ד צמאות המלך שהצמינו לחצירו חצר המלכות כמו רופא מוצהק באשר העידו מהרש"צן ומה"רש נכדי הרצ צעל התש"צן צהקדמת ספר עומר השכמה ושם הפליגו לדצ צסצחו וצצח צנו מה"ר יעקב גצישון כנפש האצ נפש הצן צחכמה צתצונה וציראת חטא, זרע אנשים המצוינים

זחור המלכים וזפרט הח"ר אברהם המופלג צרפואה וצלשון ערצי כאשר
 יראה הקורא צסוף ספרו עומר השכחה פי' משלי כמה פיוטים ושירים צסתי
 לשונות שחצר ויהללו צסערים כמה רצנים שכתצו הקדמות ושירים לספר
 הנ"ל וזפרט הרצנים המפורסים נכדי הרש"צן הנ"ל ומה"ר ילחק צן אצי
 זמרא והחכם מה"רר מסעוד עזרא . ורצני אלגזאיר זלה"ה : ואלה
 שמות הרצנים שנזכרו צסוף ס' עומר השכחה וכתצו שירים פיוטים ומליצות
 להרצ המחצר והשיצ להן . רצו של החכם המחצר כמה"רר שמואל אנומול :
 כמה"רר מאיר אצי זמרה חצירו : כמוה"רר אברהם עוזיאל : מה"רר מיימון
 צן ד חנן : הר"ר חיים סעורא ז"ל . הר"ר מנדיל אצי זמרא : כמה"רר
 יעקב גצישון צן הרצ המחצר שכתצ הקדמה יפה על שצח לשון ערצי ושירים
 נכצדים צלה"ק וצלשון ערצ : הר"ר אצר ס גצישון צנו של הר"ר יעקב
 הנזכר : ה"רר ילחק סמרא שעשה ליונים וסימנים לשטים מסכתות הש"ס
 ונדפסו שם : רצינו עוודרוס הלוי . ה"רר סעדיה ק' דאלן . היה
 צצער צמקרה קראו . ושורר צחלמו . קול שמעה אזני ואצינה .
 מצין לצא שחק ומזלות . על כי קרובה היא ישועתי ולדקתי להגלות .
 ואמר הרצ הנ"ל צענין הזה : מי הוא אצי המשוררים . אם תדעו
 אחי ואי מזה מרזים צאו . אולי נציאים הם : ואם הם הללו תורת
 ה' צאמת נצאו . ראונו שכל המשוררים ספק נציאים, ואם הללו תורת
 ה' נציאים הם : והנה הרצ הגדול ר' אברהם צדרשי אציו של ר' ידעיה
 הפניני היה מהרצנים הגדולים והיה לו כח גדול צציר, ומכלל שירותיו היא
 הצקסה הנקראת צית אל כי מנין תיצותיה ארצע מאות ושטים עשרה .
 וצכל תיצה יש לה למ"ד ואין צה מ"כצ אותיות אלא מאל"ק עד למ"ד, ר"ל
 שאין צה שום אות משאר אותיות כלל, והגיעה עד מלך ארגון, ראו זה
 האיש המדצב צחצי אותיות ונתפלאו מהפלגת לשונו ולחות הדצור : עוד
 הזכיר שם כמה"רר אברהם זמירו ז"ל שהיו קורין לו חכמי דורו גורן נכון
 כי שמעתי שהיה ס' מורה נצוכים שגור צפיו עם כל מפרשיו וכל המקרא
 תנ"ך עם מפרשיה וכן רוצ ספרי הפוסקים ומשורר עליהם מאה ומאתים שירים
 לרוצ צקיאותו צחכמת השיר : כמה"רר אברהם צקראט הלוי ז"ל (הוא חיצר
 ספר הזכרון ציאור על פיר"שי עה"ת נדפס מקרוצ) . ה"רר צמח דוראן
 והיה צקי צס"ס וצתלמוד ונפטר ש' טס"ה, והמחצר קוקן עליו קינה
 יפה : ה"רר יעקב גצישון חצר ספר דרך השכל לכבוד הרמ"צם נדי

להלילו מהשבות המקנאים בגדו . וה"ר יעקב צי רב השבח
השצ"ח לספר השכל הנ"ל . ה"ר שלמה אלמלאקני שר לו שירה
לכבוד תורתו וקדושתו זל"ה עיין צחות מ"ס סימן ו' טעם לכינוי
משפחת גזישון :

קבד' : כמוה"ר אברהם צן המכס המפורר כמה"ר מאיר אבי זמרה . הרב
גזישון צסוף ספרו עומר השכחה דף קל"ה ע"ג קוראו מורינו הרב הגדול
ומציא ממנו שירה עריצה וארוכה ואעתיק כאן דברי הקדמתו כי נכונים
המה להיטיב האדם לעבודת זוראו וזה לשונו .

אמר אברהם זכמה"ר אדוני אבי ה"ר מאיר אבי זמרה ז"ל זאת השירה
יסדתי לי תוכחה לעלמי ולאחרים עמי כל עוד שהצמירה נתונה ציד האדם
להרע ולהטיב ד"ל כי הרשות נתונה צידו אם יזכה צע"ה ויתאוו לשכליות
צעודו צמוריות ויפנה מעלה מעלה אשריו כי יטעם צע"ה טעם
מתענוגי העה"צ, וצעת יליאת נשמתו מגופו יתגלו לו סודות נעלמות, וקודם
הגיעו לאותה השעה ישתוקק מתי יפול הפירוד, וההפך: הפך: ויסדתי
צוהארן הר"ב ליצי"דה : עש"צ .

קבד' : כמוה"ר אפרים קנוואה רב גדול פטיש המזק כמ"ס הרב עומר
השכחה דף קל"ז ע"ד היה צעיר תלמסאן והיו קורין לו רב סתם ונפטר
שנת ונפל ממנו ר"צ לפ"ק ואמרו על אבי אציו כמה"ר ישראל קנוואה
הקדוש שקידש ט"ס צפרהסיאה ונשרף צטוליעול' הוא והרב רצינו יאודה
צן הר"א זל"ל . וה"ה עמהם הי"ד . וצדף קל"ט כתוב אמר
אברהם זכמה"ר אבי זמרה כשאירע הגירוש צספרד צעיר גראנטה
(וצאנו לתלמסאן כמו מאתים נשמות) היתה שם משפחה קורין לה
צני גזישון וכולם מתו על קידוש השם ושם א' מהם לא המיר
דתו ועיקר גירוש היה מנצלייאה מהגירוש של שנת אל קנ"א ונקם
ה' לפ"ק . ומשם צאו לגראנטה גם שם לא הונח להם ולא
לזולתם צאופן שכל משפחתם גם צחור גם צתולה יונק עם איש שיצה
כלם מתו על קידוש שמו ית' ולא אחד מהם המיר דתו, ושני אחים חכמים
ראשי אלפי ישראל הר"ר יעקב וה"ר אברהם צני הר"ר יוסף גצי שון
ז"ל נעשה להם נם עלום וניזולו וצאו עמנו לארצות ישמעאל,
וכצאנו כלנו לעיר תלמסאן והגדנו להם ענין זאת המשפחה הקדושה
גזישון שהוא נגזר מלשון הפסוק צאיצו ראמות וגזיש שהם מיני מרגליות
עוצות עש"צ . וחזור לענין כמוה"ר אברהם גזישון צעל ספר עומר

היה זהו ה"י קדש קדש וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש
 וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש
 וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש
 וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש
 וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש
אות וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש
הבית וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש
 וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש וזהו קדש קדש

א': כמות "רר צנימין הלוי יש לו תשובה צו"ת אורח ללדיק הוא היה מגורי
 האר"י זלה"ה והעמיד תלמידים הרבה בחכמת האמת ומכללם כמה "רר
 ישראל שלמה לינגי זל"ל ועזרו ציניהם שאלות ותשובות עד"ה ככתוב
 באגרות הרמ"ז והרמ"ז זל"ל עלמו קבל ממנו סולת נקיה בחכמה זו דככתב
 בהקדמת תיקוני שיצצים שלו וצאחר ספריו והניח מידושים ופירושים רבים
 בספרי האר"י זל"ל ומהם ניכר גדל חכמתו וקדושתו הפלא ופלא ועליו
 הכתוב אומר צנימין ידיד ה' ישכון לצעמ וגו' :

ב': מה"רר צרוך יש לו תשובה צו"ת שצע ונראה שהוא מה"רר צרוך
 קזים שהזכיר הרצ קול עוגב דף מ"ח ע"ב והדפוס ממנו מוסר לצית הקצרות
 לזכרון יום המות צמסקל על הרביעית עש"ב דפח"ח :

ג': במוה"ר צרוך פייאטוסי מחכמי תונים צומן הרצ חק נתן חיזר ספר
 מקור צרוך דרושים נחמדים על התורה מעוטרים צפרפראות לחכמה נוטריקון
 וגימטריאות ומסורות ודרכים נפלאים ע"ד פר"דס נדפס צק"ק ליורנו .
 והרצ המחזר היה מרוכה ציסורין כשחזר ספרו . ומדבריו ניכר
 ששימש רבנים חסידים יראי ה' וחושבי שמו . גם הוא כאחד חסיד
 וישר זל"ל :

ד': במוה"ר צנימין נזון חיזר ספר פי שנים והוא כ"י וצספר גט מקושר
 נדפסו חזיה מפסקיו :

ה': מה"רר צנימין צן הרצ כתנות אור נדפסו חזיה ממידושו צספר הרצ
 חזיו :

ו': כמה"רר צנימין לופים מחכמי ליורנו צומן מה"רר חיד"א זל"ל חיזר
 שיטה על חגיגה . ומידושים על התלמוד והפוסקים כמ"ס המשכיל ר'
 דוד לופים אחיו בהקדמת ס' יצין שמועה למוה"רש אלגאזי דפוס ליורנו ,
 ושמעתי מחכם אחד כי המ"ר צנימין לופים היה פלפלא חריפא עסיק

מערכת הבית

א': כמוה"ר צגימין אישפינווא א' מרצני עיר תונס יש צידי מכתיצת ידו ממש תשוצה שלימה צענין וי"ו קטיעא דשלוס דנחלקו עליה רצני וויניציאה ורוויגו והרצ ועד למכמים הזכיר ספרו צית העזר פי' על רא"צ צע נציאים וכתוצים . ומיזור על לשונות הרמ"צס . ושו"ת . וצשו"ת יוסף אומן סי' י' הזכיר ספרו יסוד הקיום לחלוק עם ס' ישרש יעקב צצאני על דקדוק לשונות התפלה :

ב': כמוה"ר צרוך כהנא ר"מ ור"מ צק"ק פיורדא גס היא כתצ פסק ארוך על הו"ו דשלוס קטיעא הנזכרת: כן ראיתי צאגרת שכתצ מה"רר יעקב סארוואל אל מוה"רי למפרונטי ז"ל :

ג': מה"רר יהודה צרוך צמה"רר צלאלל ממספחת מהרי"ל נדפס ממנו ס' לידה צרוך דרושים צעיר פראג ש' תק"מו :

ד': כמוה"ר צרוך עזריאל חזקיתו מפירארה הזכירו מה"רר גאל צהגהותיו לש"ע אה"ע סי' נ"ג אות א' והוא א' מגצרי רצני המעידים על המנהג שנתפשט שצעלי חוצות נדחים מפני האשה שיש לה לגבות כתוצתה אפילו הם ישראלים ואפילו מחיים דהצעל . ונראה משם שהיה צדורו של הר"מף וצשו"ת מוהר"מאי יש שם תשוצה ממנו על איש צליעל אה כופין אותן לגרש את אשתו עש"צ . וחתם כ"ד לח' מנחם הס"כר צפירארה :

ה': כמוה"ר צרוך צכמה"רר אלקנה ש"ן מק"ק פיורדא חיצר ספר עטור צכורים על פירוש התורה לרצינו יעקב צעל העורים נדפס צפירדא שנת תק"צ :

ו': כמוה"ר צרכיה צרך דק"ק קראקא חיצר ס' זרע צירך ח"א וח"צ דרושים ומידושים על התורה ונדפסו כמה פעמים ונכדו אשר ישא את שמו מה"רר

צאוריתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה ונפטר לעולמו צום שני של שבועות .

ז' : כמוה"ר צנימין עשאל מחבמי שאלוניקי הרב צאח לחי רואי הציא מחידושיהו על הש"ס :

ח' : כמוה"ר צרוך מקאסווע גצרא רצח הזכירו הרב פקודת המלך והזכיר מחידושיהו :

ט' : כמוה"ר צרוך קאלימני צומן הרב מדבר יהודה ממדנא הוויא לאור ספר מעשי ה' לה"ר אליעזר אשכנזי וס' תורת משה לה"ר אלשיך ומיזר צראשם הקדמה יפה ונאה וממנה ניכרת חכמתו הגדולה לכתוב כלשון זך ונקי :

י' : כמוה"ר צרוך צר ילחק אצן יעיש מיצר פירוש פשוט על שיר השירים קהלת . ואיוצ קרא שמו מקור צרוך ונדפס בקושטנינא ש' של"ו :

יא' : כמוה"ר צרוך צר צרוך חכם חוקר ונבון אחד מרצני ויניליאה צומן הרב מדבר יהודה מיצר צאור רצח ויפה מאד על קהלת קרא שמו קהלת יעקב נדפס צויניליאה ש' ושמה . והקורא צו יכיר וידע כמה גדלה חכמת החכם הממזר צחכמות טבעיות ואלהיות . ונמלא צדי פסק כתיבת יד מהרצ ז"ל . והוא הגיה והוויא לאור ספרים רבים צעיר ויניליאה :

יב' : כמוה"ר צרכים הנקדן צן בערונאי העתית מלשון ערצי ללשון הקדש משלי הפילוסוף איזופו וקרא שמו משלי שועליה ונדפס צמנטוזה . וצו הראה החכם המעתיק את צקיאורו כלשון עברית : ועוד מיצר קינור מספר האמונות לרצ סעדיה גאון ז"ל . ועוד הניח כ"י ספר מוסר כ"מס ד"י רוס"י צספרו ח"א דף ס"ה :

יג' : כמוה"ר צנימין צר יאודה רומאנו מיצר פירוש על נציאים ראשונים . ופירוש על דברי הימים . ופירוש על ס' משלי ונשארו צכתוצים אלל חבמי העמים . וכפי עדות הכומר ד"י רוס"י צספרו חלק א' דף ע"צ . פירושי החכם הנ"ל הם כתוצים צתצונה וצדעת עפ"י הדקדוק להצין לשון המקרא :

יד' : רצינו צרוך לונאטו דרסן מפואר צק"ק ויניליאה צומן הרב דרך ישר למוה"ר ישעיה נינה כמ"ס כמוה"ר יוס עוז ואלואזון צספרו הד' אורים דף צ' ואח"כ עבר לרעות לאן קדשים פה פאדוזה והרצין מורה צתלמידים עם הרב תיקון עולם פירוש ישעיה צמסנה וצתלמוד ונגדולי תלמידיו הגאון

צרכיה צרך הדפים צאמטרדם ס' זרע צירך שלישי על התלמוד :

ז' : כמוה"ר צנימין זאב חאלף ר"נ דק"ק זמירנאד צכמה"ר ישראל דרשן
חירר ס' עיר צנימין צ' חלקים על מאמרי עין יעקב וכדפסו שניהם ומוה"ר
חי"דא זל"ל מציאו הרצה פעמים בספריו :

זח' : כמוה"ר צנימין כהן דק (ויעאלי) ר"מ ור"מ צק"קי ריגיו יע"א
צומן הר"מ זל"ל והיה תלמידו צח"ה חזר ס' גבול צנימין דרושים
נכזדים . ס' חלון צכות פי' איכה . ס' אצות עולם פי' אצות . עת
הזמיר שירים לכל ימות השנה . ויש לו הגהות נכזדות צאורות חיים .
וצס' הכוונות להא"רי זל"ל בכתוב צס' שם הגדולים מ"צ ערך ג' : ולאכני
הלעיר ידעתי באמנה שיש לו עוד ספר גשמי צרכה ש"ת על סדר ד'
עוריה . וס' פתחי שערים והם כמלאים צצית גנזיו של הגזיר כ'
צנימין פואה צעיר ריגיו . וכזר אור תורתו זורחת צספרי רצני דורו
פחד יצחק צהרצה מקומות וצס"ת שתי הלחם לר' משה חגי"א והסכים שם
עמו חתנו כמוה"ר ישיעיהו צסאן זל"ל :

צט' : הגאון כמוה"ר צן ליון לרפתי אחד מרצני ויניליאה אור תורתו זורחת
צספר פלגי מים . על ענין מקוה רוויגי והוא היה מהמתירים ומתם
דצריו צשנת שמ"ע ושם נקרא הגאון לרפתי . וצספר משצית מלחמות יש
שם צ' פסקים וממו על ענין הנזכר ושם מתם צשנת ש"סו לפ"ק . ושם
כתב שמה שאמרו חכם שאסר אין חזירו דשאי להתיר לא נאמר אלא
צהוראה חדשה שמעולם לא הוצאה צצה"מ . אצל דזר שהותר כזר על
ידי גאוני עולם ונהגו צו היתר זה כוה ימים ושנים וצפרע המכמים אשר
המה חיים עדנה וא"כ קס חכם לאסור על זה לא נאמר חכם שאסר וכ"ו
והציא ראייה ממהרי"קו שורש ק"עא עש"צ . והסכנ"ה י"ד סי' רמ"צ
הגהת צ"י אות נ"ג הציא דזר זה ע"ש . ושכ"ז גם מה"ר שמוחה
לולאו . וגם צסו"ת מה"רי הלוי יש תשובות ומתינות מהרצ לרפתי
זל"ל :

י' : צעלי אסופות ספר קדמון ראיתיו כתיבת יד צצית מדרשו של כבוד
מעלת מוריני הרצ דצינו יצחק רפאל פינלי כר"ו וסיפר לי שהיה צתוך גנזי
הרצ הגדול זקנו החסיד המקובל מוה"ר אברהם סגרי זל"ל מעיר
קסאלי והוא קוצן גדול דינים על דרך הרצ שיצולי הלקט ולדה לדרך
ודומיהם : ועצרתיו צו כל הלכות . ע"צ ולא יצטר משם שום דין

מדרבי גירונדי מפדוזה על

רצונו יצחק חיים כהן לך מהחזנים זל"קל והזכירו בספרו פחד יצחק דף י' והפליג בשבחו מאד צמכתו וצפרט בהספד שעשה צפירת הרצ ז"ל וקוראו באין הדור לדיק יסוד עולם זל"ל :

שו' : כמה"ר צוניט די לאטיש רופא מוצהק צפרווינאל המליא טבעת אלטגוני כדי להכיר בזה השמש והכוכבים ושטח שעות היום והלילה וכתב כל זה צחיצור מיוחד ונדפס צפאר"ץ שנת ש"ה וצמקומות אחרים. והמכס ר' דוד פומים כתב שצער רומי הניח המחזר הזה שם עוז על חכמותו והנהגתו הישרה :

שו' : כמה"ר צן ליון גירונדי לרפתי זקנו של מ"ר אבי חצר קינור הלכות שמיטה וצדיקה ויש לי דמות תצניתו ומראהו כמראה מלאך האלדים נורא מאד . הרצנית מרת צנוינידה מריני אמו של מ"ר אבי היתה חכמה גדולה צתורה ויודעת פרק צסיר ויש לי מכ"י פירוש חיזה פסוקים ושירים וצצחרותה נשאת ונתנה צארצע אמות של הלכה עם רצני הדור והיו תמאים על חריפותה וגם אחרי שהיתה לאיש עם מ"ר זקני המשכיל כמ"ר מדרבי גירונדי זל"ל לא מנעה עצמה לעסוק בתלמוד וצמדרשים עד יום פעירתה זלה"ה :

מג"ק החכמה מרת צנוינידה אלמנת הישיש כמה"ר מדרבי גירונדי זל"ל אדם קרא לאשתו על כי היתה אס כל חי כן לזאת יקרא חוה על היתה אס כל חי , תלמידים הרצה גדלה לתורה צדיק קריאה ויראת אל חי , ותמור שם חוה הנה היא חיה עדי תקין צגן עדנו צעל חי :

י' : מורי אבי ועטרת ראשי כמה"ר צן ליון אריה גירונדי זל"קל גבר חכם צעז ודרשן מפואר צמחנה אלדים זה פאדוזה נולד להגציר המרומס ירא ה' וצמלותיו חפץ מאד דחיל ומוקיר רצון כמ"ר מדרבי זלה"ה ציוס כ"א לחדש טצת שנת התק"ב צכפר ליטאדילה סמוכה לעיר פאדוזה ונתגדל על צרכי אמו הרצנית וצקנתי שהעמידה תלמידים הרצה לתורה מרת מוזל עוז המכונית צינוינידה תמ"ך צתנ"ך וצדקדוק הלשון וצהלכות הרמ"צ וצפירוש רש"י עה"ת . ואח"כ למד שצע שנים צתורה שצע"פ היינו צמדרשי רז"ל עם יעקב איש תס יושב אהלים מן המשכילים . האלוף כמה"ר יעקב לוצטו זלה"ה . וצצואו לדור פה פאדוזה הלך לשמוע צלימודי התלמוד וספרי מחקרי אומתינו ממוה"ר יצחק רפאל פינאי אדמו"ר זל"ל שהכתירו צבתר החצרות צין שאר משכילי עמו שהיו דורשים את דבר ה' צימי החורף צמדרש הק"ק . אמנם

אם שחזרתי וזאת ידעתי

שהציאו הראשונים . וקראתי ג"כ הלכות מלה וכמדותה לי שיש שם
לדברים שלא נתצארו בדברי הפוסקים וזהם הסדר ללמוד למול וסדר
דפואת מילה שהאריך מאוד וזה והם דברים נדרשים לדעת אותם אכן
לא יכולתי לדעת מי הוא מחברו והספר הזה הזכירו הרב שליטי
הגדולים פרק ד' דעו' , והרב זכרון יוסף בתשובותיו לחלק י"ד ס'
ה' וסימן ו' :

יא' : מה"ר צדוך צר מר' שמואל מאיר לארץ ולדריס צפסקו על מקוה רחיו
שנחלקו צו רבני הדור והוא מן המתירים .

יב' : כמה"ר צנימין ציגש כהן מקראטשין חיבר ס' נחמד על סגולות
רפואות וקמיעין נקרא אמתחת צנימין וכתב בהקדמתו שהם כולם סולת
נקיה מהרמ"צן והא"רי ז"ל . והעידו עליו רבני דורו שהיה לו יד ושם
צחממת הקצלה ומעשיו ישרים צעיני אלהים ואדם :

יג' : כמה"ר צרוך צ"ר יואצ מפאס פיורי מרומה יש הסכמתו הטובה
צפחד ינחק ערך חלינה קודמת צפסק הרב ר' אליקים ממאזיראטה להתירה
ליצם :

יד' : מה"ר צנימין דיאש צרבאנדון ראש ישיבת נוה שלום חיבר ס' אורות
המלות דרושי' וחידושי' וטעמי' על המלות וש"ת עמק צנימין וכדפסו יחד
צאמטרדם ט' תקי"ג .

טו' : כמה"ר צינדיע אכסילר אשכנזי א" מרצני איטליאה צמן שהיו
היאודים גרים צבולניא והים שם קהל ועדה של רבנים וצית דין של
דיינים מומחים . וראיתי איזה פסקים ממנו כדפסו צינליאה וחתם
שנת רע"ח . ושה ריע ואהרצ של כמה"ר מייא צר דוד ומגר
מתניו לחלוק עם כמה"ר דוד פליגועון וכתב אליו דברים קשים וכל
זם כדפס :

יו' : ציאה פרשת אליהו הנביא קופטרים קטן על דרך הנסתר . לא ידעתי
מי היה מחברו ראיתי כ"י אלל אהרצי מהמ"כר יעקב ישראל קרמי נה"י
צעיר דיגיו :

יא' : כמה"ר צרוך המכונה צינדיע מצאשן ר"מ ור"מ דק"ק וירונה אור
תורתו זרח צספר פלגי מים צהסכמתו על מקוה דרויגו שהיו מציאים
צו מים צכלי צשוליו ונחלקו צו באוני עולם וחתם הוא בראש רצני וירוס
ט' שס"א לל"ק :

ממרכיבי גירונדי מפאדוזה על

צלי כסף וצלי מחיר חלל לכבוד ה' והדרו. והיה נוסף ונותן צאמונה מחלית היום כדי ליהנות ממעשה ידיו ומחליתו לומד צתורה לשמה מתנהג צחסידות ודעתו מעורצת עם הצריות ונמלא צכל עת וזמן לטובת צני עדתו הקרוצים והרחוקים. פזר נתן לאציונים צשופע גדול. וארצעים שנה יש צתענית ולא לן צמעה רק צצצות וצמועדים צחיי אשתו אמי מורתי כצ"ת וכל הלילה יושב צצית מדרשו לומד צספר הזוהר קודם היום ורצו ענייניו ונפלאותיו כאשר לשמע און שמעתי ממורי אחר שהיה חצירו צתורה כמה"ר ישראל קוניאן זל"ה. וצסוף ימיו צכל יסורי ה' צאהצו קרוצ לעשר שנים ולא עצו צאותן הימים יחודיו ולימודיו עד יום תשעה עשר לחדש כסלו שהפליא ה' חסיר לו ליהנות מזיו שכינתו צצנת כי צחר ה' צציון אור למוצ"ו לפ"ק והניח דרושים ותוכחות מוסר על עניינים שונים ופירוש יפה על קינת הודי נהפך להר"מ זל"ל. וחידות יפות שחבר צאיוה זמנים. וחידושים על תנ"ך והם חתומים צאולרותי מכתיצת ידו הקדושה ממש. תהא מניחתו כבוד וזי"עא

יח': כמה"ר צרוך גד אשר הלך צשליחות מלוה מע"הק ירושלים לערו מדי ופרס (צזמן הרצנים המפורסמים כמו"הרר יעקב לחח המקובל. והרצ מה"ר ילחק ן' גאמיל זקנו של מופת הדור מה"ר אצולפייא והרצ מה"ר אצרהס ן' חנניא תלמיד מהרי"מ זל"ל וכמה"ר צתן צכמה"ר צרחיה גועה זלה"ה והרצ מה"ר מאיר צבמ"ר יעקב אלס. וכמה"ר ילחק צוטון. וכמה"ר שלום אצומצוט וכמה"ר אהרן צר דוד. וכמה"ר צרוך צכמה"ר ישראל צגימין, וכמה"ר יוסף די סיגוצייא זל"קל, והחכם השלם הדיין המנויין כמ"ה צרוך גד אשר הנזכר כאשר הלך צשליחות ירושלים לערי מדי ופרס צאו עליו לסעים וצזו כל אשר לו והכיחמה צמדצר שחם ואת החמור הרבו צחרצ ולא ידע אנה יפנה ואנה ילך והיה מהלך כסומא יום אחר יום צרעצ וצלמא כי אס מעצב השדה היה אורכל ומיניקת הסלעים היה שותה עד משך עשרה ימים: ציום אחד עשר יום תשש צמו וכס ליחו ולא היה יכול עוד ללכת והיה מתעלף למות וישא עיניו וירא והנה איש אחד צבור חיל קומתו גבוהה מאד ורומח צידו. והיה רונה להרגו ומפחד שאינו קס ועמד על רגליו וישאלהו האיש צלשון הקדש ויאמר מאיוה אומה אתה? ויאמר לו עצרי אכני. ואמר לו מה עצודתך? השיבו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, וסיפר לו כל

ממרדכי גירונדי פאדוזה על

הקורות את השליח הנזכר הרבה מאד. סוף דבר הגביר ההוא שמת
 שמתה גדולה מאד וכמואל שלל רצ' כאשר הגיד לו השליח הנזכר שהיה
 מירושלים והאכילה והסקרו מהמזון וחמת מים שהיו עמו ואמר לו אל
 תירא עשיתי חטאי משצט' נפתלי ושלל את עמי ואמר תי הביאן עד
 הלום? וסיפר לו את כל הקורות אותו. ואמר לו אל תירא שזה פה
 עד אשר אלך ואגיד לשעמי. והנחת לפניו מזון ומים ואמר לו מתירא
 אני מלשונם ומעמיתם רעות ראוני ללכת עמך במקומך ויאמר לו מקומי
 רחוק מאד ואתה עיף ויגע לא תוכל ללכת שם ואני על ידי קפילת הדרך
 אלך במהרה. ובתצ' וסם משמות הקדש ונתן על לואר השליח הנז'
 ויאמר לו אל תירא כי הנה כתבתי לך שמירה מעולה עד צואי אליך וילך
 האיש הנזכר לשעמו ובתוך ג' ימים הלך וחזר ומלא החכם הכ"ל במקומו
 צריא חולם ויאמר לו מהלך ג' חדשים הלכתי בשלשה ימים הללו וחזרתי על
 כל השצעים וסיפרתי להם כל אשר אמרת לי מהקורות אתכם ומשעצוד
 מלכיות המשעצדים צכס עכ"ס והראתני להם הכתב אשר נתת לי מאנשי
 קדש אנשי ירושלים ושנו את כל הכתוב צו מקלת לרותיכם וידאגו דאגה
 גדולה עד מאד ויצכו צכי גדול ויתנו לי הכתב הזה (אשר נכתב לקמן)
 כדי שתציאם לצני עירך אנשי ירושלים דצרי שלום ויאמר לו השליח הגידה
 נא לי מה שמך. ויאמר לו מלכיאל ויאמר לו אדני העצת חסדך
 עמי. יעתה ראוני למקום יישוב ויאמר לו כן אעשה ויאמר לו צא
 אחרי. וילכו ג' ימים צמדצר אוכלים ושותים מעדני מלכים שהציא כו"ר
 מלכיאל עמו. ציום הרציעי אומר ר' מלכיאל להחכם הנזכר לא אוכל
 לעבור מפה כי זה תחומי וצקצ' ג' ימים תצא אל ארץ שנער, ויתן לו
 מאכל וחמת מים קטנה ולרור זהב אחד וישקרו ויחצקרו ויאמר לו לך לשלום אל
 תירא שמור הקמיע הזה אשר על לוארך צקדושה וצטקרה וכל זמן שיהיה
 עליך לא תירא לא מאדם ולא מחרצ ולא מאלה ורומח ולא מחיות ומזיקין
 שצעולם ויתפרדו איש מעל אחיו צצביה גדולה ויאמר לו ר' מלכיאל
 ה' לצאות יקצן שה פזורה ישראל מארצע כנפות הארץ צתוכני ירושלים
 אמן: ויצא החכם השליח ארץ שנער ולא ראה לגלות להם שום דבר
 ולא להראות להם הכתב כי כן צוה לו ר' מלכיאל, כתב זה הנה
 הוא חתום אל תראה כי אם לצני ישראל הדרים צירושלים, ויסע
 השליח הנזכר ממקום למקום עד הגיעו צהר הקדש צירושלים ונתן

ממדרכי גידונדי על

לו הכתב המזכר מתוס כאשר כתב לו ר' מלכיהל : (נוסח הכתב
 תמלאהו בספר זכר דוד כמוה"ר דוד זכות מודינא נר"ו מאמר ג' פרק ו'
 ונזכר גם צם' יעיר חזון לכוה"ר חיד"א ז"ל בחלק שני הנקרא מדבר
 קדמות דף פ"ו וכתב שם וזה לשונו . צפרים יש מדבר גדול ובו
 חיות רעות ואחר המדבר יש נהר סמזעיון ושם עשרת השצעים .
 ומלכד כמה ספרים המאמתים ענין עשרת השצעים ואלדד אדני שצא
 ציוני רצ' למה גאון אשר שם סיפור"ים יקנו . עוד ראיתי כתב
 צאנזר המעמד של ק"ק ריגיו ומתומים צו רצני ירושלים ע"ק תו"צ
 הרצנים המפורסמים כמוה"ר יעקב למה המקובל (והרצנים שהזכרתי
 למעלה צאות זה) ואני הצעיר (לשון הר"ר חיד"א זלה"ה) מכיר
 דוד החתימות צאמיותות מפסקי הרצנים וחתימותיהם אשר תחת ידי ויכולני
 להעיד עליהם צקינור מופלג אכתוב מה שכתוב בכתב הנז' צקינור שזה
 שלשים שנה שלוח פרס החכם השלם הדיין המלויין כמו"ה צרוך גד אשר
 נאצד צדרך ופרס אחד צא להרגו ואמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד
 וירף ממנו , ואמר לו שהוא מע"הק ירושלים והלך הפרש לעשרת השצעים
 והציא שתי צרורות מעפרות הזהב לעה"ק ונתנן לשליח וכתב מצני משה
 לצני ירושלים ת"ו והגיד לו ענין עשרת השצעים ונהר סמזעיון כמו"ה
 צאלדד הדני ועוד האריכו צענין זה . וכתב זה כתבו ע"י השליח הרצ
 המקובל כמוה"ר נתן שפירא ז"ל (הרצ הממזר ס' טוב הארץ , מלת
 שימורים וס' יין המשומר אהבו של הר"מז ז"ל) והרצ המזכר נח
 בפניה צריגיו והכתב הונח צאנזר הוועד : עד כאן לשון רצינו חיד"א
 ז"ל צם' יעיר חזון בחלק מדבר קדמות דף פ"ו ע"צ ועיין עוד מה שכתב
 ידידי ואוהבי כמוה"ר דוד זכות מודינא נר"ו צספר נחמד זכר דוד מאמר
 ג' פרק ו' . ודע לך כי זה עשרים שנה צעצרו כאן לשליחות מלוא
 הרצ המרוץ הדיין המלויין אהבי סו"ה כמוה"ר צברהם שלמה זלמן נר"ו
 מעה"ק ירושלים תוצ"צ הראני קונטרס מיוחד ששלח רצני ארץ הקדושה
 עם מכתב ארוך לצני משה ע"י שליח מקובל וחסידי שהעיל עליו המלוא
 ללכת אל עשרת השצעים לדרוש שלום וטובתם מזה אנשי עיר הקדש
 ירושלים ולבקש עזר וסיוע מנדיבותם . אבל לא ידעתי אם השליח
 חזר לירושלים לשלום . כי כמוה"ר שלמה הנ"ל לא יצא עוד מירושלים
 לחוזה לארץ ה' ישמרהו ויחיהו :

יט': כמוה"ר צרוך צר אשר נזכר לעוצה צספר זכרון נשמות כתיצת יד
לרצני עירנו זל"ל:

כ': כמוה"ר צרוך ממגונאל נדפסו צצאזיליאה חידושיו על מס' יו"ט.

כא': כמוה"ר צנימין קמחי הדפים והגיה ס' שערי רחמים ושערי רגון
למה"ר חיים כהן ולמה"ר שלמה עצאדי רצני שלוניקי והוסיף צהס הגהות
נכצדות על תפלות השנה וסדר המועדים.

כב': כמוה"ר צנימין פרענקעל חיבר ספר נלח והוד מדצר על נלחיות
הנפש והשארתה צנועס תמידי צאין הפסק על פי יסודי הנצואה וקצלה
הנאמנה מחז"ל כ"ע וציאור ראיות עיוניות מפילוסופי' האלהיים מאמתים.
וחיבר עוד ספר תרומת מלך מדצר על שלום המלכות. ונדפס צעיר
לונדון. ואני נהניתי מחכמת הרצ הנ"ל ימים רבים ומלאתי צו עשר
ידות צחכמה צתצונה ויראת ה'.

כג': כמוה"ר צן ליון צן החסיד מה"ר רפאל דניע זל"ל מצית דינו של
במה"ר יאודה מסיר ליאון והרצ הגדול צעל ספר האגור ככתוצ צהסכמתו
שעשה צתחלת ספר הנזכר צהיותו צעיר נאפולי צשנת רמ"ז ומסס ניכר שינא
מים על ידי מה"ר יעקב נדא צעל ס' האגור כי הזכירו צכצור גדול
כאשר יראה הקורא צדפוס הראשון והשני מספר' דצרי פי חכס חן מצ"ני
לי"ן היקרים המהולאים צפו לשון נח והדור.

כד': כמוה"ר צרוך מאיסערו שליח עיר הקדש עצריא צדור שלפנינו סופר
מהיר צתורת ה' וטיה לו יד ושס צחכמת השיר ונמצאו אללי חידותיו
ושיריו שחצר והדפים פה פאדוזה, והגהותיו כ"י על ד' חלקי ש"ע.
ונלצ"ע צווי"ן.

כה': רצינו צחיי מפרש התורה צעל ספר בד הקמח נורע צשערים שמו,
ומלשון הרצ גבישון צסוף ספרו עומר השכמה דף קל"ז עמוד ד' נראה שהיה
צן הר"אש זל"ל וסיפר שס כי פירוש עה"ת ינא לעולם על ידי נס. כי אנוס
אחד שמו רצי משה אפרנגי זל"ל צוהו אציו לפני מותו להשתדל לחזור לדת
ישראל. כי אנוסים היו והלך זה האדון מעיר לעיר ומממלכה לממלכה לעס
אמר. ויקר מקרהו כי נס לעוליעולה צצקר יוס י"ד ניסן ונכנס
לעיר ולא הכיר אדם שס ועמד צשוק שמוכרים ירקות וראה שפחה צאה
וקנתה ירק לרוצ והוא משתאה וממריש לדעת ההלליות ה' דרכו וראה גס
כן השפחה עלמה חזרה וקנתה ירקות אחרות פעס שנית ושלישית כשראה

אותה משתדלת צקנית הירק אומר כלצו היום י"ד צניסן יקצלת
 שמנהג היהודים לקנות הירקות צערצ פסח ואולי מאת ה' היתה זאת והלך
 אחריה צמחאי עד הגיע לחצירה ושאל את צעל החצר לדעת את שמו והגידו
 לו שהוא נכצד פלוני ויש לו יד ושם צחצר המלכות ושלח לו לאמר יש גר
 צשער החצר שרונה לדצר עמך . ויאמר האדון יכנס ונכנס . ויאמר
 לו האדון חודה חידתך ונשמענה ויאמר לו הגר חידתי זאת חוצה להיותה
 חדר לפנים מחדר , ונכנסו חדר צחד ויאמר לו ספר דצריך , ויאמר אני
 צאתי עתה אלך להרגני אם תגלה סודי , ונצצע לו שלא יגלה : אח"כ אומר
 לו דע שאני יהודי ומחזיק צדת היהודים ואיני הולך מתגורר מעיר לעיר
 אלא כדו לחזור לדת משה ן' עמרם ע"ה . ואתה נראה מענייך שאתה
 יהודי אם תקצלני צסצר פנים יפות ונצצ יחד צאלו שצעת ימי הפסח
 הצאים מה עוצ ואם לאו אני אגלה סודי וסודך ונמות ציד העמים האלה ,
 ויעמוד האדון ויקרע את מעילו ויגז את ראשו ויפול מלא קומתו ויאמר
 האדון חרור היום ויאצד שצאת לחצרי להמית אותי ואת צני צרגע אחד :
 אומר לו הגר לא יועיל לך דצר מכל זה , אם תקצלני מה עוצ , שמענה
 ואתה דע לך , והרצו צניהם צהפצר , כשראהו האדון צתום לצצו צלא רמאות
 כפלו על צואריהם ונצקו זה לזה וגעו צצכיה ודמעותם על למייהם נושרות
 צחיל גדול . וגלה לו סודו ואמר לו מהיכן ידעת שאני יהודי עד שגזרת
 אותי שאני יהודי . השיצו מקניית הירק לרוצ שקנתה שפתך והלילה
 ערצ פסח ומקוצלני שמנהג היהודים לקנות ירק לרוצ ערצ פסח מינים
 ממינים שונים . אמרתי כלצי אין זה כי אם צית אלהים , צאופן
 שנשאר עמו כל ימי הפסח ונתקיים צהם כי לא נעשה כפסח הזה והגיד
 נו כי הוא מצני צניו של הר"ח ז"ל . ואחר עצור הפסח ליווהו כאשר
 יאות לכצודו ונתן לו החפץ הזה של רצינו צמיי זלה"ה . ואמר לו זה
 החפץ כמוס עמדי חתום צאולרתי זה כמה שנים של יוליי יוליי ולא יש
 צעולם אלא זאת ההעתקה לצדה . ונעשית צסתר מפני חמת המחזיק :
 ומאותו היום שהציאה זה היהודי לאלו הגלילות נתפצרה צכל העולם
 צאמצעות זה האדון ונתגלגל הצכות הזה על ידו : ז"ל :

כו' : רצנו צענדיע, הגאון מה"רס פאדוזה הריץ לו תצוצתו צסי' ד' יעייץ
 אות ע"ו והצבירו גם צסימן ע"ג :

כז' : כמוה"ר צרוך עזיאל חזק שקיל וערי עם מה"רס פאדוזה צסי' ע' י' :

בח' : רצ צוסטנאוי גאון חוטר מגזע דוד זין ישי קיה חכם גדול צתלמוד
 גשיא וראש הגולה צמלכות צצל, השולטן עומר זין קטף גידל את רצ צוסטנאוי
 וינשאהו למעלה על כל שרי מלכותו צגלל חכמתו כי רצה קיה ונתן לו
 לאשה את צת יזגירד מלך פרס הנקראת דארא ותעזז את עמה ואת
 אלהיה ותהי לו לאשה ויאשה מאד . ויפקידהו השולטאן על ציתו
 לסוכן וימלא ידיו להעמיד שופטים צערי מלכותו ולנהל ראשי ישיצות
 ישראל : עיין מעשה ירושלמי 'ור' צוסתנאוי וס' תעודה צישראל צאורך :

כט' : רצ צנימין צר זרה אחד מן הגולים ממלכות פרס צא עם יאודים
 רצים צארנות רוסיא . אשכנז ושויליאה ונתיישבו צעיר האל אשר נקצר
 סס מר צוטרא ויקימו סס ישיצות להסתפח צתורת האלהים ויהי עליהם
 לראש רצ צנימין הנ"ל . ואלה שמות האנשים אשר שפטו את ישראל
 אחריו עד היום הנמחר . רצי אמיתי ורצי שלמה הצצלי אשר מת
 צספרד ויקצר סס . ור' דוד ממיצורק . ור' אפרים מצונה ורצי
 מנחם, ור שצתי ונ"ל : עמוק הצכא לר' יוסף הכהן דף ע' עא', והאשכנזים
 הצמנים הנ"ל היו כלם פייענים קדמונים עש"צ :

SYMPTOMS OF MELANCHOLY

1. A feeling of sadness or depression, which may be accompanied by a loss of interest in life and a loss of energy.

2. A feeling of hopelessness or despair, which may be accompanied by a loss of faith in the future and a loss of confidence in oneself.

3. A feeling of isolation or loneliness, which may be accompanied by a loss of contact with friends and a loss of interest in social life.

4. A feeling of worthlessness or inferiority, which may be accompanied by a loss of self-respect and a loss of confidence in one's abilities.

5. A feeling of guilt or remorse, which may be accompanied by a loss of peace of mind and a loss of interest in life.

6. A feeling of fatigue or exhaustion, which may be accompanied by a loss of energy and a loss of interest in life.

7. A feeling of irritability or anger, which may be accompanied by a loss of patience and a loss of interest in life.

8. A feeling of nervousness or anxiety, which may be accompanied by a loss of sleep and a loss of interest in life.

9. A feeling of despair or hopelessness, which may be accompanied by a loss of faith in the future and a loss of confidence in oneself.

10. A feeling of isolation or loneliness, which may be accompanied by a loss of contact with friends and a loss of interest in social life.

הגימל

אות

א': מה"רר גדליה זאך שאל שאלות מהחכם ר' משה זאך אציו גדפסו
צטו"ת זאך עסק .

ב': מה"רר גזריאל אשכנזי, הרצ נכדו צספר צית הלוי מציא מחידושיו
על הש"ס :

ג': מה"רר גד המכונה אשתרוק צן יעקב חכם קדמון מאד חזר ס' דיניו
ממונות על מלאכת המספר ראיתיו כ"י ציד המשכיל יו"אל אהובי צאולרות
הספרים אשר לו .

ד': כמוה"רר גור אריה פינאי נכדו של הרצ גא"ל שחיצר פי' גור אריה על
ש"ע ד"ח שדפס צמנטוצה חזר הקדמה יפה לספר הנ"ל, ונשא ונתן צחכמת
הקצלה עם תלמידי הרמ"ז זל"ל וצפרע עם החסיד האלדי כמוה"רר
סגרי מ"ץ צקאז"לי וחתומים צאולרותי אגרותיהם שכתצו זה לזה צדרך
האמת זל"ל :

ה': כמוה"רר גזריאל פונטרימולי נכנס לשרת צקדש צשיצת קסאלי להורות
ולהצין הש"ס והפוסקים לתלמידים הגונים וחזרים מקשיצים וחזר חידושים
על התלמוד כאשר ראיתי צמכת צלאחד קדוש איני זוכר שמו, אצל נ"ל
סבך מצאתי צליקוטי אגרות כ"י צצית מדרשו של מורי הרצ המוצ"הק
ח"ק כמוה"רר יצחק רפאל פינאי זל"ה, ושגס מורי הרצ הנ"ל למד תורה
מפיו כשהיה מרצין תורה צתלמידים צק"ק קסאלי צימי צחרותו צזמן הרצ
הגדול המקוצל זקנו כמוה"רר אצרהס סגרי זל"ל ותחת משרתו . גם הרצ
הקדוש צעל אמונת חכמים פרק ח' הציא פירוש סוגית פ' כל הצער
לכמה"רר גזריאל פונטרימולי זל"ל ושקיל וערי עמו צחכמה צתצונה וצדעת
עש"צ :

לפי ידועת ידועת ידועת

אות הבימל

א' : כמוה"ר גור אריה הלוי מרזני מנעוזה דור הרמ"ז זלה"ס חיבר הגהות על הש"ע והדפיסום במנעוזה ומלכד כל זה ספרי רזני דורו הם מלאים מתשובותיו ה"ה שו"ת הר"מז. שו"ת דבר נשמואל אבואז שו"ת עפר יעקב. ספר פחד יצחק. ודע שלפעמים דצהגהותיו לש"ע מזכיר מנהג פירארא. והן הן היום ראינו שהמנהג בהפך ממה שכתב הג"א. וזה אחד מן הראיות שבהשתנות העיתים נשתנו המנהגים ואכ"מל : והיה לו יד וסס בחכמת האמת כאשר העיד עליו נכדו בהקדמת הגהותיו לש"ע : והרצ עלמו צסי' שהדפיס צריס ספר רודפי לך דפוס מנעוזה .

ב' : כמוה"ר גור אריה פינצי נכדו של הרצ ה"ל א' מרזני מנעוזה דור הרצ פחד יצחק. ועלה לשמים צר"ח טבת התק"יד. וגיורת גדולתו וחכמתו מהקינה אשר קנן עליו מהר"ש קאלימני ונדפסה : וגם הרצ חמונת מכמים במקומות הרצס מזכירו לשצח ומציא מחידושי ע"ה זל"ל :

ג' : כמוה"ר גצריאל פונטרימולי צמן רצ אס"י מקזאלי נמלאר מאורי תורתו צשו"ת שמש לדקה : וצא"ח סי' ד' כתב שס דבר חידוש צענין לא תתגודדו בגון צית דין צעיר א' פלג מורין צחד גוונא ופלג מורין צחד גוונא וזה לשונו ומסתצרא לי דווקא להודות צפירוס אצל לעשות מעשה שלא יהיה נראה כהוראה לאותו דבר שפיר דמי וראיה לדבר כד קס"ד צגמרא שלא עשו צ"ס כצריהם אותיצנא ממאי דפיחת את המעיצה וסכך עליו שצציל קטן ומשני הרואה אומר לאפוש אוריא הוא דעצד אלמא כל דלא מיחזי כמתכוין להורות אין כאן לא תתגודדו. והצא נמי אס יהיה צאפשר לאיזה יחידים החוששים לצרי הזוהר (שלא להניח תפילין צחולו של מועד) לעשות עצמם כאילו מניחים ולפי האמת לא יהיו הפרטיות צתוך סצתים אצל צהלנע גדול צחופן שלא יצואו לידי מחלוקת ח"ו זה נראה לי

מהצער מרדכי גירונדי על

ו' : כמה רר גרסום איס שונאין צן הח"ר משה צן החכם המופלג הר"ר ישראל נתן צן שמואל צהר"ר משה ז"ל כתב צפתה שערי ספר המכלול לר"דק ז"ל שהדפים צקוטענטינא חלה הדצרים : שהר"ר משה נלחם צעיר פי"רט נגד הרשע פר"ה יוא"ן קאפיטראנו וגרש אותו עם כל חילו משה והוא היה דור חמישי לה"ר משה משפירא הנזכר צתוספות מט"ן : וצגנת שנים עשר למלך האדיר אדונונו המלך שולעאן סולוימאן המולך צקוטענטינא הקריה נדפס עם הפסוקים מנוקדים . והמורה מקום , עם הפרשיות כסדר היאירי . גם הגהתי צלשון המחצר להיישירו אל מכונו מה שעוותו המעתיקים שקידמוני . וצהרצה מקומות אשתמועי אישתמיעו והניחו לי מקום לקבל שכר על יגיע כפי . וזה יצחן וידון מי שחננו ה' יתצרך המדע והשכל והוא יתצרך יאלל מהוד יפעתו על המחכה ומקוה לחסדו וידיכני צאמתו וילמדני וכאשר מימי עלומי מחיל אל חיל הוליכני יגעתי ומלאתי ספרים היו סתומים וחתומים מחז והולאתים לעין השמש הזאת יזהירו כזהר הרקיע כמו התוספות מט"ן של ר"י ורצינו תס הלכתי עד לרפת וקמצ"רי וצינצ"רה אל חדרי הורתם למען זכות צהס את הרצים . כי צספרד וצאיטליאה וצכל הארצות לא שמענו רק משא"ן של רצי' פרץ ורצי' שמעון וחצריהם והדפסתי ספרים עד אין קץ צתורתינו הקדושה זולתי עשרים ושלש מסכתות הנהגות צישיצות ע"פי ר"שי והתוספות : והנה מדפיסי ויניציאה העתיקו מהדפוס שלי וצזולתם שמו מאשר מלאו . דחה דחוני לנפול וה' ער כה עזרני : ואף כי ירט הזמן צוגד נגדי כל עוד רומי צקרצי לא אחדל לתקן ספרים להקל העורח למעיינים צהס ולהגיה חשכס כי' ה' הטובה עלי : ואף כי יומי רד מאד וצאתי צארץ נכריה אלי ונמשלתי כצבהמות נדמו . ה' יתעלה יהיה עוזר לי ויכלכל את שיצתי , ויזכור לי לטובה מה שכלכלתי לאנוסי ספרד וצפרע צפורטוגאל וצכל מאדי העירותי עד למות נפשי למען הצילס מיד שומיהם ולהדריכס לחסות צלל שדי ותחת אצרתו להתלונן כיום הזה : אליו יתצרך תקותי כל היום . וצרוך שמו המהולל לעולם : עד כאן לשון החכם החסיד ר' גרסום איס שונאין זלה"ה . יזכרהו אלהים לטובה ותמ"ך :

נכון וישר עב כאן לשונו . וזהורמנותיה דמר אנא צהיה קלה אחינא
 דצסלמא צעד הצאים מעיר שהמנהג שלא להניח תפילין צחולו של מועד לעיר
 שנוהגים להניחם אפשר שילדקו דברי הרצ ז"ל וראיתו נכונה והיה יכול
 להציא ראיה ג"כ ממאי דאיתא התם צתחלת הסוגיא ופסקו מרן צס"ע א"ח
 סי' תס"ח דההולך ממקום שאין עושין מלאכה צע"פ למקום שעושין לא יעשה
 משום דהרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה אצל לאותם שהם ממקום שנוהגים
 להניח תפילין וצעירים לא פסיקא לי המלאכה הרצ ז"ל ונ"ל דאין ראיתו ראיה
 משום דצגמרא לא אמרו כן אלא צית שמאי שהיו מצני צית דין דסצרי
 קטן שצריך לאמו חייב צסוכה ולפיכך הותר להו מאחר שהרואה אומר לא
 פוסי אורא הוא דעציד וליכא לא תתגודדו . תאמר צמי שהוא ממקום
 שמניחין תפילין צחש"מ שאפילו צהנע צאופן שלא יצא לידי מחלוקת סוף
 סוף הרי הוא חולק עם כמה אצות העולם דאתי מיינייהו דסצרי דח"ה אינו
 אצות ולפי דעתם הרי הוא מעיד עדות שקר צעצמו צקרותו את שמע צלי
 תפילין וכיון דצמקומו קצלו עלייהו הוראת מור"ם ז"ל ודכוותייהו אין צידו
 לצוז מדצריהם כח"ש כמוה"רר חיד"א ז"ל צחיים שאל . וצר מכל דין
 התיקון שהמציא להניח צצתים ריקנים אינו דומה לא לפוחת מעצצה ולא
 ליושב צטל ממלאכה דצסלמא אינהו כיון שהגורם להם לעשות תלזי צמחשצת
 הלצ משום הא אמרינן דלית ציה משום לא תתגודדו שאם ישאלוהו למה
 אינו עושה מלאכה ושיצ שאין לו רצון לערוח אין מי שיוכל לגלותו שקר
 דצוחן לצות ה' . וכן צפוחת מעצצה מי יגיד אם כוונתו לאפוסי אורא
 או לא . אצל אם יניח אדם צתי תפילין ריקנים אפשר שיתגלה אם
 ימצאם אדם ויאמרו שהוא גונב דעת הצריות וכ"ש שיצא לידי מחלוקת .
 ועוד אפשר שיתגלה מצצת הצרכות שאם יעשה כן אדם שרגיל צכל יום לצרך
 צצרכות תפלין צקול רס צצה"כ וצימי ח"ה לא יצרך אפשר שירגישו דצצר .
 ועוד שאם יתחיל איזה ת"ח לעשות כן ילמדו ממנו ת"ח אחרים ויהא הדצר
 כחובא ואעלולא סוף דצר אין דעתי הקלושה מסכמת כלל ועיקר צהמלאה
 זו שהמציא הרצ ז"ל להניח הצתים ריקנים זולת לספרדים שהם מאותם שאין
 מניחים תפילין צח"ה שאם ימצאו עצמם דרך אקראי צח"ה צצ"הכ של
 אשכנזים אפשר שיוכלו לעשות כן כדי שלא להתראות צפניהם בחולקים על
 מנהגם ואפילו לאינהו מוטב לפי דעתי שיתפללו צציתם וא"ח ילכו לצצה"כ
 צשעת קס"ת אצל לאשכנזים שהם ממקום שוניחין תפילין צח"ה חלילה וחס
 לעשות כן . זהו הגל"עד . אחר צמן ראיתי שכוונתי לדעת גדול שכתב

בעין מה שהעלתי את ועיין להר"ר ריקי באדרת אליהו בחלק שו"ת סי'
א' דף י"ז ע"ג דקרא ערער על המניחים תפילין צ"ה עם צתים בלא
פרשיות וכתב שהעושים חוטאים ומחטיאים אחרי מותם כי ישתמשו בתפיליהם
ולא ידעו כי פסולים הם ע"ס וצדצר שמואל סי' שכ"ד. והר"ז פונטריומולי
היה מרין אגרותיו עם רב אס"י תמיד לישא וליתן בתורת ח' תמימה: וצק'
פני הכרוזים נתלזה עם הר"א פוזיני ועם רב ח"סי מקזאלי להסכים אל
הר"ס מורפורגו וגם צדקון מים שאין להם סוף צ"ן חא"ה ע"י ג' יש שם
הסכמתו מעט הכמות ורב האכיות:

א': כח"ה גרסום חפץ צמח"ר משה חפץ צמח צדק וחסד חפץ ספר יד
חרושים נחמד למסורדים ולכותבים הלכות נפטר בקצרות שנים צן עו"צ שנה
והספיד עליו הרב המובהק רבו כמות"ר שלמה צמח"ר ישיעיה פינא דיגע
הוא צמעש שנים יותר מתלמיד ותיק צן כמה שנים וההספיד נדפס צפוף ס'
יד חרושים דפוס ראשון עם אזהרות מסידר המחבר על תרי"ג מלות כסדר יד
המחקה להרמ"צ ז"ל. ומור"מ חזיו כתב תולדות חיי צנו בהקדמת ס'
הג"ל בהלכה טובה וגם מציא חידושים מצנו ז"ל בפירושו עה"ת צס' מלאכת
מחשבת המורים דקות שכל וסברה ישרה של הצמח הרמס הנ"ל תנ"צה:

ח': כמות"ר גבריאל דיל ריחו ח' מרצני ליורנו צמח"ר ח' אירגאז בעל שו"ת
דברי יוסף וצסי' ל' צאה שם הסכמתו הטובה וקראו לו הרב המובהק.
וצמח"ר דקה דף כח" ע"א צה על החתום עם שאר רצני עירו לאשר ולקיים
שאין לשנות מנהג האשכנזים שאין מניחים תפילין צה"מ וההולך שם ואינו
מניח עוצר לאו דלא תתגודדו ע"ס. ויש צידי תשובה כ"י צענין דינא
צדד מלרא מחכמי ליורנו. והרב הנ"ל הוא חתום לשלישי צקדש אחר
כמות"ר רפאל צרוך וכמות"ר מנחם עשיאם צחדש צצט ש' התנ"א.
וצמח"ר דקה ח"ד סי' צ"ג תשובה מהרב צענין צצועה לרעת הקצ"ה
ולתועלת חזירו ע"ס. ובחלק אה"ע הוא חתום עם רצני ליורנו על
מעשה אורצינו קודם אה"ר"י אירגאז ותתם צצנת תפ"ח. וצקונט' פני
הכרוזים דף ל"ד יש שם הסכמתו הטובה וצשו"ת אורח לדיק ח"מ סי' ד'
צאה שם הסכמתו ודצרים צצעמס שהמתודה צריך לומר אלא ה' וכתב שם
למה תשה לא אחר אלא ה' מפני הטועין שמה ח"ו ישעו ויקראו ה' סמוך
למטה דלאו כ"ע דינא גמירי. אצל צכהן גדול וצבל אדם לינא למטעי
דמדצרים צעדס דהכהן גדול אומר אלא ה' מטאתי והעם אומרים אלא ה'
חטאתו עכ"ד, ואחרי המחילה הראויה לא נתייבצה דעתי צעמא זה דא"כ

קשה על כמה כתובים שנאמרו בחוץ הקדש ולא רמו אנפשיהו אזכרה זו
 כמו דרך משל כי כל אלדי העמים אלילים וכו' שמים עשה . ואין זה חלף
 מפני שסמכו על הקורא שיזהר להפסיק כמ"ש מרן זצ"ע ח"ח סי' נ"א
 וס"א : ולכלל דמסתפינא אמונא דקושיא מעיקרא ליתא דמה שלא הזכיר
 הכתוב ה' אחרי אבא הוא מפני שזכר בתחלת הכתיב דקרא הכי
 פתיז וישז משם תל ה' ויאמר אבא תעא העם הזה חטאה גדולה וגו' .
 ודונת הכתוב שחזר משם לייחד דדעתו שם הוי"ה ז"ה שהוא מקור
 הרחמים ואמר אבא תעא העם הזה וגו' . ואם כן ממילא משמע שהזכירו
 כל שכן דתיבת ויאמר היא באמצע צין הו"ה ואבא ואיכא למדרש לפניו
 ולאחריו וכוונת הכתוב אל ה' ויאמר כלומר שהזכיר ה' ועוד ויאמר אבא וכו'
 וא"ת אי הכי למה הוזכרו צמ' יומא ללמוד שהיודוי צמס מעגלה ערופה
 הא לפני האומר ומשה נפיק ? כלל דלא קשאי דא"כ מעיקרא הוה ס"ל
 דוישז משה אל ה' קאי על חזרתו אל ה' לזכר לפי זה אין ראיה שמשה
 הזכיר השם ואין לנו לימוד המחייב למתודה שיזכיר השם ולפיכך אמרו
 מניין שצמס . אמנם אחר שלמדוהו מעגלה ערופה ואמרו איתא מעגלה
 ערופה מה להלן צמס דכתיב אשר פדית ה' אף כאן צמס : אית לן
 למיחי גס משה אמר היודוי כתיקונו וכמו שהיה אומר אותו הכ"ג .
 ופי' הכתוב מלצד חשודו דקאי אל חזרתו לההר נכחון להודיענו דשז משה
 דדעתו וצפיו לאמר ה' ציחור לעורר מדה"ר דאחת דזר אלקים שמים זו
 שמענו כן כלע"ד . וצט"ות הכ"ל מתוס עוד הרצ גבריאל דיל ריאו צין
 רצני ליורנו להתיר סרים חמה שיהיה שליח לצור , אמנם כגון דא
 צריך אבא לאודועי דרש"ל חולק על זה בחולין דף מ"ה וכתב דאין
 זה כבוד לצור להציא סרים והציאותו הכנ"ה רמ"א וכו"יט . ולפיכך
 הרצה נפלאתי מרצני ליורנו צתשובתם ההיא שלא העלו על שפתם כלל דעת
 רש"ל צה . ולא עוד שכתבו דנושא זה אינו סובל אריכות כי דזר
 פשוט כציעתא צכותחא עכ"ל ומאי פשיעותא איכא הכא ? כיון דרש"ל
 חולק ופסק בת"ק דמסכת סופרים ולא כי"א וכמה אשלי רצוני הציאו דצרי
 וכ"ש דהרצ שירי בנה"ג הציא דצרי לצסוף צלשון , אצל רש"ל פ"ק דחולין
 כתב וכ"ו דמשמע דכמוהו ראוי לעשות ואין נעלם מהם כל זה . והנני
 מוסיף להפליא הפלא ופלא על כמוה"ר חו"ד זצ"ל צמחצ"ר שלו אחר
 שנשא ונתן צדין זה סיים ועיין צט"ות ארח לנדיק סי' ה' עכ"ל
 ואין , לא העיר על האי העלמת עין כי לפי דעתי הקלושה רצה היא
 ונ"ע :

ו': כמות"ר נרשון זכמו"הר מרדכי זסאן א' מרדכי וירונה הוא מתוס עם מ"ר אציו בזוירת נחש שנעשה נגד הצאים להשיג גכול רעיהם צעלי חניות פירארה והוא זידו כ"י :

ז': כמות"ר גמליאל זכמו"הר חנניה מונלילסי זל"ל ריש מתיצתא זכל מדינת פארמא כמ"ס הרצ זאר עסק סימן עא' ושם הציא תשובה ממנו מתומה מנמוה"ר אד"ס ומת"ר פלטיה מונסילסי אחיו זל"ל והוא חיצר פי' לפרק שירה זסס שפתי רננות ונדפס עם מספרים תהלות ה' להרצ המסיד אציו זל"ל :

ח': כמות"ר גבריאל חייא חיצר קונטרים זמנים עם סדר לוחות השנים נדפס צויניליאה :

ט': גאולת הגר הוא פירוש על תרגום ה' מגילות 'לחכם א' דוד עשירי למה"רס זל"ל נדפס צפראג"ש' זשלוס :

י': כמות"ר גדליה זן הגאון דון יוסף זן הגאון דון דוד יחייא חיצר שלשלת הקצלה ונדפס ועוד חיצר ספרים אחרים הזכירס צספרו דף ס"ז ע"א ואני ראיתי צפאדוזה ספר המשכיל שלו כ"י צצית מדרשו של הר"ף נר"ו :

עד כאן הביעו דברי פי חכם ח"ן בספר זכר נדיקים לצרכה צמערבת גימל:

מערכת דלית

א' : כמו"הרר דוד קורנאלדי היה תלמיד הרצ המריף כמוה"ר נתן זכמו"הרר עזריאל יואל בן כמוה"ר נתן פינקרלי מרצני וירונה בדכתב מוה"רס נחארה צס' ימי תמימים שלו עש"צ וראיתי קינה אחת מארכת צשצח הר"ר קורנאלדי זלה"ה :

ב' : מה"רר דוד הלוי עמית צתורה להרצ עאייש בדכתב צספרו לחס יאודה על הרמ"צס והציא שס מנמוקיו על הש"ס והרמ"צס צהל' שמיטה ויוצל והל' עצדים .

ג' : מה"רר דוד מלאך מרצני ליורנו צזמן הר"ר חי"דא זל"ל :

ד' : מה"רר דוד צמה"רר יהודה הרצ שורש ישי מזכיר פירשו על רות דף ל"ד ע"צ ונימוקיו על המורה :

ה' : כמוה"רר דוד נורתלגאן מק"ק קרימונה מ"ן צק"ק מוטוצה צאה תשובתו צס' פלגי מים צמקוה דחויגו :

ו' : מה"רר דניאל לומצרוזו מרצני עה"ק לפת הקדמונים נאה דורש ונאה מקיים מורה חטאים צדרך ישרה הניח חזור כ"י כולל כל הדינים שצאו לידו במ"ס הרצ מקור צדוך פייתוסי צהספרו עש"צ :

ז' : כמוה"רר דניאל פינלי מרצני עה"ק ירושלים צזמן הרצ סדר היום כתב קונטרס על ענין הליגית נדפס קלתו צשו"ת צאר עשק :

ח' : מה"רר דוד ו' קסטרס הזכירו צס"ות צ"ע הכ"ל סי' נ"א :

ט' : כמוה"רר דוד ו' שגני צישראל גדול שמו צתורה וצמעשים טובים תורה וגדולה צמקום אחד הולך לדקות ודוצר מישרים וענוה גדולה מכולן, ויתר מעלות טובות כתב צהספרו הרצ צית צאמן עש"צ והניח בן ממלא מקומו צחכמה ויראת ה' כמוה"רר אישטרוק ו' שגני מרצני קושטנדינא זל"ל :

מערכת דלית

א': * כמוה"ר דוד חיים קורניאלרי חיצר ס' צית דוד על המשניות ועוד לו הגהות על ד' חלקי ש"ע והדפיה חלק מהם מוה"ר ר' ח"דא זל"ל צס"ות חיים שאל צקונטר' סיורי צרכה . וצספר ועד לחכמים צקונטרים עוז עין . וראיתי אלל אלופי ומיודעי כמוה"ר יוסף דוד צהאן ס' אללי רצדני מלל צגליון הגהות כ"י מהרצ זל"ל וקנת מהם לא נדפסו מה"ר ר' ח"דא זל"ה . ויש צידי קנת מדרשויו כ"י שדרש צעיר עריאסטי וקונטרים דברי שלום ואמת על וי"ו קטיעא דשלום . והעיד על עצמו שם שלמד תורה מתוך יסורינ קשים . ולא עוד אלל שיאלו עליו עוררין והלעיזו עליו סספר צית דוד לא חיצרו הוא עצמו אך ורק היה קול ושוצרו עמו כי הרצ פחד ילחק שהיה לו אהבה עזה עמו (כנראה מערך אשר שהיתה לה צאותו מקום . וצערך דדיקת אשה . וצערך צילה שאמרו מש"צ) כתצ אליו אגרת פיוסין על זה לנחמו ח"ל לכל הדצרים אשר ידצרו צרו אל ישית לצו וכך דרך המתלוננים כשלל יוכלו להוציא דצה רעה על החיצור מלינים על המחצר וככה אירע לו צספרו הנחמד צית דוד חיצור הגון צאמת ונצצע אני שמעולם לא עלה צמחצתי שאיש אחר חיצר אותו עכ"ל והנה הוא היה צקי צכל החכמות לימודיות וטבעיות כנראה מקונטרים הצורות שחיצר אלל צית דוד שלו . ונראה שצתחילה היה דר צעיר רווינו ואח"כ הלך לעיר ליורנו : ועצרו איזה ריצות צינו וצין הרצ פארדו צצציל שכתצ צחוק נגדו צספרו שושנים לדוד על המשנה וא"כ רצני ליורנו עשו שלום ציניהם כנראה מהמודעה אשר הדפים הרצ פא-דו צס' שושנים לדוד חלק שני עיין שם דברי פי חכם חן :

ב' : כמוה"ר דוד דיאינה צן הגאון המפורסם כמוה"ר עזריאל דלאינה זל"ל שהזכיר הר"צ שם הגדולים תורמו זורמת צס"ות עפר יעקב כ"י סי' ל"ד

י' : מה"רר דניאל קאפסוטו שליח עה"ק לפת נזכר צם' הון עשיר דף קמ"ט ע"ג :

יא' : כמוה"ר דוד צ"ר יהודה החסיד חצר ספר אור זרוע על דרך הקצלה כן כתב הרצ המקובל האלדי בעל מנות הלוי צפרקיו כתובת יד הנקראים צסס אפריון שלמה החתומים צאורתי :

יב' : מה"רר דוד צלומיש מא"י יש לו תשובה צסו"ת מהר"ל של רצו :

יג' : כמוה"ר דניאל דוד סירא מלמד תינקות צליוורט, תלמידו, הוא החכם הכולל ר' אצרהס צרוך פיפרטו נר"ו, צספר קול עוגב האריך צסצמו וכתב כי הוא הדריכו צליוורד נציאי אמת והטעימו צדרכי השיר צכל המשקלים ונתן לו יד ושס צציתו מפתו יאכל ומכוסו ישתה וצכסף מלא את ידו למען יחזיק צתורת ה' תמימה :

יד' : כמוה"ר דוד די רוקא מרטיקא חכם קדמון חצר ספר זכות אדם כדי להלדיק אדם הראשון ומה אשתו צמטאס על אכילת עץ הדעת, והספר הזה היה כתובת יד ציד הקדמונים ועד אחרן אלל הכומר די רוסי כמ"ס צספרו חלק צ' דף ק"ג ושס האריך לצאר מהות ואיכות ספר הנ"ל :

טו' : כמוה"ר דוד מלמד היה אהוב כחמד למורי הרצ הכולל מה"רר יצחק רפאל פילצי זצו"קל ונושא ונותן עמו צהלכה ועצרו ציניהס ועס חצירו הש"רר כמוה"רי הכהן אגרות רצות וש"ות ופסקים וזהרצ גט פשוט ומה"רר חיד"א זצ"ל מזכירים אותס לצמח צחצוריהס :

יו' מרת דצורה אסקולי אשה יראת ה' חכמת לצ ומשכלת העתיקה מלשון עברית אל לשון איטלקי צמשקל השיר תוכחת רצינו צחיי הדיין שאומרים הספרדים ציוס הכפוריס, וגס חיצורי החכם רצי משה ריאני זצ"ל, והחצור נדפס צויניליאה . ויהללוהו צשערי המשוררים כל מחצרי דורה ליופי מליצותיה :

יז' : כמוה"ר דוד די אסקולי איש תס וישר קנאי צן קנאי להלל עמו ועדתו חיצר מאמר נכצד להוכיח צדקת עס צני ישראל ואמונתו החזקה למלכי ארץ אשר מוסיכ תחת ללס צמדינותס . ונשאר צכתוציס עיין ד"י רוסי צספרו ח"א דף כ"ז ג"ח צאורד :

יח' : כמוה"ר דניאל הלוי די צריאוס ממלכות קורדוצה שר צצא למלך פורטוגל.

תשובה שלימה הציאה הרצ פחד ילחק ערך אפטרופוסים שנים . וצנו
הוא כמוה"ר רא דיינה שהסכים צספר פחד ילחק לאמפרונטי וצנו הוא
כמוה"ר אהבי רצינו דוד חיים דיינה זל"ה רועה לאן קדשים צעיר
רויגו זל"ל :

ג' : כמוה"ר דוד צכמה"ר ידידיה מיישי ח' מרצני פירארה צומן הר"פ
מונסיליסי ומה"ר ילחק ידידיה צורגי תורתו זורחת צספרי רצני דורר
וצשו"ת עפר יעקב סי' י"ו נושא ונותן על ודן כדוניא וכו' להוכיח שצריך
לכתוב ודן חסר . וא"כ כתב שמאל ראיה גדולה מן הכתובים צס' עזרא
סוף סמן ה' למצני צית אנהא דך . ודך : ודן הכל אחד . אצל יש
צידי כתיבת יד הרצה פסקים מרצנים קדמונים שהוכיחו בהפך שיש לכתוב
צכתובה ודין מלא ומכלל כמוה"ר יהודה עשאל מהעוב אחד מרצני
פירארה שהעיד שמאל כמה כתובות נעשות צימי עולם וצשנים קדמוניות
וצפרע צצולוניא שבת ש"כו וכן צפירארה שבת של"ה נחתמים מגאונים
מלוינים שאומרים ודין ציוד ולא עוד אלא שהוכיף שאל כתבו ודן כמו צגט
הרצ ז"ל היה פוסלה משום דאס , אין נחש יש סימן עש"ז , וכן שמעתי
שמנהג פשוט היום צפירארה לכתוב ודין צי"וד וגם צס"ות הר"מז סי' מ"ג
יש הסכמה מהרצ להליל האחים העשוקים מיד ממוני צ"ה שלא בדין עשו
להזיקם :

ד' : כמוה"ר דוד שמואל חיים חסאן דיין מזויין צע"הק ירושלים חצר ס'
קדשי דוד . וס' חסדי דוד על קלת סימני ש"ע ח"ח ואיזה שו"ת' וס'
מכתם לדוד על הרמ"צ ונדפסו כלם עם שיטה להר"עצא על מס' מגילה
שהוליא לאור הרצ צנו ר' שלמה כר"ו שהיה שד"ר מע"הק ירושלים
תוב"צא :

ה' : כמוה"ר דוד מלמד שליח ע"הק חצרון עם כמוה"ר ישראל הכהן .
צס"ות מים רצים נדפסה תשובתו לאסור הרחילה צמקוואות מים חמין צשצת
אותן שנמלאים סמוך לעיר פיזא יע"א והסכמת רצני פירארה לא נדפסה
שם (והיא מהרצנים כמוה"ר י' לאמפרונטי וכמ"והר"ש צורך צורגי ז"ל)
ויש צידי עוד פסק ארוך מה"ר ד ז"ל להוכיח דיושצי עיר חצרון שהנושים
אלוים מפני החצות ועצדי דינא לגרמייהו להשמיד להרוג ולאצד וג"ו אס לא
יפרעוס . דזה נקרא פדיון שבוים וחייבים פקידו אותה הקופה לתת

העיר ה' את רוחו ליכנס תחת כנפי חמונת ישראל ונתגייר באמטערדם
והיצר והדמים חיצורים רצים וצלשון עמו לכבוד אומת ישראל ומעלותיה
וכבודה, ומיצר גם כן ספר שירים יפים ונבזדים כמס' ד"י רו"סי ח"א דף 47
ס' ע"3 :

יג' : במה"רר דוד כהן מסיציליא כמס' זה שלש מאות שנה והניח כתיבת יד
ספר ערוך צלשון ערבי המפרש מלות זרות ונכריות הנמלאות צלשון הקדש
עראי, ויוני, ולאטין עיין ד"י רו"סי ח"א דף 47 ז' :

כ' : במה"רר דוד מסיר ליאון צן הגאון רצינו יאודה מסיר ליאון מיצר ס'
תהלה לדוד על יסודי הדת ועיקרי התורה כדפס בקוסטנדינא . ועוד
חיצר דרשות עה"ת כ"מס' הרצ נכדי צסוף ספר הנ"ל עש"3 וס' מגן דוד
פי' על ספר מורה נבוכים וס' חציר יעקב, וס' מנורת הזהב, וספר סוד
הבמול כמו שזכרו במאמר שצח הנסים וכו' הראה רוצ דקותו ורוצ היקפו צשצע
חכמות, ובהקדמתו כתב לפי מי חלרות לולי ה' צחמלתו עלי השפיע מהשפעת
חכמתו ועזרני לעשות חצורים צחקירות גדולות צין צתורה צין צפסקות צין
צחכמות גם חרזים רצים עכ"ל החכם הנעלה רצי אהרן מסיר ליאון נכד
הרצ המחצר ז"ל :

כא' : במה"רר דוד זכות מודינה נ"רו מרצין תורה ודרשן מפואר צק"ק מודנא
צן הרצ הגדול מוה"רר מזל עוז ממרעית אאן קדשים של הגאון מוה"רר זל"ל
צעל ורע אמת וצצח פסח : צרא כרעא דא"וה ירא ה' וצמלותיו חפץ
מאד עוסק צתורה לשמה וחוצר חיצורים מחוכם צנגלה וצנסתר כאשר נראה
מספרו הנחמד זכר דוד צ' חלקים על המילה הנדפס מקרוצ צעיר ליורנו
וספר למודי ה' על האמונה, ועוד יש לו ספר שאלות ותשובות על סדר ד'
עורים . ותפלה לדוד פירוש על התפלה ומחזור כמנהג הלועזים . ספר
שלל דוד על התורה כולה . חיצור אחד על יסורי הדת . שלש מאות
דרשות לעניינים שונים . ספר חידושים על התורה, והוא אהוב
מצני קהלתו אשר העמיד צה תלמידים הרצה הגדול והחשוב שצכולס
הוא ידידי וקרוצי המשכיל הנצון חסיד וישר במה"ר שמואל יעקב הכהן יראה
זרע יאריך ימים ושנים אכ"ר :

כב' : כמוה"רר דוד חיים דיינה זל"ה צן הרצ כמוה"רר אצרהס שמואל דיינה
זל"ל זקן ונשוא פנים הוא היה ראש צ"ד ומורה נדק צק"ק רומיגו צחצרת
במוה"רר יאחק מודנא זל"ל . העמיד תלמידים הרצה לתורה ולטורא

צ"ד הסלוחים . ואין להם טענה לומר שאין לשנותה לדבר אחד והיא חתומה בשנת התע"ח ליצירה :

ז' : כמוה"ר דוד מילדולה יש צדי ממנו בפיצת יד הסכמה לפסק לענין חלוקת אחים וחתום בשנת התי"ד, והוא היה אחד מרצני מנעוזה הקדמונים :

ח' : כמוה"ר דוד בכמה"ר רפאל מילדולה צעל שו"ת מים רצים ופרשת העצור, מ"ד דו"ד היה צלל דרכיו משכיל וה' עמו לאצר כמה ספרים ככתוב בהקדמת שו"ת דברי דוד עש"ז הוא הוציא לאור והגיה כמה ספרים יקרים ונחמדים עיין שם . היה ראש ישיבת משענת זקנים באמשטרדם . והוא היה מונה דור תשיעי של רבנים שהיו צדיקו זה אחר זה וגזעו מגרוש רצני ספרד זיע"א : והאריך ימים יותר מתשעים שנה , ואלה הם חיבוריו . דרכי דוד, פשעים זילים ופרחים על תנ"ך : מכתם לדוד, פי' על תהלים : שו"ת דברי דוד : תפלה לדוד, פי' התפלה : מועד דוד על המולדות : ליקוטי דוד ע"ד ס' לקט הקמח : תפלת ישרים . קינור זינת צבי נוצל : זכאי דוד על שו"צ . מנודת דוד על דרך שלשלת הקבלה וס' יוחסין . והרצ ה"ל היו לו הרבה קרובים מלד אציו ומלד אמו כולם רבנים שלמחו צק"ק מנעוזה וצק"ק ליחורנו זל"ל וזיע"א והרצ החסיד מוה"ר דוד משה חיים לוצאטו זל"ל . מזכירו לשבח בחתימתו לספר מסילת ישרים דפוס אמשטרדם . ועוד היום נמצא צעיר לגנדרים יולאי ירך הרצ הזה מלמדים ישרים מורי הוראות בישראל :

ט' : כמוה"ר דוד צר יואל דישצעק היה חכם חריף מאד והרצין תורה בכמה קהלות וצפרט צפירדא . חין . ופפ"דס . ומדינות צרייט . וצשנת התק"ל הפסיד חמשה ועשרים חלף זהובים . ואע"פכ לא זו מלחצא את התורה והדפים פר"דס דוד דרושים ומילוקים על כל הפרשיות ויש צסופו קונטרס חלוקא דרצנן מחתנו ע"ס :

י' : כמוה"ר דניאל עירגני מאנקונה היה מלמד צלוגו ועתה הוא מ"ן צפירנלי . חיצר ספר מתנת יד . סעודת מצוה . דרושים . וס' עיקרי הד"ט על ד' טורים על דרך לקט הקמח יפ"ח ונדפסו צ"ח . ועוד לו ש"ת שותא דינוקא תשובות על ד"ט . והיה לי עמו איזה ויכוח לשם שמים עמ"ס צס' עיקרי ה"דט א"ח ה"ה כתובים על ספר תשובות לזית ח"ן :

והניח איזה פסקים וש"ת כתיבת יד . . . ונזכר לשבח מהגאון מוה"ר רי"ז
 זלה"ה צ"ת זרע אמת . ואני זכיתי לקבל פניו היקרות וליהנות מחידושי
 תורתו כמה פעמים וראיתו יושב מדותיו ירא שמים צמח וזגליו ועוסק גם
 בחכמת האמת ושמעתי מפיו איזה פרפראות וכתצתים צחצורי לקוטי שושנים
 חלק ראשון : וצסוף ימיו סבל יסורין גדולים כמו ר' אלעזר צ"ר שמעון
 צמלצנות גדולה והיה אומר ה' הוא הטוב צעיניו יעשה, ומעולם לא עזב
 דקתו וחסידותו לעסוק צתורה לשמה . ונפטר צסם טוב מן העולם
 ציום ואני הספדתי עליו פה פאדוזה

בג' : כמוה"ר דוד הכהן די לארה מחכמי אמשטרדם צזמן הרצ מוה"ר
 שלמה שלם צעל לצ שלם חצר ס' כתר כהונה ונדפס שם עד אות י' ותכליתו
 לפרש מלות זרות שצ"ס ומדרשים . וצסוף ספרו מזכיר איזה מחצוריו
 ומכללם העתקותיו ללשון ספרדי הלכות דעות להרמ"צ ז"ל הלכות תשובה
 ויסודי התורה לה"ל . ומאמר על יראת ה' שאסף וקיבץ מס' ראשית
 חכמה :

בד' : כמוה"ר דוד צ"ר יעקב צן הקדוש ר' דוד הכהן משאלוניקי רצ מוצהק
 ומעיין גדול כנראה מספרו מגדל דוד על גיטין שנדפס שם צשנת שג"ז ועוד
 לו צכ"י על מסכתות אחרות :

בה' : כמוה"ר דוד חיים לוריא (צזמן הרצ הגדול מו"ה ישעיה ני"ה ככתוב
 צתחילת ס' דרך ישר) צכמה"ר שמעון לוריא, כדי צדול שוע ונעים חכם ורופא
 הטיב לצני עמו הזמן הנגף פה פאדוזה כאשר העיד עליו הגאון
 רבינו אברהם קאטאלנו ספר עולם הפוך דצשגס שצרח מפני אימות מות
 הניה פה ציד החכם החסיד כמוה"ר שמואל מורפרק גיסו ז"ל מעות
 לחלק לעניים צכל שצוע ושצוע וגם היין שהיה לו צמרתפו נחלק לעניים על
 פי ליחיו : וזהו שמה הטיב מאד לצני קהלנו צנדרים ונדדות אשר עשה וגרם
 לאחרים לעשות ונקבל ממנו על ידו יגמלהו ה' צדקו . ואשתי גם היא
 חכמת לצ כמרים רצתי צדעות שרתי צמדינה צדקותיה רצו כמו רצו לעני
 פאדוזה צכל עת ועונה כאשר לינו על מלצת קצורתה רצני המדינה . צשובה
 אל חיי נלח צגן עדנה צכ"צ אדר ש' הש"ס :

בז' : כמוה"ר דוד פרוינצאלי חכם כולל ודרשן מופלא צעיר מנצוזה צשנת
 של"ח חצר פירוש על התורה וקראו עיר דוד הזכירו עזריה מן האדומים

א': כמות"ר דוד צמח"ר חזקת הכהן ר"ת ואצ"ד דק"ק מודינא אחיו של הרב הגדול המופלא כמות"ר ישמעאל הכהן נר"ו אור תורתו זרח כל הרב הגדול המופלא כמות"ר ישמעאל הכהן נר"ו אור תורתו זרח צו"ת שמש דקה א"ח סי' ל' דף מ"ה ע"צ נושא ונותן בארובה עם הרב צן הרש"מ המחצר על קושיות שהיו לו צצות יעקב על שמים ופתיחות שאין מדליקין בהם נר חנוכה . וצ"ת זרע אמת א"ח סי' ס"ז הרב אחיו הציא שם דעתו להתיר לאכלים ששלמו ל' תוך העומר שיסתפרו בלוי התרה וע"ס . אך כמדומה לי דצעירנו לא נהגו כן אלא עושים להם התרה : וציד מ"ר אחיו הנ"ל נמלאו כמה פסקים ועניינים ממנו , ויותר מהמה מאד מאד נמלאים ציד מע' המצר חכם ונכון ר" חזקת הכהן אריה כהן מורה נדק צק"ק פינאלי :

יא': כמות"ר דניאל צן המכס העניו כמה"ר דוד גיראסי צן הגביר נה"ר אליה גיראסי זלה"ה חיצר ס' אודה ה' דרושים והספדות צהקדמות קלרות ונושם קלם לדרך דרושי איעליאה ונדפס :

ב': כמות"ר דוד פינאלי תלמיד מוה"ר צריאל והר"מ נצ"ת אחד מרצני מנטוזה צומן הרב אמונת חכמים . וצמח דקה י"ד סי' מ"ט יש תשובה ממנו מענין ריבית . וצמח"ה סי' י"ג דף י"ד צאה שם הסכמתו להרחקה שעשו רצני אבקונה למקדש השני צמעשה קידושי ארצינו וחתם ש' תפ"ט , וצחלק מה"מ דף כ"ד צאה שם הסכמתו לפסק רצני אבקונה על הוצאת זיון על חלון חצירו ע"ס ועוד שם דף מ' ע"ג שתי הסכמות ממנו צענין מלכות : וצקוצן תשובות רצני איעליאה כ"י ראיתי תלוי תילים שאלות ששאל הרב ז"ל ממה"רי צריאל ז"ל צהיותו צעיר אחרת לרעות לאן ה' , וצכל ענין וענין נושא ונותן בדברי הפוסקים ז"ל צאמונה . ושואל לדעת אם יסכים עמו רבו הנ"ל אכן לא הוצאו שמה תשובות מה"רי צר . וצאחת מאיגרותיו שהוצאו שמה נראה שהיה מ"ץ איזה זמן צאליסנדריא דילה פאליה : ואני הצעיר מרדכי גירונדי ראיתי ספרו שתח האהל כ"י כולל דרשות לכל השנה ע"ד פרד"ס וצו מצאנו מאמרי דו"ל הגדפסים צס' עין יעקב צטוב צעס ודעת , והרב אמונת חכמים מזכירו לשבח צספרו והיה לו ידועם צחכמת האמת כאשר קיבלה פה אהל פה מרצו המסיד רצונה משה צבות זנ"קל :

צמח זכר לדיקים לצרכיה

בספרו מאור עינים דף קנ"א . ועוד חזר ספר מגדל דוד על דקדוק הלשון, והרצ הגדול צעל שלטי הגבורים כתב בחתימת ספרו כי הר"ר דוד הנ"ל היה גאון וראש לכל דרשני איטליאה שהיו בזמנו ועיין מאור עינים דף קנ"א שהציג לשון הר"ד הנ"ל וישמח לך, והוא היה אחיו של כמו"ר הר יאודה פרווינצאלו (רצו של הרצ שלטי הגבורים) והגאון מוה"ר משה פרווינצאלו הנודע בשערים שמו כמ"ט צערך שלו יש"י עמ"הן וזיע"א : ובספר מאור עינים לעזריא מן האדומים דף קע"ג ע"צ כתב . גם הר"ר דוד פרווינצאלו העומד לנס תורה צעיר מנעוצה צין חזריו הממוכמים העלה על ספר דוד הפלגה יתר מאלפים מלות עצריות המפורזות קתם כלשון רומי וקתם ציוני, ואיטלקי וחולתם . כהאמר לרומיים עזר כנגדו, חוגס"ור . ומאילי ידי אסילי ומפלגש ליוני ורומי פיליק"ס . ומאוס"פידלי חוסף דלים . קאליא"פי שהיא ראשונה אללם מתשע המו"זי אפוטרופית של נעימי הזמרה כתב הערוך הרומיי שזה תארה נגזר מקול יפה, צס קלינדא שאמר שהוא נגזר מקול, ואקדמיאה נרכז מלשון צית עקד הרועים שתרגס יותן צית כנישת רעיא . ומאדס שרולא לומר אסיפת צני אדס : עכ"ל ובסוף ס' מ"ע הנ"ל הזכירו עוד לשבח ואמר שעשה השגות לספרו המכוער ע"שצ ואמת כנון הדבר כי דוד פרווינצאלו צכל דרכיו משכיל וה' עמו והלכה כמותו ולא כמו האדום אשר הלך אחר אנשי סדום המגלה פנים צספרו שלא להלכה וקצלת רצותינו חכמי האמת והלדק, וכבר הארכתני לכתוב נגד הא"דום הזה צמקומות אחרים :

בן : כמה"ר דוד ויטרצי מעיר מנעוצה כפי עדות ד"י רו"סי חלק צ' דף קס"צ הוא המכה המחצר ספר אס למסורת שנדפס צמנעוצה שנת זאת ח"קת התורה ומהסכמת הרצ הגדול מורה לך צעיר מנעוצה צאותו פרק כמוה"ר יאודה מינדולה זל"ה נראה כי המחצר רצחיליה ורצ גוצריה צס"ס ופוסקים וצקי מאד צחכמת הדקדוק וצמסרה, והספר עצמו יעיד כל זה כי הוא משוץ מאד ונלך ללל ת"ח וצפרט לסופרים כותצי ס"ת תפילין ומחזות לעשות מלאכת ה' צאמונה וצתצונה ישרה :

בח' : מה"ר דוד סציצי חצר קצור מעצר יצק והדפיסו צעיר ויניליאה זקחאו מן דוד והוסיף צסוף הספר איזה תפילות תמינות ואזהרות והשכחות לרצ גדול גם דצרי מוסר דצרי דצור על אפניו :

כט' : כמוה"ר דוד צמה"ר משה מודינא מע"הק ירושלם חסיד ומקובל באשר

יב' : מה"ר דוד יחיאל זן הנשא לזן שלמה זלה"ה חיצר ספר לשון לימודים
דקדוק ונלוה אליו ספר שקל הקדש צחכמת השיר ונדפס בקושטנינא ש'
רס"ו :

יג' : מה"ר דוד ויטל זמה"ר שלמה הרופא זלה"ה חיצר ס' כתר תורה על
המלות, וספר מכתם לדוד על עיקרי ויסודי תורתנו הקדושה ונדפסו
ח' בקושט' וא' צויניאלה צחיי המחבר וצשניהם הראה גודל צקיליותו
צ"שם וצפוסקים וצחכמת השיר ודקדוק הלשון עד שראש המדקדקים
ר' אליהו הצמור חמר שגבר עליו לחצר שירים ערצים ונחמדיה והיה חתנו
דמה"ר דוד הכהן זל"ל הנודע צשערים צשם הגאון מהר"ך זלה"ה שו"ת
יקרות ונחמדות והרצ ז"ל סידרם והגיהם והוליאם לאור ע"י זן הגאון
המחבר הח"ר חיים כ"ץ זל"ל .

יד' : כמה"ר דוד צכ"ר שלמה אלטרס מרצני ויניאלה צזמן כמה"ר שלמה
גינה וה"ר רפאל די סיליה וחתום עמם צתשוצת רצני ויניאלה
צש"ות אחא ללדיק י"ד צשמועה רחוקה על או"א אין להסתפר קודם ל'
וחתומה צשנת ת"ע . וגם צלקט הקמח י"ד דף ל"צ חתום עם שאר
חבמי ק"ק ויניאלה צתשוצה על איסור גילוח צזה"ע עש"צ : והיה חסיד
גדול כדמוכח צס' לוף דצז קטן שחיצר על ענייני לוואתו ונדפס אחר.
פטיצתו . וחצר הגהות על המשנה ונדפסו . והרצ מעשה רוקח הזכיר
נימוקיו על הר"מ צזע"א :

טו' : מה"ר דוד סצני צזמן ה"ר רפאל די סיליה מרצני ויניאלה . הוא
היה א' מהלועקים מרה כלענה בגד אותם שמתירים לעצמם לגלח צח"ה
וזכה לאריכות ימים כאשר העיד על עצמו שהיה זן תשעים שנה כמ"ש צעל
לקט הקמח י"ד דף ל"צ ע"צ ע"ש :

ו' : מה"ר דוד פארדו שליח לצור צק"ק לונדון הציא לדפוס קונטרסים שלח
טהור שקיצן כמה"ר יוסף פארדו אציו מש"ע א"ח וי"ד צעיר אמשטרדם
ס' תמ"ו :

סימן
כמוה"ר דוד ישראל עטיאם ר"מ ור"מ צת"ת וק"ק ספרדים צאמשטרדם
עם חצירו הישיש הנכבד כמוה"ר יצחק ז' דנא די צריטו צזמן הרצ מים רצים
וצח"אח סי' ל"ה יש תשוצה ארוכה ממנו . וצמי' ל"ו חתום שנית צשנת
התל"ג לפ"ג :

וגידון וגידון ספריו הקדושים: רוח דוד פירוש על האדרא רצא וס' נפש דוד
על התורה עד"ה, ונדפסו שניהם:

ל': כמוה"ר דוד ויטל זן הרופא כה"ר שלמה ויטל מלכד מה שכתב עליו
הדברים הקדמונים יש להוסיף בשבחו כמ"ס ה"ר שד"ל זס' הליכות קדם,
כי הוא היה ממחזי פוליא ובתז מליצה טובה על צגי ישראל יושגי פערס
(בהקדמת ספרו כתר תורה) מקום אשר הרצין תורה שנים רבות ראוי
הדברים למי שאמרן עש"ז, והוא שכן ימים רבים צעיר ארעא ואצותיו
היו מגלילות קלאצ"ריאה כמ"ס הרצ קורא הדורות דף מ' ע"ג, וספר
תומת ישראלים זש"ות אהלי תם למה"ר תם זן יחיא זל"ה צסימן קס"ת, קס"ט,
ק"ע נזכר לשבח ונדפסו דבריו ושיצחוק רצני שאליניקי, והגאון מה"ר
מפאדוצה זל"ה כתב צתשוצותיו סי' ל"א וזה לשונו שושנת העמקים. מגלה
עמוקים. ודבריו עתיקים, מעייל פילים צקופים של מחטים. וסדקות דקים,
אזהצי האלוף ה"ה כמה"ר דוד ויטל יל"ו, חיזורין הגיעו לידי שנים
ושלישים ושמתתי צהם בעל כל הון וצירכתי לצורי שחלק מחמתו
ליראיו, ושיש לאצרהם אצינו זן כמותך שאם ח"ו תשתכח תורה מישראל
היית ראוי להחזירה צפלפונך וכ"ו שמעתתא דיוך מחודדין ומסודרים דבר
דבור על אפניו עיין שה צאורך, וצאמת כי ספרי הרצ ויטל זל"ה הם
נחמדים מאד וזהם הראה ידו החזקה גם צחכמת ההללה והסיר צפרע
צסוף ספרו מכתם לדוד שכתב צקשה יפה מאד מאלף ה"ן מלכד חידות ושירים
ופיוטים נחמדים משמחים לצ הקורא צהם. ובתר תורה מונח על
ראשו צמנין המלות דאוריתא ושצב דרצנן העולות כמנין כ"תר ונרמות
צת"רן אותיות שצעשרת הדצרות אות לכל מלוא צחכמה נפלאה וצקיאות
גדול צתלמוד וצפוסקים דומה למ"ר חמיהו הגאון מהר"ך זל"ה מ"ץ
צקורפו שהאיר עיני ישראל צפסקיו העמוקים מסודרים מה"ר דוד ויטל זל"ה חתנו
לצתים וחדרים צסדר נכון וישר עליו יאמרו המושלים - מן דוד כהן עד
דוד ויטל. זל אמרות בעל זל"ה:

לא': כמה"ר דוד פומים חכם צתורה וצלסונות העמים רופא מוצק ופילוסוף
גדיל בתצ תולדותיו צהקדמת ספרו הנכצר למח דוד הנדפס צעיר ויניאיה
ואעתיקם פה כדי להראות תקפו וגבורתו ויהי כה דברו אמר דוד זן ילחק
זן אלעזר זן ילחק זן אצרהם זן מנחם זן ילחק זן עוצדיה זן ילחק
המכונה העסיר זן אליה המכונה הקדוש וצעצור עהרתו וקדושתו עזומה

יח' : כמה"ר דוד לופיס ישורון א' מחכמי אמסטרדם בזמן הרב הגביר גם הוא חתום עם הרבנים הנ"ל בש"ת מ"ס רבים סימן ל"ה ול"ו בתשובה אחת צענין ערוז :

יט' : כמה"ר דוד ראוינה מק"ק חקוי תורתו זרחא צ"ס פלגי מ"ס בתשובתו לאסור מקוה של רוויגו שנחלקו זו גאוני העולם באותו פרק ובאותו הדור וחתום צננת ש"ס :

כ' : כמה"ר דוד עאמר מק"ק שאלוניקי חיבר ס' תהלה לדוד על דיני מזה צרכות שחייב אדם לזרך בכל יום ונדפס בשאלוניקי שנת של"ז :

כא' : כמה"ר דוד דר אליעזר הלוי הנקרא פליגשון א' מרדכי פירארה בזמן כמוה"ר משה נווירה והגאון ערצוט, נדפס מהרצ ז"ל פסק ארוך בדיני ממונות שהשיבו אליו רבני הדור במוה"ר צינדינע ובמוה"ר חייא רופא וצית דין של צולוניא :

כב' : כמה"ר דוד שמואל ראוינה מפירארה תלמיד כמה"ר יוסף דוד צאנאו, מלמד תינוקות, ומעיין גדול צ"י וצהר"ף ומפרשו, לומד תורה צדומק, ומקבל יסורין צאהזה, וסופר סת"ום צכתיצה תמה, בקרא אל השמים מעל צקורות שנים וחיי אריכי שצק לרצנן ולכל ישראל אכ"ר (מת"המ) :

כג' : דרך המלך ראיתי כתיבת יד צצית מדרשו של כמוה"ר יר"ף מ"ן של ק"ק פאדובה משונה מדרך המלך שראיתי צעיר ריגיו צצית נכותה של מעלת החכם ר' יעקב ישראל קרמי נר"ו יען זה האחרון הוא נושא צדינים וצפוסקים כדרך מפרשי הס"ע. וזה של פאדובה הוא מ"מ שו"ת. והפוסקים כדרך לקע הקמח. וכתוב שם צתחלתו שהוא ממה"ר מרדכי צסאן מוירונה : אכן לצי מגמגם צזה לומר שכל הספר הוא ממונו לפי שיש צסופו סגולות וכללים רבים וצקלתם כתוב שם שהם מה"ר מרדכי מוירונה דמשמע מינה דשאר הספר אינו ממונו. וראיתי שם צתוך הסגולות שכתב צצננת תמ"ח צחדש כסלו אשת הח"ר משה ספרדי נתקשה צלדתה וכמעט היתה יולאת נפשה והיה צעיר רי"ו הח"ר צינמין וחלק סגי נהור ואמר שיקחו אצן יקרה רוצינו כשני גרעיני עדשה ויעחנו אותה ויתנוה ציין אדום לשתות וכן עשו ותכף ילדה :

כד' : כמוה"ר דוד ב"ן דיין ומגיד דק"ק קארעטין צמדינת פולין גדול חיבר ס'

ששענה לילות אחד מיתתו תמיד כראו נרות דולקות על קברו : והיה
 ממשפחת התפוחים ממשפחת יאודה מארצות צני אבות המיוחסות שהגלה
 טיטוס הקיסר מירושלים לר"מא : ומרומא אחד מיתת החסיד הנ"ל באו
 כל בני ביתו ששנים נפש ונפולו. בכל הארץ : אכן רוצם גשירו, צספוליעי
 העיר שהיא בגליל אומצריאה, ושמה פרו ורצו וצנו צתים וחלירות וגעור
 כרמים וחפרו צורות ועמדו על בר נרצז יותר מעשרים וארצע מאות שנה,
 כפי שמאלתי בא' ספר ישן שהיה אלל א"מ ע"ה, וצנת פ"ז על מאתים
 לפרט קטן שנתים אחד תולדתי בלה הפז ונשאר הנחשת, יען כי צעת
 שהספרדים ואשכנזים שללו רומה העיר גוצרת ומהוללה רוצ סצציותיה
 נשמו ג"כ, ומקול הפחד א"מ ע"ה נפל אל הפחת ונלכד צפה, וצחיות
 שסם מגמת פניו לגלות צראש גולים ולנוס עם כל הון ציתו עצור
 השוד והסצר והרעצ והחרצ, וצעה כללית ועם הסכמת כל צור ספוליעו
 שלח צקאמרינו וצציריטו שהם ערים צצירות ארצעים פרדי' טעונים ממולוה
 צגדי למר ופשתן וצתוכן ז' מאות ליטרין כסף צרוף מזוקק שצעתים כלי
 יקר וחמדת שכיות חצנים טוצות ומרגליות, אלל ינא משלוח לחרדה והלך
 אל הגחלים, כי חיל הקשר לי"גה צלע"ז ששר הצא היה שר"רה קולונה
 שדד כל מקום מנוס ולא היה מחנה נשאר לפלטה, וצזה את ממנונו
 כלו וירדנו פלאים, ולולי השם צצאות הותיר לנו שריד שדות וצתי' היינו
 נאנחים ומצקשים למס להשיצ נפשו, וצספוליעו, החיל ההוא לא בא ולא
 נלקח מחוט ועד שרוץ כעל, והיה יום מהומה מצובה ומוצסה לא"א ע"ה
 ומנע את לצו מכל שמחה והאנחה היתה לו לארוכה, צכל זאת לא חטא
 צצפתיו ויראת שדי לא עצז. ושפט צצדק מעשיו ולא מעדו קרסוליו מן
 הדרך הישר כי צצמת וצצדקה איש גדיק תמים היה צדורותיו, ואף כי
 התנכר לו הזמן, שקט וצטה צאל הנאמן : גם ראתה עיני על מאורת
 צפעוני מהזמן הרע אשר פרש רשת לרגליו וצגלל קורות זמנו הייתי כל
 ימי עמוס התלאות איש חכאוצות יען כי אחד הפרץ הלך לארץ ציוו"ניה
 לרשת פלטה אחיו. ע"ה ושמה התמהמה ימים ושנים עם כל בני ציתו
 מקום אשר לא היו צו מרציני תורה, אך הוא לצדו שהיה גדול צגמרא
 וצקי צכל ספרי הקדש ופילוסוף אלהי צור תעודה חתום תורה צלימדי .
 האנחה למדני לעתים לא לזמן קצוע לרצ טרדותיו ומרצינו . עד כי
 צחרתי מלצי ללכת אחד המושכלות עצריות וגם חילוניות והייתי מעעורי
 חמור גרם יושצ צין המשפטים מעיין ההלכה צלי מצר ומלמד . והיה
 חלני ס' הערוך הגדול ישן נושן משושטש ומקולקל צכ"י וצקלף והכתב מכתב

המחזר כמה"ר נתן זל"ל שהוא היה ממשפחתנו לפי הקבלה, וזהו שצפורה
עמל ויגיעה רצה הייתי מציין דברי הס' שהוא הסכמתי להוציא לאור צקינור
ופירשתי מלותיו בג' לשונות. וכן עשיתי גם, השרשי' של רד"ק עם
הפגזרים: אח"כ בא לידי ס' התשבי' וס' המתורגמן חזורי ר' אליה
אשכנזי מדקדק הגדול ע"ה והוצאתי מהם כל התועלת אשר מנאתי גם,
וחזרתי מכלם זה החזור שקראתיהו גם למח דוד על אשר חזרתי
בזמרותי: וכן' ז"צ נסע ח"מ ע"ה מציוניה והלך לדור צעודי ושמה קנה
שדות וכמרים ובמקום שהוא שמעתי כל ההגיון בשלשה שנים רגופי, ולא סרתי
מהתאבק צעפר. רגלי חזיר הרופאים כמה"ר יחיאל רחציה' חלטינו
צ"ע דודי ע"ה ולקשתי פניני משלי' ושאצתי ממעיניו מים חיים לפקוק
עיני העורות. והיה חכם בצור ועשיר ומפורסם בכל הארצות ולא הניח שני
לו, והיום צפירה עומד אחיו מנד האז כמה"ר משה חלטינו קרובי יז"ר
רופא ופילוסוף מוצק והעתיק מלשון הקודש אל לשון חלטינו חלק
ראשון של אוני"נה וס' שמים ועולם מעימיסטיאו בלשון נח. ויש לו
בן חכם ישמח אז ה' ישמרהו אמן. וזננת ש"ה הלכתי צפירה קריה נאמנה
ללמוד וללמד דברי חכמים וחידות' וצפרט חזורי אריסטוטיילי ואיפוקרט וגאלינו
ושמה התמהמהתי ששה שני' וחצי עד כי נרשמתי צפירוס צעיר ההיא
ונדדה רוח הקוליגיא' לזמר לי שיר למעלות צהגיון צפילוסופיה וצרפואה.
ותכף ומיד נקראתי מנצור עיר מאלייאנו ראש גליל סאוניה עם עלה כללית
והיא תחת ממשלת רומאני ועכצתי צארץ ההיא צסכר הגון שלש שני'
רגופים. צומן שהוא עלה אפיפיור פאולו רציעי ויאל דצר מלכות ונכת
נגד אומתנו צעויל'ינו והחריד לצדי והיה מים ונשמה לא נותרה צי על אשר
יאלו קומיסאריאי דחופים נגדנו והלכו צעודי ומכרו ושללו כל אשר מאלו
בציתנו והשאירונו ערום וסולל ויפרצוני פרץ על פני פרץ. לכן הייתי
כסום עגור שילפף קף קלפתי ללו עיני למרום ותעל שועתי אל האלהים
והוא ית' שמו הציא צרעיוני אופן הצעמון ושם צלצי לשרת השר הגדול
קונטי ניקולה אורסינו והוא מהגזורי' אשר מעולם אנשי השם ועצדתי אותו
צמלאכת הרפואה חמשה שנים, בשלשת ערי המקלט פיעיליאנו סוראנו
וסוואנה והיא ארץ אוכלת יושציה עצור קלקול האויר. שמה קצרתי
שגל ימיני אשת נעורי שהיתה אחות של אנשי חסד ואמונה היושצים ראשונה
צמלכות הדעת והתצונה כמה"ר אליעזר חכם ורופא מוצק, וכמה"ר יצחק
אחיו הגאון והפילוסוף הגדול שניהם ראשי הגדולה ממלכת כהנים אשר יאלו
מוטיבצו וצארץ סוואנה מתו לי גם שנים זכרים נתקו מיתרי שודד

אהלי ונשארתי יחיד וגלמוד, ולא נודעה אולי שארית משפחתנו אלא כמ"ר
 ראובן וזניו שהוא דר צאח אדוני ס' פיורה, וזרומה יש לו צן אחד משכיל
 ונצון צמסכלות רבות עשאל פומים שמו, איש חמודות, גיסו של כמ"ר רר
 אליה קורקוס רופא. אח"כ נדרשתי לעצוד שרי ספורזה מנדיזי עם
 ומהם ילאו שלשה חשמנים ועדתי אותם שלש שנים, אחר זה נקראתי מצוד
 קיוסי צעלה כללית והיא עיר של דוכוס הגדול מפיורנלה וסהגמון של עיר
 ההיא מנע ואסר הליכתי שמה, אשר על זה הלכתי צרומה לצקס רחמים
 ונצדק מאפיפיר פיאור רציעי ועשיתי לפני שרים גדולים וחשמנים
 רצים ולפני המון רצ אין מספר תמינה ארוכה אוראליני צלע"ז צלשון
 לאטינו ונשאתי חן לפניו והשגתי כל מה ששאלתי. אכן תוך שצוה אחד אחר השגתי
 מת צעונותי והמליכו תחתיו פיאור חמישי וחמש תקנות וסדרי פאולר רציעי
 והרם כל הצנין וצטל הכל, ואצדתי צרגע א' כל מה שכצשתי צשנים
 רצות. ולא שלותי ולא שקטתי ויצא רוגז והייתי ימים רצים לצני
 מודח וכלאן ואין מקצן, עד שנשאתי אשה אחרת צאנקונה מכהני לוניל
 אשת חיל מרת ספירנלה והסציתתה קצת אנחתי לא על דרך כל, יען כי
 ימצאתי שמוהר ומתן שנדרו קרוציה לתת לי צמחוסצים היה ציד תגר א'
 ליוונט"ן והוא צגד וצרח, ואני רדפתי אחריו והלכתי למוסע מחנותיו עד
 שהגעתי אותו פה וויניציאה עיר ההמהוללה רצתי עם מלאתי משפט, ע"כ
 לא קצלתי ממנו אלא מעט מצער וצתוך ימים אחדי תם ואפס מכל וכל
 בסף מכיסו ואוריזי סקר חצרו היותי מושפע צעוסר ונכנסים וה', יודע ועד
 כי צמקלי עצרתי אח הירדן הזה ולא מלאתי לא אח ולא דע אלא רודפי
 כולם ויקנאו אותי ממה שלא היה צידי ורוצם שכמו הטובה שעשיתי להם
 אצל דוכוס מוליניקו והסדרה יר"ה ושמו עול על לווארי שא"א לשאת אותו
 האמנם שפתי לא אכלה מלסער קצת שצח אנשים שלמים אשר מלאתי ציניהם
 רודפי נצדק וסונאי צלע נדיזי עמים אנשים ראשי אלפי ישראל והם
 ארצעה צני שומה קאלימאצו וצינס איש תצונות הצמוד הנחמד כמ"ר
 צרוך קאלימאן. משפחת סאראוול אשר זה כמ"ר רר יהודה יודוהו כחתי
 ויהללו את שמו על אשר צו מעלות המדות ומעלות שכליות וראוי לצרך
 כל פטר רחם אשר הוליד צן משכיל כמורו. גם ארצעה צני גריסיני הם
 תאלילי צני ישראל, וזה החכם כמ"ר גרשון וצנו, גם צני לוואיטו
 מיוחסים הם, ופרו ורצו צעוסר וכצוד וצפרט הקצין חצו ונורא כמ"ר יצחק
 צן החכם כמ"ר לנ"ג ע"ה והחכם כמ"ר דוד ובמ"ר יעקב אחי ומשפחות

אחרות נמלכות פה ויניחא מיוחסות וזפרט משפחת ציויעאלי חסודה
 וגדולה וזה כמ"ר ר' אביגדור הגדול דור וחכמים אחרים אשכנזים
 זולתם כמו כמ"ר שמחה גרשוני וכמ"ר משה מרור וכ"מ גבריאל
 זן כמ"ר ר' מאיר זקי צגמרא וכמ"ר שלמה ספורנו זן חכם ישמח
 אציו ואמו וכלם קצלו מהנורא שמו בכל הארץ מה"ר ר' יהודה קנאלינצוגן
 שעל פיו ישק כל צעל ריז ודצרון נשמעים בדצרי חלקים חיים
 ואין מי שיסרצ לו צמוטל לעשות כי אין חקר לתצונתו וישקיע כל
 ריז ומדון, והוא אצ צית דין ועמו איש קדוש ונורא כמ"ר ר'
 יעקב דר אצרהס צרוך כהן ועליו ילדק שפתי כהן ישמרו דעת כי
 לא ישקר ולא יכזב צאמונתו ועמם חוט המשולש אשר לא צמירה ינתק
 כמ"ר ר' אביגדור הנ"ל ודי צזה. ועתה טרם אהדל המאמר ואשים
 קנאי למילין אשוב לכונתי הראשונה ואשא משלי ואומר החזור הזה
 עמל ידי צפנתיהו ימים ושנים ולא יכולתי להפינו עוד ונראה מאנשי
 שכל ומדע ושצוהו והללוהו עד צלי די עצרים וגם נוצרים וצקשו ממני
 צעוטס כחם להדפיסו ויהי כדצרים כנוגשים אלי יום יום שמעתי
 אליהם וצפרט לקול החכם כמ"ר יעקב טריויס ואמר שהחל להוציא
 אותו לאור הדפוס הראיתיהו לחכמים אחרים ואלו הם: כמ"ר יום
 טוב כהן כמ"ר גבריאל מנחם כמ"ר יוסף סימיסי הוא שחצר ס' הנקרא
 מקראי קדש. כמ"ר יצחק גרשון, וכ"מ שאול פרנסיסי הנדיב
 והמשכיל שצספרדים, ולו העושר והחכמה והגבורה צאגודה אחת,
 וחכמי אחרי' זולתם וכלם פה אחד קיימו והודו לאמר שתועלת
 זה החזור רצ עד מאד לכל הקורא צו והשקיעו המיית לצצי הסוער,
 נוסף שהעתקתי אותו לסצות מקצילות. הן לשים צו מורה מקום הן
 ג"כ להצדיל מלות עצריות מן הכבריות כי צתחלה היו צערצוציא.
 והוספתי שתי לוחות למלוא ציאור כל המלות הנמלכות צחזור, והאחד
 פיהסתיהו צל' לאטינו והאחד צל' איטאליאנו, וזה צחרתי גם כן
 עם אותיות עצריות למען יוכל העצרי והנצרי לקרוא צנקלה עם אותיות
 חצרו ולמלא הציאור עם אותיות לשונו אם אל עלה לאל ידו לקרוא עם
 הכבריות. והמחוקקים אלים לאמר כלו מעשיכם דצר יום ציומו ואני צקנתי ושצתי
 ונחרשלו ידי לכחוצ צמרורה ועסקי הצית והרפואה ג"כ מנעוני פעמי' רצות
 למלאת חפצס אשר על זה גמר הדפיסה היתה צעכוצ, ותשלם כל המלאכה
 ית' שמו של מלכי המלכים היום יוס' ו' כ"א שצט שנת שמו"ז לפ"ק י"ר

מלפני אבינו שצמים שאזכה להוליא לאור שאר חזוריי עם ישועת הנפש
וגדול ילדי למחותיו שלמען חסדו צוקנתי חנן לי ויתן די ספקס ויאר פניו
לם אמן ואמן:

לב': כמוה"ר דוד לענר עמית צתורה ואהב להגאון רבינו יהודה מינן והרין
לר תשובה בפסקיו סימן י"ג. ושם כתב כי הגיעו לידו חזילות חזילות
של תשובות מרבותינו אנשי אשכנז עש"ס.

לג': כמוה"ר שערשיין מרדכי פראג צמן הגאונים צעל עוללו אפרים
וצעל גבורות ה' ודרך החיים חזר ס' קטורת סמים ציאר יפה על תרגום
יונתן בן עוזיאל ותרגום ירושלמי ונדפס בפראג שנת שס"ט:

לד': כמוה"ר דוד אופנהיים נשיא צק"ק ניקלשפורל סקדן צתורה וצתלמוד
חיבר שו"ת נשאל דוד, מליאת דוד. דרושים על ת"ך חידושים ושיעור
על חולין צתרא, ושאר מסכתות, מי שילוח. מולדת ליון. עיד דוד
מועד דוד, שלל דוד. תהלה לדוד. ונשאר צבתוים אלל המומה"ר
חיים מיכל:

לה': כמוה"ר דוסא היווני צר משה מעיר וידינו תלמיד הרצ מו"ה שלום
מנויטעלט חיבר פירוש ותוספות על פר"שי עה"ת ונכתב חיבורו על קלף
(קע"ז דפים) צשנת ק"ץ על ידי ה"ר דוד צר שמואל ירושלמי. בן
כתוב צרשימת ספרי כ"י לה"ר חיים בן יוסף מיכל סימן תר"ל:

לו': כמוה"ר דוד קונפורטי כולד צשנת שע"ח או שע"ט צעיר שאלוניקו
ממשפחת חכמים וסופרים, לא נודע שם אציו אמנם צספר קורא הדורות
דף מ"ז ע"צ כתב ו"ל ואמר לי אדוני אצי ז"ל כי הרצ ר' ישראל אצא
ז"ל רצו היה כולל בכל החכמות צעיון התלמוד צפסק וצדרוש צקצלה
צפילוסופיא וצינגון והיו ימיו קרוב לששים שנה: וזה הרצ ישראל
היה חזר כמוה"ר דוד קונפורטי חכם חסיד ודיין מצויין (כדכתב הרצ
נכדו דף פ"ז) וצקי צחכמות ומשורר. ודודו אחי אמו היה כמוה"ר
שאלתיאל חפן מקוצל ומשורר. זקנו של המחזר היה המ"ר יקותיאל
עוזו בן הרצ החסיד כמוה"ר עמנואל איש צניינטו צעל לוית חן, ואשת
ר' יקותיאל הנזכר היתה ממשפחת הקדוש מה"ר אברהם קונימצריאל
שנשרף על קדוש ה' צארגון יחד עם הרצ ר' שמעון אלמושנינו ז"ל (כח"ס
הרצ אלמושנינו צספר מאמן כח) וציסו צעל אחותו של כמוה"ר יקותיאל

מרכיב בירונד

הנ"ל היה כמוה"ר משה עצאם מעיר עיריאל ((נזכר בשנ"ת מהר"ך ס"ג סי' מ"ז) חכם גדול ורופא מובהק צעיר מכאנסה ננעל פרס מאת המלך . חמיו של הרב קורא הדורות היה המ"ר אדוניקס בן הרב המקובל המדקדק כמוה"ר מנחם די לונזאנו צעל שתי ידות . ואחותן היתה נשואה להמ"ר שלמה חפן חכם מעיין ומפולפל שגפער בקושטאדינא שנת ת"ה בן כ"ה שנים . ומלכד כל אלו מזכיר עוד קרוביו המ"ר דוד די קאשיריש והמ"ר חיים רומאנו ז"ל .

לנ" : כמוה"ר דוד בר יוס עוז בן זילה (זיליא) מחכמי פורטוגאל חצר מאמר נכד כולל שלש עשרה עיקרים כנגד י"ג עקרי הרמ"ם (הכתובים בפיו למשנה פרק חלק) והם צנויים על יסודות הפילוסופיאה שנתפשטה באותו הזמן והמחזור נקרא בשם ספר יסודות המשכיל והדפיסו האלוף התורני מהמ"ר אליעזר אשכנזי ינ"ו צעיר מין ש' התר"ע בתוך ספר דברי חכמים אשר נמלא כתיבת יד באוצר הספרים של הרב המורה לצדקה באותה העיר במה"ר משה צדינגו :

הוא נולד בשנת ה'תק"ל (1799) בעיר פורטוגאל שבפרנקו-פורטוגל. למד תורה ודעים אצל אביו, הרב יוסף אשכנזי, ובית המדרש הגדול של פורטוגאל. נשוי לרבנית מרים, בת הרב יוסף אשכנזי. נפטר בשנת ה'תק"ל (1799) בעיר פורטוגאל.

הוא נולד בשנת ה'תק"ל (1799) בעיר פורטוגאל שבפרנקו-פורטוגל. למד תורה ודעים אצל אביו, הרב יוסף אשכנזי, ובית המדרש הגדול של פורטוגאל. נשוי לרבנית מרים, בת הרב יוסף אשכנזי. נפטר בשנת ה'תק"ל (1799) בעיר פורטוגאל.

הוא נולד בשנת ה'תק"ל (1799) בעיר פורטוגאל שבפרנקו-פורטוגל. למד תורה ודעים אצל אביו, הרב יוסף אשכנזי, ובית המדרש הגדול של פורטוגאל. נשוי לרבנית מרים, בת הרב יוסף אשכנזי. נפטר בשנת ה'תק"ל (1799) בעיר פורטוגאל.

۱۴۱۵

1752

21: car odore d'air qui vient sur les premiers d'été et
 parait que d'ordinaire on y a tant de monde d'été qu'on ne peut

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

הה"א

אות

- א': ספר הזכירות לאחד קדוש הזכירו רבינו משם קורדומירו ז"ל צם' פרדס
רמונים שער הזכירות. פרק א' וכתב שנמצא אלל אחינו שצמדינת פוס :
ב': כמו"ה הירש נפתלי טריוס חסיד מופלא ומקובל גדול כנראה מזאור
על תפלת, אשכנז שנדפס צאזליאה זה שנים רבות, ואח"כ הדפיסוהו בכל
מחזורים אשכנזי' עם פירוש הדרת קדש. אלל השמיטו צדפוסים האחרונים
הקדמת הרצ ז"ל שהיא מלאה חכמה ודעת ויראת ה', והקורא צם
יתעורר עליו רוח טהורה וקדושה .

מערכת ההוא

א': הצרית ספר נחמד נדפס זעיר זרין זשנת התק"נ הוא מדבר על חכמות טבעיות ואלהיות. וזו שערי מוסר הרצה וכל קורא זו יחזה כי הוא ס' נחמד מאד. ושמו של המחבר נרמז זר"ת ג' שיטות זתחילת ספרו ושמו פנחס אליהו זן מאיר וילנא, וז"ל אני פחות נדון חזרתי ספר זה אלל לאל יתצרך השגח וההודיה: זמננו נמלה מקעני ארץ ישע רב: ודעת ותזונה ישתבח לנח נלחיה אמן:

ויש זתחלתו הסבמות רבות מרזנים מופלאים המעידים על הרצ המחבר שהוא אדם גדול זתורה וזיראת ה'. ונוסף על זה מסירותו שהסתיר שמו מהספר:

ב': הגהות אלפסי מזכירם תמיד מו"רם ז"ל דדרכי משה והדברים מגיעים אל הרצ שלטי הגזורים שנדפס סביב הרי"ף דהכי קרא שמו מו"רם. ואזינא לך אחד מן המקומות לדוגמא. זח"מ סי' ק"ו הביא הטור סזרת הרא"ה שאם הלוח חון לעיר טרם שיפרע הלוח שלא זפניו מודיעינן ליה אם הוא קרוז כדי שיוכל השליח לילך ולזא תוך קל"ח ימים וכתב עליו מרן ה"ז ז"ל כך כתוב זספרים אשר זידי ועעות סופר הוא עכ"ל. ומו"רם ז"ל מוסיף שם זד"מ וז"ל נראה דקשה לו מנין קל"ח ימים ולכן כתב דהוא ע"ס חמס אני מלאתי זהגהות אלפסי פ' הכותב דף תק"ע זטעם קל"ח משום דאיתא זירושלמי דכותנין לו ג' זמן ז"ד והוא קל"ח. כינר הזמנת ז"ד למי שאינו זעיר היא זע"ז. אם זא ואמר קצעו לי זמן ל' יום נותנין לו. ואחר ל' יום ממתינין לו ז"הז הרי הכל מ"ו וג' פעמים מ"ו הוא קל"ח עכ"ל. ואלה הדברים הנם הנם זשלטי הגזורים שסביב הרי"ף ז"ל:

ב': כמה"רר וואלף היידנהיים חצר פירוש על מחזור אשכנזי. וציאור
קאר על הפרשיות ונדפסו. והיה מדקדק עלום צקי גם צמדש
רז"ל:

1. The first of these is the fact that the

[illegible]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS 60607-7090
U.S.A.
LONDON, ENGLAND W1P 8AA

אות הזין

א': כמוה"ר זלמן בהן זקן רב חסיד מופלא שהרצין תורה זק"ק מנעוזה כאשר העיד עליו זהספרו הרב הגדול רבינו שמואל יאודה קנלצוגן זהספרו דרוש י"א והאריך צסצחו מאד:

ב': כמוה"ר זרע צבה"ר נתן זלה"ה חכם מופלג בחקירות עמוקות כאשר יוכיחו שאלותיו המשובות אשר הניע לפני מוה"ר יוסף שלמה רופא מקנדיא צספר אלס והס מליאות חכמה ותבונה בכל מדע והשכל וצתוכס צצואס יצואו שאלות חכם שהס יותר מחלי תשובה וכאשר פליג ליה רציה יקר ורצותא צתשובותיו המליאות חכמה ומוסר ויראת ה'. וראוי לכל חכם צתורה לשית לצ אליהן כי יאורו עיניו צהרצה דרביס שהתורה נדרשת צהן, ועל הכל לצצו יצין להאמין צתורתיו הקדושה צצכת צושעל פה:

ג': כמוה"ר זנויל מק"ק קראקא, הרב צתונת פסיס הציא מחידושיו דף ז' ע"א:

ד': כמוה"ר זלמן פינקרלי הנזכר לשצח מה"ר ח"ן זל"ל צסימן ג' פה מנגד וצספר לקט הקמח חלק אורח חיים הלכות חול המועד דף ז' עמוד ד' נראה שהיה ראש היחס והמשפחה הנכבדת של רצני פינקרלי שהרציו תורה צקהל קדוש אלסנדריא דילה פאליא וצק"ק וירונה וצק"ק גוריניאה כדכתב הרב הגדול אציר הרופאים כמוה"ר מנחם זל"ל צספר ימי תמימים, המצויינים כל אחד צערך שלו פה צספר הזה. יזכרס אלדים לטובה:

ה': כמוה"ר זלמן משולם צכשנ"ר אצרהס צרך מק"ק גוריניאה היה ממבורשי עיר ויאכנה ומלכד כל מה שציין צסצחו מע' ה"ר ח"ן זל"ל פה מנגד. עוד זאת יתירה היתה לו יד וסס צחכמת הקבלה האלהית האמיתית והוא זכה להוליא לאור ספר הנחמד חסד לאצרהס מהרצ המקוצל

מרדכי גירונדי על

החית

מערכת

א' כמזה"ר חזקיה פיאלי היה רבו של מזה"ר יאודה אריה ממדנא
 כמ"ש צס' חיי יאודה והוא התנצח עליו שיהיה דרשן מופלא כי עודנו נער
 שותה מים צצית מדרשו התחיל לדרוש בנועם שיח ומתק שפתים דזרים שלא
 שמעין און מעולם מפי צחור צשכים וצ"ל שיהיה יחיד ישיבה וצ"ל דא

ב' כמזה"ר חיים משה כהן נדק מהמזנים נכדו של הגאון המסיד רבינו
 יצחק חיים כ"ץ ז"ל צעל פחד יזמק ועת קץ . היה חכם צתורה
 וצפילוסופיאה ורופא מוצהק ומשורר גדול מרצני הישיבה של ק"ק פאדוזה .
 חיזר הגהות על ספרי שו"ת ופסקים וספר מראה הסנה צלשון נח מאד
 לספר מעשה נורא ונס גדול שנעשה לצני קטלתו . והוא חתום צאולרותי
 בתיבת יד . ועוד נמלאו אללי שירים רבים ובכזדים מה"ר צ"ל אשר
 צהם הראה את ידו המזקה צחבמת השיר :

ג' כמזה"ר חיים גוייחור תורה וגדולה צמקום אחד ואמין לצו צמלחמתה של
 תורה מחבמי שאלוניקו צנן של קדושים גזע ישישים כמ"ש הרצ צאר צארי לחי
 ראי צהספדו :

ד' כמזה"ר חיים צמזה"ר יהושע סג"ל הורוין מ"ץ צצראנטיש צזמן
 הרצ דמשק אליעזר על תורת חטאת חיזר ספר צאר מים חיים כמ"ש
 צהסבמתו לס' הנ"ל :

ה' חבמת המשכן מפרש מלאכת המשכן הציאו הרצ ריקי צס' מעשה חושב :
 ו' כמזה"ר חיים מודעי שליח נפת ת"ו . וא"ח נתקבל למ"ץ צאיומיר .
 ונזכר לשבח מהרצ יד מלאכי דף י"צ ע"צ ושם הציא קונטרסים מהרצ ז"ל
 המורה צקיאותרו צתלמוד וצפוסקים :

מערכת החית

א' : כמוה"ר חזקיה פינלי מרזני פירארה בזמן המופלא הרמ"ע ומסר"ס פרוינצאלי ז"ל יר הסכמה שלו וחתימה בפחד יחזק ערך בית הכנסת מחדש לפסק מה"רן טרצוט שנעשה לזכות האחים פאויאה . והרצ"ע סי' ז' קראו גאון הדור . וזס' משצית מלחמות וזס' פלגי מים נמלאו פסקיו ואמרותיו העהורות ע"ס . ויש זידי פסק כ"י שעשה צענין החנות שהיה בפירארה לאסור על הרונים ליכנס בגבול המוחזקים, ורזני ויניאיה ענדוהו עטרה לראשם :

ב' : כמוה"ר חנניה צמוה"ר מנחם קזיס אור תורתו זרחה צעיר פירינצי בזמן הר"מ ז"ל קל ושמו מפורסם אלל רזני דורו וצפרע צס"ות הר"מ סי' ע' י' וז"א ומ"צ והפליג צסצמו : ויש עוד זידי הסכמה כ"י שעשו לו לפסק הב"ל הר"ר יחזק ידידיה צורגי וס"ר פלטיה מונסיליסי והרצ"ד יאודה חי מריקנאטי ז"ל וכולס חולקים לו כבוד גדול : וצקוצן תשובות רזני איטליאה כ"י ראיתי תשובות מהרצ"ל . והרצ מונסיליסי האריך ילצצמו . וזס' דבר שמואל סי' לא' הפליג גם הוא לחלק לו כבוד וז"ל והנני מסכים צדעתי הקלושה לדעתו הרחצה של הרצ המוצהק והרופא המומחה כמוה"ר ח קזיס נר"ו יישר חיליה דהלכתא כוותיה ומעטעמיה לאיסורא עכ"ל ומלאן מוכח צצירור שהיה רופא . והרצ ז"ל חיצר ס' קנאת סופרים על שרשי המלות להרמ"צס וס' חק לישראל השגות על הפר"מ י"ד ונצפסו . ומה"רס חגיאו צלקט הקמח י"ד דף קי"א ע"ג מזכירו צכצוד גדול וכתצ שהאריך צתשובה לסתור דעת הע"ז שמקל צשתיית סתם יינס וכתכוון לדעתו :

ג' : כמוה"ר חיים לצי המכונה הירש הדצין תורה צק"ק מאגנאה כמה שנים וצסוף ימיו נתקבל צהמזורגו ומחאת שנחלה נקרא שמו נח חיים לצי .

ז': כמוה"ר חנניה אלחנן חי הכהן תלמיד הרב כמוה"ר שמשון נחמני והרב
המשורר כמוה"ר ישעיה חי קרמי זלה"ה הרבין חורב זתלמידים הרבה
צעיר מולדתו ריגיו ושה חיצר ספרים רבים להועיל לתלמידיו והדפיסם
הלל הם חנוך לנעת **ז' תלמידים** . ליקוטי **מסכתות** . שערי התלמוד .
ראשית לקח . שזילי חמונה . ספרי מליצות הת"ך . רוח חדשה
וזמירות ישראל . מאמר פתח האהל . מענה הלשון . דקדוק
לשון הקדש . ועוד חיבורים אחרים כלשון אשכנזי רבי התועלת לנערים
המתחילים ללמוד תורה . והעמיד תלמידים הרבה לתורה ומהם מורי
הוראות ז"ה **ז' ישראל** . והיה דרשן מפואר . וגם אני זכיתי לשמוע פה
פאדוזה אחת מדרשותיו, ולישא וליתן עמו צענייני הדת פנים צפנים וגם
צאגרות אשר עזרו צנינו צין צהיותו צריגיו וצין אחרי עזרו לרעות לאן
קדשים צעיר פירנלי . והיה זך הרעיון . מדקדק עלום . ומשורר
גדול כאשר ראינו צעירים רבים שנדפסו צתיו ואחרי פעירתו צחיצורים
שונים . והיה מתלמידיו של אהרן אהב שלום ורודף שלום אהב את
הצרות ומקרבן לתורה כאשר הוכחתי בהספד אשר הספדתי עליו ספד
פה פאדוזה .

ח': כמוה"ר חנניה מנחם שושן צוני מרצני ליורנו רבו של כמוה"ר יצחק נוניס
ואיס ז"ל צעל שיח יצחק על יומא ושם תראה הקדמה יפה של הר"ח הכ"ל
מלדד שאר הסכמות ומתימות שנדפסו צפסקי רצני ליורנו והקדמותיהם המפורות
צחיצורים שונים שהוצאו צספרים רבים :

ט': כמ"ר חיים אלאטינו רופא מוצק צעיר ספוליעו . החכם ר' דוד
פומיס נכדו . (צעל למח דוד גדול) העוד צאחד מחיבוריו על הרפואה
שגדול שמו צין הרופאים צמדינתו צאיפוקרטי ראש כל הרופאים ומיצר
ספרים רבים צחכמה הזאת וצחכמות אחרות תורניות :

י': כמוה"ר חנניה צר יצחק העתיק מלשון ערבי ללשון הקדש ספר מוסרי
הפילוסופים ונדפס כמה פעמים :

יא': החכם רבי חיים גאליפפה מרצנים קודם הגירוש מיצר אגרת ארוכה
על ציאת משיח לדקנו זה שמה ענוק רפאים ונמלאת ציד הרב צצרנאל
והרב צעל העיקרים שהזכירה צחצוריהם ועד אחרן ציד הגאון רצינו דוד
חופנהיים ז"ל . וד"ר רוקי העיד שחפוס צחיצורותיו ציאוורו על מס
עצוקה צריה : זה צה צחכמה צחכמות אחרות צחכמות אחרות :

חצר עליו אלמוגים על ש"ע א"ח . ויש בסופו חיצור על שניות מדבר
סופרים . ועוד חיצור עליו ארזים פי' על ש"ע אה"ע עד סי' ס"ד'
ושמעתי נפלאות מתורתו צעיר פאריז :

ד' : כמוה"ר חזקיה מנוח חיים במוה"ר ילחק קורקוס ר"ח ור"מ דק"ק
רומא יע"א צאה הסכמותו על פסק הנקרא ראשית זכור קליר ומתם צשנת
התע"ד . וצש"ות שמש נדקה מח"הע דף י"א ע"צ צאה שמה
הסכמותו העוזה ע"ד ההרחקה שעשו למקדש השני צמעשה קידושין דאורזינו
ומתם צשנת הת"לד . וכלע"ד דנפל טעות צדפוס ו"לל הת"פט היא
הסנה לשאר החתימות וצש"ות מים רבים חלק י"ד ס' ח' הוצאו שם קליור
דצריו לאסור הגלוסקאות של אומן עכ"ס שעוסק גם כן צד"א שנחלקו
עליהם רבני איטליא וכתב שאין על איסור יום עינוייםם שצטיל זה יהיו
הם נזהרים לפי שציניהם צחומרי דאיסורא לא דייקי, ואם תמלי לומר
שדייקי מי יומר שיהיו נזהרים מלמכרם ליהודים אדרצא הסברא נותנת
שלהכעים ימכרם ליהודים עש"צ . והוא הסכים להתיר דלועות של
תפילין מעורות מעוצדות שלא לשמן אלא שהשחירו אותן לשמן כמ"ש צעל
צאר עשק סי' י' ומיהו דע כי צש"ות דבר שמואל מחמיר דצד' והסכימו
עמו ע"ו אשלי רצדצני ורצני איטליא . וראיתי לצעל צאר עשק צסי'
פ"ו שהזכיר כמוה"ר חזקיה מנוח קורקוס וקראו הרצ הגדול מעיר רומא
ע"ס ולצי אומר לי שאינו הרצ שאנו עסוקים צו . יען הצאר עשק
נדפס צשנת תל"ד והרצ ה"ל חתם צשנת התל"ד או צשנת התפ"ע כנ"ל .
ואולי היה זקנו של זה הרצ האחרון :

חמר הצעיר מרדכי גירונדי מפאדוזה אצוא אחרי הרצ החסד ח"ן ומלאתי
את דצריו כי כן שמעתי מפי מגידי האמת כי הרצ קורקוס האחרון היה
נכדו של הרצ קורקוס הראשון . ולא זו בלצד שמעתי אלא שצדור
האחרון קרוב לנו עמד חכם מריץ אחר כמוה"ר מנוח קורקוס שמו והרצין
תורה צעיר סיניא והיה חמו של הרצ זרע אמת והזכירו בחלק אורח חיים
סימן פ"ז . ושמעתי שהיה מפלפל גדול : והעמיד תלמידים מורי הוראות
צישראל :

ה' : כמוה"ר חייא הכהד די לארה מתלמידי צית המדרש עץ חיים של ק"ק
אמשטרדם חיצר ספר משמרות כהונה והוא כולל מאמרים . משלים .
גזירות . ותקנות . וכללי התלמוד על סדר א"צ נדפס צאמשטרדם
צשנת כמו השחר עליה . ונדפסו איזה פסקים מהרצ פ"ל צש"ת פרי עץ

יב': מה"רר חיים שלמה פירנאנדיש דיאס משלוניקי זמן הרצ יד מלאכי חזר
ספר ארמות ידיקים כולל דינים הנוהגים ודברי מוסר וכיבושין שאסף
מספר יד החזקה, מסודר על סדר אל"ף צי"ת. והוא חזור נחמד לכל
איש ירא ה' לאהבה וליראה את ה' ולשמור פיקודיו הישרים, ושיצוהו רצון
קדישי הר"א ישראל צעל צית אברהם והרצ י"מ הכ"ל ורצני שלוניקי
זהםכמותיהם מאד :

יג': כמה"ר חננאל הלוי נדיב נדיבות יען ורודף לדקות נזכר לשבח מספר
עולם הפוך כ"י ונפטר צו צפרק צמגיפה אשר נהייתה פה פאדוזה צשנת
הש"א וכתוצ צנקס צה"כ שהים צעל דקה ולומד תורה לשמה. והטיב
לצתי כנסיות ולכל חזרת מלוא וצתי מדרשות שצעירנו פאדוזה.
תנל"צה :

יד': כמה"ר חיים מוספא תלמיד הרצ הגדול צעל שושנים לדוד ומסדי דוד
הרצין תורה צק"ק ספאלטרו יותר מששים שנה. והיה לו יד ושם גם
צרי תורה וסודותיה והניח אחריו צרכה צש"ות חיים ומסד על ד' טוריה
ונדפס צליוורנו ש' תר"ד, וצסוף הספר הדפים הלכות צרכות להריט"א ז"ל
וקונטרס חידושי דינים לרצני ירושלים הקדמונים זל"ה והרצ ז"ל כתצ צראש
ספרו כל תולדותיו ומאורעיו ותלאותיו והניח צנים תלמידי חכמים א' מהם
נודע צס החסיד כמוה"ר אברהם שוכן היום צעיר טריאסטי והשני כמוה"ר
יעקב יומיה היוצצ על כסא אציו צשפאלטרו וכתצ איזה חיצורים שעדיין
לא נדפסו. ואני נהניתי מאור חכמתם איזה ימים שעצרו פה פאדוזה
להדפיס ספרי מ"ר אציהם זל"ל : זיע"א :

טו': כמוה"ר חיים עוצדיה דוכס חסיד ומקובל צשאלוניקי והדפיס שם
חיצוריו הנכבדים צאר מים חיים וס' מקור-חיים על עניני' נפרדים לעורר
יראת ה' ושמירת מצותיו צלצ צני אדם. ומהם ניכרת חכמתו הגדולה
צספרי המקיזלים ז"ל :

טז': כמוה"ר חסדאי אלמוטנינו חצר ס' חסד אל חידושים עה"ת
והתלמוד.

יז': הרצ הגדול כמוה"ר חיים פאלאגי מרצין תורה צאחמיר חתנו של הרצ
הגדול צעל מקרי לצ הדפים חלק ה' מש"ות הר"שצא ז"ל והוסיף צהם

חיים לתלמידי ת"ת של אמטורדס וצספר משמרות כהונה צערך
 אי דייקין כולי האי כתב דבר פרטי וזה לשונו מכאן מודעא רצא לחכמי
 דורות אשר מכלים ימיהם לריק ושנותה לזהלה ולעיין דברי הזאי ושקר
 וכזב מה הבריוח לר"שי ז"ל לפרש כך או לומר פסוק הוא ציטעה י גם
 מהכרח שעושין על התוספות . ומה גם לחכמי אשכנז שעושים חילוקים
 הלא צפירוש אמרו בתלמוד אי דייקין כולי האי לא הוה תנינן עד כאן לשון
 הרב חי"א הנ"ל ע"ה : וכתבתיו כאן ללמד דעת לתלמידים יען נהי שהרב
 קמפנטון והרב של"ה זכלים שלהם להזירו לדקדק הרבה לשון רש"י ז"ל
 ולהצין לורך כל תיבה ותיבה כי לא לחנם נכתבה , אמנם החכם עיניו
 בראשו לכלכל למודו צמשפט וצמקוס שהאמת יורה דרכו שרגילות ר"שי ז"ל
 לומר צהרצה מקומות פסוק הוא צנציא פלוני או לפרש דבר שנראה אפילו
 ללא לורך . מוטב לומר שזה דרך המפרש מלאצד הזמן למצוא דברים
 שלא נתכוון מעולם אליהם רש"י ז"ל ויאל שברו צהפסדו שאצד הזמן
 והאמת . כן כלע"ד, ועיין ש"ה דף קפ"א ע"צ .

ר' : כמוה"ר חיים סגרי הוא עם רצ אחר נשלח צליוונטי צשנת תכ"ו לפ"ק
 לתור ולדרוש הליכות שצתי צבי . חיצר ספר צנין אצ כתיצת יד .
 והוא ויכוח שהיה לו עם רצ הגדול הגאון החסיד מוה"ר יעקב חזק ונ"ל
 מ"ץ ור"מ צק"ק פאדובה על סדר תקיעות תקנת ר' אצוה , וממנו נולד
 כמוה"ר חליטע סגרי (היה רצ צוירצילי) וצנו היה כמוה"ר יחושע צן
 ציון סגרי (גם הוא מ"ץ כמוהו צוירצילי) וצניו היו כמוה"ר יעקב סגרי
 (רצ צמדנית טורין) וכמה"ר צנימין וממנו נולד כמוה"ר יחושע צן ציון
 סגרי נ"ע אחד מהרצנים שעמדו צאסיפת צ"ד צפאריצ צס" התק"ס וצני
 הצעיר צניתי להכירו שם וליהנות מתורתו והרצנים הנ"ל היה להם יד ושם
 צחכמת האמת חן מזה האחרון שהיה פשען גדול וידע גם כן מהמות
 מיצוניות לרקחות לעצמות ולאופות והיה משתמש מהם לתשובת המינים
 ולהגדיל תורתנו הקדושה . וצעו"ה נפטר צפאריצ צחזרתו שמה להיות
 מרצני הקונסיטוריו צשנת התק"ס יוס ג' לסדר ויאנחו צני ישראל והסעדות
 עליו ציוס ת"צ שנת הנ"ל צצה"כ אוטלייאני פה העירה :

ר' : כמוה"ר חנניה צכמ"ר שמואל שולם יש צידי פסק ממנו כ"י להוכיח
 שאין לשוכר דין צר מצרא לצטל המכר, וכתב שם שנשאלה ממנו שאלה זו
 אור לארצעה עשר לחדש שנת שצ"ו לפ"ק פה פירארה, והסכימו עמו כמוה"ר
 נתנאל צכמ"ר צנימין טרצוט וכמוה"ר יוסף צרוך צכמה"ר ידידה מאורצניו

ממרדכי גירונדי על

הגהות רצות דובר שלום, ועוד חיצה ספרים רבים ואלו הם : לז חיים
כולל שו"ת על ח"ח : נשמת כל חי ז' חלקים שו"ת על ד' עורים,
סמיכה לחיים שו"ת על ד"ט . מקרי לז ח"א שו"ת על ח"ה יד' ואה"ע,
דרכי חיים פי' אצות - מחובר עם ס' צית אצות להמאירי ז"ל : תוכחת
חיים מוסר על סדר הפרשיות . עתרת חיים תפלות ותיקונים כמו
מורה באלצע וכ"ו : נפש חיים על סדר ח"ז כמו ספר מדבר קדמות ודש
לפי לה"ר חי"דא ז"ל . ואלה הספרים ילאו לאור מש' תק"ף ואילך
ועוד יש לו ספרים אחרים מכתיבת ידו שחיצר בחכמה צחצונה וצדעת
ה' יאריך ימיו צעוצ וצנעימים ואני נשאתי ונתתי עמו צ"ס וצפוסקים
ומלאתיו רצ מעיין גדול וקפי צנגלה וננסתר . וצספר קצולת פס"ף
חלק שלישי הצאתי דפ"ח סכת צ צענין עמוק תראנו משם ותרוה
צמאונך :

יח' : חיי עולם שהזכיר הרצ ר' חננאל ניפוי מנגד סימן י"א וכתב מה
שכתב צסס גדולי ישראל, הוא ספר היראה לרצינו יונה גירונדי
החסיד ז"ל שנדפס כמה פעמים . והוא הספר עצמו שהוצא צס'
מרדכי הלכות לילית צסס ס' חיי עולם והר"צ צהל' לילות סי' יו"ד והרצ
סס הגדולים ח"צ סי' י"א ונוראות נפלותי על גדולים כמזהם שלאעצרו
תחת עין שכלס הזך וצקיאותם ס' היראה לרצינו יונה הנ"ל . כי אני
צעניי צא לידי מארצעה דפוסים שונים וצדקתיהו כולו מראשו
לסופו עם שתי העתקות מספר חיי עולם כתיבת יד ומלאתי רחיתי כי הוא
ס' היראה צדמותו כללמו אין יתי"ר ואין חליף, ודוקא המעתיקים הקדמונים
כתבו צראשו ס' חיי עולם להיות כי השומר כל הכתוב צו זוכה לחיי עולם
הזה והצא . ומתחיל צפסוק עוצ לגבר כי ישא עול צנעוריו, וזה הפסוק
נשמע צאיה דפוסים מש' היראה ונדפס צאותן שהולילו לאור צאשכנז .
ועוד צדקתי הלסון פהציא הר"צ צסימן יו"ד צסס המרדכי ומלאתיו צספר
היראה הנ"ל : אשרי אדם שוקד על דלתותיו יוס יוס לשומר פתחיו וצפרע
אותו שנדפס עם פירוש והגהות הרצ המקובל החסיד ר' משה ניגרין
ז"ל כי יפק רלון מה' שיתעורר לצצו לאהבה את ה' ולשומר פיקודיו
הישרים :

יט' : כמוה"ר מנחם אלקוטנטיני צ"ר שלמה מחבר קדמון מאד חיצה פירוש
על מעשה צראשית וקראו מראות אלדים והוא חתום צאורתי כתיבת יד

המות' פה מודינא וכמוה"ר יאודה אריה פוייפו זכמוה"ר יעקב וכמוה"ר אהרן זרביה מוהבא (ה"ה מעצב יצק) וכלס חתמו זשגת של"ן :

ח' : כמוה"ר חיים זב"ר משה זכמוה"ר אהרן וולטירא זל"ל זמן הרב זן המהצר שמש לדקה צאה שס חתימתו זענין יותרת היולאת מן הדקין ונמאל צתוכה עלס דק והסכים להטריף עי"ס, ונמאלת זידי תשוזה כ"י מהרצ זל"ל על קהל שאין להס אלא אתרגו אחד וצתוך ימי המג שלחו להס קהלה אחרת מסציוותיה להתחנן אליהם דמאחר שכר הס קיטן עיקר המלוא זיוס ראשון שישלחוהו להס כדי שיזכו גס הס קלת זמלוא זיוס אחרון של חג . והוא פסק שאין מכריחים אותס לשלוח והסכימו עמו רצנ אנקונה קוטעאנדינא . וויניציאה נגד הרצ של אישפלטרו שרצה להכריח שמן הדין היה להס לשלוח . וגס מהרי"צק מטורינו מקסאלי הסכימו שלא היה להס לשלוח עכ"ל . גס הרצ עיקרי הד"ט א"ח הלכו' לולצ רמז תשוזה זו . הרצ חיים הנ"ל כולד זויניציאה ודר זאנקונה וזסיניגאליה , וזשמש לדקה א"ח סימן ל"א צאה הסכמתו לפסק הרש"מ זן המהצר דס"ת שהוליוו זעועות אין להחזירו לארון להוליוא ס"ת של השצוע וחחס זשגת התק"כ, ואח"כ חזר לדור זויניציאה, וראיתי חתימתו עס שאר רצני וויניציאה קאלימני ופאליפיקו נגד פסק הנאון הקדוש מוה"ר יעקב חזק מפאדוזה המולק עמהס . וה"ר דוד פארדו האחרון זל"ל כתובח עמו על ענין נשיאת האומצוילה זש"ק עיין שו"ת מכתס לדוד א"ח סי' א' וסיפר לי הרצ החסיד כמוה"ר אברהם יונה ר"מ ומ"ץ זק"ק וויניציאה, ששמע מהרצ הנ"ל כמוה"ר רח וולנירה שאמר פה אל פה להרצ פארדו (אחר הדפסת ספרו) לולא זקנתי ושצתי הייתי משיצ לבת"ר ככל עוז ותוקף נגד תשוצתך ואני ראיתי זש"ות גצעת פינחס כ"י פסק דין ממנה, וכבר הוכחתי צתשוצותיו לוית ח"ץ שנראה שהר"ח הב"ל חיבר ספר שאלות ותשוצות :

ט' : כמוה"ר חזקיה מנוח זכו"ר ישראל פרווינאללי מעיר אנקונה זמן הרצנים מ"ו מנחס שולחני ומ"וה יהושע פירמי והוא חתוס עמהס צתשוזה זעפר יעקב כ"י סי' ח' להוכיח שאס נמאל פיסול זס"ת זשזיעי אחר שקראו זס"ת ג' פסוקיס שאין להוליוא ס"ת אחר :

י' : חדושי התורה . זו נתצארו הקדמות מפרשי התורה הראשונים והקדמות שנים מהאחרונים צעל כחלת זנימין ולקט יוסף בדפס זאמשטרס ט' תס"ג לפ"ק :

וסוצז הולך על מראות ישעיהו ע"ה ויחזקאל ע"ד המחקר וקצת על דרך
הנסתר וכלוה אליו זימור מופלא על פירוש הרא"צ על התורה ונראה
שמקולמוס אחד ילאו החזורים הללו . ומתוכס תזהיר חכמת החכס המסצר
זחכמות שונות גלויות וסתומות . תנל"צ תמ"ך :

יט' : כמוה"ר חזקיה צן הגאון מוה"ר יצחק פואה היה גיסו של הר"מ
מפאנו ונזכר לשצח זתשזכותו ויש לו חיזה פסקים צספרי רצני דורו :

כ' : רצינו חיד"א זל"ל לא רצה לחזור לא"י צצציל שהיו רוצים למנותו נשיא
על כל רצני ארץ הקדושה וזה מורה ענוותנותו הגדולה . ושמעתי מפי
החכס ר' יאודה הכהן מירושלים שליח עה"ק חזרון שהיה לו מלאך מגיד מן
השמים רזי התורה וסודתיה וכל הארץ ילא קו תהלתו . ומיצר ספר זרכי
יוסף צ' חלקים צ' חלקים על ד"ט מחזיק זרכה . יעיר און . ומדבר
קדמות . דצט לפי . פה אחד . שו"ת חיים שאל צ' חלקים . שו"ת
יוסף אומן . חומת אכ"ך . על הת"ך . סנסן ליאיר הגהות על
תפלה ספרדית ותפלות וצקשות שונות : מראית העין : פתח עינים : כסא
דוד : נחל קדומים . פני דוד . ראש דוד . אהבת דוד . דברים
אחדים . לצ דוד . כסא רחמים . ככר לאדן . מורה צאצע
לפורן שטיר, קשר גודל . כף אחס : שומר ישראל . שס הגדולים צ'
חלקים . ועד לחכמים . חסדי וראשי אצות . שער יוסף . הגהות
על הזוהר הקדוש, לדוד אמת . יוסף תהלות . שמחת הרגל צ' חלקים :
כרה חמד : יוסף צסדר : ואלו כדפסו צליורנו ועוד נשאר צכתוצ"ים אלו
החזורים . פירוש על הזוהר שנגז תחת מופלת עה"ק נפת אשר נהייתה
צס' תקנ"ר ככתוצ צקול עוגצ דף ע"ו . מחזיק זרכה חלק שני : אהל
יוסף פי' תהלים (הזכירו צככר לאדן דף קכ"ג ע"צ) : גופי תורה : שפת
היאור : טזור הארץ : פס ידא : זכות אצות : למנחם לדוד : דברי
שירה : תהלה צארץ : דרך חיים : אורך ימים : עולת תמיד : שר
יוסף : חדשים לצקרים : רוח חיים : מרפא לשון : חדרי צטן (הזכירו
צספרו יוסף אומן) העלס דבר (הזכירו שס וצס' ועד לחכמים חלק צ')
וכמה"ר משה אזולאי נכדו הדפים עתה צליורנו ס' זכרון משה צ' חלקים
מחידושי הרצ זל"ל על הש"ס והפוסקים . לחס מן השמים זיאור' חדשי'
עה"ת : צוזלה לשני צנים ת"ח א' מוה"ר אברהם הזכירו צספריו ונפטר
צחייר צירושלים וצרות הקודש ידע מ"ר אציו השעה שנפטר צנו וקצל עליו

יא': חיי עולם ס' נחמד כולו מוסר (ראיתיו כ"י) נחלק לפרקים הרצה יורה צאלצע הדרך אשר ידרך האדם צע"הז צכל ענף וענף: לא ידעתי מי חיזרו: וכזר יש שני חיי עולם אחרים הראשון הזכירו המרדכי הל' תפילין והציאו הצ"י צהלכות לילית סי' יו"ד ונראה שהוא ספר דינים. השני דרושים מוה"ר משה צולא זלה"ה הזכירו הרצ שס הגדולים אות מ"א:

יב': כמוה"ר חזקיה טיראלינו צזמן מוה"ר נתנאל טראצטו יש הסכמתו הטובה צפחד ילחק ערך אשה רואה דס מחמת מכה וכ"ו וכתצ שס דלז התחל צזר לכהות מאור עיניו.

יג': כמוה"ר חנניה פינלי מגאזולו הזכירו הרצ צאר עשק ס' ו' וכתצ דכזר הורה זקן:

יד': כמוה"ר חיים צה"ר אליעזר סג"ל אחד מרצני וירונה צזמן מוה"רס צסאן הזקן זל"ל יש תשובה ממנו צס' פלגי מים לאסור מקוה רוויגו:

טו': כמוה"ר חננאל ספורנו זלה"ה הזכירו הצאר עשק צסי' כ"ה וקראו הגאון וציא תשובתו כ"י ואפשר שהוא אחיו של רצינו עוצדיה ספורנו מפרש התורה שיר הסירים וקהלת ותהלים וצעל ספר אור עמים:

יו': כמוה"ר חיים צמוה"ר יחיאל נורלי הוא חתם עם רצני מנטובה צס"ות הר"מז סי' ח' וגס צנוסח תנאי קידושין צמי שיש לו אח מומר לפטור את אשתו מהיצוס המוצא ממוה"ר גא"ל צהגהותיו לאה"ע סימן ק"נז עש"צ:

יז': כמוה"ר חיים וידאל צב"ר שצתי אנגיל חיזר ספר סיפור החיים דרושים מהני מילי מעלייתא שהיה יושצ ודורש מידי שצת צסצתו וגס הרצה הספרות נדפס צשאלוניקי ש' תק"כא:

יח': כמוה"ר חנניה מונסיליסי הוא הנקרא-החסיד. חיזר ס' מספרים תהלות ה' פי' על פרקי שירה ע"ד פרדס. והיו לו שני צנים ת"ח ומ"ץ. הא' כמוה"ר גמליאל והשני ה"ה כמוה"ר פלטיה מ"ץ צק"ק פירארה אשר כתצ הקדמה יפה לס' מ"ר אציו. זגס צנו המשכיל כמוה"ר פנחס צרוך חיזר שיר יפה על החיזור הנ"ל. ואח"כ זה הצן נכתר צכתר הרצנות וישצ על כסא ההוראה של אציו. וצנו גס כן זכה לכתר תורה ונקרא כמוה"ר יהודה רפאל יהושע שהלך לדור צפירנלי ואור תורתו

ממרכי גירונדי על

האצלות. בליורנו ואחר זמן כשכחנו מירושלים יום ושעת הפטירה כווננו לאותה שעה שרצינו חי"דא ז"ל חלץ מנעליו וקצב עליו האצילות. והניח צן ממלא מקומו כמח"ר ילחץ זרמיה שהרצין תורה צע"הק לפת ונשאר תחת המפולת, והשני כמח"ר יסעיה רפאל מ"ץ זאנקונה שחזר שו"ת ופסקים נדפסו בספרי מ"ר אציו. וקצתם הדפיסם מח"ר משה ז"ל בנו צס' זכרון משה:

כא' : כמות"ר חציב עולידאנו נר"ו מסבמי המערב אשר צק"ק מנכאנאסא חצר פירוש יפה על הגדת פסח צסס דרך אמונה והדפיסו צעיר ליוורנו שנת כ"י צמלותיך עם ציחור רש"י רש"צ והריע"צא ז"ל על ההגדה והספר צכללו נקרא פה ישרים וזהקדמת ספרו מספר תלמותיו לאורך ולרוחצ מהניסים שעשה לו ה' יתצרך מנחה נרות וסכנות. וצכללס גם התלמות אשר עזרו צעיר מולדתו מנכסא ויהי לנ"ס: וראיתי להעתיק כאן סוף דברי הקדמתו השניה כי זה הזכיר אצותיו פולס חכמים וגדולי הדורות שקידמוהו שהרציו תורה צישראל. ואלה הם דברי פי חכם חן.

אמר המחבר ראיתי להרצ צעל ספר יוחסין ז"ל צלמותיו שכתב ראוי לכל איש שיעשה סדר יוחסין לזרע זרעו וכ"ו. וכן ראיתי לאצותי הקדושים אשר מעולם אנשי השם שהיו נזהרין צענין זה ואמרתי עת לעשות כראון איש ואיש שני אחי הנעימים כה"הר אצרהס וכה"הר יונה עולידאנו נר"ו אשר נפסס חפלה לכתוב סדר יוחסין זה. וכתצתי ממה שהיה רשום צצכרונני ומאשר מלאתי כתוב צב"י מ"ר אצני החכם השלם והכולל החסיד והענו כמות"ר אליעזר ז"ל אחי החסיד קדוש יאמר לו כה"הר דניאל ז"ל צני איש תם וישר יר"א וסמ"ר כה"הר חציב ז"ל אחי הרצ הגדול מעוז ומגדול מוח"ר שלמה זל"ה צני איש חיל רצ פעלים כה"הר אליעזר ז"ל אחי הרצ הגדול מעוז ומגדול כמות"ר חיים זל"ה צנ אצני החכם השלם והכולל החסיד והקדוש כה"הר דניאל ז"ל אציו של הרצ הגדול צעל מלאת הקדש ז"ל צני החכם השלם והכולל כמות"ר יאודה ז"ל צן הרצ הגדול שנגלה אליו אליהו הנביא ז"ל כמות"ר חציב זל"ה אחי הרצ הגדול כבוד מוח"ר משה זל"ה צני הרצ הגדול כמות"ר חיים זל"ה צן הרצ הגדול חציב זל"ה צן הרצ הגדול כמות"ר חיים ז"ל שצא מגירוש קאשתיליאה הנקרא נשר גדול צעל בנפים, צן הרצ הגדול כמות"ר דניאל זל"ה ראש חכמי קאשתיליא צני הרצ הגדול כמות"ר יוסף עולידאנו זל"ה וזה יחס מרת אחי נ"ע אחות הרצנים כמות"ר שלמה וכמות"ר

זורח צמח לזקה מה"מ סי' כ"ג דף כ"ה ע"א : ועלה צידנו שמחה"ר
מנניה הנ"ל ולמטה אנו מונים ארבעה דורות רצנים סמוכים זה אחר זה
צלי הפסק :

יש' : כמוה"ר חזקיה בן הגאון מוה"ר יצחק פואה א' מרצני ריגיו צמח
הרמ"ע ומוה"ר עוזדיה ספורנו ואור תורתו זורח צס' פלגי מים להסכים
עם חוסרי מקום רוויגו ומתם צס' הש"ס צל"ג :

כ' הרצ המופלא מוה"ר חיים יוסף דוד אזולאי זל"ל מי יוכל לספר דהרות
דהרות שצמחו ואין גומרין עליו אנו ההלל על רוב חריפותו וחזק זכרונו. ועל
גודל חסידותו קדושתו וענוהו כי רצה . והיה מוכתר מכל מדות טובות שמו
מקמים לדיקים . הוא כולד צירוסלים עה"ק לכמוה"ר יצחק זרחיה אציו
ונתגדל על צרכי כמוה"ר יונה כזון צעל נחפה צכסך ונשא ענף ועשה פרי
עד שצמחי צחרותו נצחר לני- נאמן מעה"ק חצרון ת"ר בן עו"צ שנה ללכת
צשליחות מזה אז הדפים ספרו שער יוסף על הוריות . ואח"כ חזר לארץ
ישראל ונתיישב שם שנים הרבה . וכדי לעשות רצון רצני ארץ הקדושה ילא
שנית צשליחות מזה וסצצ כמעט כל העולם להליץ טוב צעד תושבי ארץ
ישראל ולקט צעדם סך גדול מנסף וזהו ועוד עלה צידו להשיג כדריס
ונדצות וקופות לעזרת חסידי הארץ ואחר גמר שליחותו נתיישב צליורנו
להדפיס ספריו הנכבדים אשר נזכיר להלן ומפני סיבה ועיכוב שאירע לו לא
חזר עוד ל"אי . אמנם שם צליורנו לא רצה לקבל רצנות . אלא היה
יושג כל היום וכל הלילה צצית מדרשו ולחצר ספריו . וגם היה
מקבל צסצר פנים יפת כל מי שהיה הולך לקבל פניו או לשמוע תורה מפיו
צלי כסף וצלי מחיר . והיה דורש ארבעה שצתות צשנה צצה"כ וצצית
כמה"ר שאלתיאל ריקנאטי זלה"ה . וכל רצני ליורנו נהגו צו כבוד גדול
כי מעולם לא רצה ליכנס לדון ולהורות צענייני הקהלה והיה ענו וספל צרך
ונקרא אל השמים מעל צן פ"ז שנה ציוס ש"ק פרשת זכור שנת התק"סו .
וכבוד גדול עשו לו צמותו צכל תפלות ישראל והספידו עליו הוי אדון והוי
הודו ! גלה בצוד מישראל כי נלקח ארון האלהים ! תמ"ך יש"י עמ"הן .
חי"עא .

כא' : כמוה"ר חיים קראכמאל חיבר ס' מקור החיים על ה' מגילות ונציאים.
ויש צו חידושים ע"פי הש"ס והמדרשים צחריפות וצקיאות כדפס צפיורדא ש'
לשמור דרך עין החיים :

יעקב בני הרצ כמוה"ר צדק זל"ה צן הרצ הגדול כמוה"ר יעקב אחי הרצנים
 כמוה"ר צדק זל"ה, אשר היתה קצורתו זל"י. וכמוה"ר חיים וכמוה"ר
 אהרן בני החכם הכולל כה"ר משה צן הח' הש' והכולל כה"ר יוסף
 צן הרצ כמוה"ר דניאל מגרוש קאשתיליא זל"י. ואשתי צת החכם השלם
 כה"ר משה נר"ו צן איש חיל רב פעלים כה"ר חיים זל"י צן המשכיל ונזון ר'
 משה זל"י נין ונכד להרצ הגדול כמוה"ר פינחס טולידאנו זל"ה כל אלו
 הרצנים רוצן הניחו חיצורים על הש"ס ופוסקים ועדין הם צם צכתיצת
 יד. וצדואי לעיר ליורנו צא לידו ספר מקור ישראל מספר מועלת
 ישראל אפילו צומן החרצן ושם נאמר שצטנת ת"ל לחלף השישי היה איש
 אחד שמו ר' יוסף צר ר' דניאל טולידאנו צא משולח מהקיסר מרו"קו אל
 שרי המדינות ועל פיו יצאו ועל פיו יצאו כל עסקי הקיסר
 ואציו רצי דניאל היה לו ליועץ ונתן הקיסר הממשלה להשר חיים
 אחיו של רצי יוסף עכ"ל וקרוצ הדצר להיות זה רצי יוסף
 אציהם של הרצנים המגורשים וכתצתי זה להועיל לצני משפחתי כדי
 שמהם ילמדו וכן יעשו ולא שיתפארו מהם כי אמר החכם מי שיש
 צו מומו. לא יועיל לו יחס אציו ואמו - ומו שגאל את הצדות
 יגאל את הכנים צעצור כבוד שמו. עכ"ל :

כב' : כמוה"ר חיים פינאי מ"ץ צפיסארו תלמיד כה"ר יצחק גרשון
 חיצר פי' על תהלים צס עץ חיים נמצא כ"י אלל המנוח ר' חיים מיכל
 אות תר"ג .

כב' : כמה"ר חיים דוד שרירו היה ארי צמורה ומצר סוכת דוד ח"א דרושים
עם"ת וכדפסו . ועוד יש לו זכ"י סוכת דוד ח"ז, סוכת שלום הספדות .
שלל דוד, משנה בסף על הרמז"ס :

כג' : כמוה"ר חיים אברהם ישראל זאצי . זכיתי להכירו כשזא פה
פירארה לשליחות מנה מעה"ק חדרון תוצ"צ . הוא היה חסיד עליון
ומתנהג צפרישות וטהרה . ושמעתי מפיו פלאי פלאים חידושים . הוא
הדפיס ס' ימין משה על הל' שו"צ וטרפיות והלוח אלו תוספת מרובה
ממנו הכי קרא שמו צאר מים חיים . ונתעסק במלאכה ההיא מפני שנולד
ציוס ששולט בו מזל מאדים, לחוש למאי דאר"זל האי מאן דצמאדים יהא
עצמא מוהללא או אומנא, והליכך היה ג"כ מל את הפינוקות : (תוספת
מוה"ר רמ"ג זל"ל)

כד' : כמוה"ר חננאל נייפי זל"ה נולד צפירארה וינק מים על ידי הד
הגדול שר"ר כמוה"ר יעקב משה עאייש זל"ל משך י"ז שנים, ולמדו יחד
לפניו עם החכם כמה"ר יעקב ישראל קרמי נר"ו מ"ן צרגייו והיה ציניהס
אהבה עזה אהבת תורה ויראת שמים . וא"כ נתגדל צמורה עד
שנעשה צקי צתלמוד וצפוסקים וגם משורר ודרשן מפואר ודצריו נשמעים
ועושים פרי והיה דורש פעמים צצצת עם כמה"ר יוסף דוד צאסן זל"ל
והשפיע מחכמתו לתלמידיו צצית מדרשו וצצית כמה"ר מרדכי שלום פיסאך
זל"ה . והוא היה צין הנקראים צקריית מלך רצ צפאריז צזמן אסיפת
צ"ד הגדול מרצני הגולה המופלאים והלך שם עם החכם הרופא כמה"ר
יוס עוז לאמוראני זל"ל צצנת התק"סו-ס"ז ונתקצל בצצוד צין חכמי ישראל
הוא היה ענו ושפל צרך מעוטר צצצע מדות שמו חכמים לצדיקים .
ומעננותותו היה חותם צפסקיו צזה הלשון לא ליודעים מ"ן . וצציר
מולדתו העמיד תלמידים הרבה לתורה . וקלת מהס נתקצלו לרעות לאן
קדשים צקהלות איטלייא . וא' מהס כמה"ר יששכר ריגייו זל"ה סופר
מוצהק של סת"ום נתקצל למ"ן צציר פירארה יע"א . אחר שהרצ ז"צ
נקרא להרצין תורה צציר לינטו קהלה חסודה ציראת ה' ומעשים עוזים
מקום אשר חכמי ישראל היו מריצים אלו אגרותיהם ושאלותיהם
כשולחני הזה והוא היה משיצ להס צטוצ טעם ודעת כאשר יעידון
גיידון ספרי האחרונים שנדפסו מקרוב . ויותר מהמה יזהירו צצו"ת
לוי"ת ח"ן אשר הניח הרצ צצתוצים . מלצד ספר דרושים נחמדים וספר

זכר לדיקים לצרכה אשר כתב ע"ד שם הגדולים חעד לחבמים . חמס
לא זא עד תכלית הספר הזה כי היה ערוד רוב זמנו להנהיג קהלתו
וללמד דעת את התלמידים . ולכתוב פסקים נחמדים כדי להשיג שואלך
דברי חכמה להלכה ולמעשה ולדון דין חמת לחמיתו . הוא היה מתנהג
בחסידות ורוב ימיו מתענה וצפרע בכל ער"ח וכל ימי השווצים
וכל פעם שהיה מתאחר להתפלל בצור אותו היום היה מתענה
עד אחר חלות ולפצמים כל אותו היום . וזכה לאט לאט כמי השילוח
להשפיע יראת ה' וקדושה ביחודי קהלתו לינעו צתפלות , צלוקות
וציטיות . עד שנעשית כהיום היותר חשובה מכל סציותיה , והניח שם
עוצ בכל המדינות אשר ראו את מעשיו העוצים ואשר שמעו את שמע
חנמתו , וכולם מזכירים אותו צסח הבתוב זכר לדיק לצרכה . ונפער
צסם עוצ צכ"ח לחדש טצת ונקצר בצכוד גדול צער"ח שצט שנת התק"ו ,
וליוה לפני פטירתו שלא יתארוהו צסום שצח חלל צתואר זקן צזכרון נשמחו .
ויהיו ימי חייו שם ושצעים שנה , וזכה להניח נכדו צן אחותו אשר נתן לו
את צתו לאשה ונכנס תחתיו לשרת צקדש צעיר לינעו יג"ר ממלח מקומו
בחכמה וציראת חטא ה"ה כמוה"רר אצרהם מיכאל קארפניטי יי"א : (עד
כאן תוספת)

כה' : כמוה"רר חזקיה מרדכי צכמ"ר שמואל חיים צסאן ריש מתא ור"מ דק"ק
צירונה הרצ המחצר ס' מכתב לחזקיהו על סדר הקט , ומאמר מרדכי על
סדר חליצה . (שהדפים נכדו הרצ הרופא המופלא מה"רר מנחם נווירה ז"ל)
העמיד תלמידים הרצם וצכללס הבאון מו"ה ישעיה צסאן צעל ספר תודת
שלמים . הוא עשה סיג לתורה צכמה דברים עד שצני דורו אמרו עליו
כמה גדולים מעשי חייל . הוא חיצה ס' צקורים לחצרת צקור חולים
שצעירו , ויש שם אגרת מוסר שכתב הרצ ז"ל אל צני הצצרה מתוקה מדצם
וכופת נופים :

ודע כי שני מוה"רר מרדכי צסאן היו רצנים צצירונה . אחד מהם היה
קדמון מאל מהרצ הנ"ל . הקדמון הוא הנזכר צספר משצית מלחמות ושם
נצוד אציו היה כמוה"רר יעקב צסאן ז"ל . וזה שאנו מדצרים צו היה צן
כה"ר שמואל חיים הנ"ל : ומעתה אתה תחזה קורה נעים כי כל התשוצות
הכתוצות צשו"ת דצד שמואל הנשלחות לכמוה"רר מרדכי צסאן (וכן צתשוצות
הרמ"ז) לצירונה הדברים אמורים להאי צצרא רצא שאנו עסוקים ציחוסו .
והרציה כי צמוה"רש אצואצ כולד צצנת הס"ע ליצירה . וכמוה"רר מרדכי

אות הטית

א' : רצינו טודרוס הלוי רצ מקובל קדמון ואמיתי, הר"מק מייחס אליז
צספר פר"דס רימונים שער מהות והנהגה פרק ה' ספר מערכת
האלהות . ולריך לומר שחיצר גם הוא (כמו רצינו פרץ ז"ל) ספר
נקרא צסס זה . ועיין צסוק ספר משכיות כסף אגרותיו שכתב לה"רר
אצרהס צדרשי זלה"ה ועוד חצר ספר אולר הכצוד על התלמוד עד"ה
והנו צידי כ"י : ופירוש יפה על אלפא ציתא מזמור קי"ט ופירוש
עה"ת על דרך האמת וקראו טעס דצס עיין ד"י רוסי חלק צ' דף
קנ"צ ע"א :

ב' : כמוה"רר עוציה הבהן צן הגאון מוה"רר משה ירמיה נראל צעל ספר
הנחמד צרכת טוצ עה"ת, כתצ הרצ חות יאיר צתשצותיו סוף סימן ל"צ
וצפרט שגיסי היניק החכס השלס הכולל האלוף מוה"רר עוציה כ"ץ כמו
כן הפליג אותו עש"צ וצהשמטות דף רכ"ח ע"צ כתצ שהיה אחי מורגו
צן הגאון מוה"רר משה נראל כ"ץ שהיה גם כן אצ"ד צק"ק מיץ וא"א
הגאון נשא אלמנתו צצוג שני שנת בד"ת עד כאן לשונו . והרצ
מופת הדור כתצ צס' ועד לחכמים ח"א דף י"ט ע"צ שמוה"רר עוציה
היה ממשפחה מיוחסת הנקראת מא"נו איסק"ריצי . והיה לו יד ושם
צחצר המלכות . צקישטנינא צרפואה . ועלה לירושלים עה"ק צצקנתו
והיתה מנוחתו כצוד שנת תפ"ט . וצקטנותי ראיתי צכתיצת יד שהתחיל
לחצר ספר שקלא ועריא על ס' זהצ שיצה לה"רש אלגאצי עד כאן לשון
ה"רר חיד"א זלה"ה . וצצצרי צספר מעשה עוציה ראיתי צדף ל"צ
ל"ג והנמשכים דצר פרטי המפרש מאמר רז"ל על עשר ירידות שירדה השבינה
וכ"ו שפירשו לחכמה צתצונה וצדעת על דרך השכל והעיון האמיתי ראוי
לכל חפס לצ ויהודי כשר נסוס עין עיונו על דצרי הרצ ז"ל כדי להצין

אות הטיה

א' : כמוה"ר עוציה הכהן זן הגאון מוה"ר ירמיה משה נראל זעל ספר
 צרבת טוב דרשו' וחידושים על התורה משלשלת יומסין עד עזרא הסופר
 הכהן ע"ה . וזקנו היה גיסו של הרב המקובל החסיד זעל ראשית
 חכמה ז"ל . זא מפולגניא לעיר המהוללה פאדוזה ללמוד חכמה
 הרפואה וברת צרית אחוה עם החכם כמ"הר גצריאל רופא ולמד עמו
 חכמות חילוניות והמחקר . ושמע מורה ותצונה מגאוני ומסידי פאדוזה
 ה"ה כמוה"ר יצחק חיים כהן מהחזנים וכמוה"ר שצתי חיים מריני
 וכמוה"ר שלמה קוניאן כולם רופאים מומחים לגוף ולנפש ופילוסופים
 מאמינים בני מאמינים וחסידיים וקבל מהם סולת נקיים . וזהירותו
 שם ללמוד צצית מדרש החכמות והעצמיות שלהם והעכ"ס היו מחרפים
 אותו כי נטלה החכמה מהיהודים ונתנה לא"ה . לפיכך לזש
 רוח קנאה וחיצר מעשה טוביה ועניינו לדרזר על מעשה הצריאה
 והנמשך . וחילק אותו למחשה חלקים . עולם העליון . עולם
 האמצעי . עולם השפל . עולם הקטן . יסוד העולם :
 ועוד חיצר חלק שני נקרא עולם חדש . ומדזר צמלאכת הרפואה .
 ועוד חיצר חלק שלישי נקרא עולם העשייה . מדזר על היולדת
 והולד . וכל אלו החלקים נדפסו בכרך אחד צעיר ויניציאה שנת
 תמ"ט לפ"ק : וצתחילת הספר הרצנים הנ"ל וחכמים אחרים
 הפליגו לספר שצצמיו צהללה וצשירים וצצחות לכבוד הרב הממזר
 וצכללס הגאון מו"ה דוד אופנהיים ורצני ויניציאה : וצדק קכ"ד
 צנעילת צית חדש כתצ פשט נאה ראיתי לכתצו כאן וזה לשונו ולפי
 שוכיתי לזא אל סיום הצנין צפסוק ואסא חלה את רגליו וגס צחליו לא
 דרש את ה' כי צרופאים וא"רזל שמתצתו פודגרא ועוד דרש רצא מפני מה
 נענש אסא מפני שעשה אנגריא צת"ח . ויש גם כן צגמרא שמעו

העמסוני היה דורש כל חתין שצתורה וכ"ו עד צא ר"ע ודרש את ה' חלדיך תירא לרצות ת"ח . ועתה יצואר הפסוק צאמרו וגה צחליו לא דרש את ה' כמו שדרש ר"ע חלא עשה חגגריא צת"ח ולכן נענש . ואכתי אמאי נענש דוקא צפודגרא ביהו"ה בלימת הרופאים . וט"ך אמר הפסוק כי צרופאים וזה יצואר ע"י מחמר חז"ל כל המצוה ת"ח חין תרופה למכתו ולכן נכשל צחליו זה וע"כ דרש צריפאים עד כאן לשונו : וגם חכמי דקדקתי צדרסותי למה נענש דוקא צפודגרא ? ותרגמי צאופן אחר עם מה שא"ל ואת כל היקוס חיזרו דצר המעמיד האדם על רגליו זהו הממון ע"כ , ומעתה צהיות שאסא עשה חגגריא צת"ח והיה מוילא מהם ממון שלא כצ"ן שהוא דצר המעמיד את האדם על רגליו לפיכך מדם כנגד מדה לקה צרגליו :

עד כאן הגיעו דברי פי חכם מ"ן בספר זכר לדיקים לזרעה צערכת עו"ת :

והנה נראה כי דברי חכם מ"ן בספר זכר לדיקים לזרעה צערכת עו"ת :
 ועתה יצואר הפסוק צאמרו וגה צחליו לא דרש את ה' כמו שדרש ר"ע חלא עשה חגגריא צת"ח ולכן נענש . ואכתי אמאי נענש דוקא צפודגרא ביהו"ה בלימת הרופאים . וט"ך אמר הפסוק כי צרופאים וזה יצואר ע"י מחמר חז"ל כל המצוה ת"ח חין תרופה למכתו ולכן נכשל צחליו זה וע"כ דרש צריפאים עד כאן לשונו : וגם חכמי דקדקתי צדרסותי למה נענש דוקא צפודגרא ? ותרגמי צאופן אחר עם מה שא"ל ואת כל היקוס חיזרו דצר המעמיד האדם על רגליו זהו הממון ע"כ , ומעתה צהיות שאסא עשה חגגריא צת"ח והיה מוילא מהם ממון שלא כצ"ן שהוא דצר המעמיד את האדם על רגליו לפיכך מדם כנגד מדה לקה צרגליו :

מערכת הי"ד

א' : רצינו יהודה מינן צ"ר אליעזר הלוי הנהיג רצנותו פה פאדוזה שצע וארצעים שנה והרצין תורה זישראל כאשר יעודון פסקיו העמוקים שהדפים חתנו הגאון נ"י מהר"ם מפאדוזה . וכבר הפליג צשצחו מאד הגאון מוה"ר מזורחי צתשוצותיו סי' נ"ד וח"ל התצוננתי הרצה דצרי מה"רי ומלאתי צהם חכמה נפלאה חכמתו גדולה מאד משמועתו על כיו"א צו נאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יצקשו מפיו כי מלאך ה' נצאית הוא המאור הגדול אשר אין כח צעינים לראותו מחוזק אורו וזהרותו אס ימלא איש לקחו לצו ואומן לצצו להתחזק נגדו כדי להסתכל צו הנה תבהינה עיניו מראות ויפסיד אורו והדרו עד כאן לשונו . הגאון הנזכר העמיד תלמידים הרצה מורי הוראות זישראל וצתוכס צנו מוה"רר אצרהס מינן ונכדו מוה"רס מפאדוזה . ומוה"רר יאודה דאלמיכיע שהרצין תורה צק"ק קאנדיה הנזכר צש"ות אצקת רוכל לומרן צ"י ז"ל סימן ס"ה וצספר אליוס דף ל' גס מה"רר יוסף ו' יחיא כאשר העיד עליו צנו הרצ שלשלת הקצלה דף ס"ד : הרצ הגדול הנ"ל היה לו יד ושס גס צחקירה פילוסופית וכה ללמד צפומצי לימודי המח"קר צמדרש המחמות ורוב אלילי הארץ תלמידיו והסגנים צני הנולדים היו כרובים אחריו ומקקו ללס דמות תצניתו צמדרש המחמות ואני הצעיר ראיתיו מולצ שס צמעלות הסולס עם מכתצ ליון תהלתו לכבוד ולתפארת וכתצ הד"ר יש"ר מקאנדיא צספר מלרף למחמה דף כ"צ שעצרו דצרי ריצות צין מה"רר אליהו דיל מדיגו וצין הגאון מה"רי מינן זלה"ה שהיה רצא דעמיה ומדצרכא דאומתיה ואציהן של אשכנזיס כנראה צויכוח גדול שהיה ציניהס שהרעישו כל הגולה צפסקיהס הנס כתוציס כמוסיס עם רצני קנדיאה וכן כתצ צספר אליוס דף כ"ט עש"צ אמנס הגאון מה"רי מינן האריך ימים יותר מוצר פלוגתיה כי העיד הרצ [המסיד

אות יוד

א' : למוה"ר יהודה עשאל מהטוב זכמוה"ר אליעזר דוד, א' מרצני פירארה. ויש זידי פסק ממנו זענין שמיטת כספים כ"י חתום זשגת הת"כה. והסכימו עמו כמוה"ר מנחם ריקנאטי וכמו"הר מונליסי והרצ פחד ילחם זערך שמיטת כספים זזהזכירו פסק הנ"ל קורא אליהם רצני וגאוני עולם קודמים אלינו. ויש עוד זידי פסק ב"י מהרצ ז"ל זענין חלוקת האחים וחתם פה אנקונה ש' הת"ד והסכימו עמו כמוה"ר משה אלטארס וכמוה"ר מנחם שלחני וכמוה"רס ריקנאטי ומזרכים אותו זרכת הש"צ. הוא חיזר ס' כסאות לזית דוד הנדפס זיורונה ש' את"ה. ועניינו לדבר על העיקרים ועל חכמת האלדים ודרושים אחרים זקלת מוסר. וכתב זזהקדמתו שחיזר ג"כ ס' יהודה מחוקקי. ונדפסו הרצם משיריו : והנה ראיתי לכתוב כאן דבר פרטי ללמד דעת לתלמידים כמה גדולים דברי חכמים, המזזה ת"ח אין תרופה למכתו. הנה זאת שמענו מזקנינו יושבי ארצנו דהיה פה העירה חכם אחד כשזא לידו ס' כסאות לזית דוד היה פוער פיו לזלי חק זעשפות צו ונאלות גדולות כלומר שהיה נחש זעיניו דבר קל הערך : וזעו"הר החכם המלעיג מרעה אל רעה ילא ונשתמד : והשתא פוקו חזו מאי דסליק זיה זגזרא רשיעא איך נתקיים צו לגמרי אין תרופה למכתו יען ציוה ת"ח רשום. יען וזיען כשהמיר מפני הנאתו זעצירה חתר דזעתו להליל את זנותיו ממים הזדונים והתנה עם ההגמון שימיר זתנאי שיניחו את זנותיו צדת היהודים. וא"ל ההגמון שאין יכול לשמוע לו וזאו משכירים ולקחו גם הזנות לזית אליליהם על ברחו שלא זטותו של אציהן : ואז הוא חזר וחשז מחשבות והניחן זזהסגר הזנות כדי שלא יזא זרע מהן זגויות. אמנם עכ"ז לשוא נר"ף זורף דהנה קרוב למיתתו לוח שיצנו צמה לשם ע"ז ושיקצרו את גופו תחתיו

מה"רי יענץ בהקדמת ספר חסדי ה' שראהו בן מאה שנה שעלה וזירך
 ברכת החמה. והוא תקן כמה תקנות טובות בעיר פאדוזה ובתוכן
 הסודות אשר הביא מהר"ל של צתשונותיו סימן ר' וגם הוא האריך בשבח
 מאד. ובשנת רס"ח נאסף אל עמיו ז.ן ושבע ימים ואחרי חמישה
 ימים נקבר אליו הסר הגדול תפארת ישראל דון יצחק ארצנבאל בקצרות
 הימים חוץ אחד משליו העיר הנקראת צנז' ארוך ומפני הרעה נאספו
 הדייקים כי לשנה הבאה רס"ט היתה המלחמה חזקה סביב לחומות
 וזה היתה סבת הריסת הקברים עד כי לא ידע איש קבורת קרוביו
 עד היום הזה. אכן אנחנו יחידים ק"ק פאדוזה נוהגים לבקר בקצרות
 הדייקים הללו בכל ערב יום הכפורים ולבקש רחמים לפני ה' שיזכור לנו
 זכותם ויגלילנו מכל גרה וגזקה אמן :

ב' : פתח"ר יצחק פואה מרצני ריגיו הקדמונים העיד עליו הגאון רצינו
 שמואל יהודה קנאליצגון ז"ל בהספדו (דרוש חמישי) שהיה שלם בחכמתו
 שלם בחסידותו שלם בצדוקיו התרומיות וביתו היה פתוח ליוחס לבן
 עוצר ושב ראשון לכל דבר שבקדושה וללרכי הקהלות הרחוקות והקרובות
 עד שנוכל להחליט עליו כי זה שנים רבות לא נמלא בכל גלילות אלו איש
 רשום, תורה וגדולה במקום אחד כמוהו, וזה לבנים ת"ח א' מהם ה"ה
 כמוה"ר חזקיה פואה ובתו"ר ר' יחיאל פואה ואחרים ז"ל ומתנו הוא
 הר"מ מפאנו ז"ל וגם הגאון מוה"ר י' מוסקאטו זל"ה האריך בשבח רב
 יצחק פואה בהספדו הכדפס צס' בפ"ת יאודה דרוש ז"ה הנקרא לל שדי
 ואמר כי היה אדם גדול צמדות וצדעות לדיק בכל דרכיו ואסיר בכל
 מעשיו ונתן רמז יפה על שמו יצחק כוטרקין יסודות נומח חי
 קדוש להורות על חלקיו שכולם מתאימים להשלים גלם אלדים שבו לעשות
 רצון קונו. ועל זה זכה לחיות צועם ה' ולזקק בהיכלו : ז"ע :

ג' : כוונת"ר יחיאל פואה מרצני ריגיו הקדמונים נזכר בשו"ת הר"מ ז'
 לשבח :

ד' : מה"ר יוסף צימין דוראן מורע הר"ס צנז' מרצני אלגאזיר צומן הרב ר'
 יאודה עאייס ז"ל נזכר לשבח צפדי הרב ה"ל ובתב הקדמות יפות לכבוד
 רבו ה"ל :

ה' : כמוה"ר יעקב בן מה"ר יהודה חזן מלונדון מחכמי עיר ליסא חתנו
 תלמידיו של הרב שמיכת זקנים צומן הרב כנסת יחזקאל (קאנליצגון)

זכר דלוק תמיד עליו באופן לא תמחה ובתקנים זו באמת מאמר רז"ל המצוה
פ"ח ח"ן תרופה למכתו :

חזר על כל חלה יש לאדם להזהר הרבה בכבוד ספרי רז"ל להראשונים
והאחרונים ומחזריהם וידע ויחשוב שכל ספר ומיזור שכתב אחד מחבתינו
הוא חלקו שניתן לו מסיני וכבר אר"ל לעולם יחשוב אדם כאילו בעל שמועה
כבודו : ויירא ויחזר וילפת מלדבר תועה עליו . ואדרבה ישתדל בעולם
לשמש לפאר ולרומם את הספרים ומחזריהם וצרכיהם זה ילכו כנגדו צעת יליאת
נשמתו להליך עוד צעדו לפני הקצ"ה, ועיין ועד למחמ"ס דף י"ד ע"א :

ב' : כמח"ר ישמעאל חנינא מוהללמוטו מרזני פירארה רצו של הרמ"ע ז"ל
והזכר עסק סי' ע"ח קראו חזיר הרועים . ונזכר צעירה מאמרות
להר"מ ז"ל : וצפחד ילחק ערך חליצה קודמת יש פסק ומכר :

ג' : כמות"ר ילחק בר יוסף מונליסי מרזני פירארה צמן מוה"ר
פרווינאלי יש פסק ממנו צפחד ילחק ערך חליצה קודמת : והיה אז
זקן זה צימים ומתה שנת ש"ל :

ד' : כמות"ר יהושע ליב לוניגו מרזני פירארה צמן הר"מ ומה"ר פלטיה
מונליסי והרצ החסיד מוה"ר שמואל חננאל זל"ה ומה"ר מנחם קזיס
ז"ל . נדפסו הרבה שאלות ומנו דש"ות דבר שמואל והרצ המהמר משיב
לו בכבוד גדול צללה הדברים והלוחי יספיק כור זהב חכמתו ומלך הבסף
שכלצו להצין חנוני צינה להסיר הדרת סכ"ל מעליו לעשותו כלי צית קיצול
להשפעת המשפיעים ואם כי אף צסתר הדרת פניו ממנו עלי נזהיק זי
חכמתו מתוך כחציו הנחמדים כל ימי חימל ואתחלחל עד זה חליפתו לעיר
הזאת דללמלא חזיתיה בר' מאיר צאפיה הוה מדינא עמי עכ"ל .
ומהדברים האלה מוכח שהרצ ר' לוניגו היט מרלה לפניו דברים צעומים
והיה מפלפל צענין שמואל ממנו חלל שלחשבת הקילור הרצ ד"ש לא הציגה
והעתיקם ויש צידי כ"י שני חגרות תובמה שכתב הר"ל הכ"ל נפרנסו ק"ק
ומדינת מונפיראטו צסם הישיבה הכלית שצפירארה על אותם שהיו מצקשים
להשיג בצול ריעיהם הנלוים לחומות וכ"ו . ומפיו לפידים יהלכו ומתוס
הרצ ז"ל צראש בצעה רבנים אחרים ומכלל הר"ק מונליסי הר"י צורגו
משנת ת"ו ות"ז והרפ"מ קורא להר"ל יש מתצתא של פירארה . אצל
צסו"ת מים חיים חלק ח"ח סי' י"א הרצ מתוס שס עם רצני ישיבה הכללית
של וינציאה . ונראה שהלך לדור שס .

חזר ס' השתערות מלך הנגב עם מלך הלפון ונדפס צאמטרדס וצמר לשון ערומ"ים כדי להורות לצני דורו עוסר פילוסופי אמנס הספר הזה לא עלה - לרנן כל אנשי דורו צסגס שיש צפירוס הספר איזה מידושים על תנ"ך וג"פ ומוכיר שם חיזור אחר פגיעת יעקב :
 וצין הרצנים שהסנימו על הספר הנ"ל נמצא הר"ר יעקב צלילוס אחד מחכמי ויניליאה שהלך צשליחות קהלתו לצקס סיוע צעדה מק"ק אמטרדס וזה מידוש שער גדולה כויניליאה מליאה עשירים תלטרך לסיוע קהלה אחרת . וגם צדור האחרון הר"ר יעקב רפאל סרוואל עשה שליחות כזה והוא פלא : וה"רי לונדין הנ"ל נזכר צבצור צספר מעשה רוקח על הרמ"צס ומציא מידושים ממנו :

ו' : כמוה"ר יהודה מוסקאטו תלמיד כמוה"ר משה פרווינצל זלה"ה הרצין תורה צק"ק מנעוצה ונדוע צשערים שמו לדרשן גדול כאשר נראה צספרן גפולות יאודה הנדפס כויניליאה צחיינ, והיה לו עשר ידות צמכמות שונות וצקצלה האלדית כאשר תראה "צפירוסו לס' הכוזרי הנקרא קול יאודה . וחיצר גם פירוש על שיר השירים הזכירו צספרו גפולות יאודה והרצ שער אריה צשלטי הגבורים סוף פרק ד' הפליג צשצמו : מאד עש"צ והגאון הגדול רצינו שמואל יאודה קאנליצונן זנו"קל כתב צהספרו (דרוש שלישי) שהרצ ז"ל היה שר וגדול צישראל ונמצאו צו צשלמות כל התוארים הראויים להמלא צת"ס וצדרשן מפואר עש"צ דפת"ח :

ז' : מה"ר יאודה די אצילה מזרע הרצ התפולפל מה"ר די אצילה נזכר צבצור צספר קדשי דוד להרצ חסאן שהציא מחידושו :

ח' : מורי הרצ הגדול הכולל מוה"ר יצחק רפאל צכמה"רר אלישע מיכאל פינאי זל"ל ממרעית לאן קדשים של הגאון המפורסם רצינו יצחק לאמפרונט זלה"ה צעל פחד יצחק וצנו כמוה"רר שלמה, וכמוה"רר' פנחס ענו, נולד צעיר פירארה והרצין תורה שם צתחילת ימיו . ואח"כ עבר לעיר קטנה ממחוז הפריאל גראדיסקה ללמד צניו של איש נצון וחכם מאד כמוה"ר אליה חיים מורפורגו כ"ע וא"ח נקרא להיות מלמד תינוקות צמלכות פיימונטי צכפרים רצים ועיירות שונות היינו אק"וי איצר"יאה סאצי"ליאנו . קוני"אח . תחת משרת הרצ הגדול כמוה"רר שצתי אלחנן מהזקנים זל"ל ואח"כ עבר צעיר קאזלי למורה לך ולדרשן תחת משרת הרצ המקוצל ח"ק זקנו כמוה"רר אצרהס סגרי והרצ המקוצל דודו כמוה"רר שמשון צאקי האחרון וכמוה"רר מאיר צאקי

ד' : כמוה"ר יצחק ידידיה צורגו מרזני פירארה בזמן הרזנים הנ"ל וזאה חתימתו אחר חתימת הרפ"מ צהרזה פסקים כ"י שזידי והם משנת הת"ר והלאה ויש זידי ג"כ פסק ארוך מהרז צענין שער חליפין ועענת נחת רוח עשיתי לזעלי והסכים עמו הרמ"ק הנ"ל. והים מורה לדק צ"הכ אשכנזים גמו שהעיד הוא צהסכמתו לפסק א' שיש זידי כ"י צענין חזקת המלות . והיה ג"כ דרשן צ"הכ איטליאני עם כמוה"ר פינחס צרוך מונליילסי כ"ע : ושמעתי שזכה לראות צנו וצן צנו שנתעלו צמעלת התורה ונתקיים צו צחיו לא יעושו מפיק ומפי זרעך ומפי זרע זרעך וג"ו . והרז הנ"ל היה אחד משלשה רזנים שכמוה"ר נתנאל סגרי זל"ל קרא עליהם צספרו שו"ת עפר יעקב א"י סימן ס"ה שלשה המה המופלאים על חכמתם יע"ש . והרז צורגו העיד צתש' כ"י שצער פירארה צ"הכ אשכנזים פעם א' ציום שצת קדש אחד מראשי צה"כ קנה פתיחת ההיכל והוליא ציד רמה ס"ת שלו אע"פי שלא היתה שצוצ של ספרו ואז דנו כיון שעלה לא ירד . אצל אח"כ מעלות הרזנים היו רולים לנדותו . אלא שזה הגביר עשה תשובה מיד ועלה לדוכן וציקש מחילה מהק"צ ומתורתו הקדושה ומן הק"ק צכלל . ואז מחלו לו : ועיין למוה"ר משה חיים מורפורגו זל"ה צהנהותיו לס שמש לדקה א"ח סי' ל"א שהסכים להוראה זו דכיון דעלה ס"ת שוצ לא ירד . והסכים עמו הרז מוה"ר חיים וולטירה זל"ה :

ו' : כמוה"ר ירודה חיים צכמוה"ר מנחם ריקנאטי אחד מרזני פירארה בזמן הרזנים צורגו ומונליילסי הנ"ל ויש זידי הרצה חתימות והסכמות על פסקי רזני דורו וא' מהם חתום צשנת תל"ז . והיה מ"ץ צצה"כ ספרדים והוא אציו של כמוה"ר שצתי אלחנן השני שזכיר צאות ש' :

ז' : כמוה"ר ירודה צריאל אציר הדועים ואצ"ד דק"ק מנעוצה העמיד תלמידים הרצה מורי הוראות צישראל ומכללס הרצ פחד יצחק . הרצ אמונת חכמים . הרצ קול מוסר . מוה"ר פינאי . מוה"ררי מינדולה . מוה"רא צאזיליאה ואחרוני עוצא . תורתו צורחת צספרי רזני דורו שמש לדקה : פחד יצחק . בצעת פינחס ועוד תשובות ופסקים רבים כ"י . ושמעתי אומרים כי נפשו חשקה צתורה כצן עזאי והוא אצר חלציו נגד הכומר חרמיה (כחמיה) חיון ושאר אפיקורוסי הדור ונלחם מלחמות ה' כארי וכלציא וכדפסו נימוקיו צהלפות טרפות צש"ות זרע אמת י"ד סי' י"ח . וגם כללי הדקדוק לה"ר צז"ל כדפסו פעמים ורזני רומא (צהסכמה שעשו צפסק ראשית צבורי קציר) קראוהו צשם חכם מופלא עמוד

קרונו זל"ה ושם העמיד תלמידים הרבה לתורה ועמד שם כמו עשרים שנה
ונשא בתו של כהן"ר אבנר זל"ה ונשאת תק"ו אחרי שקבל עטרת
הרצות משני גדולי הדור רבינו אליהו הלוי מ"ן זק"ק אליסנדריא וכוה"ר
יעקב משה עזי"ה זל"ה מירושלים מ"ן צפירארה באותו זמן, זרחה אור תורתו
פה ק"ק פאדובה אשר קבלוהו עליהם לראש בית דין ולדרשן מופלא.
וצגס שנמלאו באותו זמן הרבה תלמידי חכמים מרצילים תורה בתלמידים
פה העירה (הלא הם חסדס החסיד מורי ורבי כמה"ר שצתי אה"ן
חיים מריני, הסודר הנגון גזע חכמים כמה"ר יצחק חיים רומאנין
נ"ע, הדרשן כמה"ר עזריאל אלטעיני, המקובל כמה"ר מיכאל טריני,
האלוף מורי כמה"ר יעקב לואטו זל"ה, מלמד כמה משבילים מזהירים
כוה"ר הרקיע צתורה וצחסינות) שם כל זה לשמע און חכמת מ"ר רב יצחק
הזמיוהו ללא לשון בצור באר"ו כדי להפין חכמתו נקבל ערתנו ועתר
אליהם וישם נדוך פאדובה פעמיו ושתחוו לו לחמר שמה לך קלין תהיה
לנו והקבלה הזאת חמת הנהגתך. ויע שגמו לסבול עול הסוראה
והדרוש ולמוד התלמידים ועשה והלליה בכל העניינים הללו וצפרט להיות
דורש טוב צנועם שיח וצמתק שפתים דברים היוצאים מן הלז ונכנסים
לז שומעיהן צלשון לח ונקי וצדך חדש אשר גבר על כל בני דורו כי היה
יודע לשונות שונות וחכמות ומית עד שיכל שמו למרחוק וניתוספו כמה
הפסלי צדי מדרשא לא צלצד מאחינו צני ישראל אלא גם מחבתי האומות
וכומריהם וגזירי ושרי המדינות היו ראים לשמוע דרושו עד שקראו עליו
(אגרא דבלה דומקא) שהוא ראש הדרשנים שפתים ישק דורש דברים נכונים
וצחמת כי הכל תמהין איך היה דורש שמים שלש שעות צעל פה עניינים
עמוקים צסדר נכון וישר דברים שלא שמעה און מעולם. וצכל פעם
פה מפיק מהגליות חדשות צתורה וצחקר צצקיות גדול איזרע יצחק צאר"ה
ההוא וימלא צאר"ה ההוא מאה שנים צחמה צצוכה וצדעת דרושו מלאים
כל הון יקר ונעים פשט ומלא צת"ך צג"פת וצמדרשים ואגדות המושכות את
לז שומעיהן און שמעה ותאשרם לויפי הדבור ותפארת המלכה וכח האמירה
על פי סדר הגיון הדתה הנהגה צומנו צערי איטליא וכל הארץ ילא קו
תלתו וצפרט צמדינות הקרובות והרחוקות: הרצ זל"ה היה נוסא ונותן צהלבה
עם רצני דור וצפרט עם אההציו הרצ עיקרי הד"ע שהזכירו צחלק ראשון
וחלק שני דף ע"ה ע"ג. ע"ח ע"ג. קי"א ע"א קי"ג ע"ד. וצס'
סעודת מאה האירה הסכמתו צלשון לח ונקי צמלנה ופה. ועם הרצ

הגולה זע"א: ואזר בגבור חרצו ללחם צעד אמונת ישראל עם חיצורים ויכוחים רבים שחיצר נגד איצו הדת והאמונה:

ה': כמוה"ר יוסף צמ"ר מיכאל האוינה גאון מופלא וה"מ צעיר אליסנדהיא דילה פאליה כנראה מתפלל באה שחיצר על זון ונלחמות ונפסם צמטוצה שנת תס"א שפתותיו דוצצות צס"ות עפר יעקב כ"י צלג תשוצות שגומות. הא' על פיוט אקדמות נלין שאומרים האשכנזים צוים הא' של שצועות הצ'. על דין נדה. השלישית הציאה הרצ צרני יוסף ח"ת סי' תק"פא חות י"צ: והגר חרצו ללחם נגד ספרי הכופר נחמיה חיון ועסקיו נהפסו צספר מלחמה לה!

י"א: כמוה"ר יצחק לוי וחלי מרצני מודנה צזמן הרמ"ז ומה"ר גא"צ. דצריו יאיר צספרי דורו וצס"ות עפר יעקב כ"י נמלאת תשוצה שלימה ממנו להוביח שאס נמלא פסול צעליית השציעי צס"ת אחר שקראו ג' פסוקים שהוא יהיה המפציר ולא יוליאז ה"ת אחר. ועוד תשוצות אחרות יש שס צסי' כ"ח וכ"ט וצס"ות הר"מז. וחיצר לחם הפנים על ש"ע ולא צא עד תכליתו כי לקח חותו אלדים צצנת ת"ח והאריך צצצחו מהר"צ זג"ל צהספדו הכדפס צס' גדול צנימין דרוש מ"א ועוד יש לו קוצן תשוצות כ"י שהשיצ לרצני דורו כשהרצין תורה צעיר וידונה וונטוצה:

י"ב: כמוה"ר יוסף צרוך קזים צן הגאון הרופא כמוה"ר משה קדם זג"ל מרצני מנטוצה צזמן מה"רי צריאל. היה רופא מופק ורצ מופלא וחכם גדול צהרצם חכמות אור תורתו וחכמתו וזרחת כשמש צספרי רצני דורו פחד יצחק. שמש נדקה. וצפרט צסי' כ"ח עס"צ והרצ הגדול מורפורגו הפליג צצצחו שאל. גם הרצ זרע חמת י"ך מציא מהודאותיו. וצאמת שהקורא עסקיו וצרך צרוך שחלק מחכמתו ליראיי: וכשנתצקם צישיצה של מעלה הספידר עליו ועצור חת מעצר יצק פוטריקולו יוסף צרוך קזים תנל"צה יזכותו יגן צעדינו אכ"ר:

י"ג: כמוה"ר יעקב צכמה"ר יצחק להלון איש רומי ולקמורה ק"ק פירארה לראש ולמנהיג הפליא לעשות צחוצחור הנחמדים. והנפסים הם ס' אגור החיים על הרפואות נדפס צויניציאה ש" תציל אך חלק י"ב ממנו שהיה מרצה על תחלואי הנפס לא הדפיסה כי אפס הכסף מפליח. וס' מרגליות טוצות קינור ס' חוצת הלצצות גם זה נדפס צויניציאה וצסוף כל

מדרג צערצה כאשר תראה הסכמתו לפסק הרב המחזר דף ל"ג ע"ב, ועם
הרב המקובל החסיד מוה"ר ר' אברהם יונה אב"ד ומ"ן זק"ק ויניליאם
יע"א וראיתי בהגהות ספר הנ"ל כתיבת יד הרב המחזר עלמו שהשיב
למורי הרב ז"ל כי הוא אב"ד דמשע"ים זקן שקנה חכמה מפוארה
ותמיד תהלתו צפיו כי הוא שייך עי"ל שייך נפיק ודברג צנחת עם
הצדיות איש שהכל צו כולו ציה לטיבותא רב חס"דא נקיע צידיה
תרתין מתניתא דתלמודא צללאה וירושלמאם עכ"ל הרב ז"ל. ותשובותיהם
יראו ניכרות צט"ות פרי לדיק המתוס צאולרותי כתיבת יד מורי הרב
המחזר זלה"ה עם פסקיו הכתומים. ותיקן כמה תקנות טובות צמ"ח
פאדוזה והעמיד קרוז למאה תלמידים צמשך שצע ועשרים שנה שעמד
לרעות. לאן קדשים פה העירה. הרב מורי זלה"ה היה צין הנקראים
צצית דין הגדול אשר כאשר צצנת התק"סו צעיר המלוכה פאריז להשיב
לשאלות תלך לרפת ונתקבל שם צצבור גדול כי הושיצוהו אלל הנשיא
כמוה"ר יוסף דוד זינבליים זל"ל והאיר שם צאותו מעמד צחכמתו וצדרושו
המופלאים כאשר לשמע און שמעתי מרצני איטליאם שנמצאו צו צפרק
צאותו מעמד. וצפרט כמוה"ר אליהו אהרן לאטיש וכמוה"ר חננאל
ניפי וכמו"ר יעקב קראקוציא והמשכיל כמ"הר גד פואה שהעידו דכל
חכמי הישיבה היו מכבדים אותו. והיה מתנהג צחסידות צסתר
ועוסק צתורה לשמה וקם קודם צשמורות ואני הייתי לן צציתו צסוף ימיו
וראיתי יושר מדותיו ומעלותיו שייך עי"ל שייך נפיק עסיק צאוריתא תדירא
וגומל חסד עם צני אינשא ולא מחזיק עיבות' לנפשיה: גם רצני ארץ
הקדושה שלימי ארצעה ארצות ה"ה כמוה"ר דוד מלמד וכמוה"ר הבהן
וכמוה"רש מגיאר וכמוה"ר אברהם שער אריה וכמוה"ר א' עאייש
וכמוה"ר ר' רצי ואחרוני טובא היו מחשיצים אותו כאחד מן הפוסקים
הראשונים כנראה מספר תשובותיו כתיבת ידו אשר צידי ונושאים ונותנים
עמו צצדד הלכה למעשה. מלצד כל רצני איטליאם וחיצר עוד ספר יפה
פרי תואר פי' עה"ת ודרושים רצים הנמצאים אללי כ"י הקדושה וספר
זית רענן דרושים לשצנות הגדול. זכור, תשובה, וכלה. ופי'
הגדה של פסח. וסדר הגט על ידי שליח. וס' כללים. וילקוט
מחידושים כפרדים ע"ד פר"ם צצתי לשונות עצרי' ואיעלקית וס' שיח ילחק.
ושירים רצים ונכבדים וקינות שונות על פטירת רצני הדור זל"ל ראוס
משוררי. האומה ויהללוס בי היה צקי צחכמת הדקדוק ויודע פרק צצ"ר.

שער נמלאו תפלות ותחנונות לרופאים, לחכמים. ולקצול תפלות ולכמה עניינים
אחרים. ובהקדמת הספר הנ"ל הזכיר חיזוריו מורסה קהלת יעקב על
הרמ"צס. ישועות יעקב פי' ישעיה. תתן אמת ליעקב דרושים עה"ת.
קול יעקב מפתח על הילקוט: וספר זה נקרא ג"כ אור הדרשנים. שזכר
ראיתי צצית נכיתו של החכם הרופא כמוה"ר י"ט לאמוראני ס' להלה ורנה
פירוש שיר השירים. קהלת יעקב על ס' קהלת. דרושים על דניאל.
ס' מלחמת יעקב. ס' אוצר השמים על חכמה האלהית והלימודית. ספר
שזכו אלי דרושים על שמע וצ' כותיה (אור הדרשנים נמלא כ"י צאולרות ספרי
הר"ח מיכל ז"ל) וזה אחד מרצני פירארה שהגאון כמוה"ר נתנאל סגרי קורא
עליהם צ"ש"ות, עפר יעקב סימן ס"ה שלשה המה המופלאים דורס בחכמה
עי"ס. וצתסוצות הר"מז זל"ה סיומן ל"ו יש פסק ממנו דמדוד אלדודי
להתיר ענין א' והר"מז לא הסכים עמו צסי' ל"ד עש"צ: גם צס' פ"י
ערך צן י"ג שנה ויום אחד יש תסוצה ממנו ע"ס אמנס הר"ן סגרי הנ"ל
נתוכח עמו על הדבר הזה אמנס הסכים עמו לענין דינא וצס"ות דצר
שמואל סי' ק"ד העלה להפך עש"צ דאין כאן מקום להאריך. אכן צס"ות
עפר יעקב כ"י נמלאו הרצה שו"ת ופסקים מהרצ ז"ל שמוכיחים דהיה רצ מוצק
וירא שמים רופא לגוף ולנפש זלה"ה:

יב': הנשר הגדול אציר הרופאים כמוה"ר יצחק חזקיה צכ"ר שמואל
לאמפרונעי נולד ציום כ"א לחדש שצט שנת הת"לט. וצצחרותו הלך
ללמוד צמנטוצה עם הרצ הגדול כמוה"ר אצרהס סגרי זל"ל תחת חשרת
הרצ הכולל הגאון מוה"ר יהודה צריאל זל"ל וא"כ עצר לשמות מים חיים
צעיר פאדוצה צצית מדרש הגאון החסיד רופא מוצק נר ישראל רצינו יצחק
חיים כהן נדק מהחזנים וצית דינו הרצנים הגדולים כמוה"ר שמעון היילפרון
ראש הדרשנים זל"ל כמוה"ר שמואל דוך אוטלינגו כמוה"ר שצתי חיים
מאריני כמוה"ר ישעיהו צסאן ואחריו זל"ל ושס למד גם כן חכמת
הרפואה ועצר אח"כ לאיזה ערי איטליא ללמד תינוקות צתלמוד והאחרון
הכציד להרצין תורה צעיר מולדתו פירארה צזמן הגאונים צורג, ריקנאטי
ורצנים אחרים רצים ונכצדים והוכתר צבתר הרצנות קורס היותו צן
ארצעים שנה כמ"ס הוא עצמו צספרו פחד יצחק ערך דגים וסימניהס.
והתמיד גם כן צמלאכת הרפואה וילא לו שס גם צין העמים על אומנותו.
אמנס רוצ עסקו היה צתורה כאשר יעיד על זה החיזור הגדול והמופלא
פחד יצחק אשר פעל ועשה דצר המצהיל את הרעיון להציט צו כמה תורה

והאריך ימים על התורה ועל העבודה עד בה שנה נצחית עש"ק י"ג. לחדש
השמיני ט' התקע"ג בתקע' ציטצה של מעלה ובבז' גדול עשו לו כל צני
קהלה צפירתו . תהא בצוד מנוחתו : זיע"ה :

ט' : כמוה"ר יצחק גונים ואיס ומרצני ליורנו חסיד ומקובל ודיין מלויין חזר
ס' פי"ח יצחק שיטה על ג' מסכתות שצועות יומא חגיגה ולא בדפס כי
אם יומא חגיגה וצסוף חגיגה כדפס חלק מחיצורו בית יצחק על ט"ע א"ח חמס
ניכר גדול צקיאחו גם על חכמת האמת . וסקיל וערי עם גיסו הרב ז"ל א"ח
סי' ה' . ועוד חזר שיטה על המכילתא . זרצני ליורנו ומוה"ר חידא
ז"ל האריכו צסצחו מאד . זכנו הוא .

י' : כמוה"ר יעקב כונים ואיס אצ"ד דק"ק ליורנו דוד האחרון תלמיד הרב
שער הנוף חזר ס' מדות יעקב על הס"ס הכדפס צסוף שיח יצחק להרב
אציו . וספר כללים וחדושים על התורה ועל התלמוד כ"י . והקדמות
והסכמות והגהות צכמה ספרים שהדפס צליורנו :

יא' : כמוה"ר יצחק צכמה"ר דוד פאדרו אצ"ד דק"ק סאריי די צוסניא חזר
ספר תועפות ראש פירוש על שאלות דרב אחאי ז"ל וצו הראה עולם
צקיאחו צתלמוד וצפוסקים ותלמידו ה"ה כמה"ר דוד פיגער צהקדמת ס'
מזמור לדוד להר"ק ז"ל על י"ד מאריך צסצח הרב ז"ל . ויש לו עוד
סיר אחד צסוף ס' שפעת רציצים להרב אציו ז"ל והקדמה יפה צס'
התמיד פי' על התפלה :

יב' : כמוה"ר יהונתן גאלנטי, צנו הרב המ"גן הציא מחדושי צספריו צצח
השלמים וקרצן חגיגה .

יג' : כמה"ר יעקב צכמה"ר אדם צונדי חבס נרפא ודרשן מפואר צק"ק
ליורנו ומתס על שו"ת ופסקים שדפסו צספרי רצני דנרו .

יד' : כמה"ר יעקב חיים צכמה"ר ראובן ק' יחיאל מתלמידי הרב הבאון צעל
זרע אמת עשה הקדמה יפה לס' רצו הנ"ל והפליג לו את השבח הראוי
לתלמידו, וראיתי צמכתא למעלת הרב ר' מנחם טוב מודנא זל"ה כי
החכם הנ"ל היה שוקד צלמודים תס וישר וירא אלדים איהב שלום ורודף
שלום צין אדם לחציו וצין איש לאשתו וצצבו אוחו כל צני קהלתו פאחרן
הגהן זי"ע :

טו' : כמוה"ר יוסף צכמה"ר משה דרשן צק"ק פרעמסלא צזמן הרב ענן
אצרהס חזר כתובת עמים פי' הגדה של פסח בתר יוסף פי' על התפלה

למד בחייו בכל ענף וענף וכל חכמה חילונית אשר זידיעתה האיר כמה
 פסו יתג"ך ודברי גפ"ת להוכיח בדבריו כי התורה היא אורה החכמות וכל
 דבר לא נעלם מעיני רבותינו חכמי האמת והלדק כדי להקשות עיני
 הפוערים פיהם לכלי חוק נגד משפטי ה' אמת ודברי רבותינו הקדושים ז"ל.
 וגם בספרי רבני דורו נמלאו תשובותיו חתימותיו והסכמותיו והם צו"ת שמש
 נדלקה וצחצורי גדולי תלמידיו שו"ת גצעת פינחס למוה"ר פינחס ענו. ראשית
 זכורי קליר למוה"ר יעקב אולמו צעל ע"ן וערוך תוספת צפורי קליר
 למהר"פ ענו הכ"ל. עמוד צפורי קליר למה"ר יצחק חי ונורא ז"ל. ומלמד
 אלו כמה רבנים אחרים ילאו מצית מדרשו. ומהם הגאון המסיד מוה"ר
 אליהו הלוי מ"ץ זאליסנדיא דילל"ה פאלוי"ה. והרצ המכס ר' משה
 מורפורגו המהרצ תשובות והגהות בספר שמש לדקה למ"ר אציו ז"ל והרצ
 בנו כמוה"ר שלמה לאמפרונטי הרופא מורי ורבי מוצק. וכמוה"ר שמואל
 ידידיה נורא. והחכם השלם מה"ר אלישע מיכאל פינאי. והרצ הכולל בנו
 כמוה"ר הגוטיגו ומוריגו יצחק הצאל פינאי גר"ו מ"ץ צ"ק פאדורצ' יע"א.
 וכמוה"ר מרדכי יוסף קארפנטי. ובמוה"ר יצחק משה יחי פישארו
 וכמוה"ר שלמה לאמוראני זל"ל מלמד אחרים שנסמכו. בתואר משכיל וחבר
 ותחתם זרחת צמד יצחק. ואחרים רבים ונכבדים וצמד שבו בגלם יודעי
 ספר וצקיאים צתורת ה' תנוימה: וצדור העצר היה מרגלא צפונייהו צנני
 מתא פירארה שכל התורה שהיתה שם ילאה מפי יצחק אציו. וורו
 בעלי צתים היו מציגי מדע צתורת ה' מפני ששמעו מפי דברי א' דים חיים.
 וצעת זקנותו היו מציאים אותו צקק לשיצה לפי שלא היה יכול ללכת
 עוד צרגליו. וצראותו ספסלי השיצה מליאות מרצנים חכמים משכילים.
 וחצרים היה מציט צהם ואומר שיטו צני מעי שיטו שאין גם אחד מהם שלא
 היה תלמידו. וכל זה ברם לו להיותו פורש מהמתחות שהיה מסתפק
 צמועט כמו שהעידו לי אכני דורו. וקיים צעלמו מאי דתנן צפרק קגין תורה
 צמיעוט שינה צמיעוט תענוג. ונוסף גם גן שהיה צקי צכל החכמות.
 ודוהש עוז לעמו צמתק שפתיה וצפשעים נאים מתוקים מדבש. גם צל"ה
 עליו רוח השיר וההלל. והשיר שחיצר צעת שנתחדש הארון צצ"ה
 ספרדים יוכיח שהוא מכלול יופי צכל פרטיו וכצד נדפס:

הוא היה רופר מוצק ומשכים קודם אור היום לצקר החולים ונר דלוק
 צידו והיה אומר שזה חוצת הרופאים מפני שצאותה שעה נצדקים היעצ
 החולים להחיות להם התרופות המועילות: הוא היה צקי צחכמת לימודות

מהל' מרדכי גירונדי על

תהלים ומעמדות ונדפסו . כימוקי יוסף עה"ת . לפנת פענח .
הקדמות ומדושים :

י' : מה"רר יעקב מלוצלין הרצ מעה אהרן מציא מידושו על תנ"ך :

יז' : כמוה"רר יוסף גאקון הרצ שורש ישי דף ה' ע"ז הזכיר פירושו על רות,
ועל אסתר הזכירו בספר מנות הלוי .

יח' : כמוה"רר יאודה נתן פרוינבל, הרצ הנ"ל הזכירו פירושו על רות
ואסתר בספריו :

יט' : רצינו ילחק די ליאון מגדולי הראשונים חזר ס' מגילת אסתר להשיב
על הסגות הרמ"זן נגד הרמ"זס' המלות . והרצ שורש ישי מזכירו
זסס הרצ החסי' ד בפירושו על רות .

כ' : כמו"ה ילחק צער מקרעמניץ יל"ו חיצר ס' תעודה בישראל דפס צעיר
חילנא, שנת תקפ"ח .

כא' : כמוה"רר יעקב יחזקאל הלוי מעיר צרלין חזר מאמר תספרת לוליינית,
כולל תשובות על שאלות חכם צענין תגלחת צמועד וצדין דצר שנאסר צמנין
וצטעמי חומרות ומנהגים גם כשמו כן הוא יגלח זקן ומניח ראשו של זה
צד עיקרו של זה והכל על פי מידושים מועילים :

כב' : כמוה"רר יהודה צן שושן, הרצ מדרש שמואל הזכיר פירושו על אבות
והרצ חלקצין זלה"ה השצ"ח השצ"ח פירושו על רות ואסתר . וגם צספרי
רצני דורו הזכירוהו לשבח על חסידותו .

כג' : כמוה"רר ישראל צנונישתי אציו של הכנה"ג, הזכירו לפעמים צחיצורו,
ונכדו הוא הרצ הכולל :

כד' : כמוה"רר ישראל צכמה"רר אליעזר צכמה"רר ישראל צנונישתי צן אחיו
של הרצ כנסת הגדולה והרצ שדה יהושע, אצ"ד דק"ק קושטנינא חיצר
ספר צית ישראל דרושים והוא רצו של הרצ עור צרקת .

כה' : כמוה"רר יהונתן צאשן מוק"ק גרוש נפטר צשנת הש"פא כמ"ס נכדו
הרצ אצוי יהושע .

כו' : כמוה"רר יאודה אריה צה"רר צבי הירש מק"ק קארפינערן מדקדק עלום

ועצמות ונסתתם מהן להגדיל תורה ולהאדירה . ואזכיר כאן מה שהיה
 רגיל לפרש מאמרם ז"ל שני כליות יועלות א' לטובה וא' לרעה .
 ומסתברא דטובה מומין ורעה משמאל דכתיב לז חכם לימינו ולז כסיל
 לשמאלו . הוא היה אומר הציטו נא וראו חכמת רז"ל וזקיותן זכמת
 הכיתוח יען וזיען הורידין של כלי הזרע יש ימנית ויש שמאלית הימנית
 נולדת משורש וריד אחת הנקרא ווינ"ה קא"וה זל"עז למטה מהורידין
 אל הכליות ההולכות ונקראת אמולי"נטי . והשמאלית נולדת ומתחלת מהורידין
 ההולכות אל הכליות דהיינו מן האמוליגניטי עמרו . ולכן זאת השמאלית
 מחמת יותר הזרע ומולדת ציורת תאות המשגל . והשתא לפי זה יוצן היטב
 דרך עצב . איך כליות יועלות ימנית לטובה ושמאלית לרעה . דהימנית
 שאינה כל כך חמה לא תוליד תאיה אלא על קו האמצעי לקיום המין .
 והשמאלית שהיא חמה ציורת תוליד תאיה יתירה לרדוף אחרי הזנות ע"כ
 דפ"ח: ומ"ר ילחם חיצר עור שנים עשר ספרים אגרות מוסר זלה"ק ול"עז
 לכל שצוע ושצוע: ולא זלזד נתעלה בתלמוד אלא גם צמדות טויות
 וצמעים ישרים נתעלה . ויספיק לדעת כי צנת הת"ק מע' ממוני ת"ת
 חידשו צית המדרש והשלמות שעליהם למדו התלמידים תורה . והיה אז
 י"צ שנה שהרז הכ"ל היה מלמד תורה לתלמידים . וזיקש מאת מע'
 הממונים למען יתנו לו אחת מן השלמות ההן לעשות לו ארון להקצר צו
 אחר מיתתו ושמעו לקולו וכן עשה . וכתב עליו אלו המדות

הבט ילוד אשה עזוב דרכך . כי עד הלום בא אהרית כל גבר:
את בוראך בימי בחורותיך תזכור: ותשיש יום מצוא הקבר:

והניח ארון זה צציתו צמדו שהיה דר שם להיות לו תמיד לנגד עיניו
 לזכרון ולזרז עצמו לחזק לידה לעולמו , ולכן אע"פי שהיה מטופל הרבה
 צ תלמודו היה מתעסק גם להשיא צתולות ולפקח ולפרנס עניים ואציונים, ומזיל
 זה מכיסו לסייע תלמידים עניים צני טוים כדי שיצטו ללמוד תורה כאשר
 הגידו לי קצת מתלמידיו . הוא היה גם כן אפטרופוס גדול להעמיד
 צה"כ ק"ק ספרדים יע"א והוא צנה הארון של שיש יפה ומהודר הרבה .
 וצסוף ימיו מפני כוצד הוקנה וחולשתו היו צניו רוצים לפייסו שלא ילך לצה"כ
 ציום הושענא רבה צאמרם שהם יעשו לזקה צמקומו . וא"ל לא אשמע
 אליכם צי מורה צו יומר מצלוחו ואני רוצה לעשות הלזקה . ונתקצק
 ציציצה של מעלה צן ע"ח שנה צחדש כסליו שנת התק"ן , יהא רעוא מן

פאשר הראה צספרו אליה יהודה הנדפס. וכתב בהקדמה שחזר עוד ס' פני אריה. וחלק יהודה עה"ת ולא ראיתם על הנה.

כז': כמוה"ר יצחק אלחנן מרצני פירארה הקדמונים הדפים והגיה חצורי הרב החסיד רצניו יוסף יעבץ היינו מאמר האחדות יסוד האמונה. אוד החיים. וצסוף כתב ציאור נאה על מאמר רצוניו ז"ל הרצוני עצירה קש"ן מעצירה. וכן הדפים והגיה פי' ההושענות להרש"ן ז"ל ועשה זו הקדמה יפה ומאמר על ליל החותם המורה צקילותו גם צחצח האמת:

כח': כמוה"ר יוסף סאמיגה תחלתו מק"ק שאלוניקי ואח"כ צא לעיר ויניציאה וחרצין שם תורה צפולפול התלמוד והפוסקים כאשר עינא שפיר יחזה צספרו פורת יוסף על הר"ף הנדפס צויניציאה וצספרו דרך ימין על נענוע הלולב הנדפס שם נגד ימין ה' רוממה להר"מע ופסק אשר נדפס צסוף ס' תולדות אדם קטן לה"ר שמואל אלגאזי ז"ל והרב כנה"ג מזכירו לשבח ונראה שהיה תלמידו עוד חיצר ספר מקראי קדש דרושים על מצות היראה והאזהרה לה"ת ועל כל מועדי השנה ושם הראה כי היה לו יד ושם גם צח"ה ונדפס צויניציאה וסיצחוהו רצנן כמו סיני ועוקר הרים ובהקדמת ס' מקראי קדש מזכיר חצור אחר צנין עולם ומשם נראה כי נשא ונתן צג"פת עם מהר"ח עיין דף ע"ג ועוד הזכיר חצור אחר כבוד אלדים ולא ראיתם על הנה:

וכפי הנראה מספר מנחם סוף דף פ"ד נראה שמה"רי סאמיגה היה רבו של הר"ר יש"ר זל"ה ונמצא צידי פסק דין ארוך צפולפול ענאס מה"רי סאמיגה מתאם עה"ר שמואל לוצאטו ז"ל וצספר חוקי צה"ס איטלקים נראה כי הרצין תורה גם פה פאדוצה וכן פרמא צס' פחד יצחק דף יו"ד ע"ג להרב יח"פס ז"ל.

כט': מוה"ר יוסף שלמה רופא מקנדיא צן הרב המוצהק כמוה"ר אליהו צן הרב הגדול המופלא כמוה"ר אליעזר צן הרב החסיד האלון התורני כמוה"ר אצ"ה צן הגאון הגדול הפילוסוף האלהי הרופא כמוה"ר מנחם זל"ל איש ענו ושלל רוח ודעת מעוררת עם הצדיות חוכן דלים צבוף ונפש וממון עיסק צתורה וצחצחות יום ולילה לא יצאת כאשר הפיד כל זה תלמידו מוה"ר זל"ה צד נתן צספר אלדים דף כ"ח וצ"ע ושם האריך צצחו מאד לספר תולדות רבו הנזכר ויותר מהמה יעידון יגידון רצני באוני ויניציאה כמוה"ר יח"מ. ומוה"ר נחמיה סרוואל ומוה"רי הלוי ומוה"רש לוצאטו זל"ה

קדם אלהא דצמחא דכל הינא דמד"הד מתוחה מ"ו יראה לפניו שקי"דת ילח"ק
 ופח"רו ותלמודו ומעשיו הטובים ויזילנו מכל זרותינו ויגן צעדינו ויגאלינו
 צ"א .

יג': כמוה"ר יעקב דניאל אולמו תלמיד חשוב להרצ פחד ילחק מן השלשה
 הכי נכדד מרבו שהזמינו לפני הרצ זרע אברהם ילחקי צבואו פה העירה
 לשד"ר לזדקס ולתהות חקנקנס ועל יעק"ב איש תם אומר מוה"ר ר"א ילחקי זה
 קידמינו בכל ארבעה עורים לפי שהיה זכרן גדול מסיד וקדוש . הוא
 הפליא לזכות את הרצים דרשויותיו הערצים ודבריו היו נשמעים ונכנסים
 בלב העם . הוא היה משורר מוזהק ומיזר ספר עדן ערוך . ופיוט
 מלכא רמא . ופזמון אך לדקים יודו לשמן ופזמונים אחרים רבים
 ונכדדים ומזמרים אותם צעירנו כל אחד צעתו . ושמעתי שפזמון מלכא
 רמא חיזרו צתענית וצקדושה צימי השוצים . והראהו להרצ מ"ק
 כמוה"ר חיים בן עמר ז"ל צבואו פה העירה לשליחות מלוא והגיהו
 והסכים על ידו: הוא הרצ המחדר צימי חרפו פסק הנקרא צס ראשית
 צכורי קליר להסיר מנהג רע שהיו עושים צרכת בהנים צלילה צנעילת
 יוה"ך . ועוד לו פסקים אחרים בספר פ"י, ובספר גצעת פנחס, ובספר
 פי דיק אשר הניח אחריו צרכה צכתיצת ידו ממש הכס ציד הגזיר כ'
 דוד הכהן יל"ו: הוא ייסד חצרת חדשים לצקרים ותיקן והנהיג לומר
 מנחת שוצים בכל יום . ולאסוף הדקה צאופן היותר מעולה . הוא
 ייסד ישיבה לדרוש זה בכל שבת צקק צימי הקץ . ובהנה ובהנה .
 הוא חיזר ספר מנהגים לזה"כ אשכנזים צהיותו מ"ן שס . והיה
 אפטרופוס גדול על השצת . ובכל עש"ק היה משכים לקבל שצת ויולא
 מציתו מעוטף צצגדי ש"ק לזרז את העם לנעול את החנויות . ודבריו
 ונפלאותיו רבו מספר: וכה שפשו ילאה צנשיקה ציוס ראשון של חג
 השצועות צשעת קריאת מתן תורתנו שנת התק"ו זי"עא . ובספר
 מלחמה לה' נדפס פסקו נגד ספרי הכופר נחמיה חייל חיון עיין שס
 צאורך :

יד': כמוה"ר יוסף דוד צכמוה"ר ילחק זינאיהם מעיר סערצורג ה"א
 היה הראשון שצאסיפת פקידת היירות שצעיר המלוכה פאריז צשנת
 התק"סו ונקרא שס הנשיא על פי צווי הקיסר של צרפת . וכל מי שלא
 ראה הודו ותפארתו של הרצ הנזכר צפארים . לא ראה תפארת ישראל
 צגלות! והדברים ארוכים וכבר נדפסו, ואנכי הצעיר זכיתי ליהנות שס

כי הכירוהו פנים אל פנים ונהנו מזיו חכמתו צוינליאה צעת אשר שכן שכן
 להם לשמוע צלמודים צק"ק פאדוזה ומעולם לא זזה אהבתם ממנו יען
 מאז היותו צחור ורך צחנהו וניסוהו איש חי צכל חכמה מקול מדבר לא
 יחת ומהמון כותצים לא יענה, צדיה דאפילו צאלף לא צעיל, כי כן
 היה צללס תמיד צבדר הו"ווי להקרא חכם. והנה הוא צציר צרופאים
 צפילוסופים וצחכמים וחכמה כחכמת ארדין השתכחת ציה. עיין שם
 צאורך. ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח צכל לימודיו וצכל דרכיו
 משכיל וסצצ את העולם להיות צותה צמא את דצרי כל חכמי תצל
 המפוזרים צכנפות הארץ ויאסוף אל צית נכותו ספרים וקרים מכל חכמה
 ומדע ויהגה צהם מקצת היום ורוצ הלילה ומשתעשע צחצרת תלמידים חריפים
 לישא וליתן צמלחמתה של תורה וצעניני החקירה הפילוסופית וירד גס לעומק
 הקצלה האלגית וילך ממצצותיו כלרף הכסף קודם שירשם על הספר
 לצברון וזה חקו תמיד לצא אל תכלית הכונה הראשונה ויארגנה לו לאמונה.
 ויהי כי ארכו שם הימים שוקר צמלחכת ה' צאמונה עלה צידו חצורים רצים
 ומאמרים נכצדים הנזכר ס מתלמידיו צס' אליה ואלו הם יער לצנון צאר
 שצע. פי הצאר. פלגי אלדים. צאר אחרת. אור שצעת הימים.
 חפס מחופס. רפואות תעלה. צשמת צת שלמה מעין גנים כולל ד'
 מאמרים. סוד היסוד. פירוש על ספר יסוד עולם לר' יצחק ישראל.
 חוקות שמים. גצורות ה'. מעין חתום תשוצות למה"רס דוד סג"ל
 על ציאור דצרי תוספות ונימוקי יוסף ופסאי דינים כדכתיב צס' אליה דף
 ח' עמוד צ' וצספר גצורות ה' דף קפ"ג ע"א כתב וצ"ל צהיותי צמקהלות
 וצמוצצ צקנים צכל ענין ודצר חכמה שידצרו אהיה מצין ונהנה מחצרתם ולא
 אהיה משמים ודומם שאל צתורה אל חכמה החילונית אני מנגינתם עד
 כאן לשונו וחיצר עוד ס' אליה. מנרף לחכמה. נוצלות חכמה.
 סצצ יוסף.. כח ה'. ואלו האחרונים כדפסו צק"ק אמשערדס ועיר
 צאזילאה. וגס ס' מעין גנים והנמשכים כדפסו צאמשערדס. אמנס
 החצורים הראשונים לא נראו צעליל: והרצ לא היה מחשיצ כל כך ספריו
 להוציאם לאור צשציל ענותנותו. ואילולי תלמידיו ואוהציו שהדפיסו איהם
 מהם שלא מדעתו היינו חסרים מליהנות מזיו חכמתו כי רצה צנגלה וצנסתר
 מלצד כמה חיבורים יקרי הערך מהראשונים שהיו גנחזים צאולרותיו וכדפסו
 צתיך ס' מנרף לחכמה לכן חייצם אכחמו להודות למה"רר זרח צן נתן
 ולמה"רר שמואל אשכנזי ולכמה"רס י' ישראל ז"ל שהוציאם לאור עולם

מתורתו של הרצ הנ"ל והיה כמעין הנוצז וענוה גדולה מכולם . הוא
 'חיצר ס' נחמד יד דוד מורה מקום לאמר כל מה ששנו חכמים ראשונים
 ואחרונים על התלמוד ומפרשיו ודרך זו דרך הרצ כנה"ג על הטורים .
 וזהררה מקומות נושא ונותן זהלכה ויגיד לנו דעתו הרחבה ונדפס על סדר
 זרעים ומועד . והגיד לי שיש לו זכ"י חלקים אחרים על כל הש"ס .
 ועוד חיצור על ש"ע יד" . ועשה השגות לספר נודע ציהודה לה"ר
 יחזקאל לנדא ושלחם להרצ המחבר . וכבר הזכירם בס' יד דוד מסכת
 פסחים פ' אלו עוזרין . והיה נושא ונותן צתורה וצלפול עם כמוה"ר
 יעקב שמשון סיניגאלייה מק"ק אנקונא יע"א בדמוכת צספריו אציר
 יעקב דף קע"ו ע"א מתת אלדים וס' שנת של מי ונח נפשיה צשנת
 הת"קע :

טו' : כמוה"ר יוס טוצ הלוי העליר תוספת יוס טוצ חיצר עוד ס' פרשת
 החדש על הל' קדוש החדש להר"מ והזכירו צמסכת סנהדרין פ"ח משנה ז' ,
 וכן ראיתי צקינה שקוקן עליו הרמ"ז זל"ל על פעירתו ששיצחו גם על זה
 החיצור וכתב ,, גדול וכשמואל צפרשת, חדש וחלון הצול צוקע כל רז וכל
 סוד יהגה לצו גם כל אשר לצ האנוה תוצע ,, (ומה נראה שהיה לו יד
 ושם צנסתרות . והר"מז חתם הקינה) שם ישקוט ושם ישכון צשנת
 הש"קט . על מי וננוחות שאנן רונע ,, ומכאן מוכח דלדק הרצ למח דוד
 לזיין שנת פעירתו צשנת הת"ט לילירה . ותימא על הרצ אליה רצה סי'
 תק"סו שכתב דנפער שנת תי"צ, תנל"צה :

יו' : כמוה"ר יחיאל צכמיה"ר אצרהס פינאי יש צידי פסק כ"י מהרצ ז"ל
 וחתם פה פיורנלה ש' הת"כ והפסק הוא צענין דברי ריצות שעצרו צין ז'
 אנשים על ענין אפאלטו של מלך ויש צלדו הסכמת כמוה"ר שצתי צאר
 מכוסאמצרוטו שהפליא לדבר צצצמו וכתב שמומחה הוא לרצים וקצלוהו
 עליהם לר"מ ור"מ צמדינת פיורנלה. וצשו"ת הר"מז סי' ל"ז יש תצונה ארוכה
 ממנו חתומה צס' הת"כז והסכימו עמו כל המאורות הגדולים שצדור עש"צ .

יז' : כמוה"ר יהודה אריה ממדינה מלצד מה שסיפר צצצמו הרצ שסה גדולים ח"צ
 דף מ"צ ע"צ, נכתב צלדו שה"ר יא"מ חיצר ס' לצ אריה על הזכרון . גלות
 יהודה פי אריה פי' המלות. וס' סור מרע על הצחוק. למח לדיק מוסר על
 המדות טובות והנהגות ישירות ונדפסו, וס' שאגת אריה נגד חכמת האמת .
 ומפיו לפידים יהלכו נגד אמונת הגלגול . וכבר כתב הש"הג שם שראה

יזכרם אֲלֵדִים לְטוֹבָה עִם שָׂר לְדִיקֵי עוֹלָם תַּמ"ךְ. וּרְאִיתִי לְהַעֲתִיק דָּר פֶּרְטִי שֶׁכֶּתֶב
 הַרֵב הַנ"ל רָצִינוּ יַס"ר מִקְנִיָּא ז"ל, כְּהַקְדַּמַּת סִפְרוֹ הַנִּכְבָּד בְּזוֹרוֹת ה' ו"ל גְּדוּלִים
 מַעֲשֵׂי ה' יוֹתֵר מִהַמְּפֹרָס וּב"מֵשׁ הַמְּשׁוֹרֵר הָאֱלֹקִי גְדוֹל ה' וּמֵהַלֵּל מֵאֵד וּלְגְדוּלָתוֹ אֵין
 מִקֵּר שֶׁכֵּל הָעוֹלָם מְכִירִים כְּשֶׁהוּא בְּגְדוּלָתוֹ שֶׁהָאִישׁ הַמְּדִינִי יִגְדִּיל וַיֹּאדִיר ה' יוֹתֵר מֵהָאִישׁ
 הַכֹּפֵּרִי. וְהָאִישׁ הַמְּשִׁכִּיל הַפִּילוֹסוֹף יוֹתֵר כָּמֹה מַעֲלֹת מִהַמְּדִינִי וְהַקּוֹרֵאֵם סִפְרֵי
 הַקְּצֵלָה יוֹתֵר מִהַפִּילוֹסוֹף. וְהַמֵּלֶאךֶ יוֹתֵר מִהַכְּזִיָּאִים וְהַחֲכָמִים. וְכַפִּי גְדוּלַּת
 הַמֵּלֶאךֶ כֵּךְ יוֹסִיף לְהַגְדִּיל צוֹרָאוֹ. וְכֵל הַהִתְקַרְצוֹת אֵלָיו הוּא צִמָּה
 שְׁמוּסִיפִיָּה שֶׁזָּחַ וּב"ו וְאֶחָד כֵּךְ הָאֲדִיר וְכִתְּבָהּ עֵתָהּ שֶׁמֶצ נָא דַעֲתִי וְתִרְאֶה
 אֵין גְּזָהּ מִמַּחֲשָׁבוֹתֵי מַמַּחֲשָׁבוֹתֶיךָ שֶׁכֵּל זֶה אֵינֶנּוּ שׁוֹה לִי בַּעֲרֵךְ גְּדוּלָתוֹ יִתְצַרֵּךְ
 שֶׁכֵּל יָמִי לֹא יוֹכֵלִי לְהִאֲמִין שֶׁאֵין עוֹלָם אֶחָד. זֹלַת זֶה מִמְּרֹכֵי מְגֻרָתוֹ
 עַד הַגִּלְגָּל הַשְּׁמִינִי אִם הַתְּשִׁיעִי אִם הַעֲשִׁירִי וְשֶׁהָאֵל ית' הוּא הַמְּכִינֵה אוֹתוֹ כִּי עָלָיו
 שֶׁלֹּא יֵאָדָּה לְכֹחַ הַצְנִתִּי צֶעַל תְּכִלִּית לְלִמְאֵס עֲלָמוֹ וּלְנוֹחַ עַל דְּרָרִים קְלוֹזִים
 שֶׁהֵם נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים צַעֲיִנֵינוּ לִפְנֵי הֵם שְׁפִלִים כִּי אֵין עֲרוֹךְ לוֹ בְּרוּךְ
 הוּא. וְכַשֵּׁיִיתִי קוֹרֵא צִסְפְּרֵי הַמְּקוֹצִלִים וְהֵייתִי רוֹאֶה הָאֲרֻצֵּה עוֹלָמוֹת
 (אֲצִי"ע) וְהַסְפִּירוֹת שֶׁזֶה מִתְנַשֵּׂא ה' יִתְצַרֵּךְ יוֹתֵר רֹכְבִים רַעֲיוֹנֵי עַל
 כִּתְפֵי הַפִּילוֹסוֹפִים יַעֲלוּ אֶחָד בְּנִשְׂרִים וּבְגַזְהִים מֵאֵד צִרְאוֹתֵי שְׁמָאֵד נַעֲלֶה
 אֲלֵדִים וְתַעֲלוֹזָנָה כְּלִיוֹתֵי וְהֵייתִי טוֹפֵף וְעוֹפֵף מִהַשְׁמָחָה עַל שֶׁהִכְרַתִּי תוֹסֶפֶת
 גְּדוּלַּת צוֹרָאִי יִתְצַרֵּךְ שְׁמוֹ וְהוֹסִיף לִי שְׂמֵחָה וְאוֹרָה קוֹל כְּשׁוֹרֶה שֶׁשְּׂמַעֲתִי
 שֶׁהִתְחִילוּ צִמְמִינוּ לַחֲשׂוֹץ מִמַּחֲשָׁבוֹתֵי הַמְּקוֹרִים שֶׁכֵּל הָעוֹלָם הוּא כַּעֲשִׂית הַנִּקְרָאֵת
 לְנִטְרָנָא וְהֵנָּה הַדּוֹלֵק צוֹ הֵיא גּוֹף הַשְּׁמַשִּׁי הַזֶּה הַעוֹמֵד בְּאֲמִלְעָה וְאוֹרֵי
 מִתְּפַשֵּׁעַ עַד גִּלְגָּל שְׁצִתִּי שֶׁהוּא הַהִיקָף הָאֲחֵרוֹן שֶׁל זֶה הָעוֹלָם וְכֵל שָׂר כְּכַזִּי
 לְכַת יִשְׁנִים עִם חֲדָשִׁים עִם הַרְבֵּה שֶׁאֵינֶם נִרְאִים הֵם צְתוֹךְ הַעֲשִׂית הַזֹּאת
 וְהַכִּנִּים מֵאוֹרֵי: וְאוֹלָם הַכּוֹכָבִים שֶׁבְּגִלְגָּל הַשְּׁמִינִי יִחַשְׁצוּ שֶׁהֵם נִרְחָקִים
 מִהִיקָף שְׁצִתִּי שְׁעוֹר גְּדוֹל וְרַב יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁחֲשָׂצוּ קוֹפִירֵי יָקוֹם וּלְכֵן יִרְאוּ כֵּל
 כֵּךְ קִטְנִים הֵם שֶׁכֵּל אֶחָד מֵהֵם הוּא כִּזֶּה הָעוֹלָם אִם יוֹתֵר ר"ל כִּהִיקָף גִּלְגָּל
 שְׁצִתִּי וְהָאוֹר שֶׁנִּרְאֶה זֶה הוּא מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁכֵּל א' וְאֶחָד מֵאוֹתָם עֲשִׂוִּית
 אִם עוֹלָמוֹת וְאִם יוֹדֵעַ עַל אֵיזֶה אֹפֶן יֵהִי אִם לֵהֵם אֶרֶץ וְיִשׁוּב וְצִרְיוֹת דּוּמוֹת
 לְנוֹ אִם עַל אֹפֶן מִתְחַלֵּף בְּרוּךְ הַצּוֹרֵא שֶׁהוּא לְדוֹ יָדַעַם. ' וּמִכָּאן תִּלְמוּד
 לְהַקְשִׁיב אֲזַנְךָ לְדְרָרִים שֶׁצִּתְלָמוֹד וְלֹא יֵהִי זָרִים צַעֲיִנִךְ מִה שֶׁדְּרָשׁוּ עַל פֶּסוּק
 לְהַנְחִיל אֹהֲבֵי יֵשׁ עוֹלָמוֹת וְדוּמִיָּהּ מִהַגְּזָמוֹת יִשְׁתַּבַּח הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה הַנִּכְבָּד
 הַמְּרוֹמֵם עַל כָּל רֵכֶה וְתִהְיֶה צִלִּי קֵץ וְתִכְלֶה. ' וְאִם צְגוּפִים כֵּל כֵּךְ נַעֲלֶה

בספר חיי יאודה להי"א הכ"ל שחזר צו וממילא שניחם גם ממה שכתב נגד ח"ה כי צא זה וציעל את זה וחזר להאמין גם בחכמת הקבלה כי עלוזה עיסה שהנחתום מעיד עליה והיה כשגגה שינאה מלפני השליט וה' האיר עיניו צדקותו והחזירו צתשזזה שלימה מהעון הזה . כי יראת ה' היתה לוֹנְרוֹ . ומלצד כל זה נמלאו פסקיו ותשזזות מפזזרות אחת הנה ואחת הנה צפחד ילחק אחת מהן צערך חרה שלא לשחוק עש"צ ויש צידי פסק כ"י ממנו ע"ע הסכמה שחדשו צויניליאה ומתום קודם כמוה"ר שמהה לולאטו עם שאר רצני העיר והיה ג"כ פייען ימשורר . ופיוט יום זה יהי משקל כל מעאתי הוא מהרצ ז"ל ומתום שמו הטוב צראשי המרוזות :

יח' : כמוה"ר יוסף צה"ר מררכי הכהן א' מתלמידיו צה"מ צית יעקב אשר צע"הק ירושלים ת"ו חצר ס' דברי יוסף דרושים וכדפס .

יב' : כמוה"ר ילחק צרכיה מפאנו חתנו ותלמידו של הר"מע זל"ל מ"ן צק"ק לוגו הרצ פ"י הציא תשזזה ממנו צערך אלל אסור צכל מייני שמהה וצערך עומאת אהל . ותלמידו הוא הרצ צאר עשק עיין צסי' פ' ופ"ה מה שכתב משמו החילוק שיש צין משנת שמעון הלדיק פרק א' דאזות למשנת רש"צג דפ"חח . הרצ ז"ל היה מקוצל וחסיד ופייען עיין צסידור של צרכה כמנהג איטלייא שנדפס צפירארה ס' תנ"ג ותמלא איה פיוטים ממנו . ומיצר עוד ס' חנוך לנער דרושים ומידושים והוא כ"י צידי הכותב מרדכי שמואל גירונדי מפדוצא :

ב' : הגאון הרופא המופלא כמוה"ר ילחק חיים כהן מהחזנים ריש מתיצתא וא"צד דק"ק פאדוצה יע"א אור תורתו זורחת צס' פחד ילחק ערך אונסנותן ד' דצרים וצפסקי ראשית . עטור . תוספת צכורי קליר לתלמידיו הרצ פ"י . ויש צידי פסק מהרצ זל"ל כ"י על אודות הכהנים שמאריכים צנגונס האותיות שצסוף תיזות וישמרך . אליך , ויחונך , צאופן שישיצו התיצה מלרע, והוכיח צמישור שצריך לצעל מנהגס , ותשזזה זו היא חתומה צכ"ז אלול הת"סו . והיא נעלמה מהרצ גצעת פנחס כ"י יען הוא צסנת הת"עג עשה פסק ארוך להוכיח צהפך דאין לצעל מנהגס . וגס ק"חכ חגר מתניו להשיג לכל מי שחלקו עליו . אך תשזזה זו של מה"רר יח"כס זל"ל לא הוצכרה צתשזזותו הגס דקדמה לפסקו . ואין להתפלא יען לא נדפסה ואכ"מל : הרצ הנ"ל חיצר ס' פחד ילחק מגיד מראשית אחרית התלאות אשר עצרו לק"ק פאדוצה ציום עשירי לחדש אלול

עא"כ יתעלה שמו על היצירות השכליות הספירות שרי מעלה סממנות
 הימנו דרך עלול ועילה. וכל איש כפי כמו וידיעתו ראוי לקדם צוראו ^צעולה
 (היינו להראות במכתב כח גדולתו ויצירותיו) ואם אדום ^טעלום צחקרו על
 תולדות וחלקי הצ"ח וגאלינוס על תולדות איצרי האדם ורצו להודיע גדול
 האומן מהפעולה איך אהנו עם סגולה לא כודיע צעמים נורא עלילה
 צתנועת העגלה הגדולה? עד באן לשון הרצ ה"ש ^רלעניינו אשר זהם
 מפרסם אמונתו באמיתות חכמת הקבלה האלקית ואיך מומה יגיע האדם
 להצין מפלאות תמים דעים יתצרך ויתעלה שמו ולהללו ולשצחו על שלימות
 פעולותיו צעמים וצורך. וכמה שגו צרואה פקו פלילה הצוערים צעם
 הפוערים פיהם נגד אמיתות החכמה הקדושה הזאת עם מראות עיניהם
 מהשכל לצותם כי העד העיד צנו הא"ש ה"ש אשר הוא צקי צכל
 חכמת המחקר לארכה ולרחצה צמאמו הנכצד, כי אחרי שהאיר ה' עינו
 צספרי המקוצלים ורואה הארצע עולמות והספירות צזהם מתנשא ה'
 יתצרך היה מעופף מהשמחה על שהכיר יותר גדולת צוראו. נאים
 הדצרים למי שאמרן דין גצרא דמעמרן ליה גליין. תהא מנוחתו כצוד
 אלל הדדיקים אשר הוויאו כל ימיהם לעסוק צתורה לשמה ולהאיר עיני
 הדור צחיצורים יקרים גם צספר אללם דף מ"א ע"א כתצ ומה לנו לצנות
 האמונות על דעות המשתנות צכל פנות ועונות, טוצ ללכת אל צית אלדיה
 אחרי עיקצות חכמי המקוצלים האלהיים הנימולים שהם יאמרו שצעלה צמחשצה
 לפני אין סוף צ"ה להגלות ולשפיע מטוצו לצרוא צריאות האירו צרקיו תצל ונתפשטו
 תכף תר"ך ניצולות שלו ממחשצתו כמנין בת"ר והוא קוצו של יו"ד של הויה
 ועדין היה מכוסה עד שהתמיד האיליות וננלה כצוד ה' וכ"ו וכ"ו עיין שם צאורך
 דצרים נפלאים צענין זה צאופן שהרצ יש"ר יהיה משלנו להאמין באמיתות חכמ'
 הקבלה: וצס' אללם דף ס"צ עמוד צ' כתצ. וצתשובתי למח"ר דרר החזקתי
 דעת המקוצלים וסתרתיו הראיות שנגדס הגס שציומי נעורי הייתי אדוק דצעת
 רמ"צס ז"ל שלא יכולתי להצין אם הנשמה היא צורה עצמית איך תהיה נפרדת וילדות
 היה צי והייתי אומר שעימי הארץ אין להם חלק נעה"צ שלא נתעצמו צמושכלות.
 והאנשים הרעים הקנאים הוויאו עלי שמועות מפני זה להנקה ממני כאילו אני כופר
 צהשארות הנפש ומי שלצו נוקפו היה אומר כן. וחלילה לי, זה לא עלה צמחשצתי
 לעולם שת"ל החכמות צמשפחתי ירושה מאצותי שכמה מהם היו מלמדים צישוצות
 פילוסופיות ולא נשמע עליהם שום דבר, ומוויא דצה או הוא כסיל ונעדר
 מחכמה או אם הוא מצין מרמה הצריות שצלצ ולצ ידצר וצקרצו

ש' ראתה ותחל-הארץ ועוד חיצר ספר ע"ת קץ וגם זה נדפס צאמשטרס.
 וצו הדאה עושר כצוד חכמותו צנגלה וצנסתר צג"פת וצמדדשים
 וצטצעיות אלדיות וצכליות וצדרכי ההללה והסיר . ועוד חיצר
 ספר פי ספרים , סירים וצמירות צמשקל הסיר שר ציום ססימו רצני
 פאדוצה ללמוד מסכת חולין . ועוד חיצר ס' עקצ רצ על דצרת
 שצועת אלדים שנותנים פורעי המס לראשי הק"ק צפאדוצה . וסגיהס
 נדפסו צויניאלה ומוה"רר יוסף נילה ז"ל מפליג צשצחו צסוף הספר
 וקוראו רצ גדול מופלא וכולל הכל החכמות . ושמעו הולך צכל
 המדינות . והרצ הכ"ל נקרא יחכס, והוא מהצאים על החתום צשמש
 גדקה ח"ח סי ד' להחזיק מנהג הנחת תפילין צח"ה צמקומות שנוהגים
 כן . וצקונטרס פני הכרוצים יש תשוצה והסכמה ממנו והיא חתומה
 צשנת התע"ט . והרצ מורפורגו קורא אותו גאון יעקצ תפארת
 ישראל רופא חומן ריש מתיצתא וא"צד דק"ק פאדוצה . ומוה"רר
 ילחק פאליפיקו צקינה אפר קינן עליו משצחו מאד מאד כאחד מגדולי
 הראשונים וכתצ שנפטר ש' הת"פג זי"עא :

כא' : כמוה"רר יהושע פירמי יש צידי פסק כתיצת יד ממנו להוכיח שהכהנים
 הצאים מחוץ לצה"כ אחר שהתחיל ש"ץ רלה יכולים לישא כפיהס
 וגם נדפסה צס"ות הר"מז סי' ז"ך . וצס"ות עפר יעקצ כ"י יש
 פסק מהרצ ז"ל על פסול שנאלא צס"ת אחר קריאת ו' פסוקים של
 השציעי שאין ס"ת אחר והעיד שכן היו ניהגים הר"מע וכמוה"רר אר"ן
 פואה מריגייו וצתשוצה הכ"ל חתומים עמו כמוה"רר מנחם שלחני
 וכמוה"רר חזקיה מנוח פרוצינאללי ז"ל . וזה הפך ממ"ש הר"מז
 צתשוצה סי' ל"ו דאוסר . וצאמת הוא פלא דהר"מע וה"רר אר"ן
 אשר להס יד וסס צח"ה סצהא לא עצרי כהר"מז המקוצל האלדי שצנה
 יסודותיו על דצרי הזהר . והרצ פירמי קרא לה"רן עראצוט מורי
 ורצו והיו תשוצותיו צידו כי הזכירס שס .

כבי : כמוה"רר יוסף חזקיה צכמה"רר ילחק ידידיה צורגו רופא מוצהק צזמן
 הרצ פ"י וצערך דגיס נמנה הרצ שס לראש רצני פירארה וזה היה
 צס' הת"עצ . ויש הסכמה ממנו צס' ראשית צכודי קליר צשנת תס"ה,
 וצערך גילוח צס"מ דף כ"ע נמנה לראש רצני העיר עם כמוה"רר

ישים ארצו והמקום לא ירמק שעתיד ליתן את הדין לפניו. ואתה יודע
 חיי שאני ירא ה' אחד ורועד מבזרותיו ומדקדק צמלות ושאין לי בעולמי כי
 אם הלמוד שמעורי גדלני חשק האמת לדעתה למען אלמד ליראה ולעבוד
 את ה' צתמים שאלמלא זה מה לנו לסבול צרות הגלות ונהיה למרפה צבויים
 ולא נאמר חדאי נפשאי צעה"ז חבול ושתה כי מחר נמות וכ"ו. והאמת היא
 מה שאמרתי שדורנו אין תוכו כדורו ואינם רואים כי אם חנפים ומזייפים ואני
 לא אחוש לללים שה' צומק לצות וכליות הטיצה ה' לעוצים ולזשקים כלצות וכ"ו
 והאריך עוד וכתב וזו האזהרה מועלת על האצות הגורמים לצנים לחטוא
 ששולחים לפדו"צה להתפלסף ערם יגה עליהם אור התורה והיה להם להטעיע
 קודם צנפסם היטב מטעב האמונה שלא יסורו ממנה והאריך עוד וסיים
 מאמרו הנכבד מה עוז כי תצקש הרפואה מספרי הרופאים והאמונה ממקור
 ישראל ולא מילדי זרים ונכרים צחכיות החינוכיות לכן תמים תהיה עם ה'
 אלדיך שכל עוד שתוסיף לקרוא צספרי הפילוסופים תחסר מידיעתך ותתעצב
 אל לצך ותדאג צאחריתך עד שתקץ צחיך וראה והתצונק צספר תהלים
 שחיצר דוד הע"ה מלך חסיד שאין צו אלא דצרי שיר וזמירות נא חכמה
 מדינית ולא מחקרית ואלהית ע"כ צהיותו כולו שצחות לאל יתצרך צתורתו
 יהגו יומם ולילה כל האומות שצעולם והוא צפי צפורים וצתולות זקנים
 ונערים וסגנים מזמרים צו צמקהלות. ואילו ספר איוב המיוחס למשה רבינו ואין
 צכל הכתוצים ספר מלא חכמות כמוהו אינם קוראים כי אם ציום תשעה
 צאצ (כפי מנהג קהלות קדושות ספרדיים) שהמוסב הוא אלל הרצ
 שהדורש את ה' ודצרו האלהיים מעל ספרי הפילוסופים כדורש את החיים
 צצית הקצרות ולהפך המפרש דצרי התורה והכתוצים על דעות הפילוסופים
 הוא מוצק המתים צין החיים ולכן אל תטוש תורת אמוך וטוב שתהיה
 כסומא הנשען על הפקח הצריא שינהגך לשלום וישר לפניך דרכך צלי
 מכשול משתתור אחרי עיניך ותשען על שכלך ותגוף צאצן רגלך ותפול
 צפחת שאורח חיים אם תפלס צלי בר מלוא ותורה נעו מעגלותיה לא תדע
 דרכו לכן קבל האמת ותדרוש אותה מעל ספר התורה אז תלך צדרכ ישרה
 ואת ה' אלהיך תירא:

בח': כמוה"ר יוסף דר יששכר איש פראג תלמיד באוניה מוה"ר מרדכי
 יפה ז"ל ומוה"ר ליזא דר צלאל זל"ל נודע צשערים שמו על ידי
 ספרו יוסף דעת הגהות נכדות ופירושים על ר"ש ע"ה הנדפס

שמואל צרוך צנו להורות שהרגל מצטל לאצל לזרת שלשים אפילו על
או"א וצלצד שתצא לו הגערה אחר הרגל כמנהג פירארה והיה מ"ן
צצה"כ אשכנזים וזה היה צשנת ת"עה .

בג' : כמה"רר יעקב אלישע מהאדומים . גצר חכם צעוז התורה ומלמד
תינוקות צאמונה כמה שנים . ענו ושפל צרך . משורר ודרשן
ומ"ן צצ"הכ איטליאני צעיד מולדתו פירארה וא"ח הלך לפיסארו
להרצין תורה . וסצל לכות רצות צמיתת צניו וצתו וסצל
יסרי' ה' צאהצה . וצהיות קרוצ לפטירתו אחר לעומדים עליו
שיחזיקוהו צד"ת כי הוא מוכן לעלות אל הר הה"ר וינאה נשמתו
צן ע"ה שנים צכ"ג תמוז התק"פ . והספידוהו פה פירארה .
זל"הה .

בד' : כמוה"רר ישראל פואה צתשוצת צאר עשק סי' ד' נקרא גדול הדור
והסכים עמו צפסקו .

כה' : כמוה"רר יוסף פירמי מאנקונה צזמן הרצ עפר יעקב ויש שם תשוצה
מיוחדת אליו מהרצ סגרי והיא צסי' ט"ו וצמוה"רר מהללאל הללויה
מליויעטא נוצא היה לו מחלוקת עמו על ענין ס"ת שצקו צצק
יקלפים אחר כל תפירה ותפירה והליעו הדצרים לפני רצני פירארה :
והח"ר עמנואל פראנסיסי נשא ונתן עמו ע"פי הדין ושלח לו פסק דין
עם שיר הנדפס צקול עוגצ דף ח' ע"א :

כו' : כמוה"רר יוסף יעצן צן מוה"רר חיים יעצן הוא הקדוש מגלות ספרד
חצר מאמר האחדות יסוד האמונה אור החיים פי' פרקי אצות . פי'
תהלים ונדפסו כולם . ומה"ררי חיים כתצ עליו וכצצאיתי למנטוצה
מנלאתי שם חכם אחד ספררי לדיק צכל דרכיו וחסיד צכל מעשיו
נאה דורש ונאה מקיים ומספריו ניכר גודל חכמתו וקדושתו ויראתו
הטהורה וקנאתו לצדוד ה' ותורתו . יש"י עמ"הן :

כז' : כמוה"רר יצחק גוישון תלמיד מוה"רס אלשיך א' מרצני ויניליאה מגיה
ספרים הנדפסים שם , יש לו תשוצות צס"ות נחלת יעקב אלפרון וצס"ות
מהרי"טן וצס"ות הר"אש דפוס שני צויניליאה . וחיצר ס' שלום
אסתר ונדפס . וס' מצקש ה' פי' עה"ת כמ"ש הוא עלמו צהקדמת

צפראג שרנת פ"ה פר"אג (סס"ט) וכתב צהקדמותו שחזר פירוש על ס' צמינת עולם להצדרשי וס' עו"לי עין על עין יעקב המעידים על רוח צינתו צת"ך גפ"ת ומדרסים :

כט': כמוה"ר יוסף אירגאס זל"ה מלמד חצוריו שו"ת דצרי יוסף . שומר אמונים ומצוא פתחים . חזר עוד ס' תוכחת מגולה והלד נחש נגד הכופר הגדול נחמיה חייל חיון ונדפס צאמטרס . וחתומים צאורתי אגרותיו שכתב לרצני דורו כמוה"ר אברהם סגרי כמה"ר גור אריה פינצי זל"ה אשר צהס נשא ונתן צחכמה נפלאה על אדני הקבלה האלדית האמיתית וצעיר ליורנו כדפסו זה שנים עוד חצור נחמד שמו מנחת יוסף עם פרי מגדים להר"צ ז"ל כולל מוסרים . תוכחות . אזהרות מלוקטות מספרי הראשונים ז"ל וכללים ללמוד חכמת האמת והוליוא לאור ח' מקרוציו כמוה"ר יצחק אירגאס שליחא דרחמנא מע"הק טצריא תוצ"צא והוסיף צו הגהות וצסופו הדפים ס' ויעתר יצחק על תנ"ך גפ"ת ומדרשי' ממנו ונמצאו צכל הספרים הנ"ל הקדמות אמיתיות ומרגליות יקרות .

ל': כמוה"ר יונה לנד סופר מפראג, הרצ המחצר שו"ת מעיל זקה על ד' עורים . היה מעיין גדול וסופר מהיר וצקי גם צלימודיות וצבעיות כאשר יראה המעיין צהקדמת ספרו וצתשוצותיו הנכצדות וציצחוקו רצני דורו צהסכמותיהם על חסידותו ועצזותנותו וסקדנותו צתורה :

לא': כמוה"ר יאודה צן יעקב חזן דוצר לזקות ומגיד מישרים מצית מדרשו של הרצ המופלא כמוה"ר מאיר לצית מאיר, כדפסו שיריו צסוף הלכות צדיקת הריאה לצצח הרצ רצו הנ"ל וצהס הראה צקיאותו צחכמת השיר :

לב': כמוה"ר יעקב דיינה, מה"רס פאדוצה הריץ לו תשוצה צסיומן ל"ח :

לג': כמוה"ר יוממן, אלוף התורה ואהוב יקר למה"רס פאדוצה כדכתב צתשוצה סי' כ"ט וסימן פ"ו :

לד': כמוה"ר יחיאל, אהובו ושאריו מה"רס פאדוצה הריץ לו פסק צסיומן ס' צוהזכירו לצצח :

לדיקום לזכרה

ס' קול צוכים פי' איכה והוא הראשון שצקדושה השתחוה בצורה שעשו
רצני ויניליאה נגד הצאים להשיג גבול העוהם צעלי המנויות כמ"ס צס"ות
מה"רס ריקנאטי האחרון כ"י

ב"ט: כמוה"ר יצחק זכ"ר אשר פאליפיקו ח"ד צק"ק ויניליאה ממנו של
הר"ר קורניאלדי צעל צית דוד יש תשובה ממנו על ענין היזק ראייה
צשמש נדקה מה"מ סי' יו'. ועוד לו דק"מ מ"ו תשובה שנית ומתום
הת"פ: וראיתי קוצץ תשובותיו כ"י הנקראים משפט שלום. ח' מהן.
תשובה שלימה על גרעין פורמ"ינתון שנמצאה צתצטיל תוך הפסח
שנוטלין אותו ומשליכין אותו המורה ולא יאסור לא הצצטיל ולא הכלים
ונחלק על הוראת צעל הלק"ט ח"א סי' קי"צ ע"ס ומתם צסס הישינה
הככלית של ויניליאה: עוד לו תשובה ארוכה על רצ שצוה לפני מותו
שלא יספידוהו, להוכיח שאין שומעין לו. והרצה צראיות להוכיח
שתועלת ההספד הוא להשיצ צתשובה הרשעים ושאין צידו ללוות ההיזק
הרומני של אחרים, ולא עוד אלא שעל ידי שמספידין עליו ומתעוררי
הרשעים לשו צתשובה הוא זוכה ומזכה גם לאחר מותו. ותשובה
צו היא צהפך מ"ס הרצ דרך המלך דק"ה ע"ג והרצ חיים שאל ח"א
סי' ל"ד. וצריא לי שהרצלים הנ"ל לא ראו התשובה הזאת שאם לא
כן היה להם להשיצ על כל העעמים שהוצאו שמה והם לא העלוס על
שפתותיהם כלל ועיין עוד להרצ זרע אמת י"ד. עוד ראיתי צס"ות
מהר"ף הנ"ל תשובה ארוכה להוכיח דרצ שזלזל צנדוי רצני העיר וצא
להדפיס ספר אחד שחצר שאין להתיר לו שידיפסנו עד שישוב מחטאו
ורצני העיר יתירו לו כדוייו: ויש לו ויכוח ארוך עם הרצ הגדול
מוה"ר נתנאל הלוי כשהיה מ"ף צפאדוזה על ס"ת שנמצאת ה' של
אלדים שרגלה נוגעת ואינה נוגעת אל גגה כי הר"ף הנ"ל התיר צה
הקילוף ולקרוא צס"ת שהוא והר"נה הורה שצריך לגנוז אותה יריעה
ועשה השגות לפסק הר"ף והוא חצר והשיצ לו על כל קוצ וקוצ והסכימו
עמו כמוה"ר חיים וולעירה והרצ הקדוש מוה"ר יעקב חזק זל"ה
מפאדוזה. ויש צידי כתיבת יד ההשגות שעשה לפסק מוה"רי"ע ע"ע
וי"ו קטיעא שנחלקו צה רצני רוויגו ויניליאה: וראיתי כ"י מהרצ
אגרת תשובת המינים שהעתיק מלשון לעז לל"ה וכתב צהקדמה שמאל
אותה צעיר פיראנו ולא ידע מי חצרו. והרצ הנ"ל היה דרסן

לה': כמוה"ר יעקב חזק הוא הקדוש המפורר צפה הרצ הגדול מופת דורנו
 מוה"ר חיד"א זל"ל צספרו דצ"ט ל"פי ערך צרכה וז"ל ואני שמעתי
 מהרצ עיר וקדים סצא קדישא כמוה"רי חזק זל"ל אצ"ד ור"מ דק"ק
 פאדוצה דכשצא אליו אדם לצרכו היה אומר תחלה יתצרך שמו של הק"צ
 ואח"כ היה מצרך לאיש ההוא וכ"ו: הוא היה תלמיד למוה"ר
 מרדכי צאסן מוירונה. ואח"כ צא לפדוצה ושתה מצאח מים חיים
 של התנא האלדי רצינו משה חיים לוצאטו זל"ל. ואחרי נסיעת
 מוה"ר ישעיהו צסאן ומוה"ר ישעיהו רומחנין ומוה"ר מנחם מודנא
 נתקבל לאצ"ד ולראש צכל הק"ק. והעמיד תלמידים הרצה תורה חסידים
 וישרים וצתובס החכם הכולל ענו כהלל כמוה"ר שצתי אהרן חיים מדיני
 זל"ל וכמוה"ר עזריאל אלטעיני וכמוה"ר יהודה עוורוס והגציר המשכיל
 כש"ת כמוה"ר מאיר עריאסטי זל"ל. וזה האחרון סיפר לי שמוה"ר
 חיד"א זלה"ה אמר לו פה אל פה כי מה"רי חזק הוא קדוש כמלאך ה'
 לצאות. וצאגרת אחת שכתב לו הרצ הנ"ל צתוך שלימותו חילה פניו
 שיפגעו נא צהרצ חזק שיתן לו את צרכתו המעולה ע"כ שמעתי.
 ומוה"ר ריח הנ"ל היה לו ויכוח גדול עם רצני ויניליאה ע"ע ויו דשלוס
 קטיעא. וע"ע הערכה על הסומרים האזרחים העושים משא ומתן
 צויניליאה וכתב על זה הרצה פסקים והשגות נגד הרצני העומדים נגרו
 כאשר תראה צס"ות משפט שלוס להרצ פאליפיקו ועוד לו תשובות אחרות
 כתיצת יד צאולרות תלמידיו וכתב הגהות רצות על ד' טורים וס' מגיני
 ארץ ואשלי רצרי אפי רצרי וש"ך מה"מ שאיתים ציד גדולי תלמידיו.
 גם חצר ס' כללים על הש"ס ופוסקים. והרצ שושנים לדוד על
 הש"ס מנימוקיו על הש"ס צמסכת שצת ומקומות אחרים. ויש לו
 תשובה צס"ות קרית שמע על ניגון המוזיקא ורצני שלוניקי וקורפרו
 קוראים אותו צסס הרצ הכולל מופלא שצסנהדרין. אי חסיד אי ענו.
 הוא למד תורה צדוחק ומפור ממנו לעניים גם צין האומות צאופן שהים
 מכוצד מכל אדם. וראיתי קונטרס מדרושו כ"י. וזה לפני
 פעירתו שלא יכניסוהו צארון אלא יוליכוהו תלמידיו לצית מנוחתו צתוך
 סדין פשתן וכן עשו ותיקן כמה תקנות טוצות צעיר פאדוצה. והיה
 לו אהצה עזה אהצת התורה עם כמוה"ר אצרהס שמו זלה"ה הרצ
 קחצצר זרע אצרהס עה"ת והיו מרילין זה לזה שו"ת והר"אש היה

ומשורר והגיה מחזור אשכנזים ע"פ הדרת קדש ושם נדפס שיר זהב שלו.
ועלה השמים צליל מש"ק י'ג ניסן שנת ה'ת"קו:

ל': מוה"ר יששכר צער מ"ן צאלוניא צעיר זולן חיבר שו"ת וציאור נחמד
על התוספתא ונקרא ים יששכר וצספר יש קונטרסים מלודת יששכר
מורה מקום על הדינים הנלקטים מחזורו ונדפס על מסכת צילה ט'
התק"כט.

לא': החכם הכולל האלדי דון יוסף ז' יחיא זן הגאון הכולל האלדי דון דוד
ז' יחיא הדיין הספרדי ז"ל מלישזונא עיר ואם צמלכות פורטוגאל חיבר
ספר תורה אור ועניינו לדבר על האור האחרון של הנפש ועל ג"ע
וגהינם וע"ה ודברים אחרים יקרים ונדפס בצולוניא ט' רנ"ח וצסוף
הספר כתב שזנה להשלימו ערצ חג הסוכות פה אימולה שנת יפ"רח.
ובהקדמת הספר כתב זה מאורעיו ותלאות אצותיו צעת גרושי ספרד
והשמדות ויש ללמוד מוסר נאה שהלדיקים פונים לעולם אל השורש
הטוב ומציעים אל דקת אצותם כדי להתדמות אליהם ולירא ציותר שלא
לחלל כבודם צמעשים רעים, קחנו משה וחוקק אותם על לבך. וכתב
עוד בהקדמה שחיבר עוד צ' ספרים אחרים נר מלכה דרך חיים ולא
ראיתים עד הנה. והרב סדר הדורות דף ק"עז ע"צ כתב משם
פרח שושן הר"י ז' יחיא צפסקיו פ' המפקיד והרב שה"ג ח"צ דף ל"ח
ע"צ כתב וצפרה שושן ראיתי שהציא שם דברי מוה"ר תם ז' יחיא
וצתוך דבריו הזכיר דברי הר"י ז' יחיא צפסקיו ע"ש ולא ידעתי אם
הוא הרב הנ"ל או א' מזקניו שהזכיר בהקדמתו: וחיבר עוד פירוש
על חמש מגילות וכתוצים ונדפס בצולוניא ובהקדמתו סיפר תלאתיו
וגרושיו.

לב': הריט"צ ז"ל צמדרט שמואל צמסנת הוי מתפלל צסלמה של מלכות
מזואר דהריט"צ היה לו יד ושם צחכמת האמת.

לג': מוה"ר יהודה כהן מתושבי ליסא חיבר מראה כהן שיטה על זצחים
ועוד לו צכ"י מנחת כהן על מנחות ומתנות כהונה על מס' צכורות:

לד': הגאון המקובל מוה"ר ישראל חזקיהו צסאן ח"צ ד' צק"ק פאדובה צצ"ה
חיטליאני צזמן הרב דבר שמואל יש תשובה מיוחדת חליו צסיומן ר"ל ואז

שולח לו מתנות ושמן עוז ערב חלף פסקיו וחידושי . ועלה אל
האלדים זקן ושבע ימים צן שלש ותשעים שנה צי"ק י"ו לחדש אב שנת
התק"מב לצירה . והחסיד מוה"רש"ח תלמידו חקק על מצבתו אלה

החרוזות .

מל"ק

פרצ החכם השלם יקר ונעלה סיני ועוקה הרים מוריניו והצינו ר"מ ור"מ כמוה"ר

יעקב הפאל חזקיה חזק זל"ל .

כד דמך טובינא דחכימי

מרגניתא דלית בה טימי

קול ה"מר קרא

איך יעקב חזק פאר ראשינו

נלקח באין שלטון ביום המות

צה"ק יסוד עולם גאון דורינו

בין שוכני עפר בגיא צלמות

שפכו דמעות בא כשטף מים

כי יעצה ותושיה מנו נגרעת

נכנס לגן רדס רחב ידים

בין כל עדנות שם מצב נרגעת

לו : כמוה"ר יום עוז הלוי העליר צעל תוספות י"ט . מעדני מלך .

חיזר עוד ספר לורת הצית על צנין צית המקדש ונדפס . וחזר עוד

ספר מעדני מלך ולחם חמודות זיאר על הר"אש ונדפס שני חלקים .

ורצני אשכנז מזכירים אותו לשבח . ויש לו תשובות רבות צס"ות גאוני

צתרא וצספרי רצני דורו : וצאורר הספרים של הגאון מוה"ר דוד

אופנהיים זל"ל הזה חתום צאורר הרצ"ה ת"ע על פירוש הר"א צע על

היה צורונה . והיה חסיד ומקובל אלדי כמ"ס צהקדמת ס' תורת
שלמים הרצ נכדו . ותיקן חצרת משמרת החדש וסדר ערצ ראש חדש
שמתפללין צפאדוזה וסס היתה מנוחתו כצוד וצקצר ע"פי ליווי צמונליסי
כאשר שמעתי מפי מגידי אמת .

לד' : כמוה"ר ישעיהו צסאן צן הרצ הכולל הכ"ל למד תורה צצחרותו עם
מה"רי צריאל והר"מ צמנטוזה ולמד גם כן תלמוד עם כמוה"ר מרדכי
צסאן רצ מ"ן צק"ק וירונה וא"ח היה מ"ן צפאדוזה צצ"ה איעלייאני
צזמן הגאון מוה"ר יח"כ זלוק"ל וכשהיה צורה לדק צפאדוזה הסכים
צהדפסת ספר הון עשיר על הס"ס ונזכר שס צר"מ כמוה"ר רי"ח צנוטריקון
שמו וסס אציו זל"ל , ומסס ינא וצא לעיר ריגייו ונעשה חתנו של
המקובל האגדי מוה"ר צן זל"ל . ותורתו של ישע"הו צורחת צכל ספרי
דצני דורו פחד יצחק . דצרי יוסף . שמש לדקה . אורח לצדיק ונדומה
ונדפס ס' תורת שלמים היינו לחמי תורה מתשוצותיו עם איזה תשוצות
כמוה"ר ישראל צנימין צנו . ויש צידי כתיצת יד קונטרים משפט
לעשוקים אשר פעל ועשה על דצרי ריצות שעצרו צק"ק מנטוזה ע"ע
הערבה על פריעת המס על נכסי חון : והרצ הכ"ל היה רצו של הרצ
החסיד כמוה"ר משה חיים לוואטו זנו"קל והוא הקריצ לו למנחה ס'
לשון למודים : ואחרי פעירת מהר"צ זל"ה נכנס תחתיו לשרת צקדש על
התורה ועל העצודה ועל ג"ח והניח עוד חיזורים אחרים קוצן אחר של
תשוצות צסס אגלי דל . וספר אמרי יוסר : ועוד ראיתי ממנו
כ"י השבות ותשוצות שהשיצ על כל ספר און גלי"ון להוכיח כצונו
ושקרו . וספר כו"ר לזה"צ השבות על ספר הליכות אלי כללים .
ועוד הגהות ומידושים על איזה מסכתות מהתלמוד . ועוד דרושים
דציס צעשרים פנקסים , וכל החיזורים נמלאים צצית הגציר פואה
צריגייו : הוא היה מעריץ צר אווא שיש להס צהרות שחורות צושע
ועשה פסק דין להוכיח זה ועל פיו מעריפים עוד היום צק"ק ריגייו
יע"א וקידש את השס צין העמים צחיצור יפה שעשה להוכיח שאסור
לרמות את הגוי צכל אופן . ושיצחרו על זה חכמי העמים . והרצ
הגדול המשורר כמוה"ר ישעיהו רומאנין צעל מוסר מלכים ומלין יוסר
למד תורה מפיו כאשר ראיתי צקינה אשר קונן צפעירת הרצ זל"ה
והיה ג"כ משורר גדול כדכתצ תלמידו דצינו משה חיים לוואטו זנו"קל
ומזכירו לשבח צספרו לשון למודים .

התורה וחזונים אחרים רבים ונכבדים . ועתה צגנת התר"א נדפס
בחין ס' כוס ישועות אשר זו סיפר התי"ט כל תלאתיו שעצרו עליו
צסוף ימיו והלילו ה' צרוז חסדיו עיין דפח"ח :

לז' : כמה"ר יוסף צן החכם השלם החסיד המקובל הנאמן רצינו שס' עוצ
צן שס' עוצ זל"ל חצר ס' כצוד חלדים וכדפס וציאור יפה על חגרת רבי
פריפוט דורכטי וכדפס פעמים . והעתיק ויאמר הר"ר חסדאי זל"ה
על יסודי הדת כ"י : וציאור על ס' המדות לאריסטוטלי, ופי' על איכה
כתיבת יד צאנורות די רו"סי עיין דף קמ"ח :

לה' : כה"ר יאודה גור אריה פינזסוף קדמון חיצר ס' צן פורת כולל
פירוש על ד' פרקים הראשונים והל' יסודי התורה להרמ"צ
ככתוב צרשימת הספרים של המנוח הר"ר חיים צן הר"ר יוסף מיכל
דף ח' אות ל"ז :

לש' : כמה"ר יוסף ישראל צכמה"ר אצרהס מנתושצי פורלי צמדנות רומאניה
צמלכו' האפיפיור . חתום צאנורותי חיצור נכבד מה"ר צ"ל נקרא
ספר תולדות האדם כולל חקירות נשגבות ואלהיות על דצרת צני
האדם . וציאות הנשמה . ויצירת הגוף וכלי הלידה, ואיך היא
התחלת והשלמת יצירת הגוף והנפש וסדר ימי החיים האמתיים .
והנהגה הנאותה והצלתי נאותה עד צוא ימי החליפה . ומה יהיה
ההפסד . והגמול והעינש הנלחיי ומוכיח צראיות צרורות אמיתות
תחית המתים . הן כל אלה פעולת החכם הכולל הרצ המוצהק
יוסף ישראל הנ"ל . וצסוף הספר תראה ליון איזה ענינים פרטיים .
זאת ועוד ככלל צזה החצור ס' חיי עולם צדף ז"א ונזכר ג"כ צס'
המרדכי הלכות קטנות תפלין :

ט' : כמה"ר יעקב לצית לוי העתיק ס' חלקורן מלשון איטלקי ללשון עברי
ככתוב צאנור הספרים לר' חיים מיכל דף ה' אות ו' :

טא' : מה"ר יאודה צ"ר משה צ"ה דניאל מרדכי חיצר ס' השערים חקירות
על הנצואה, וצסופו סודות למה"ר יוסף ו' חיים נכתב שנת ש"כד
ע"י מו"ה שלמה צן שמעון שואב במלא כ"י צאנורות ספרי המנוח הנ"ל
דף ה' אות נ"ח .

לז': כמוה"ר ישראל צנימין צסאן צן הגאון הנ"ל חז"ד דק"ק ריגיו אור תורתו זורחת צס' תורת שלמים צסו"ת אשר צסופו . והיה לו יד וסס צחכמות לימודיות ונכצד הרצה אפילו צעיני אומות העולם . והניח אחד עשר ספרים מדרושיו . ושירים רצים . ועוד חיצר ס' פרורי לחס פירוש על ספר אגלי דל להרצ אציו זל"ל . וצספר קול עוגצ דק פ"ד ופ"ה האריך צסצח הרצנים צסאן אצ וצנו וכתצ שכל התלמידים אשר נשא לצס לחצר שירים צלה"ק ישימו עיניהם על השירים הנכצדים שחיצרו הרצנים הנ"ל ועלה לשמים צסות התק"ן צן תשעים שנה ויותר תנל"צה :

לז': כמוה"ר יוסף דוד צסאן א' מתלמידי כמוה"ר שלמה לאמפרונטי צן הרצ, פ"י ולא ינא מעולם מצה"מ כי אס חדש אחד וחצר שס ללמד תינוקות ומסס ממעלה למעלה וממדריגה למדריגה עד שנעשה מ"ץ עס כמוה"ר שצתי אלחנן פיסארו משנת התקס"צ ואילך תחת משרת הרצ החסיד כמוה"ר יאודה מי מלאוידה צהיותו חולה ומוטל על ערש דוי, והיה צקי מאד צדינים וצפוסקים ומורה הוראה צנחת וצמתן וצעיון רצ . ונכנס מ"ץ צצ"הב אשכנזים אחר פטירת כמוה"ר משה ילחק מי פיסארו . והיה דורש צסצתות עס כמוה"ר חננאל ניפי זלל, ותיקן כמה תקנות עוצות צאותו צה"כ כגון אמירת ההלל צלילי פסח, וצצעה הקפות צמקוס שלשה ציוס שמת תורה, והדפים קונטרס עליהם . והעמיד תלמידים הרצה צתנ"ך ומפרשיו ומשניות והר"ף ועין ישראל עס פירושים ודיוקים של הרצ לאמפרונטי . והוא היה אפורופוס גדול לקופת הק"ק לחלקה לעניים ועלה השמים צליל י"ג אייר ש' התק"פז וחל"יס : (מת"המ)

לח': כמוה"ר ישכר יחזקאל ריגיו תלמיד הרצ כמוה"ר חננאל ניפי זל"ה . ויראי שמים החזיקוהו למען יעמוד על התורה ועל העצודה צהיותו צלתי צעל נכסים . ואח"כ נכנס לתלמוד תורה וילך מים ע"י כמהר"ד צסאן ז"ל ונעשה שני לו ללמד לתלמידים . ועשה תחתיו צקיאות צהוראה וצדינים . והיה צקי מאד צדקדוק והניח חצור כ"י צצאת החכמה . ואחר פטירת רצו מה"ריר צסאן ז"ל נכנס צמקומו למ"ץ הק"ק ולראש צצה"כ ספרדים אחר פטירת כמוה"ר שצתי אלחנן פיסארו . והיה גס כן סופר מהיר צתורת ה' תמימה וכתצ חמשה

מהמס"ג מפאדוזה

מב': רצינו ילחם חיים בהן מהחזנים וגדולי תלמידי רצינו שלמה ממרינו צעל
 תיקון עולם ורצינו משה קטאלאנו ורצינו יאודה קליגין ורצינו אהרן
 רומאנין ז"ל כאשר העיד בספרו פחד ילחם דף י' ועוד כתב פסק גדול
 ומליצה יפה נגד ספרי הכופר נחמיה חייא חיון ונדפס גם' מלחמה לה'
 והוא נקרא צפי הפוסקים צסס רצינו יח"כ מפאדוזה ראש המדצרים בכל
 מקום צתורה וצחכמות צפני גדולי ישראל ושרי האומות ככתוב צתחלת
 ספר מנעשה טוניה הכהן צהקדמת שירו שחצר על סדר אלפא ציתא
 צצח הרצ המחצר . היה לו יד ושם בחצר המלכות ודצרו נשמעים
 משרי המדינה לטובת צני עמו . ומלצד חכמתו צתלמוד וצפוסקים
 היה גם כן משורר מופלא ומרז רוצ ספר תהלים כדכתב הוא עלמו
 שיר אשר נדפס . צריש ספר מקנה אצרהס (הכהן) לכבוד הרצ
 המחצר . והרצה שירים חדות ומעירות מהרצ ז"ל מתומים צאולרותי
 בתיצת יד מלצד הנדפסים הנה והנה וצפרט צספריו הנפלאים פחד ילחם .
 עת קץ . פי ספרים . עקצ רצ . גה הניח שני מיצורים אחרים
 הזכירים צספרו עת קץ צסס חיי צשרים לצ מרפא . ודרשות לצצתות
 ולמועדים וכ"ו הוא היה אציר הרופאים ושמעו הולך בכל המדינות שהיו
 קוראים אותו לצקרים . וצפרט שרי המלכות היו מזמנים להרצ ז"ל
 שיצא לרפאתם . וה' עזרו להחזירם לאתננס . והאריך ימים יותר
 מתשעים שנה ועלה אל האלדים ציום ש"ק ערצ שצועות שנת השאת
 והס"צר לפ"ק וגדולי תלמידי הרצנים הגדולים מ"ק רצינו שצתי חיים
 מאריני רצינו משה חיים לולאטו : וה"מר שמריה קופיאן ואחריני טוצא
 האריכו צצחו מאד צקינותיהם אשר קוננו צפעירת הרצ זל"ה וצתומים
 צאולרותי כ"י . וזה לשון ספר זכרון נשמות של גאוני עירנו . יזכור
 אלדים לטובה את נפש הגאון החכם הכולל הרופא המוצהק כמוה"ר
 יח"כ עה נשמת חי"ו על העצודה עצודת הקדש שעשה הרצה שנים אל
 עם ה' אשר היו מסתופפים צללו צדרשותיו המסוללות מזהצ וכתם אופיר
 אשר הניח אחריו צרכה יותר מאלף ועל ספריו שחצר מהם צדפוס מהם
 צכתב . ועוד שהיה חכם גדול וצקי צהרצה חכמות ולא מיצר אלא
 צלשונו וצתורתינו הקדושה . ועל קידוש שם שמים שעשה צין
 גדולי ושרי האומות צחכמתו וענוותנותו הגדולה . ועל גמילות
 חסדים שגמל לצני עמו לרפאתם צלדקה וחסד : ועם כל ערדותיו

ועשרים ס"ת מלכד כוונה מזוזות ותפילין כנתינת תורה ומיושרת . והוא
 נולד ציוס שינא מהעיר הרב החסיד דודו אח אציו הקדוש האלרי
 כמוה"ר ר' אברהם ריגיו כשהלך לרעות גאון קדשים צמדינת פריאול הוא
 חידש העירוצ : ותיקן להניח המלות בהמשך השנים בתוך תיק של מתכת
 נקוצה . וקנה כל חלקי פחד ילחק כ"י ע"מ להדפיס . והעמיד
 שני מוהלים למען לא יחסרו מספר עשרה מוהלים יראי שמים בתוך
 העיר . וכליל ר"ח אלול התק"נ עלה השמים צן ס"ג שנה זלה"ה
 וח"ל"ש . (גם זה תוספת מהרצ רמ"ג ז"ל) .

לס' : כמוה"ר יהודה חי חזקיה מלאוידה זלה"ה תלמיד הרב הגדול שד"ר
 מע"ק ירושלים ששרת צק"ק פירארה שנים עשר שנים ה"ה החכם
 החסיד כמוה"ר יעקב משה עא"י ז"ל . ונכנס תחתיו לרעות גאון
 קדשים וגמ"ץ צצה"כ אשכנזים אחר פעירת דצו ושותנו שלם צמדות
 וצדעות כמוה"ר ילחק משה חי פיסארו זלה"ה . וצמפרי מנהגי
 צה"כ שלהם יש תשובה ממנו צענין קריאת המועדות וערות שאירע, גם
 צמפר עיקרי הד"ט א"ח מדפסה תשובה מהרצ ז"ל מלכד ספר שו"ת
 שנשארו צבתו"צים : גם חיצר דרשות רבות נקראות קול יאודה .
 והיה דרשן מופלא ודבריו נשמעים לצבור . וציוס ע' צאצ דרש
 תוכחות מוסר על תיקוני הצבור וקיבלו מועלותיו ותקנותיו . הוא
 עמד צפרץ על עמו צציאת שרי החי' החדשים למען לא יזיקו לצני ישראל
 והשרים נעתרו לקול כי היה מולא חן ושכל טוב צעיני ה' ואנשים .
 הוא היה עשיר וצעל גדקה צסתר וצגלוי חסיד מופלא וירא ה' מאהצה .
 והיה ענו ושפל צרך אע"פי שמראהו כמראה מלאך האלדים גורא מאד .
 צלחה עליו רוח השי"ר וחיצר שירים ופיוטים והקדמו' והללות והמה
 צבתו"צים . והשיא צנותיו לצני משפחות מיוחסות צישראל . גם
 צניו הם תמיד צעלי משה ומתן צאמונה וצעלי גדקות הרצה ושמם
 העוז הולך ומתפשט צרחות קריה פירארה פירגלי וגינליאה : הוא סייע
 לכמה צמ"ר יעקב אליסע מהאדומים להקים חצרת משמרת ה' לתיקון
 ליל ששי . ועשה הקדמה לספר ג"ל עיני ללימוד ליל ל"ג לעומר .
 ונתצקס צניציה של מעלה צכ"ח סיון שנת התק"סו זי"עא :

מ' : כמוה"ר יעקב חי ריקנאטי חוטר וגזע אנשי שם כבוד . נולד
 צפיסארו והיה מלמד תינוקות צצחרותו צק"ק פירארה וא"ח מורה לדק

מהמ"טג מפדוזה

הרצות לא עצז תורת ה' מנעוריו ועד זקנתו למד ולימד תורה לשמה .
 זכר זאת תהי נשמתו לרורה זלרור החיים עם שאר הלדיקים :
 הרצ הנזכר היה מלאך מליץ טוב בין ישראל לאזיהם שזשמים זקול
 געים שפך שיחו לפני ה' צצית הכנסת הגדולה ק"ק אשכנזים כדכתב
 הוא עלמו כתשוצה שגדפסה זם' תוספת זכורי קליר וז"ל זה לי
 בארצעי' שנה ואני מתפלל זיום הכפורים ערצית מוסף ונעילה
 נכ"ו והוא זכה לצנות אותו צית תפלה זחצרת הרצ הגדול
 כמוה"ר שבעון אלפרון ומה"ר שמואל אופנהיים וכמ"הר מרדכי
 ק"פ כדכתב מוה"ר שמואל דוד אועולינגו זשיר שהדפים כשנכנסו
 להתפלל שם . והוא חצר כל השירים הכתובים זכותלי צית
 הכנסת הנ"ל מלכד השירים אשר שוררו זו זפרק בת המשוררים
 החתומם זאולרותי כ"י :

מג' : כמוה"ר ישראל כהן נראל מק"ק קארמנין, הרצ זרבת טוב אחיו הציא
 מחידושו על התורה :

מד' : מהר"ר ייזל מק"ק לאדמר , הרצ זרבת טוב הציא מחידושו
 עה"ת :

מה' : כמוה"ר יעקב זן ר"ף מקערמנין אצ"ד דק"ק פינעשז זעל
 סודו ואיש צריתו של הרצ המקוצל ח"ק המחצר ספר- זרבת טוב
 כאשר העיד עליו כמה פעמים זספרו והציא מנימוקיו על תנ"ך
 וגפ"ת וסודות התורה ופרפראות לחכמה . וזעו"הר נהרצ בגזירות
 ת"ח הי"ד וזיע"א :

מו' : מה"ר יוסף כהן אשכנזי קרוצו של הרצ זרבת טוב . ומחידושו יראו
 ניגנים זספר הנ"ל :

מז' : מה"ר יעקב זכמ"הר מאיר מערי המערצ יש לו תשוצה זם' אורח
 ללדיק למה"ר אברהם רודריגס זל"ה :

מח' : מה"ר יעקב אלצרים מרצני תונים שקיל וטרי עם הרצ רודריגס
 זש"ות אורח ללדיק :

צערי פיחמונטי בל"קוי ומונט"קאלו פי"נאלי . קאר"פי . ווירונה .
 ועד אחרון צויניליאה אחר פטירת כמוה"רר יעקב מנחם קראקוויאה ז"ל .
 לקח לו לאשה בת כמוה"רר שמואל שר שלום פינלי ותלד לו ז' בנים
 הראשון הוא החכם הרופא ידי"ן כמוה"רר מנחם נר"ו עוסק במלאכת
 הרפואה ומרצין תורה בתלמידים בק"ק וירונה . והשני הוא החכם
 המזר כמוה"רר משה נחמו מריקנאטי נ"י חתנו של החכם ר' משה אהרן
 יחיאל נ"י שניהם מ"ן בק"ק קוריגיוו יע"א . ובת אחת נשואה
 לבתה"ר שמואל יצחק פינלי נכדו בן גיסו הנ"ל המרצין תורה בק"ק
 פירארה יע"א . כמוה"רי ריקנאטי הנ"ל קרא הרצה ושנה הרצה
 ושימש ת"ח הרצה והרצין תורה בישראל עם התלמידים הגונים והיה
 מעיין וחריף וזכרן גדול . ושמעתי ממוה"רר אלישמע מאיר פאדוונני
 זל"ה מ"ן פה פאדוזה שהוא נמלא בצית מדרשו של הגאון מוה"רר
 ישמעאל ב"ן צעל זרע אמת זל"ל בשחרר ריקנאטי הלך ליטול רשות
 ממנו להיות מורה הוראה בישראל . ואחר שהצילו זכור הצמינה ככל
 שערי ההוראה סמך ידיו על ראשו ואמר זה יעלור צעמי דרוש ולך נאה
 לדרוש ולהורות בישראל חק ומשפט כי אתה מלא וגדוש בחכמה ובצקיות
 יותר מכל החכמים אשר עמדו לפני למען אצדקס בהוראה וילאו צדימוס
 ירצו כמותך בישראל . עד כאן שמעתי מידידי הר"ר אלישמע הנ"ל
 זל"ה . הרצ הנ"ל היה בקי בחכמת התשצורת וצדקדוק וצלימוד
 הלשונות וחיצר זה חיזה ספרים צלשונס גם היה דרשן מפורא ופוסק
 רשום כמו שתראה צפסקי ריקנאטי האחרונים שהדפים צליוורנו ויותר
 מהמה הניח צכתוצים הנס ציד החכם נכדו וחתנו הנ"ל . ה"ה
 קונטריסיס כ"י על כל ד' טורים אפיקי מים . אהלי יעקב חלק יעקב
 דרושים . הר העוז על מאמרי עין יעקב דרושים נוה יעקב . וצסוף
 ימיו סצל ייסורי ה' צאהצה . ועלה למרוס בן ס"ו שנה צשנת
 התק"פד :

מא' : כמוה"רר יוסף חיים קליגין אחד מרצני קזאלי כתעלה מאד צתורה
 וצמדות טוצות ועל כלס מלת הענוה ונפטר צערצ שצועות ש' תמ"א
 כאשר העיד עליו מהר"ב צהספדו מ"צ דרוש מ"צ :

מב' : כמוה"רר יוסף פיס אחד מרצני פירארה צזמן הרמ"ע ומח"רן טרצוט
 יש הסכמה ממנו לפסק מה"רי חנינא צפמד יצחק ערך חליזה קודמת
 וכ"ו וכתצ שס שחתס צצית אשר דון וצחק אצרבנאל והוא

מרדכי גירונדי

מס': מה"רר יעקב שמשון שצתי סיניגאליאה מתלמידי הרב הגדול מה"רר אברהם ישראל ומצית דינו אשר היה צק"ק אנקונא חריף ומפולפל צתלמוד כאשר נראה מחזוריו הנדפסים שצת של מי אציר יעקב . מתת חלקים . מבטיר פסחא . נזיר שמשון . וצתסגמא הנשיא הגדול רצינו שצגולה מה"רר יוסף דוד זינכהיים ורצני ליורנו נותגים לו את השבח שהוא מסיק שמצתא חליצא דהלכתא . וצפרט הנשיא הנ"ל היה נושא ונותן עמו צארצע אמות של הלכה : ואני הנ' שמעתי מפי שלוחי ארעא קדישא שהכירו את החכם סיניגאליאה והעידו לי שהיה שקדן גדול צתורה ומעוטר צחסידות וצמעשים עוזים ועלה לשמים זה עשר שנים זל"ה . וצספריו מזכיר מצוריה אחרים שלא נדפסו . והם יעקב לחק . ספר שו"ת קשיא סיפא . לשון למודים . שומר שצת . מדבר לין ויש לו הקדמה נאה צראש ספר סעודת מלוא להר"ד זל"ה :

נב' : כמה"ר ירח סגרי שליח עה"ק עצריא תו"צ כתב עליו החכם סיניגאליאה צס' אציר יעקב נשאנו ונתננו דצרי תורה עם הרב שד"ר כמהר"ם ומענין לענין ילאנו וצאנו צתיקון פיעוס הקטורת וגלה את אצני וכ"ו .

נא' : כמה"ר יוסף ממאדשיליא, הרב מטה משה הציא מחידושי :

נב' : רצינו יוסף יעצן הדורש , אחד מהלדיקים הראשונים שאזר בגצר חלציו ללחום מלחמת התורה ועיקר יסודותיה נגד הכופרים פילוסופי אומתינו . ומלצד מחזוריו הנדפסים נשארו כמה מהם ב"י אצל הרבנים החסידים יולאי חלציו , שגם הם האירו עיני הדור צחיצורים יקרים . יזכרם אלרינו לעוצה עם שאר לדיקי עולם :

נב' : המשכיל כה"ח ילחק חי מוסאטני זקן ונשוא פנים אובה התורה ולומדיה עשיר מופלג מקהל קדוש אנקונא ומשורר נעים חיצר ספר שירי זמרה נדפס צליורנו . ועוד קיצן וסדר ספר יומא אריכתא לימוד ליל ר"ה . וגם זה נדפס צליורנו והאריך ימים קרוב לתשעים שנה ונפטר צשיצה עוצה זל"ה . והיה תלמיד מהרב הגדול .

וכדו של המחזר הגדול השר כמוה"ר יצחק אברבנאל זאו"קל :
מג' : כמוה"ר יוסף אמיקו צזמן כמוה"ר אליקים עמאליראטה יש הסכמה
ופסק צפנד יצחק ערך חלילה קודמת .
מד' : כמוה"ר יעקב צכמ"ר משה הלוי ראשון שצקדושה ציטיצה שצויניאיה
וחתום צס"ות דצר שמואל סי' י"ט צענין עיצוד רצועות לשמן . וצס
הוא חתום לראש שצעה ריעים שחקרו לנתן העצמי צס"ס ד"ס . ונראה
שהיה תלמיד כמוה"ר עזריה פיגו כי כן כתב צהקדמת ספר צינה
לעיתים לרצו הכ"ל שיר נאה לכדודו וחתם מצעירי תלמידי הרצ המחזר .
ויש לו הסכמה צס"ות הר"מז סי' כ"ד ועוד יש צידי כ"י הסכמה מומנו
לפסק . הר"ס . שולחני ע"ע לאסור לטלטל המת צי"ט כדי שיוכלו
הכהנים לילך לצה"כ :

מה' : כמוה"ר יצחק צרכיה קנטון מ"ץ צק"ק עורינו . יש תשובה ארוכה
מומנו צס"ת שמש לזקה י"ד ס"י י"צ לענין רצית . והרצ מורפורגו
חלק עליו . והוא חזר וחזק וקיים דצריו הראשונים צפסק דין שגי .
וצהיות שרצ מורפורגו שתק נראה שהסכים עמו כי שתיקה כהודאה
דמיא . ויש צידי כ"י פסק מומנו שהשיצ להר"ש שא מהזקנים צקסאלני
להלין קצת על איזה קהלות שמחלקים צרכת ניסואין לחמשה או לששה
אנשים . אך הר"ש הכ"ל חלק עליו וציקש ממונו שיסכים עמו לצטלו ,
ויש עוד צידי תשובה ממוה"ר אליהו הלוי מאליסנדריא דילה פאלייה
ע"ע אשה שהיתה מולאה צקינות אחר השתנה כמין קרעין אקומים
שנימומים פושמוס היד וכתב שס וזה לשונו ולדצרי הסכים מה"ר יצחק
צרכיה קנטון ריש מתיצתא צעורינו כצא מקרוצ צלל קורתי אחרי שמשו
מפי האשה את תחלויה וב"ו וצחזרתו לשלוס אל ציתו כתב אלני כדצדים
האלה , עשיתי מה שגזר עלי לעיין ולעמוד על צורין של דצרים צנדון
האשה הידועה ואחרי שעיינתי כל הצורך צענין גס אני מסכים לדעתו
שאין מזור למחלתה הואיל ואינה מרגשת כאצ וגס לא נמצא דס עם מי
רגליה עד יסקיף ה' וירא וישלח דצרו וירפאה עכ"ל . הר"י קנטון
היה לו אהבה עם הרצ פחד ויצחק ועשה הסכמה לספרו . והוא
נשאל על אותם שהיו עושין הקפות לנשים והשיצ דאין לעשותן והסכים
עמו ה"ר אליהו הלוי הכ"ל . וראיתי צק"ק ריגיו קונטרים יתד האהל
שהוא לוח שמיצה על ס' אהל מועד ומועיל הרצה להקל העורר מעל

נד' : כמוה'רר יחיאל הכהן ראש ישיבת אנקונא ויש לו תשוצות צספרי רצני דורו שמש לזקה . פחד ילחק . ואחריו עוצא . וצספר שירי זמרה הנ"ל הזכיר ספר חידושי' על תנ"ך . והוא תיקן ישיבה צעה"ק ירושלים ת"ו ורצני עה"ק מזכירים אותו לשבח מהפלגת צקיאותו צתלמוד וצפוסקים והאריך ימים קרוב למאה שנה זכותו יגן צעדנו אמן :

צה' : כמוה'רר ילחק אלקוטטניני מרצני ישיבת אנקונא צזמן הרצ הנ"ל והרצ שמש לזקה וקצע ישיבה צסס ישיבת שלום צעיר אנקונא ככתוצ צספר שירי זמרה :

צו' : כמוה'רר ילחק צן מרדכי איש פולניא תלמיד הבאון השלם הרמ"ע מפאנו זלוק"ל צא ממרחקים כדי לשתות צמא דצרי הרצ הנ"ל חצר פסק ארוך לאחר ולקיים דצרי רצו הנדפסים צספר ימין ה' רוממה נגד פסק מה"רי סאמיגה צקוטטרים דרך ימין . ויש לו תשוצה צשו"ת הרמ"ע ונזכר גם צספר תולדות אדם למה"רר שמואל אלגאזי זל"ה . וקצל סולת נקיים צחכמת הקצלה מרצו הר"מע המדצר צסצחו :

צז' : כמוה'רר יוסף לרפתי דרצן מופלא ומ"ץ צעיר אדרינופולי צזמן הרצ שצט מוסר חצר ספר יד יוסף דרושים נחמדים נדפס צויניליאה וצאמשערס . וצהקדמת ספרו הזכיר יתר חצוריו צן יוסף פירוש עה"ת . ראש יוסף דרושים על ענייני הדת . פלג אלדים פירוש על מסכתות וסוגיות חמורות ופסקים נדינים, מטה יוסף דרושים על עניינים נפרדים, וכל דרשני הדור שותים צמא את דצרי' ומזכירים אותו לשבח :

צח' : מה"רר ילחק ראלים אצ"ד דק"ק ליסא, הרצ רמת שמואל מזכיר חי' על גפ"ח צדף ע"ו ע"א :

צט' : מה"רר יעקב אצ"ד דק"ק לויזמר תלמיד הרצ עצודת הצורא עם צנו מה"רר ילחק יודא חצרו פ' על המסרה ועל חידת ראצ"ע :

ס' : כמוה'רר ישראל גדליה קזים אצ"ד צק"ק מנטוצה צזמן הרצ פרי תואר כאשר תראה צהסכמתו לספר הנ"ל היה סיני ועוקר הרים צתלמוד כאשר לשמע און שמעתי מפי רצנים זקני הדור שהכירוהו ונהנו מפלפולו וגם היה רופא מוצהק לגוף ולנפש להיותו מורה נבוכים צדרך ישר לא יבשלו צה

המעיינים צספר הנ"ל: וצירי הצעיר הכותב מש"ג נמלאו דרושי
בתיבת יד הקדש ממש להרצ קאנטון זל"ה:

מו': כמוה"ר יוסף צבמה"ר מאיר מילי צומן הרמ"ז, וה"ר שמחה לוצאטו,
יש מוננו צירי שתי תשובות א' לענין רצית וא' לענין שותפות וחתם
פה פינאלי ס' כי יון המים משיתיהו:

נז': כמוה"ר יוסף טריויס מסאצ'ליאנו יש תשובה ממנו צס"ות נחלת יעקב
אלפרון. ולפי דעתי איהי ניהי המוצאת צפחד ילחק ערך אשה אינה
מתקדשת דף ק"ה והציע דצירי לפני הר"מף. ואותו הפסק נמלא
גם כן צקוצן תשובות כ"י מרצני איטליאה:

נח': כמוה"ר יוחנן גירון מפירנלי תורתו זורחת צפחד ילחק ערך חונם.
וצערך אשה אינה מתקדשת. וערך אשה מונה. גם צשמם לדקה
דף כ"ז ע"צ יש הסכמה מוננו לקיים מנהג המניחים תפילין צחול המועד
ועוד שם צי"ד סימן מ"ה יש תשובה מוננו ושם נקרא הרצ המופלא
אלוף התורה. גם המאור הגדול הרצ החסיד אצואצ צספר דצר
שמואל נושא ונותן עם הרצ ז"ל וכותב לו צכצוד גדול צסימן רנ"ו.
רס"ח. רפ"ח. ש"ז. ש"ח. ש"ט. ש"א. ש"י. ש"צ.
של"א. ומבולס מוכח שהרצ גירון היה חכם וצקי מאד צתלמוד
וצפוסקים.

נח': כמוה"ר יואל עזריאל פינקרלי צבמה"ר נתן ז"ל נולד צעיר וירונה
ושם נתגדל על צרכי הרצ כמוה"רש מררי ז"ל כנראה מהסכמותו לפסק
ראשית צבורי קליר עש"צ וא"כ עצר למ"ץ צאלסנדריא דילה פאלייה
כדמוכה צפחד ילחק ערך אלס דף ע"ו צהסכמותו הנדפסת שם חתומה
צשנת הת"צ ותורתו מאירה צשמש לדקה לקיים מנהג המניחים תפילין
צח"ה. ושם כתב צצתחילת ציאתו לק"ק אליסנדריאה הים דצר
זר צעיניו דכשהם מסובים צסעודה לא היו רוצים נלאה צצרכת קמוציא
וצרכת קידוש שנהגו כי כל אחד והמסובין מדרך לעצמו וע"כ לא היה
צידו לנחות אחר שע"פי רצון קשישי נהגו כן וסוף סוף מלאו להם סמך
צדצרי הרצ המשציר ולכן אין להעציר שום מנהג צשום ק"קי וכ"ש צמנהג
קדמון עש"י גדולי עולם עכ"ל והרצ הנ"ל צסוף ימיו בהו עיניו ולא הים
יכול לכתוב וחתם ה"ר נתן כתציו ופסקיו לאשר צס' אדרת אליהו ריקי

והגהות מהמש"ג

צדקשיותיו המופלאות ושמעתי מהרצ הנניד מוה"ר יאצרהס חי קולוניא
זלה"ה שינק מים על ידיו כי היה אהוב וכבד מכל השרים והמוסלים
אשר היו מעת לעת צעיר מנטוזה . וכן הרצ הוא אהובי אשר כנפשי
הכולל כמו"הרר יעקב קזיס חכם ורופא מוצהק ורצ חסיד ודרשן מפורא
נכנס לכהן תחת אביו צק"ק מנטוזה הנ"ל אשר ישב כל ימיו צתענית
ומתנהג בחסידות צגס שהיה מתעסק גם כן צמלכת הרפואה ואני
זכיתי לקבל פניו היקרות וליהנות מתורתו ולהתעלם צאהצמו ולישא
וליתן עמו דצדק הלכה ופסקיו כתיצים צס"ות קצולת כסף ח"צ שלי .
וצנו הוא החכם החסיד הרופא המופלא כמוה"ר ישראל גדליה אהובי
שזה שנים נקרא אל השמים מעל . ישי עמיהן . תמך .

סא' : כמוה"ר יוסף צן הרצ הגדול מו"ה יהודה ליב פאלזאר מחכמי ק"ק
פינסק היה גדול צתורה וצמעשים עוצים וצכל מדות עוצות ורוצ ימיו
לא מש מאהלי החכמה כן העיד הרצ המוכיח החסיד צנו צהקדמת ס'
כצוד חכמים .

סב' : כמוה"ר יוסף אלגאזי זקנו של הרצ הגדול מוה"ר שמואל
אלגאזי מקנדייא היה גאון חסיד לדיק ומקיבל אלדי כאשר העיד מה"רר
משה לרפתי נכדו צהקדמת ספר תולדות אדם קטן עש"צ .

סג' : כמוה"ר יוס עוצ כ"ץ הוציא לאור ספר עולת שצת כולל דרשות ופירושים
ע"הת להרצ החכם הכולל :

סד' : כמוה"ר יואל ק' שועיז אור תורתו זרח צקהלות ארגונא שנת צה"ר
הוא צשמקיס רצ מוצהק ומוקר כהצד ודרשן מופלא כאשר נראה מספרו
עולת שצת . וס' נורא תהלות פירוש תהלים . וס' עין משפט על
איוב : ופי' אינה כולם נדפסים . וכבר האריכו הר"ר יוס עוצ כ"ץ
הנ"ל והרצ ר' שמואל עויאל רצני שאלוניקי צשצח הרצ ז"ל צהקדמותיהם
לס' עולת שצת עש"צ :

סה' : כמוה"ר יוסף גאון, הרצ עולת שצת הנ"ל הספיד עליו צפרשת וישלח .
סו' : כמוה"ר יוסף צמה"רר שלמה היה דרשן צק"ק פוחנא, חצר, ספר יסוד
יוסף ונדפס והניח ס' שדה צוכים כ"י :

בחלק שו"ת דף ל"ח ע"ד: וזם' מלחמה לה' נדפס פסקו נגד ספרי הכופר נחמיה חי"ח חיון עש"ז:

ב' : כמוה"ר יהודה מל"ח פאדוזה ר"מ ור"מ דק"ק מודנא יש הסכמה ממנו בפחד ילחם ערך אלס על מעשה זר דראגוז וחתם זכ"ג אדר הת"פז . גם צקונטרים פני הכרוזים יש הסכמה ממנו ומזנו כמוה"ר מנשה יהושע וקרא עליו הרצ מורפורגו צרא מזכה אצא אז צחמה ורן צשנים . ומוכח משם שכמוה"רם הזה היה מוכתר צכתר הרצנות צחי אציו . גם היה לו צן אחר ת"ח רשום כמוה"ר מנחם עזריה והלך להרצין תורה צק"ק פירנלי נאשר תראה צהסכמת איזה ספרים ומכללס ס' תולדות שמשון פי' אצות . וצמשניות עם הנקודות שהדפיס צליוורנו הר"י כוניס ואיס זל"ל נדפס צסופו שיר נחמד ונאה לכבוד שצת צנוי כולו על פסוק ויכולו השמים והארץ וג"ו וצסופו חתום שס הרצ המחצר מנחם עזריה פאדוזה זלה"ה :

צא : כמוה"ר ישראל מנ"ס למד תורה צצה"מ הר"מ חלפן צק"ק צרלין ומיצר ס' מילין דרצנן על לשונות רז"ל צסדר ח"צ עפי' רש"י ולפעמים איזה מחידושיו ונדפס . וכתצ שס צהקדמה שמיצר ס' צית ישראל על עין יעקב :

צב' : כמוה"ר ישראל צרכיה פונטאנילה זקן ויושז צישיצה צזמן כמוה"ר ישראל צנימין צסאן זלה"ה ידיז הציאו לצית הדפוס ס' מפתחות הזוהר צ' חלקים ח' מחבס קדמון וח' ממנו . והסכים צש"ות תודת שלמים וצפחד ילחם ערך עוממת אהל הוצאה שס דעתו הרחצה צענין שכונת היהודים עש"ז וחתם צשנת הת"פח .

צג' : כמוה"ר ילחם חדאר מתושצי אי גידצא תלמיד כמוה"ר למח כהן נדפס צליוורנו שנת התק"כז מיצורו קרני ראס על רש"י והר"אס . וס' תולדות ילחם חי' על גפ"ת . ושס יש איזה חי' מרצו הכ"ל :

צד' : כמוה"ר יחיאל הלל צמוה"ר דוד אלט שולד מק"ק יאצרוז . אפי הצעיר זכיתי להכירו כשצא למח"ק ולפי הגדולה שלו היתה הענוה ונהניתי מתורתו . ומיצר צ' פירושים על נציאים וכתוצים והדפיסם צליוורנו צסס מקרא עם מלודת דוד ומלודת ליון וכתצ צהקדמתו שח"ר אציו היה מתחיל צדצד :

והגהות מהמס"ג

סז' : כמוה"ר יוסף אשלינגו גאון מופלא סיני ועוקר הרים אור תורתו זרחה
צק"ק קרימונה תורה גדולה במקום אחד הוליד לאור ספרים רבים צצית
דפוסו אשר לטע צק"ק הנ"ל והגיה ספר רב אלפס עם מפרשיו ברוב
עיני וקיד כל המסקנות הנמצאות להלכה ולמעשה בפירושי הרב רבינו
יונה ורבינו ניסים והדפיסם בקיטורים מיוחד שם בקרימונה ששם לוח
וכל הדינים הנמצאים בה"רן ובסופו נושא מפתח יפה לכל הדינים הנ"ל
על פי סדר ס' יר החזקה להרמ"ם ז"ל . והספר הנ"ל אינו מלא
כל כך אבל נמצא בידי כמו חפץ יקר . והוא עוז מאד למלא
בסקירה אחת דעות שונות מגאונ' הראשונים . והגאון הר"ר יוסף
הנ"ל חיבר עוד קיטור פי' מזרחי על רש"י עה"ת והדפיסם בקרימונה
שם דקדוקי רש"י ובצר הפליג בשם הרב ז"ל :

סח' : הרופא המובהק מה"ר יעקב מרקריאס שהיה מצית דינו וגם הוא
סייע להגאון הנ"ל להוליד לאור כמה ספרים שנדפסו שם בקרימונה .
וחיבר ס' עצרונות עם הלכות נדפס שם :

סט' : כמה"ר יעקב שורזינה מרצני וניליאס צונן הרב מדבר יהודה . חיבר
סדר הניקוד ונדפס שם והגיה ספרים רבים והוסיף בהם איזה הערות
והוא היה תלמיד השוחט ובדק המובהק הר"ר נצי צר יצחק (תלמיד
מו"רם בעל המפה ז"ל) והדפיס הגהותיו לשו"צ מהר"ו ועשה בהם
הערות יקרות . ולאחר ילכו כל השוחטים והבדקים :

ע' : מה"ר יוסף שמאמה ומה"ר יעקב משה"ל דאר סיפר בשם תלמידים הרב
מקור צורך עה"ת וכח על הראשון שהיה צקי צסתרי התורה . ועל
השני שהיה יע"ק צאש תם יושב אהלי תורה ולא פסיק פומיה מגירסא
והעמיד תלמידים הרבה בקהלתו תונים . זיע"א

עא' : כמה"ר ר' יהודה כהן מרצנים הקדמונים אשר צעה"ק ירושלים תוצ"צ
הרב גע פשוט הזכירו במקומות רבים ומה"ר מיי"ד ז"ל כתב שהיה
רב מוצחק וחסידא קדישא וחיבר ספרים רבים שנשארו צב"י :

עב' : מה"ר יהודה אלגאזי ומה"ר ערוך הזכיר מהר"ם ז' חצי צספריו
לשם כמו רצני מוצהקים צעה"ק ירושלים תוצ"צ :

גה' : כמוה"ר יצחק בן דנא די צריטו זקן ויושע ציטצה צראש ת"ת של עץ חיים צק"ק אמשטרדם העמוד תלמידים ויהיה חצ"ד צצה"כ ק"ק ספרדים עם חצירו כמוה"ר דוד ישראל עטיאם . והרצ צריטו זל"ל . האריך ימים מאוד והרצ שער יוסף בהסכמתו קוראו עטרת תפארת שיצה ורצ גדול . והרצ וייס רצים מציאו צסי' ל"ה ול"ו וחתום שס עם שאר רצני אמשטרדם צשנת סת"כ :

גו' : כמוה"ר יעקב קאפיל צהגאון מו"ה לצי מרגלית היה צזמן גזירות רעות של פולוניא צשנת ת"ח ומיצר ס' קול יעקב דרוש יפה עם חידושים נאים . ויש צסופו קינה על חכמי פולוניא . ועוד חיצר ס' מוצח יעקב . ונראות יעקב שניהם מלאים מוסר ויראת ה' ורמזים נחמדים ופרפראות לחכמה ומדות טובות : ושניהם נדפסו צויניליאה . ומסס ניכר שהיה חסיד ומקובל :

גז' : כמוה"ר יעקב קאפיל צר שמואל חיצר ספר עומק הלכה מעט הכמות ורצ האיות על ההלכות החמורות צצתלמוד והאריכות ליור להצינן על צורין . ושס מציא כל תמונה ותמונה הנלרכת צסוגיא וצפיר"סי ותוספות נדפס צאמשטרדם שנת ת"ע :

גח' : כמוה"ר יוסף בן הקדוש ר' משה מקערמניץ יש פסק ממנו צס' משצית מלחמות על מקור רוויגו דף פ"ח והוא מן המתירים . ומיצר ציאור על סמ"ג (ונדפס) מאשר שזע צצחרות מפי שלשה גאוני עולה מה"ר יצחק כהן . ומה"ר ישראל בן הגאון מה"ר שכנא ומה"ר משה איסרליס זל"ל וכמה פשטים שזמע מרצו הגאון כשהיה אצלו ציטצה צק"ק אוסטרא כמו שכתב כל זה בהקדמת ספרו . והסכימו עליו כמה רצנים והראשון שצקדושה ה"ה הגאון מוה"רס יפה צעל הלצושים זל"ל :

גט' : כמוה"ר יעקב קולונימוס בן הגאון מוה"ר אליעזר ממונטיינא צתשוצות מהרמ"א סי' כ"ו יפ תשוצה שלימה ממנו להציל מה"ר מ"ן מהרצנים סצרכוהו שלא כדין על שרצה לפסול גט אחד עש"צ :

ס' : מוה"ר יצחק מן הלויים בן צתו של כמוה"ר יאודה אריה ממדנא הוא מן החתומים צסוף ס' דצר שמואל צחקירת נתן העזתי . ומיצר דרוש לצצת הגדול ונדפס . גם היה מסורר ונדפסו איזה משירותיו :

מרדכי ש' גירונרי

עג' : כמוה"ר יוסף זכמה"ר יעקב זקאצין זאה תשובתו זש"ות חכם נבי :

עד' : כמוה"ר יוסף זכמה"ר חיים מזאלי דליטא , הרב כתנות אור עה"ת הזכיר פירושו על מגילת אסתר :

עה' : כמוה"ר יחוסע שונאל זאה תשובתו זש"ות הרב חמיו מהר"ל :

עו' : כמוה"ר יהודה די ליאון זלה"ה שד"ר מע"ה חזרון ת"ו . ומורי הרב הגדול מה"ר יצחק רפאל פינאי זלה"ה סיפר למוה"ריק זלה"ה כי מלא זכר הרב עשר ידות זכמות התלמוד והפוסקים . הדפוס והגיה ספר הלכות זכורות ע"פ הלכות י"ט . וזדרך הילוכו קיצלוהו עליהם ק"ק רומי לראש ולקצין ושם היתה מנוחתו בכור זה עשרים שנה ונפטר זשס טוב מן העולם : זיע"א :

עז' : כמה"ר יצחק הענינגן , תלמידו הרב דבך טוב עה"ת הזכיר מידושי על רש"י :

עח' : כמוה"ר יצחק חדאר מתושבי אי גירצא חריף וזקי זר"שי על התורה וחיזר עליו זיאור נחמד זשס קרני רא"ס הנושא ונותן עם הר"אה זיאורו וזפירוש שאר המפרשים ונלוה אליו ספר זרע יצחק חידושים על תנ"ך וג"פת ומדרשים ופרפראות לחכמה ששמע מרבותיו וחיזריו מוה"ר אברהם ין מוסא . מוה"ר זמח ב"ן ומ"ו ניסים ידיע כאיש . מו"ה יעקב אשכנזי ומ"ה אהרן פרץ . ומו"ה אברהם ב"ן . ומו"רי קרשקיש זל"ה מהח"ר שניאור זלמן . מה"ר י"ט קריספו . מהח"ר שלמה פרץ מהח"ר יעקב סופר ואחרים רבים . והספרים הנ"ל כדפסו יחדו צעיר ליורנו והרצנים המסכימים מדברים זשזמו :

עט' : כמוה"ר יוסף פאדרו חכם וחסיד זזמן הרב כלי חמדה הרצין תורה זק"ק ויניליה וק"ק אמטערדס וה"ר יאודה אריה ממודינה זספרו חיי יאודה כ"י כתב שחיזר זיאור על התורה וחתם זזהכמת איזה ספרים שנדפסו שם . וזהקדמת כלי יקר על הנציאים מדברים זשזמו ומשפחתו היתה שלשלת רצנים חסידים שהאירו עיני הדור זחיזורים יקרים :

פ' : כמוה"ר יצחק שמעיה מקובל וחסיד נזכר זשו"ת זאר עסק ונראה

סא' : כמוה"ר יוס טוב אלגאזי זן כמוה"ר יעקב אלגאזי מירושלים עיר הקדש . אחר שהיה בשליחות מלוא זכה להיות לראש ולקצין ציון מכלל יופי . ואני זכיתי להכירו ומראהו כמראה מלאך האלדים . וחצר הלכות י"ע פ"י להלכות זכויות להרמ"ז זן שו"ת שציתת יוס טוב . קונטרס בט מקושר צם' נאות יעקב להרצ אציו וכל זה נדפס מלצד הגהותיו וחידושו המפורסם בחבורי מר אציו זל"ה וצפרט צם' קהלת יעקב כמדתו לכל רוח חכמה . והניח תילו תילים של תשובות והלכות כ"י צצית מדרשו . וענייני חסידותו ופרישותו גצחו עד למעלה . ומוה"ר חי"דא זל"ה קורא אותו צספריו גאון , י"ע ראשון דאורייתא , רצ מופלא , חסידא קדישא . והאריך ימים על ממלכתו יותר מעשרים שנה . ונפטר בצניקה ממש זי"עא :

סב' : כמוה"ר יוחנן צכמוה"ר יוסף איש טריוויס אור תורתו זורחת צס"ות מהרמ"אי זל"ה סימן כ"ח שם יחנ"ן קולו צחני"נה וצתצונה להציל מה"ר מ"ן מאותם שצירכוהו שלא כדין על שהוציא לעז על בט א' שמלא צו פיסולים גמורים וחתם שם הטרוד צא צמים יוחנן טריוויס שנת שי"ן יו"ד . והוא הרצ המחצר פי' קמחא דאציסונא על מחזור חיטליאנו אשר צו הראה חכמתו צנגלה וצנסתר פה מפיק מרגליות כאשר העיד הוא צעצמו צהקדמת צחמי צדק שכולל הלכות שמיטה להרצ המרדכי עם פירושו הנחמד ומשם נראה שהיה חוטר ונזע גאוני ישראל ממשפחת טרוויס זל"ל :

סג' : כמוה"ר יעקב חי צכמוה"ר מנשה חפן מ"ן צעיר גורינאט צזמן הרצ פחד יצחק היה דרשן ומשורר והעמיד תלמידים צתנמוד כאשר העיד עליו תלמידו הרצ הגדול מוה"רס נאורה הרופא צהקדמת ס' פני יצחק סדר הגט . ונתצקס צישיצה של מעלה צשנת התק"ט ליצירה וקראו עליו צהספרו עד אשר לא יצאו ימיו הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי צהס חפ"ן כלומר שלא יצאו צרות צעולם ותצטרכו לומר איני לנו כי אין עוד הרצ חפ"ן שינן עלינו . ודע כי שני כמוה"ר יעקב חפן הינו הראשון הוא זקנו של הרצ הנ"ל ואציו של כמוה"ר מנשה חפן הנ"ל ונקרא הרצ הצקי כמו שתראה צס"ות שתי הלחם למה"רס חגיגז דף כ"ח ע"צ . והשני צנו של הר"מ הנ"ל שהרצין תורה צק"ק גורינאט צאופן דנתקיים צמשפחה מקרא שפתוצ לא ימושו מפיו זרעד ומפי זרע

מהל' מרדכי ס' גיורנדי

שהמחזר יצק מים על ידי תלמידיו . וראיתי במכתב למוה"ר יא"מ זל"ל כי הרצ ז"ל הרצין תורה בתלמידים דק"ק ויניציאה והיה צעל השם ויודע קבלה מעשית ואלדית וחסיד ענו וצעל מדות טובות זל"קל וזיע"א :

פא' : כמוה"ר יודיה מרימיני חצר שו"ת כתיבת יד הזכירם דש"ת צאר עסק :

פב' : כמוה"ר יודיה אצולעפייאה מחכמי איזמיר צומן הרצ חנן אלדים, כתב עליו הרצ החסיד דשארית יעקב דף כ"ח ע"א ודף קי"ו ע"ג וז"ל ושמעתי מחשובי עיר המהוללה החכם השלם והכולל תורה וגדולה צמקום אחד כמוה"ר יודיה אצולעפייאה זל"קל הוא אחר דשם הרצ המוצהק מהר"ח אלפאנדרי ז"ה :

פג' : כמוה"ר יצחק נרפתי צן הרצ הגדול מוה"ר וידאל נרפתי מגאונים המערצ ככתוב דספר נוף דשם על התורה ומגלת סתרים על אסתר וצספרים הנ"ל הוצאו מחידושי על תנ"ך :

פד' : כמוה"ר יוסף דזאניו די מוסקיעא מרצני מערצ הפנימוי, הרצ גימקוי שמואל נרפתי הזכירו צשיטתו :

פה' : כמוה"ר יעקב אמון רצ דק"ק גא אמון, הרצ עיני אצרהס הזכיר גימקוי על הרמ"צ :

פו' : כמוה"ר יעקב קרידו מ"ץ דאיזמיר מ"ר חמיו הרצ חזן צעין יוסף הזכיר פירושיו על תנ"ך

פז' : כמוה"ר יאודה אף נעים מרצני איזמיר, הרצ עין יוסף חזן הזכיר פירושיו וחידושי על התנ"ך :

פח' : כמוה"ר יעקב ג' גאיים תלמיד הרצ המקובל מוה"ר אפרים מוסוניגו מק"ק אלגאזיאר רצ מוצהק וחסיד הרצין תורה דכמה קהלות קדושות וצסוף ימיו היה מרצני ישיבת ליורנו , ודש הגיה והוציא לאור ס' בתם פז למה"ר שמועון לציא זל"ל, וספר הזוהר ותיקוני הזוהר ע"פ הר"מ וזהר"ך נכש"א זל"ל וזהרצ מופת קדור רצנו חיד"א זל"ל היה

זרעך . ונצר ראיתיו ההספד שהספיד עליו הרצ פחד ילחך, וצפנר הדרוש
 צבאו לנחומי הצבור אמר דרצ הכל הכיח צן שיהיה ממלא מקומו צמכמה ויראת
 חמא אשר ישא את שם הרצ זקנו מנשה כי צולין צולין מקטפיה ידיע דיפרח
 וילין צתורה החזרת לאכסניא שלה . עכ"ל . ומעתה מה שתמלא צס"ת
 דצר שמואל סי' רכ"ט תשובה על לולב הצא צי"ט מחוץ לתחום וכ"ו
 מיוחסת לבמות"ר ר' יעקב חפץ לגוריליאה נלע"ד שזה הוא הראשון
 ולא השני יען הרצ אצואצ נתצקס צישיצה של מעלה צסנ' קדש"ים
 וכמות"ררי חפץ השני עלה השמים ש' התק"ט . ולא וחשוב דלא
 מסתצרא דבמות"ריח השני היה מוכתר צכתר הרצנות צימי הרצ אצואצ .
 עוד השאלה הכל אפשר, שהיתה הרצה שנים קודם נסיעתו של הרצ
 אצואצ לע"ה, והר"י היה א' מהכותצים על וי"ו קטיעא דשלוש
 ודעתו כרעת רצני ויניליאה שאין לשלוח יד צספרים להגיהם . ותשובתו
 הוא צידי כ"י חתומה צשנת תק"ד לסדר הקול קול יעקב : והיה אומר
 צענין זה ואת לחינו זה הדחק רת הרצ דוד מייס קורניאלדי : (ואני
 זכיתי לצקר על קצרו צעיר גוריליאה וראיתי כתוב על מצבתו כי היה
 גאון דורו ומופלא צחסידות זיע"א) :

סד' : כמות"ר ילחך צן אצרהם חייז מגזע חסידי פרצינאל, חיצר ס' פני
 ילחך. שקילר דיני או"ה דרך שיר והעציר עליהם סציז צ' פירושים
 וקרא אותם אפי רצרי אפי זויערי ונדפס צ'ראקא ש' שכ"א וכתב
 צהקדמה שזעתו היה להשלים כל דיני תר"ג מלות על דרך שיר :

סה' : כמות"ר יעקב צר ילחך צרפתי מרצני וירונה צשנת שס"א צאה חתימתו
 צס' פלגי מים על מקוה רוויגו :

סו' : כמות"ר יהושע מנגן אצ"ד ור"מ צעיר רומה צזמן הרצ דצר שמואל
 כנראה מסימן ע"ח ז"ד וקכ"ח עש"צ וצס' ראשית צכורי קליר קראוהו
 מעלת הגאון מרא דתלמודא דקצ"ה חדי צפילפוליה . ומוהר"ש ז"ל
 כתב לו צכצוד גדול עיין צסי: ע"ח :

סז' : כמות"ר ילחך צנמות"ר משה פורמיגיני אצ ד צעיר טריאסעי גצר ידו
 צפלעול והיה פסקן גדול ואור תורתו זורה צסו"ת שמש דקה א"ת סי'
 א' וצפחד ילחך ערך חול המועד אצר כצצר חלציו להפיל ארצה תשובת
 הרצ נודע ציהודה על היתר גילוח צח"ה דפח"ה וצדרך המלך למות"ר

בגא' ונותן עמו להלכה ולמעשה כאשר יראו נילנים תשובותיו להרצ ז"ל
בספריו הנחמדים . וחיצר ס' שו"ת זרע יעקב . וישועות יעקב
דרושים שגיהם בדפסו בליורנו וכל"ע ציוס ג' כ"ה תשרי תקנ"ח ויעשו
לו מספר גדול וכד ככתוב בספר אמת ליעקב להרצ פקודת המלך
מזה"ר ישראל נחמן מאוסטרא והפליג בשבחו מאד . זיע"א :

פס' : כמוה"ר יוסף הלוי זכמה"ר אליעזר מורה דק צולצאך גיסו של
הרצ נזר הקדש חיצר ספר עדות ציהוסף עה"ת ונדפס . ועוד הכיח
זכת"וצים ספר יפה מראה על התלמוד ולא ראיתיו עד הנה
ובספרו מזכיר :

צ" : כמוה"ר יאודה ל"צ אחיו מ"ץ בלצוב והציא מחידושי על התלמוד וכן
הזכיר שם רצני' אחרים מה"ר יוקל ומה"ר גבריאל ומה"ר ל"צ כונן
ומה"ר נפתלי רצן אב"ד צק"ק גלוגא רצתי :

צ"א : כמוה"ר יוסף נ' שרגא חסיד ומקובל דורות הראשונים הזכירו
הרמ"ע זלה"ה בתשובותיו סי' כ"ה ובספרי המנוח ר' חיים בן יוסף
מיכל במא פירוש התפלות מהרצ ז"ל ע"י הקבלה . ובס' מושיע
חוסים הציא סדר תיקון המגפה עד"ה שתיקן החסיד הנ"ל בזמן
הדבר שהיתה צימיו וגם המקובלים האחרונים הציאו בספריהם
עניינים עמוקים בשם הרצ ז"ל המעידים על חכמתו וחסידותו
וקדושתו והגאון מזה"ר ישעיה ניה זלה"ה הדפיס בספר דרך ישר סדר
כוכ לנהוג על השולחן עד"ה מהרצ שרגא ז"ל ומכנהו מקובל אלדי
גאון מופלא מאריינטי ואיני יודע אם זה היה אחד מכינויי הרצ ז"ל
או עיר מולדתו שהרצין שם תורה בקדושה וצטהרה זי"עא :

צ"ב : כמוה"ר יוסף שלמה מפ"צ חיצר ס' מנחת עני ונדפס ובחבורו
הזכיר מה"ר ל"צ מליסא, והרצ כמוה"ר ישראל איסרל מליסא .
ושלשתם הנימו חיצורים אחרים על ה"שם ועל הר"מזס ולא
נדפסו :

צ"ג : כמוה"ר יוסף מליאון מרצני ויניליאה הסכים בש"ת מהרי"טן ז"ל :

צ"ד : רצינו יהודה בר דרזלי ברגלונכי כתב עליו הרצ שם הגדולים חלק ב' אות ח'

רפאל יוסף בן רבי זל"ל יש לו תשובה אחת וכתב שלא היה דרכו לכתוב
 בחול המועד אפילו לפסקי דינים אם לא למצוה עוברת כדי שיהיה לו
 לזכרת זכות שציתת המלכה ומכאן אתה רואה חסידותו שהיה מחמיר
 על עצמו אפילו במה שמתיר מן הדין שצרי לכתוב חיבורים ומה שהתלמיד
 חכם מחדש בח"ה מותר . וכן העידו שהרצ ב"ח כתב חיבוריו
 בח"ה : ומלכד זה ידעתי שה"רי פורמגיני הכ"ל היה אדם גדול
 בחסידות . ועברו עליו כמה זרות וסבל ייסורי ה' באהבה .
 ושמעתי דליל ראשון של פסח מת לו בן יחיד ואהוב וצגש שהיה דואב
 מאד על אצידתו סגר את המעצור ונהג על שלחנו לעשות הסדר
 בשמחה כשאר השנים : ואם כנים הדברים קשה דה"רס מלוצלין סי'
 ע"ג כתב דאונן חייב בכל המצוות הנוהגות באותה הלילה . אצל לא
 וקרא ההגדה בעלמו . אמנם ישמענה מאחרים . והציאורו הפוסקים
 ילא חלקו עליו וז"ע :

סח' : כמוה"ר יוסף ב"ר יהודה ב"ר יוסף בריה דרצנא יעקב הדיין ספרדי
 דרגלובי חיבר מאמר על עיקרים הצריכים לידיעת התלמוד ומדבר על יחוס
 החכמים וכללים לענין הלכתא ראיתיו ב"י והמעתיק כתב שהוצא הספר
 הכ"ל ללשון עברי מלשון ערבי :

סט' : כמוה"ר יוסף מיליריאה בזמן מוהר"ש זל"ל והיה מפלפל הרבה
 עמו בתוספות ודברי הפוסקים ז"ל והקודא בדבר שמואל סימן כ"ד .
 כ"ה . כ"ו . כ"ז . כ"ח . כ"ט . ל"א . ל"ב . ל"ג . ל"ד . ל"ה . יחזה ויזין
 שהיה אדם גדול בתורה ומחודד הרבה מאד :

ע' : כמוה"ר יעקב שלום מוינליאה בן אחותו של כמוה"ר שמואל הכהן די
 פינא לחיטאנו כמה שכתב בספרו לפנת פענח פי' קהלת ואיוצ דף י"א .
 ע"ז . יש בדבר שמואל תשובה מיוחדת אליו בסי' ב"ד :

עא' : כמוה"ר יהודה קוניאן אור תורתו זורח צמ' פלגי מים לאסור מקוה
 דחיגו וחתם צעיר אקווי צשנת השם"ג ליגירה :

עב' : כמוה"ר יהושע ב"ר דוד הלוי א' מרצני וינליאה משורר גדול כאשר
 תראה בסוף צחינת עולם ד' וינליאה . וצמ' בוס תנחומין כולל
 קינה על כמוה"ר משה לוי מוייא ז"ל ועבר עליו רוח קי"נה צפטירת

מהמס"ג מפאדוזה

משם חזר קדמון כתיבת יד דחצר חיצור גדול בכל התלמוד דרך פירוש
ופסק ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים שם חשך לאור ומעקשים למישור
עד כאן לשון מוה"ר ח"ד ז"ל. ואני ראיתי חזר גדול
כ"י ישן נושן להרצ ז"ל כולל מאמרים ומדרשים ופירושים ספר יצירה
ופרפראות לחכמת האמת והלכות נפרדות: וחזר ס' העיתים המפורסר
מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים עיין להר"מ. כתשובה ק"ח ועוד חיצר
פירוש לשטרות הנהוגות בישראל נמלא כ"י צאורות הר"ח מיכל.

צה': כמוה"ר יצחק יעקב שוחט וזודק צק"ק קראקא בזמן מו"רם צעל המפה
חיצר הגהות לס' שחיות וזדיקות מהר"ו עם חצירו מה"ר שמואל,
מזי"א הזכירם החכם ר' לצי זנו צהירותיו שם:

צו': כמוה"ר יהושע יאיר מרצני מנעוזה צאה חתימתו בפסק הגאון מה"ר
שמואל מארלי זל"ה:

צז': כמוה"ר יהושע שונינו תלמיד הרצ מוה"רס ין' חציז נזכר בספר גע
פשוט:

צח': כמוה"ר יהושע פייבל צן הרצ קיקיון דיונה חיצר חידושים על הש"ס
ונדפסו צס' מ"ר חציו:

צט': כמוה"ר יהודה מלח פאדוזה זל"ה ר"מ ומ"ץ צק"ק מודינא היה
צקי גם כן צחכמת הקצלה האלית כאשר יעיד פיוטו שחיצר מיוסד על
שם ע"צ הנדפס צתיקוני שוצצים אחר הוידוי המתחיל ואתה ה"דע ועד י"ר
יצור"ך וכ"ו ותמיה לו מהמדפסים האחרונים שלא קיימו מקרא שכתב זכר
צדיק לצרכה ולא הודיעו שם הרצ המחצר הפיוט או התחינה הזאת.
ואילולי שנודע זה מספר חמשה סדרים שהדפס צויניליאה הגאון החסיד
הרמ"ז זל"ה כצר היו מונעים עוז מצעליהם. והרצ ר' יאודה מלח
הניח פסקים כתיבת יד כאשר לשמע און שמעמי מפי חכמי הדור.
והרצ זרע אמת היה מחשיצ סצרתו כאחד מן הגאונים הראשונים כ'
הוא היה תלמיד תלמידי ה"ר יאודה מלח ופליג ליה יקר ורבותא כרצה
דרציה זכר כולם לחיי עד:

ק': כמוה"ר יעקב עארגאן חכם מקוצל הציא מפירושו הרצ עבדות ישראל
קמחי:

שני גדולי הדור כמוה"ר שמואל אבוחצ ובמה"ר ר' משה זכות ז"ל וכולם
נדפסו ויניציאה עם ההספד שהספיד על החסידים הקדושים ה"ל
ישי עמחן :

עג' : כמוה"ר יעקב הכהן היה אחד משלשה חזרי הרועים מצית דינו
של הגאון המופלא רבינו שמואל יהודה קנזילצוגן ז"ל קל נשיא חלדים
צק"ק ויניציאה יש לו תשובה צו"ת דבר שמואל סימן ז' . והרב
מדבר יהודה ממדינת אחים צהספדיה . ובתצ שרבו מעלותיו
מספר ואין גומרין עליו את ההלל ונפטר צע"ק י"ז שצג
הש"נו ליצירה :

עד' : כמוה"ר ישעיה ענו מק"ק גינשפורק שמש תורתו זרחה על עלגי מים
לאסור מקור רוחו הידוע :

עה' : כמוה"ר יחיאל צמה"ר שלמה מנורני זא על החתום דבר שמואל
סי' י"ע על עיבוד רצועות תפילין והוא חזיו של מוה"ר חיים הצא על
החתום צתשובות הרמ"ז סי' ח' :

עו' : הגאון כמוה"ר יעקב היילפרון (או אלפרון) הרצין תורה
צבמה קהלות וצסוף ימיו קצע דירתו צקהל קדוש פאדוצה צזמן הרצ
ערוגת הצושם ומוה"ר שמה לזאטו והגאון הרופא רבינו יח"ס
מפאדוצה , חיבר ספר שושנת יעקב פרפראות לחכמה ונדפס עם
חרמות חיים לר' אליעזר הגדול צעיר ויניציאה . ועוד חיבר שו"ת
נחלת יעקב ונדפס צפאדוצה שנת שפ"ג . ונראה משם שהיה
תלמיד הרצ המופלא גאון הדור והדרו מוה"ר שיק צן הגאון מוה"ר
פאדוצה ז"ל . וצהקדמה כתצ פירוש נאה על משנת עשה
לך רצ ו"כו והגאון החסיד צעל שני לוחות הצרית שהסכים על
הדפסת ספרו כתצ עליו שהיה אדם גדול צתורה חכם שלם וכ"י ורצני
דורו מזכירים אותו לצבח צתשובותיהם אליו :

עז' : כמוה"ר יהודה צבמה"ר יעקב פוייעו זא על החתום דבר שמואל
סי' י"ע ע"ע עיבוד רצועות תפילין :

עח' : כמוה"ר יהודה קרישפיץ נושא ונותן על שיעור גרים עם הרצ צד
שמואל צס" כ"ח :

קא : כמוה"ר יצחק זעליג מחכמי פולין חיצר והדפיס ס' כסף נצחר דרושים ומזכיר שם חידושי רבותיו ותלמידו מה"ר ישראל דרשן ומה"ר מאיר זעליג . וצערי אשכנז מחשיצים הרבה ס' הנ"ל והדפיסוהו שנית בלוצרנו :

קב : כמוה"ר יעקב טרפון מחכמי שאלוניקי יש לו הקדמה יפה ושיר זראש ס' אגדת שמואל להמחבר מזמור לתודה להחכם אריפול .

קג : כמוה"ר יואל ת"ץ צעיר שעברשין חיצר ס' מגיני זהב לישב השגות שהשיג הש"ך צספר נהודות הכסף נגד זקנו הרב עורי זהב . והדפיסו נכדו הח"ר יואל כה"ר גד גם הערותיו :

קד : כמוה"ר יוסף מונטקיי מרצני שאלוניקי בזמן הרב עירת לסף חיצר ספר כתונת יוסף חידושי דינים ושאלות ותשובות ועניינים נפרדים הדפיסו והגיהו צלו .

קה : מה"ר יצחק ממלא מקום אציו בחכמה וציהאס ה' וכתב בהקדמה שאציו הניח עוד ספרים אחרים :

קו : מה"ר יצחק קרישפיין ומה"ר חיים אבגיל צאיו תשובותיהם צם' כתונת יוסף הנזכר :

קז : מה"ר יהודה קוצו ומה"ר יוסף אחים צתורה וצחכמה צק"ק שאלוניקי הוצאו חידושים צם' צאר יצחק ו' שאבגי :

קה : כמוה"ר יוסף קוצו צן צנו של הרב הגדול עיר וקדיש מוה"ר יוסף קוצו תנ"צ צה חיצר ספר צן פורת יוסף חי' דינים על ח"ת אה"ע מה"ר דפס צשאלוניקי ומהקדמת תלמיד החכם המחבר נראה שהניח אחריו צרכה ספרים רבים צתורה וצתלמוד ולא נראו צע' ליל וס' רגן' שאבגי תלמידו האריך צצחו צהספרו צספר צאר לחי ראוי והציא מחידושו על תנ"ך :

קט : מה"ר יצחק אישקלוני ומה"ר יצחק מאסארצן מצית דעו של כמוה"ר יצחק ו' שאבגי רב ת"ץ צק"ק שאלוניקי הוצאו חידושיהם צספר צאר לה' ראי להרב הנ"ל .

עט' : כמות"ר יצחק ארזאס כמות"ר חנניה ראש ומנהיג קלית קהלות
המערב חזר ספר חמת ואמונה והדפיסו צויניאלה ש' תזכה ורצני דורו
הר"מ והר"ל מזכירים אותו לשבח :

פ' : כמות"ר יהושע חיים יונה מקזאל, הרב דבר שמואל הריץ אליו
תשובתו צסי' ס"א :

פא' : כמות"ר יוסף בן הגאון החסיד צעל דבר שמואל חזר חידושי סופרים
על דרך לקט הקמ"ח והדפיסו הרב חיים שאל ח"צ בתוך ספרו, ובתנו
עליו שהיה מעוטר צענוה ויראת חטא :

פב' : כמות"ר יצחק ישורון מאמזורג, הרב דבר שמואל הריץ אליו תשובתו
צסי' פ"ה ופ"ח :

פג' : כמות"ר יעקב המכונה זעליקמן צ"ר גרשון מקרימונה יש לו תשובות
צס' נחלת יעקב אלפרון צסימן י' על חתיכה הראויה להסתכד וצסי' יג'
צענין קדיש ותענית ייאה לייט :

פד' : כמות"ר ר' יהודה מק"ק גלגה חיצר קול יהודה חי' על הש"ס והעיד
שאסף וקיצץ אותם מרבותיו :

פה' : כמות"ר יחיאל כמות"ר יעקב הכהן זקן ויושב ציטצה צעיר חקונא,
צפחד יצחק ערך חשת איש יש ממנו תשובה ארוכה מאד על ח"א
שנתה ובתעצרה ונחלקו על זה צ' קהלות על מי מוטל לזון הולדות
והרב חתום עליה עם כמות"ר יצחק אלקוסטנטיני וכמות"ר משה
חיים מורפורגו צסנת תק"ג : ועוד קדפס צס' שצת של מי
קונטרים אשר פעל ועשה על כבוד ת"ח לומדי תורה עש"צ דפח"ח צס'
הת"קז :

פו' : כמות"ר יעקב די אלצא דרשן צק"ק פיורינלה חזר תולדות יעקב
דרושים ונדפס צויניאלה ש' שס"ט :

פז' : כמות"ר יהודה לייב צ"ר חיים, וצדבר שמואל סימך הנ"ט יש תשובה
שלומה אליו לאליסנדריאה דילה פאליה ופתח דברי הרב אצאצ יאירו
לאמר אצא צקלה לחוות דעתה הקברה על חידושי הלכות הנוצעים

ותוספות מהמס"ג

קי' : כמוה"ר יוסף משקינה מרזני פורטוגאל על פיו ילאו ועל פיו יצאו כל בני קהלתו הקדושה גזאי לזקה פרנס על הקופות ומלוה לעני זשעת דוחקו נפטר זשס עוז מן העולם כמו שכתב חתנו הרב זאך יאחק זהספדו אשר זספר זאך לחי ראי עייש :

קי"א' : כמוה"ר יאחק זר אזרהס ענוותן וספל זרך גרים זאוריתא תדירא ולא מחזיק טיזותא לפסיה . כן כתב הרב זאך לחי זהספדו :

קי"ב' : כמוה"ר יוסף זושערה מרזני אלגאזאיר עשה הקדמה ארוכה לספר וזאת ליאודה עאייס ז"ל :

קייג' : כמוה"ר יאחק מן הלויים הנודע זספרים שמו תחת רמז ימ"ה זן המקוצל האלדי החסיד כמוה"ר יעקב מן הלויים זלו"ק ! חתן המלך כמוה"ר יאודה אריה מודנא ז"ה חזר קיטור הפר"ס להר"מק זל"ל ונשאר כתיבת יד הזכירו זהקדמת ספר חיי יאודה כ"י וס' ארי ניהס וכמוה"ר יאחק מן הלויים נתגדל בזית הגאון זקנו כי הרב אציו הניחו קטן זשניס . ומ"ר זקנו למדו תורה וחכמה עד שזנה לראותו מעוטר זכתר הרצנות ומחכמי ישיבה הכללית אשר זויניליאה ומדרשני הקהלה זחזרת הר"מז וה"ר ישעיה ניה וה"ר זרוך לזאטו כמ"ס כמוה"ר יוס עוז ולוזאזון זס' ה"ד אורים ושס יראו נילנים שירי הר"י מן

הלויים זין משוררי דורו : וזה מלכד שיריו הנדפסים אחת הנה ואחת הנה . ועוד נמלא זידי כתיבת יד ספר מדבר תהפובות המספר כל התללות והלרות אשר עזרו עליו וילילהו ה' זשזיל שזעה זחסדו ועסק זתורתו יומס ויליה . ואסף עוד כל מעשי רצותינו ז"ל הנמצאים זתלמוד והדפיסם עם פירוש זויניליאה תחת שס מעשי חכמים . ועוד הדפיס ספרים רזים עם הגותיו וזס' ה"ד

אורים הנזכר הזכירוהו זשס הרב השלם עץ הדעת וראש הדרשנים ועם המשוררים נמנה זשיר יפה הנדפס שס : זין חשוני ונכדי עיר ויניליאה היו לו שונאים רזים . אשר רדפוהו וידריכוהו מנוחה וזציהס היו ק' יוסף קולורנו ר' שלמה פורטו , ר' יהודה וניטדו ר' הפאל פיקוטא , ר' יהושע סגלי , ר' אזרהס מונליסי , אוזימו ונכדו יעקב תמריס , ר' מנחם לוי , ר' זשה לוי , ר' זריאל

מתוך כתיבת מע"כת הת"מה וכ"ו וצסימן ר"ס . רס"א . רס"ג .
כולס תשובות שלוחות אליו :

פח' : כמוה"ר יוסף צרוך מאורצינו חתנו של הגאון מה"רן ערצוט וקרצו
של צעל צאר עסק , וקראו מארי אולפן וחסידי כמ"ש צסי' ס"ח . ופ"ז .
שחיצר פסק אחד צענין חזקה : וחצר ס' שיר ידידות וצנות השיר וצו
הראה קיאות צח"ה :

פח' : כמוה"ר יוסף הכהן , הרצ דצר שמואל הרין אליו פסקיו צסימן
רס"ו ור"סז :

צ' : כמוה"ר יצחק וכמוה"ר צדדשי אצ וצנו נתחצרו לחצר ספר הרי
צשמים , וס' ערוגת הצושס . דרושים על סדר הפרשיות נדפסו
צשאלוניקי ש' תק"ג . וצ"סס הרי צשמים הציא מעשה שאירע
צי"סק צמחה צפ' כי תזריע שקראו סך הכל שמונה פסוקים ופסוק אחד
כפול דהיינו שהעולה השלישי קרא פסוק למפרע ממה שכבר קרא השני
ושני פסוקים אחרים . ושצו אחד שגללו ס"ת נזכרו שלא קראו צין
שלשתם אלא ח' פסוקים ופסק שצריך לחזור ולקרות דלא כה"מא א"ח
שכתצ קל"ז ס"ק ט' דינלו עיין שס סמוכות שלו : והציא עוד מעשה
אחר שאירע צשנת תק"כצ צשאלוניקי צצ' אחים שהיו חתנים יחד ומתה
להם אחותם ציוס ש"ת צצקר ונעשה מעשה צהסכמת רצני ותקיפי
דארעא שהתירו להם לקרות צתורה ולשורר להם כדרך כל החתנים
צצקר וצערצ כנהוג אך אמרו שלא ילכו כל צני החצרה הקדישה אחריהם
לציתם כנהוג לא צצקר ולא צערצ עכ"ל

צא' : כמוה"ר ישראל שלמה לינגי מרצני דיגייר צזמן מהר"צך . הרצ דצר
שמואל הרין אליו תשובה צסימן ר"ע רע"ו . וצאגרות הר"מז סי'
י"ד ואחרים נמלאו הרצה עניינים ממנו שהציע לפני רצו הכ"ל ומהם
ניכרת קיאותו צחכמת האמת . ונראה משס שלמד חכמת הקצלה
מכמוה"ר אר"ן פואה זל"ל צעל מדרש צחידוש : וחיצר ס' דרך המלך
על ש"ע א"ח צ' חלקים כ"ו . וראיתים צריגייו . וראיתי שס כהלכות
ר"ח שקרא תגר על מה שנהגו הצזור להכריז ר"ח צין קדיש לתפלת
ערצית משום דהרש"כא לא התיר אלא לשליח צבור ולא היה צורך
שהצזור יפסיקו ויש עוד שס עניינים נפלאים :

ממרדכי ש' גירונדי

פירוגינו, ר' חזקיה לוי, ר' משה יעקב מאנקונס, ד' משה לונאטו וצנו הר' ברוך. ויהי כאשר מת דרשן העיר קראו לאיש כלתי הבון למלא מקום הדרשן הראשון, ומשנאתם שגאלו את ר' יצחק לא צמרוהו ונשאר ר' יצחק בחוסר כל. ולולי קצת נדיזים אהביו ומידעיו היו צעזערו היה מת צרעז. אחר זמן נכתר צבתר הרצנות ע"י רצני פירארה ורומה וקצת רצני ויניציאה; ויהי כאשר שמעו שונאיו את הדבר הזה, עשו כמה תחצולות להסיר ממנו כתרו, ועל דבר זה דצרו על לב רצני פירארה ורומה שיתחרטו על מה שעשו, ויסירו ממנו את כל הכבוד אשר נתנו עליו אבל הרצנים האלה לא הטו אזנס לקול דודפיו ומשנאיו. צמשך זמן מת הרצ הכולל זקנו של ר' יצחק הכ"ל, אשר היה חזן סופר ודרשן צצ"הכ איטאליאני, והכריחו שיצא איש הבון למלא מקום הדרשן, ויצאו הוא ד' יצחק ור' חיים וינטורה ששרת את הנפטר צחיו, ונתמנו שניהם הראשון לסופר והשני לש"ץ. פצס אתת היתה קטעה צין ר' שלמה פורטו וצין צני וולעירה על דבר המקום שהיה לאחר מהם צצ"הכ ורצה להחליפו כי לא היה יכול לראות הס"ת ולא ה"שן, ולפי שר' יצחק היה אהב צני וולעירה, התנקס ר' שלמה פורטו צר' יצחק. כי צרוז תחצולות שעשה הקימו עוד חזן שלישי ויפתחו מדמי שברו של ר' יצחק ונתנו לר' דוד עוסיניא כך היה שמו של חזן שלישי:

קיד': מה"רר יהודה גריגו, מה"רס מפאדוזה הריץ לו תשובה צסימן י"ח וכתב עליו שהיה נוזח צמלחמתה של תורה עש"צ:

קצו: מה"רר יצחק כ"ץ פורטו, הזכירו לשבח מה"רס מפאדוזה צסי' כ' גדול מרצן שמו:

קיו': כמוה"רר יוחנן נזכר צס"ות מה"רס מפאדוזה שהדין אליו תשוצותיו ומהס צסימן כ"ס וצסימן פ"ו וקראו אהבצו אלוף התורה. ודעתי הקצרה חושצת שאיהו ניהו מה"רר יוחנן טריויש איטאליאנו הנזכר מה"רר שלמה עייתה צהקדמת פירושו לתהלים כי שס נזכר גס הגאון מה"רס מפאדוזה צאותו הדור ולפעמים הרצ הכ"ל שותק יחוסו וכינוי משפתתו אמנס לצי אומר לי שאיהו ניהו נוד ניהו שחיצר פירוש קמחא דאציסנא למחזור ק"ק

צב' : כמוה"ר ינחם אלקוטטניני דזריו יאירו עם רזני חנקונא צפחד ינחם
 ערך ח"א . וצמח לדקה ח"ת דף י"א ע"ב וצסי' ל"ד ודף כ"ב
 ע"ב חלק חה"נ . והרצ הנ"ל היה ראש ישיבת שלום עם כמוה"ר
 משה שמואל גינטי צעיר הנ"ל והיו קוראים לו החסיד הענו עיין שיח
 זמרה לטח"רי מוסאעי דף י"ד :

צג' : כמוה"ר יהודה עוזיאל אור תורתו בארנות המערב וחבר ס' צית
 העוזיאל נדפס בויניצאה :

צד' : כמוה"ר ינחם הכהן מוטרצו זמן מה"ר פרוינאל ומה"ר יחיאל
 טרצו יש פסק ממנו צפחד ינחם ערך חלינה קודמת להתירה ליצט וכ"ו
 והעיד שצקנותו האה צרומה ח' שייצט אשת אחיו והיו שם הרבנים
 רצים ונכזדים :

צה' : כמוה"ר יחיאל צה"ג נחאל טרצו יש פסק ארוך ממנו צפחד ינחם
 ערך חלינה קודמת וחמס צג"ל לימנך והרצ שם הגדולים הזכירו
 לשבח צספריו ופסקיו :

צו' : כמוה"ר יוסף צמ"ר אצרהס כרוז זמן הרבנים הנ"ל והוצאה הסכמתו
 צפ"י ערך חלינה וכ"ו :

צז' : כמוה"ר יעקב ישראל פינאי מריקנאטי זמן הרבנים הנ"ל הוצא פסקו
 צפ"י ערך חלינה קודמת וחבר שו"ת הזכירס ה"פ ערך צרכת
 חתנים וכתב שראה תשובותיו בצית מדרשו של הרב הגדול מוה"ר
 הלוי מ"ן צפאדוזה . והזכירס גם כן הרצ עיקרי הד"ט ח"ת סי' ו' .
 וגם אני ראיתים כ"י :

צח' : כמוה"ר יהודה צן משה מפאנו המכונה שאלטרו אור תורתו זורחת
 צס' פלגי מים ומקום ישראל שחבר צחכמה צתצונה וצדעת להשיצ לכל
 המתירים מקום רוויגו צספר משצית מלחמות . והקורא הקדמתו
 לספרו מקום ישראל יתנוץ צו רוח טהרה וקדושה ויראת ה' כי הרצ
 הפליא ללקט שם דברי המקובלים האלדיים עש"ב דפח"ח והרצ ז"ל הוא
 ח' מהחכמים שכתבו תשובות לזכות צעלי חנויות פירארה כמ"ס
 כמנה"רס ריקנאטי צתשובותיו כ"י :

צט' : המדקדק הגדול והמפורר המפורר כמוה"ר ישיעיהו רומאניק זנו"קל צן

ממדכי ט' גירונדי

איטליאני ופירוש להלכות שחיטה וזדיקה להרצ המדכי הנדפס: זויניאס :

ק"י : כמוה"ר ישראל שמואל זכמה"ר שלמה רופא רב ספרדי קדמון למח
שנת שפ"ד חיבר ספר ישמח ישראל כולל דיני שלחן ערוך על סדר
אלפא ביתא ונדפס ע"פ הרצ המוצהק מו"ה משה יקותיאל קופמן
כהן . וזהקדמת ישמח ישראל כתוב שחיבר גם ס' מגלה עמוקות
על התורה . ותר"ג מלות ע"ד פר"דס . פירוש על האגדות
עד"ה . צית ה' על מאמרים תמוהים . כרס שלמה פי אצות :
סולם השמי' פירוש התפלה :

ק"יח : כמוה"ר ידידיה קונקי שקיל וערי עם מוה"ררי עאיי"ש זלה"ה צספר
וזאת ליסודה דף י' ע"ג :

ק"יש : כמוה"ר יוסף מרס כתב פירוש על הצרייתא במ"ש הרצ וזאת ליסודה
דף ל"ג ע"ג :

ק"כ : כמוה"ר ישראל נחמן זן הרצ החסיד מוה"ר יוסף דארזיטשער תלמיד
הרצ הקדוש זעל שס עוז הרצין תורה זכמה קהלות זאשכנז וא"חכ
סצז את העולם כדי למכור ספריו אשר חצר והדפיס הלא הם שו"ת
שארית ישראל ספר פקודת המלך ז' חלקים . אונת ליעקוב . תפארת
ישראל וא"חכ דר איזה שנים צק"ק ליורנו והיה מקביל פני שכינה זכל
יוס צצית מדרשו של הגאון החסיד מוה"רר חי"דא זל"ל . אשר הזכירו
זכצור לפעמים צספרו חומת אכ"ך : וצסוף ימיו קצע דירתו צארץ הקדושה
תו"צצ וצס נתצקס ציציצה של מעלה זיע"א ושמעתי מאלוף . ידידי
כמה"ר ישראל קוניאן זל"ל כי הכיר להרצ הכ"ל צעצרו דרך הילכו פה
פאדוזה . וסיהיה מתרץ ומשיצ לכל קושיא שעשו לו צנגלה וצנסתר פה
מפיק מרגליות . וצכל חכמה לו עשר ידות : צקיאות גדול מאד
צכל שערי התלמוד והפוסקים . וגם הרצ הגדול מורי ורבי הח"ריק
זל"ל תהא אקנקניה ומלאו מלא וגדוש צעשר ספירות חכמה רמה ונעלמה .
זכותם יגן צעדינו אמן :

ק"כ"א : כמוה"ר יעקב אלפאנדרי נזכרו מידושויו צס' פקודת המלך ח"א דף
י"צ ע"א . וראיתי איזה חצור עט"ת כ"י להרצ זל"ה :

זנו של הגאון ר' אשרן רומאנין ז"ל נולד בק"ק פאדוזה ונתגדל על
 זרני הגאון המפורסם מוה"ר ישעיהו זסאן ז"ל והעמיד תלמידים הרבה
 צעיר מולדתו והיה רב מ"ץ צ"כ אשכנזים . חיבר ס' מליץ יוסף
 פירוש על סליחת תא שמע ונדפס . וצצית מדרשו היה מתאסף
 כל ליל ז' של פסח ללמוד כל הלילה וחיבר פזמון נאה והדפיסו צס"ק
 ספרו מוסר מלכים חיבר נחמד מלא פירושים ופשטים ומידושים על שמונה
 עשרה זרכות נדפס צויניליאה . ועוד חיבר כמה פיוטים ושירים
 נכזדים מהם נדפסים כאשר תראה בהסכמתו לספר פחד יצחק ומהם
 צכתובים צצית מדרשו של הכותב מרדכי שמואל גירונדי . ואח"כ
 עבר להרצין תורה בק"ק לוגו והעמיד שם תלמידים מורי הוראות
 צישראל וצתוכם כמוה"ר שלמה דוד מהזקנים זלה"ה . וצק"ק
 פיסארו נתקבל למ"ץ לראש ולמנהיג ומופת דורינו מוה"ר חי"דא ז"ל
 צס' שער יוסף סי' ו' קוראה צסס אלוף התורה החכם השלם הרב
 המורה כמוה"ר ישעיה רומנין ומסס ניכר כי חיבר גם כן פסקים
 ושאלות ותשובות ז"ל קל וזי"עא : והיה צן ממלא מקומו כמה"ח
 יצחק חיים זלה"ה חכם ומשורר סגי נהור שחזר שיר נאה על כל פרשיות
 התורה מלכד חיות שירים וקינות וחדות החתומים צאולרותי כ"י
 ונפטר צפאדוזה שנת התק"סע : וצאולרות ספרי החכם ר' חיים
 מיכל נמלאו כ"י דרשותיו וגם פסקים רבים מהרב רבי ישעיה
 זלה"ה :

ק' : כמוה"ר יעקב רפאל פייאנו ראיתי מכונה אליו ספר חדוש דינים
 מלוקטים מד' עורים וצסופו קונטרסים המכונה ציאור לענין אליהו
 מהרב קורדוצירו ז"ל וכתוב שם שהרב עשה פסק שנת ש"א צצולוניא
 להתיר מינקת חצירו תוך כ"ד חדש אם לא התסילה להניק הולד :
 וה"ר מתתיה ניסים עירני צספרו מרבר מתנה הזכיר הרב הנ"ל
 ומציא ממנו פי' פסוקי חיוצ העוז לך כי תעשוק וג"ו על המצליח
 ימיהם לשחוק עש"צ :

קא' : כמה"ר יצחק יחיאל טרדיול מק"ק מנעוזה אור תורתו זורח צס' פלגי
 מים לאסור מקוה רחיצו צס' שס"ו :

קב' : כמוה"ר ישראל שמואל צה"ר שלמה רופא ספרדי קלפרא מגזע
 יאודה חיבר ס' ישמח ישראל זהוה כמו ש"ע ע"ס א"צ מדיני א"ח וי"ד

מרדכי ש' גירונרי

קכ"ב : כמוה"ר יעקב טוויילאנה מארגיל עזר לק"ק ליוורנו והדפיס והגיה איזה ספרים והניח אחריו ס' מגיד ליעקב בכתוב צס' לשון חכמים פי' הגדה . וזה שנתיים . עלה לשמים זל"ל .

קכ"ג : כמוה"ר יצחק עריות הגיה והדפיס ספר מעשי ה' לרצו מוה"ר ר' אליעזר אשכנזי ובתצ צו הקדמה יפה עד מאד :

קכ"ד : כמוה"ר יהודה הלוי מורנקצורט מוכה את הרצים צספרי הגאונים והחוקרים הקדמונים אשר הדפיס צוויילאנה צסנת שי"ן דל"ת ואילך לאלף השסי . יזכרוו אלדים לעוצה .

קכ"ה : כמוה"ר יאשיהו צמוה"ר יהודה זל"ה שאל שאלות מחקריות למוה"ר יוסף שלמה רופא מקנדייא בכתוב צס' אלום עם חזיריו מה"ר משה מין וה"ר זרח צמוה"ר יצחק נתן . ומוה"ר יש"ר השיצ להם צצצור גדול :

קכ"ו : כמוה"ר יוסף ישועה חכם קדמון הזכיר רצינו יצחק אצגאצ זל"ל צספרו נהר פישון והציא חדוש משמו :

קכ"ז : כמוה"ר יעקב צה"ר שמעון רצ צטאמשצ ממגורסי פולונייא בגזרות שנת ת"ח צא צא לק"ק ויניילאנה והדפיס שס' א' מדרשו על עקידת יצחק צסס אהל יעקב וא"כ נסע לארץ הקדושה והניח אחריו ס' תולדות יעקב דרושים עה"ת :

קכ"ח : כמוה"ר ישראל חראש דיין צפולין גדול חצר ס' קהלת ישורון ונדפס .

קכ"ט : כמוה"ר יחיאל יעקב צן הרצ המוצהק ר' חיים יוסף אליקים חתנו של הרצ מוה"ר דוד מאגאר חיצר ספר דקדוקי תורה והוליא לאור והגיה תשובות מוה"ר ישראל צרונא צעיר שאלוניקי :

קל' : מה"ר יעקב שור מ"ץ צק"ק צריסק חיצר חידושים על הש"ס הזכירם תלמידו הרצ צית הלוי צדיני מגו :

קלא' : כמוה"ר יעקב חיים פורנא רצ כולל כו"ש הרצ ר' ישראל קמחי צספר עזודת ישראל שהציא מנימוקיו על הש"ס :

ונדפס ע"פ חוקי חיים וחוקי דעת מה"רר משה יקותיאל צעל לחם הפנים:

קג': כמוה"רר יהודה רפאל יהושע צבמה"רר פלעיה צרוך מונגליסי הדר
צפירנלי תורתו זורחת צס"ות שמש לדקה מה"ת דף כ"ה ע"צ על ענין
הזיוון:

קד': הרופא החכם ר' יוסף הכהן צעל דברי הימים למלכי צרפת מצר ספר
עמק הצבא על התלחות אשר מלחמתו מיום חרצן צית קדשנו עד היום
ההוא ראיתיו כ"י עם הגהות מתלמיד חכם אחד למען דעת כל עמי
הארץ כי על אשר הקשו אצותינו את ערפס לצלתי לכת צתורת מר"עה
על כן צאו עלינו את כל התלחות הכתוצות צס"ת גם כל חלי וכל מכה.
ואם נסוצ יחיס הקצ"ה לגאלינו - וצכל אופן יוסיף ה' שנית ידו
לקנות את שאר עמו צעת אשר גזר להשיצ את שצותינו צעיר קדשנו
וצית מקדשינו יהי רצון שיהיה צצ"יא.

קה': כמוה"רר יעקב אצואצ צרא כרעא דאצוה מ"ר שמו"אל חכמתו ניכרת
צהקדמתו לשו"ת הגאון החסיד אציו וצהסכמתו המעולה לספר אמונת
חכמים מלצד פסקיו ותשובותיו המפוזרות אחת הנה ואחת הנה צספרי
רצני דורו שו"ת שמש לדקה י"ד סי' ט' וסימן ט"ל. וצחלק אה"ע וצחלק
מה"ת דף כ"צ ע"צ וצפחד ילחק ערך אונס כותן ד' דצרים וצערך אלס
יש הסכמתו צסס כל רצני ויניציאה, וצספר מייס רציס חלק י"ד
דף ז' סי' ט':

קו': צמהח"ר ילחק מרדכי צן החכם ה"ר אלישע יוסף מודנא מעיר לינטו
היה ת"ח וצעל מעשים טובים רודף לדקה וחסד ומרצו ענותותו לזה
לפני מותו שלא יתארוהו צסוס תואר שצס. ונפטר צשיצה עוצה
וכצוד עשו לו צני קהלתו שהלכו ללוחתו צליל מש"ק לך לך ש'
התק"סח:

קז': כמוה"רר יוסף הכהן מתושצי קורפו חיצר פירוש להושענות. וטעם
למוסף תכנת שצת ונדפסו צויניציאה וכתצ צהקדמה שצאו עליו שוללים
וצצו כל אשר לו:

קח': כמוה"רר יששכר צער צמוה"רר פתחיה חיצר יש שצר כולל הדינים
הגמלאים צזהר הקדוש וצוד ס' פת"מי י"ה. וצהקדמת ספריו כתצ

ממרדכי ש' גירונדי

קלב': כמוה"ר יצחק הלוי גאון קדמון זמן רצינו יצחק ו' גיאת ז"ל חיצר סדר עצודה ליום הכפורים הזכירו הר"י קמחי צם' עצודת ישראל .

קלב': כמוה"ר יוסף אלקוסעיל רצ חסיד ומקובל קדמון . זמן הגאון הקדוש רצינו יהודה חייט ז"ל שהיה שותף צלמא את דצרינו הזכירו בפירושו לס' מערכת האלדות . וגם הרצ המקובל מוה"רס הלוי ו' אלקצין הזכירו צפרקיו כ"י אשר צידי נקראים אפריון שלמה כתב שכל דצרינו דצרי אלדים חיים .

קלב': כמוה"ר ישראל די קוריאל מרצני לפת זמן מה"רס אלשיך שקדן גדול צתורה וחידושויו נדפסו אחת הנה ואחת הנה צספרי חציריו ותלמידיו הרצ שפתי כהן עה"ת ורצינו צלאל אשכנזי . וחמיהו היה מה"רר משה נגארה צעל לקח טוב :

קלה': כמוה"ר יהונתן תוכן גדול כמ"ס צם' צית לוי דף י"ד ע"ד וזה לשונו ראיתי צכתצו התוכן המופלא מה"רר יונתן צעל המהצר ספר ישועה צישראל ופירש על ס' נורת הארץ צספר כתיצת יד הנקרה משיצת נפש עכ"ל :

קלוי': כמוה"ר יצחק חיים פרוסולוני נולד צעיר סיינא ושם למד תורה וחכמה ואחר כך צא לעיר ליוררו ונתמנה עם חכמי ישיצת העיר כי מלאוהו זך הרעיון ויושר העיון שלם הוא ושלמה משנתו . והיה גם כן סופר מהיר צמכתא אשורית ואיטלקית ואני ראיתי כתיצתו תמה ומיושרת ואותיות מחכימות . והיה מדקדק מליץ ומשורר נעים . (כאשר תראה מקצת שיריו הנדפסים פה צקול עוגב) והיה צקי גה כן צחכמת השצצון ומשא ומתן ועל כן מלצד היותו עוסק צתורה צישיצת ר' אליעזר מריקנאטי ז"ל קיצלוהו ליועץ צצית מסחוד שלהם ותמיד לא זזו מחצצו להיותו צעל שכל גדול ויודע דעת דצ"ת ודצרי מוסר וד"א . והרצ מופת הדור מוה"ר חיד"א ז"ל היה אוהצו ומוקירו מאד . כאשר נראה מהמכתצ אשר שלח אליו צשלחו לו למנחה ספרו ראש דוד : ועלט לשמיה פה צמח"ק צליל מש"ק כ"ג סיון תק"נד . עכ"ל כמח"רר פיסרנו צקול עוגב דף ק' ע"צ :

קלז': כמוה"ר יעקב פראנסיס נולד צעיר ונעצת להחכם ר' דוד ז"ל היה

שחיצר פירוש על הזוהר הקדוש מלוקט מציאור מהר"מק וסא"רי זל"ל .
והר"מע זל"ל הסכים על ספרו :

קט' : כמוה"ר יצחק צהג"מ חיים מן"ק פוזנא ליקט ס' שלמן ערוך מדברי
האר"י זל"ל :

קי' : כמוה"ר יהודה ליב חיצר קינור ס' לדיק תמים : ראיתיו כ"י בצית
מדרשו של כמוה"ר יצחק רפאל פינלי מן"ק צק"ק צאדוצה :

קיא' : כמוה"ר יעקב צן ר' מרדכי ממגורשי פולד חיצר ס' שושנת יעקב על
חכמת השרטוט והפרטוף .

קיב' : כמוה"ר יעקב צכ"ר יצחק לוי מקזאלי חצר דצר אגור דקדוק ונדפס
צויניציאה :

קיג' : כמוה"ר ישעיה צר הגאון מוה"ר אליעזר חיים נינה אחד מרצני
ויניציאה תורתו זורחת צהסכמות על איזה פסקים וספרים מרצני דורו
חיצר ס' ישע יה פירוש על מלות חמורות צספר הזוהר ופי' על צרכת
המזון ע"ד הקצלה . וס' דרך ישר כולל כל ענייני מוסר ויראת ה'
צמשלים נאים ופשטים נחמדים נדפסו שניהם צויניציאה : ונזכר לשצת
צספר הד אורים דף צ' .

קיד' : כמוה"ר יהודה ליב משוררעץ חיצר ס' חכס לצ על תרי"ג מלות ונדפס

קטו' : כמוה"ר יצחק וכמוה"ר שמעון צן החסיד ה"ר מאיר חיצרו שני
פירושים על פרקי שירה וקראו צסס שער שמעון ושיח יצחק ונדפסו
ושיצחוס רצני דורס על חכמתם ועל חסידותם .

קיו' : כמוה"ר יואל ש"ץ מלייפה חידר קונטרס קטן על החזנים נקרא ריח
ניחוח ונדפס .

קיז' : כמוה"ר יצחק צהג"מ נח מק"ק מעזטרישעט חיצר ס' זכרון צקלת דיני
ש"ע צשיר פשוט ומרוצע .

קיח' : כמוה"ר יעקב פוייטי חסיד ומקוצל חיצר ס' קינור ר"ח ועוד
ראיתי ממנו י"א דרשות וצכללס הספר על פעירת הגאון מה"רי
קארו זל"ל :

היה משורר גדול ומיחד שיריה רבים קלתם נדפסו בקול עוגב וקלתם כ"י זיך המ"ר אזרהם צרוך פיפרנו יל"ו וזיך ידידי החכם המשכיל המשורר ה"ר ש"ל ידידי וקרובי נר"ו מורה צמדרש הרבנים פה העירה . וימת יעקב פראנסיס זן כ"ז שנה צעיר פירנאי שנת תכ"ז . ועיין במערכת הע"ן בתולדות אחיו ר' עמנואל פראנסיסי מה שכתבתי שם באורך :

קלח' : כמה"ר יוסף זכמה"ר אזרהם ינחם קאסטילו חכם ומליץ ומשורר עיין בתולדות אביו מה שכתבתי עליו ונפטר בקיור שניה כו"ש צספר קול עוגב :

קלט' : כמוה"ר ישעיה קרמי זכמה"ר יוסף תלמיד הרב כמוה"ר ישראל זנימין צסאן זל"ל הרבין תורה צק"ק ריגיו אחרי פטירת רבו הנ"ל היה משורר נעים כמ"ס תלמידו ידידי כמוה"ר חנניה חי כהן זל"ל צספריו והדפיס הרבה משיריו . והיה גם כן דרשן מפואר כאשר לשמע און שונעתי מהרב הנזכר . ונקרא להרבין תורה צק"ק טריאסטי וצעת שהיה משים לדרך פעמיו נקרא אל השמים מעל זי"עא .

קמ' : כמוה"ר יעקב לוינסקי מרצני ליורנו וראש ישיבה שלהם באה תשובתו צס' אורח ללדיק משורר נעים וסיפרו לי זקני שער כי היה צקי וישר העיון ופסקן מפורסם צדורו ותורתו מכרות עליו מצחקן כי עד ערי מזרח מודע שמו צסערי תורה ועל כן רצני מקומות ההם היו מריצין לו אגרותיהם לישא וליתן עמו על הדין ועל האמת וצסוף ימיו חשכו מאורי עיניו ומפיו יקרא לתלמידיו חידושי תורתו ופסקיו והם היו כותבים על הספר והרחיזו ה' את גבולו צתלמידים וקלת מהם היו מורי הוראות צישראל : עד כאן לשון ידידי החכם ר' אזרהם צרוך פיפרנו נר"ו צס' קול פוגב דף פ"ו א' :

קמא' : כמוה"ר יעקב אצנדה מרצני אמשטרדם ואח"כ היה מ"ן צעיר לונדון העתיק ס' הכחרי מלשון עצרי ללשון ספרדי נדפס באמשטרדם שנת ת"כג . וגם שתא סדרי משנה . וגם חצר ויכוח ממקרי על תפארת צית שני ונשאר צכתו צים כמ"ס הכומר ד"י רוסי צספרו ח"א דף ו' ע"א : וגם |ה"ר ינחם אחיו העתיק המשנה ללשון לעי"ן :

ק"ט': כמוה"ר יעקב זה"ר משה כ"ץ מילנוב חזר ס' מנחות יעקב סולת
ללמד לתנוקות כוסם האגרות וההלכות וצסופו במלאו חיה תרופות
וסגולות נדפס בפירודא :

ק"ד': כמוה"ר יוסף גינצבורג חזר ס' לקט יוסף הקדמות ומידושים עם
ח"צ ונדפס :

קכ"א': מוה"ר יהודה יעלה זן צנימין הרופא ראיתי קוצן כתיבת יד ממנו
פירוש להלכות הר"ף מסכת זרבות ופי' על הלכות קטנות . ועל סדר
מועד . וחולין . ולא יכולתי להצין צאיזה זמן היה .

קכ"ב': כמוה"ר יהודה זכ"ר צנימין וחלף שטענהגן חז"ד צאלטונה חזר
ס' מנחת יאודה ונדפס צאמטערדס ט' תק"כג ועניינו לפרש כל מקום
שנמצא צר"טי צתלמוד זרבות תיצת כלומר למה אמר ר"טי ז"ל כלומר
והוא חיבור גממד מחד מחד :

קכ"ג': כמוה"ר יוסף דומילאצ מק"ק קארפינעראן חזר ס' אולרות יוסף
על רש"י והר"ס ונדפס :

קכ"ד': כמוה"ר יוסף משה צרעסלא חתנו של הגאון מוה"ר צרודא מלכד
חיזוריו חק יוסף. שורש יוסף יש לו גם כתונת יוסף עה"ת נדפס עם
תולדות הצרהס למ"ר חמיו זל"ל :

קכ"ו': מוה"ר יוסף זה"ר אליעזר הלוי חזר ס' עדות ציהוסף חידושים
על הפרשיות נדפס . ועיין שם צסי' רל"ח שחידש פירוש על פסוק
אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחבמה
שאלת על זה בסצור הכתוב אומר שאל"תי צי"וד וזה אינו וא"כ נפל
היסוד נפל הצנין שעליו צננה הדרוש : ועיין צפתח ש"ע אה"ע ע"פ
זה"י שצצאתי פסק אחד מהרצ הזה זל"ל .

קכ"ז': מוה"ר יעקב כ"ץ צמה"ר דוד חז"ד דק"ק טיעשין חזר ס' אהל
יעקב על מאמרים תמוהים וחי' אגרות וצסוף הס' חי' דיגים על טי"ד
ונדפס צפ"פ דאדר שנת תע"ע .

קכ"ח': מוה"ר יעקב צרלין צעל צאר יעקב פי' ש"ע ד"ח וגם על כללות סוגיות
הש"ס, חזר עוד ספר זכרון יעקב פי' הפטרות :

מהלעיר מש"ג

קמב' : כמוה"ר יצחק אקוטא מרצני אמשטרדם דוד האחרון הדפוס צעיר לידא חיה פירושים ורמזים על נביאים ראשונים עם העתקה בלשון ספרדי שהיה לשון נערי צית ישראל צצית מדרשיהם . יעלתה לרצון המחצרת הזאת לפני רצני דודו וצפרט צעיני ה"ר דוד ניטו וה"ח עמנואל אצואצ זל"ה :

קמג' : כמוה"ר יצחק עקריש מעיר ליוואנטי עזר מקושטנינא לארץ מנרים וחצר ספר קול מצטר להוכיח ני עם ישראל צשגם שהוא מון מנחלת אצותיו ארץ הקדושה שמר כבוד הנשיאות צין ישיצותיו . ומדצר גם כן מעשרת השצעים ונהר סמצטיון . והדפוס גם כן אגרת הרצ חסדאי ששלח לדון יוסף נשיא ועוד הוליא לאור צקושטנינא שלשה פירושים על מגילת שיר השירים משלשה גאוני עולם רצינו סעדיה גאון . ר' יוסף ז' כספי ופירוש אחר צלי שם המכונה שאר ישו . וזהקדמה הזכיר גלגולי סצותיו וכתצ שזכה להקציל פני הגאון הקדוש רצינו דוד ז' זמרא זל"קל וזה לשונו : אמר יצחק צן אצרהם צן יאודה עקריש כ"ע מגלות ספרד ומנפול"ש כי לא קצל עליו מים הזדונים ונגרש עם יתר הפליטה הנשארת מכל ממלכות אישפני"אה ופראנסא כי היו כפלי כפלים כיוצאי מנרים וכלם צאו עליהם המים המאחרים ונטמעו צתוך הגוים ולא נשארו אלא שנים שלשה גרגרים צראש אמיר ועיר שם זעיר שם אחד מעיר ושנים ממספחה והמה נמלטו ארץ אררט למלכות נאפו"ל שם גס שמה לא שקטו ולא נחו ויצא עליהם רוגז הגרוש ויצרמו צהצחא ויצאו לשאלוניקי מזוקקים ולרופי' שצעתים מנסף נצחר צעירוס וצחוסר כל וימלאו לנפשותם מדגוע וישישו צקיימס תורתם האשר ישישו צחלקס שלל . ואני הגצר ראה עוכי צשצט עצרתו צראותי מיתת כל הדור ההוא דור צדיקים ז"ל . גם עלי עצר רוח הטילטול ללכת מעיר אל עיר ומממלכה לממלכה . ויהי כאשר התעו אותי אלדים מצית אצ' ומארץ מולדתי ללכת אל עם אשר לא ידעתי ולשון אשר לא שמעתי צתוך אהלי אדום וישמעאלים מואצ והגרים גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לצון ונער לא יחון ואלך למסעי הלון ונסוע הנגזה עד צואי למנרים אשר היא כגן ה' לתורה ולתעודה לעצדה ולשמרה . ומנאיתי צה אכשים חכמים וצוונים כלם תחכמונים צני האיתנים זרע קדושים כלם צוורים עושים מלחמתה של תורה . וצראשם הנשר

קכט': כמוה"ר יהודה ליב מק"ק פינסק זכמה"ר יוסף זכמה"ר יהודה ליב פרנאוואר רב חסיד גדול ודרשן מוכיח מופלא חיצר ס' קנה חכמה ודרך חכמה צ' חלקים חיצר עוד ס' דברי חכמים צ' חלקים כולל דעת חכמה וסאה סולת וס' כבוד חכמים תמלית וקילור מכל חיצוריו הנחמדים ונדפסו כולם .

קל': כמוה"ר יחיאל בר יקותיאל בר צנימין הרופא חיצר ס' מעלות המדות מוסר, נדפס פעמיים :

קלא': כמוה"ר ישראל זמה"ר מרדכי שורזענק חיצר ס' קהלות ישורון על התורה נדפס צט' תק"ל :

קלב': כמוה"ר יוסף שלום רב צמדינת מעהרין חיצר ס' יד אצטלוס על תנ"ך נדפס שנת ת"פ :

קלג': כמוה"ר ילחק צהח"כר משה צינה מק"ק שאלוניקי חיצר ס' צית נאמן דרושים נחמדים ונדפס : והיה ת"ץ צק"ק ניקופולי צזמן הרב יד יוסף צרפתי וספרו עלה לרצון לפני רבני דורו ודרשני אומתו זי"ע .

קלד': כמוה"ר ילחק צרכה משאלוניקי חיצר ס' צירך [ילחק דרושים עפ"י הדין ונדפס .

קלה': כמוה"ר יששכר יוסף צן הח' המקוצל מו"ה אלחנן אצ"ר דק"ק קרעמזיר חיצר ס' שלשה שריגים פי' הפערות. וס' ארצעה מרשים דרושים נפרדים ונדפסו תמליתן צאשכנז . ויש צהס חי' עד"ה :

קלו': כמ"הר יעקב זנב לאריות חיצר ס' תצנית היכל לצאר צנין צית ראשון ושני ספר נחמד נדפס צכמה לשונות צהמזורג וצאמשערס ושיצמוהו רבני ומחמי דורו צשירים והקדמות הנדפסות צתמלת ספרו :

עד כאן הגיעו דברי פי חכם ח"ץ בספר זכר לדיקים לצרכה צמערבת יו"ד

הגדול רצ הנזכה אשר לו הרקמה הפורס כנפיו חכמתו שאלותיו
 ותשובותיו ממזרח למערב האור נר תורתו העם היושבים בחשך לאור פלפולו
 ילכו יומם ולילה צדיקו ושצו בסאות למשפט בסאות לצית דוד צראשו שלשה
 כתרים כתר היחס וכתר התורה וכתר העושר וכתר שם שוב עולה על
 גציהן הוא הרצ הגדול מרנא ורננא כמ"הר דוד צן אצי זמרא ז"ל הרצאן
 תורה וימלך על ישראל צמארים ארבעים שנה וצירושלים וצלפת תו"צ
 כעשרים שנה . וראיתי צו מה שלא ראיתי צולתו חכמה ודעת ויראת
 ה' פניו בפני הארי אריה שאב מי לא ירא לפניו יברעו שרים וגדיזים
 וישתחוו לו חכמים וכזונים אין לפניו עולה ולא משוא פנים ולא מקח
 שוחד לראות כיצוי זהירו כי צראותי אותו מרחוק לצי חלל צקצי אס
 אקרב הלוס אס לאו כי יראתי מגשת אליו והוא צחסידותו השגיה עלי
 ויקראני ויאמר אלי מי אתה ואנה תלך ואתנפל על פני ארצה ואתתחזה
 ואנסק עפר רגליו ואעץ ואומר דצריך אדוני חזקוני ואמלוני ונתנו לי
 כח לעמוד על רגלי לספר קורותי ותלאותי יודע לאדוני כי עברי אנכי
 ואל צית אדוני אנכי הולך וצאתי מקצות הארץ לשמוע את שמע תורתו
 ולצקר צהיכלו : ויאמר אלי שלום צואך צא צרוך ה' וכל מחסורך עלי
 ואתה תהיה מאוכלי שלחני וציאני אל ציתו ויתן לי מטה ושלחן וכסא
 ומנורה וישימני מלמד את ניכיו ואת נכדיו צני צניו וצני צנותיו ונשאתי
 חן צעניו ויראני את כל צית נכחתו ואולרותיו מרגליותיו תרשישו
 ספריו ספריו אשר לא יספר מרוב נצלותי מראות אמרתי זאת המנוחה
 הכיחו לעיף כמוני מה שיגעתי ותשש וענה צדרך כחי קצר ימי צים
 וציצעה ועתה אך זה היום שקויתיהו מנאתי ראיתי פה אשצ כי
 אויתיה ואשצ שם כעשר שנים אהוצ לכל ציתו כאחד מצניו והיה נותן
 לי צ' פרחים צכל חדש חוץ ממלצושים וצגדים וכלים מכלים שונים וכל
 מה שהייתי מרויה הייתי שובר ספרים ומעתיק ספריו החמודים וצתוך
 הספרים שקניתי ושהעקתי היו ע"ו פירושים על שיר השירים חוץ
 מספרים אחרים אשר לא ראו אצותי ואצות אצותי ולא יאומן כי יסופר :
 והיה יום מיומים נצלה רוח הקדש על הרצ וינא ממארים פנה הודה פנה
 ציוה פנה הדרה וילך לצירושלים לחזות צנועם ה' ולצקר צהיכלו לעמוד
 לצרת לפני ולפנים כי קדוש הוא כמלאך ה' וצראותו אנשי הארץ אשר
 לא מצני צריתנו ורוב המסים המועלים עליו לא נשא לצו לשאת את

כל הרעה הזאת אמר טוב שנת על פנת גב מאשת מדינים וילך לנפת ושם נתבקש ציטציה של מעלה תנ"ך וכו' וכו' .

ואני הייתי קורא בספר אחד שהיו צו ח' פירושים על ש"ה הא' היה לחלק נודע צעירים ר' יוסף ו' כספי ור' אברהם לוי ושאר יסוד ור' עזרא ור' סעדיה גאון ור' שמואל ציצע ורצי שמריה איקרינו ור' משה ו' מליאואה . ואחז צידי את צ' לנדרות הזהב פ' רצינו סעדיה גאון ופירוש שאר יסוד הנקרא קדש הקדשים ומ"כ ששם המחבר ר' יעקב פרוצינשאל וזהו שמוע המסולס לא צמחה ינתק להיות העד השלישי הדין הפוסק את הדין שמיני צמקוס הקדמה פי' רצי יוסף ו' כספי שצאצא מגילות דבר צארכה וצאיר השירים לא דבר כי אם צקרה כי ירא מבטת אליו : ה' יחזיקני להדפיס חמשה פירושים האחרים ולא יאצדו מתוך קהל ישראל וצזכותו יצא לנו גואל וכי"ר וכאמר אמן :

קמד' : כמה"ר יצחק אלחדיז ספרדי תוכן גדול זרח זה שלש מאות שנה חיבר ספר לשון הזהב לצאח כל שמות המדות והשיעורים והאמות הנזכרים בתורה ונדפס צויניליאה . ועוד הניח אחריו חיבורים כתיבת יד ואלו הן אורח סלולה מפרש צו סוד העיצור וסדר המועדים . וספר מעשה חושב על חכמת המספר . וכו' כלי חמדה על התכונה :

קמה' : כמה"ר יעקב אנטולי מעיר נאפולי חיבר פירוש פילוסופי על התורה וקראו מלמד התלמידים, ראיתיו כתיבת יד ציד ידי המשכיל כמ"ר יוסף אלמנאי יל"ו .

קמו' : כמה"ר יצחק עתיה מחכמי אמשטרדם העתיק ללשון ספרדי ס' חזק אמונה וחיבר ספר דינים ומנהגים ללשון ספרדי ונדפס צויניליאה :

קמז' : כמה"ר יצחק קרדוזו ממלכות פורטוגאל נולד ונתגדל שם צאמונה נוצרית צגס שהיה מזרע היאודים האנוסים ועבר אח"כ צעיר מדריד ראש מלכות ספרד ונתעסק צמלכת הרפואה והדפיס שם

איזה חיצורים צרפואה . ואח"כ צרם לעיר ויניציאה ומל את צטר
ערלתו ועצד את ה' אלדיו ציראה וצאהצה והדפים צוירונה (אשר
נתיישצ) חיצור יקר על חכמת המחקר והניח אחריו ספר חשוב על
מעלות היאודים שנדפס צאמשטרדם מיוצאי חלציו . יזכרהו אלדים
לעוצה עם שאר גדיקי עולם תנל"זה :

קמח' : כמ"ר יוסף ו' כספי נולד צצרלונה ועודנו נער נפשו חשקה
צחכמות חילוניות ונס נתעסק צתורה וצחכמת דקדוק ומיצר פירוש
על ספר הרקמה לר' יונה צן גאנח ז"ל וסצצ את העולם כדי להתחכס
ומצר ספרים רצים וציניהס פי' על ציאור ר' אצרהס ו' עזרא, פי'
חיוצ, קהלת ש"ה . אסתר . ופירוש על המורה . וספר
דקדוק על שרשי לה"ק . וליקועי פילוספיא וציאור על משלי וצרי
הימים . אמנס לא היה כל כך אדוק צעיקרי אמונתנו הקדושה
כמה שנתצ הרצ הצדיק הקדוש רצינו יוסף יעצן החסיד צספריו יסוד
האמונה ואור החיים . והוא חגר מרצו כישמעאלי להפיל ארצה
חקירותיו ההטעאות המסירות את הקורא צהן להאמין צתורת משה
ומכמיה . ה' ירחס על נשמתו ואל עמו יציאנו :

קמח' : כמה"ר יהודה מרזי משורר קדמון חיצר ס' תחכמוני נדפס
צקוטטנדינא וצאמשטרדם והעתיק איזה שירים מלשון ערצי קראס
מחצרות אתיאל כ"י אלל די רוסי . והעתיק מלשון ערצי ס' מורה
הנצובים . ולוח הפרקים נדפס צסוף המורה . עוד העתיק
הקדמת הרמ"צם לפירוש המשנה וציארו לסדר זרעים הנדפס . עוד
חיצר ס' אגרת המוסר . וס' מוסרי הפלוסופים וס' הנפש וס' רפואת
הגויה שנדפסו צויניציאה וצריא די טרינטו . מלצד שירים אחרים כ"י :

קנ' : כמה"ר יאודה חיוג מעיר פיס צמחוז אפריקא הוא היה המדקק
יותר קדמון כפי עדות רד"ק צהקדמת ספר השרשים אשר התחיל לחצר
ספר דקדוק על לשון עברית ולאורו הלכו כל המדקדקים שצאו אחריו
והמזיר עטרת תפארת לשון הקדש לאתננה אחרי שנשתכח צאורך
גלות ישראל כמ"ס הרא"צ צד צס' הקצלה, ר' אצרהס ו' עזרא צדקדוקיו.
והאפודי צספרו קוראו שר כל המדקדקים ומיצר ספר הנוח . וספר
הכפל . וספר הרקמה . וספר חיוג כלס צלשון ערצי וקצת מהס

נעתקו בל"ק חזל לא נדפסו . אמנם לאורו הלכו המדקדקים הגדולים
ר' אברהם בן' עזרא רבינו דוד קמחי . ור' שלמה פרמון צספריהם .
והעתיקו דברים רבים מחבורי הרב זל"ה :

קנא' : רבינו יהודה מפאנו הרבין תורה גם בל"ק פאדוזה והיה חשוב אלל
השררה שבגליה ועל ידי חכמתו השיג הללות רבות לבני ישראל עם
קרובו מיד הקמים עליהם בכתוב צספרו מקוה ישראל דף ט' ע"א :
וצספר זכרון נשמות וגאוני עירנו כתוב שהיה חכם כלל ומקובל אלדי
והאחר עיני הגולה צבוראותיו וצפלטולו וצדרשותיו הנאות אשר דרש
גם פה בל"ק פאדוזה והשיב לכל שאל כלל חכמות רמות וצפרט צענייני
אמונה וצפוסקים והביח צן ממלא מקומו צחכמה וציראת מעט שהיה
סופר מהיר צתורת ה' במה"רר משה זל"ל ששרת צקדש עשך שלשים
שנה לסופר כאמן צתמימות הן לב"ה בל"ק אשכנזים הן לכל הבל"ק צכלל
פנל"צה וזי"עא :

קנב' : כמוה"ר יוסף כהן תלמיד הרמ"צ זל"ל אשר למחקו ולכבודו חזר
ספר מורה נבוכים הצד פירוש נאה על מגלת שיר השירים במה שכתבו
הרב ס' יוחסין . החכם אצואצ צס' הכומוליגיא והרב קורא הדורות
ולא נדפס .

קנב' : כמוה"ר יהודה בלן חכם חסיד חיצר ס' המוסר הגדפס צקושענדינא
וצוננוצוזה וגקרא גם בן אשר המפואר וכשמו כן הוא כי כלל עשרים
פרקי מוסרים מפוארים על התורה על התשובה , על התפלות עם
ציאורים נחמדים לכל תפלות השנה והדינים השייכים להם . על
הלדקה דגמילות חסדים על השלום ונדומה כלם נכוחים למצוק וישרים
לאהבה את ה' ולשמור פקודיו הישרים ויש צו הגהות רצות על דרך
הקבלה האלדית מהרב האלוי החסיד המקובל גכדו רבי משה בלן
זל"קל המפליג אחר גדול על התפלות ועל עשיית המצוות . וצסופו
כתב נכדו מאמר נכד צלחום מלחמת ה' נגד הכופרים צחכמות האמת
ומספר מעלותיה ושכר העוסקים צה צע"הז וצע"הז : אשרי אדם
השוקד על דלתות הספר הזה יום יום וישמור אזהרותיו . מוצע
הוא שיטביל צכל דרכיו צעולם הזה ויזכה לחיי העולם הצא :

קנב' : כמוה"ר יעקב רפאל צבמ"ר אצואל"מים פיינר רחמי" ב"י תשובה

ארוכה ושלמה ממנו להתיר לינשא אלמנה שמת צעלה כשהיא מעוברת וצעת לדתה שמהם הדך מפי התיניק ולא הניקה אותו כלל . ומתם עליה י"א מרחשון ש' כי פאך פה זולוניא וכתז שס שמתנה דדזריו שיסכים עליהם הגאון מדזרנא דאומתיה כמוה"ר אברהם הכהן . וכבר הסכים עמו להתיר וקוצץ תשובות רבני מנטוזה כ"י ראיתי שזימי כמוה"ר יהודה זריאל ז"ל קל נעשה מעשה מנטוזה להתיר על פי דזרי הגאונים הנ"ל :

קנה' : כמוה"ר יהודה חייט זכמה"ר יעקב חייט חסיד גדול אחד מגרוס' ספרד רבו מספר כל התלמות אשר עזרו עליו מן היום אשר מטעם המלכות הוכרח לעזוז ארץ מולדתו עם כל בני קהלתו אשר היה מרצין תורה ציניהם ועזר צים לרה דרעז וצמא צעירוס וצחוסר כל ויה, טומן צצית האסורים לאכול פסת רגזים אלל ישמעאל אחד וקידש שס שמים דרזים ולא רלה להמיר דתו פעם ושמים שאויציו היו מפלירים זו וכפעש היה צינו וצין המות כי דנוהו לשריפה . וה' העיר רוח היאודים אשר צושן ופדאוהו צממן הרצה ואחר כך עזר צספינה עד ויניאיה ומסס קצע דירתו צק"ק מנטוזה ומאל שס החסיד רצינו יוסף יעצן וחכמים ספרדים אחרים אשר הפלירו זו לצאר את ספר מערכת האלהות לרצינו פרץ זל"ל וקראו מנחת יהודה וצחקדמתו סיפר כל גלגלי סיבותיו ותלמותיו . וכתז כי מוצעח הוא שזכות לימוד חכמת הקבלה הגין צעדו לצאת מההפיכה אשר נמאל כמה פעמים צין אויציו . וה' הלילו והאריך ימיו ושנותיו עד שזכה לעמוד על התורה ועל העבודה צק"ק מנטוזה ללמד דרזים חכמה הקדושה הזאת . וצחקדמתו כתז נגד כופריה ואויציה דדזרים קשים כגידים והאריך צמעלותיה ותועלתיה והספר הנ"ל נדפס פעמס א' צפירארה וא' צמנטוזה עם הגהות הגאון רצינו יחזק מלאטש זל"ל וכל הקורא זו יעמוד צסוד ה' ויצין רזי התורה ותעלומותיה ויזכה לאור צאור החיים צעה"צ :

קגו' : כמוה"ר יעקב צצואצ ישז על כסא אציו הרצ דזר שמואל . והיה מקוצל נאמן ושמע מהחכם החסיד מ"ר אציו זל"ל ששמע מהמשכיל החסיד מ"ר אציו זל"ל ששמע ממר זקנו שהכירו והיה מראהו כמראה מלאך ח' לצאות צקי צקבלה מעשית ופעל צה ניסים נוראים להללת

קהלות הקדש צעת שנמלאו צרה . זהרצ הגדול המופלא מוה"ר
 אביעד שר שלום באזילאה ז"ל כתב עליו בספר הקדוש אמונת חכמים
 פרק ז' זה לשונו והראתי דברי אלה אל המופלאים בחכמה הזאת והודר
 לדברי, ובפרט הרצ הכולל סיני ועוקר הרים בקי מאד בחדרי הגמרא
 והפוסקים ומכס גדול בחכמת הלימודית אין כמוהו [בגלילות האלה הוא
 כמה"ר יעקב זן המסיד כמה"ר שמואל אצואז עכ"ל, ועיין בראש
 אמונת חכמים שה"ר יעקב אצואז כתב הקדמה יפה בחכמה בתצונה
 וצדעת וממנה ניכר שהיה מקובל אלהי :

קנז' : כמה"ר יוסף חיון רצ גדול במלכות פורטוגאל מיצר פירוש אבות
 נדפס צויניליאה וצסוף הספר החכם נכדו כתב תולדות הרצ זקנו ואלה
 תמנית דבריו כל חזריו המסולאים בפז אשר חצר והרצין תורה צישראל
 בכל הארץ ילא קום ומלאה הארץ דעה מפירושו מתוקים מדש נועפים
 מר וכ"מ החכם השלם גם שז גם ישיש כמה"ר דוד יחיא צכ"מ שלמה
 ז"ל בהקדמת פירושו למשלי הנקרא קצ ונקי . וגם הנשר הגדול
 החכם השלם כמה"ר דון ינחק אצוצנאל ז"ל שאל ממנו שאלות
 צלישצונה ובפרט השאלה הנמלאת אללנו על דרוש ספר משנה תורה
 המתחלת לפני כל יודעי דת ודין וכ"ו והשיב עליה צקונדרים הנקרא
 מגיד משנה . וגם החכם השלם כמה"ר אצרהם חיון ז"ל זקנו של
 זקני מלך אצא מארי ז"ל אשר חצר אמרות עיבורות צתשוצה ומאמר
 צמופתים היה תלמידו צלישצונה ומן הארץ ההיא ילא אשור קודם
 השמד ת"ל וצא לקושטנדינא ונקצר שם שנת רנ"ו ליצירה . וגם
 החכם המסיד דורש עוצ כמה"ר יוסף יעצן זל"ה כתב צספרו
 אור החיים איך שמע תורה מפיו ו"ל אשר כתב שם צשצחו העיר
 היתה אם צישראל ליסצונה ויהי להם לראש יושב צשצת תחכמוני זקן
 ונשוא פנים הוא הראש הגדול מלא תורה כאחד האמוראים ר' יוסף
 חיון ז"ל ה"ה ושמעתי מפיו ענין הדברים אשר עליהם מיציתי זה המיצור
 עכ"ל אלה צני היצור המה ראו כן חזו שמש מאור פני חמתו המאיר
 כאור שצעת הימים המה הצצורים האוכלים למעדנים אפתורא דדהצא
 נחת שלחנו מלא דשן השלחן אשר לפני ה' לתורה ולתעודה עמהם צנו
 צן חכם החכם השלם כמה"ר דון משה חיון ז"ל והוא היה הרצ
 האחרון צלישצונה אשר היה דן צשצט הרמנותא דמלכותא ועליו כתב

מה' מרדכי גירונדי

החכם במה"ר דוד ן' יחיאל ז"ל בקונטרס ח' שיעשה יפה מאד זהלכות
 עריפות שצעת הר"ן שהיו מסופקים צדין אחד ושכן צפסן התיר הלכה
 למעשה צן החכם הרב הזקן ר' יוסף חיות ז"ל ושכן הסכימו לדון אחריו
 לעולם וחולת החכמים הגדולים הנ"ל רבים לוחמים לחמו בלחמו בהן כמו
 חלב ודשן ושמו מימיו מתוקים מזוקקים שצעתים בולם באחד יעידון
 יגידון מי כמוהו מורה דעה במקום שהוא שם שם חוקי האלדים
 ומורדותיו וגם היום האירו צרקיו ישמיעו קול תהלתו אמריו כי נעמו
 צלף צש צציאורו הזה וצפירושו הנדפס צשאלוניקו על התהלים .
 וצשאר פירוש' סופרים אשר חקר ומכן על הרשום צכת צמת התורה
 וההפטרות והנציאים וגם צדרשות אשר' דרוש דרש מידי שצת צצצתו
 וצמועדי ה' וציתר קונטרסיו וצמאמריו כלס נכוחים למצין מפרי
 פיו פרי לדיק עץ חיים ואכל ואכל ומי לעולם . עד כאן לשון
 החכם נכדו החכם ר' אברהם חיות זל"ה : וספר אמרות טהורות הנזכר
 היה מצוי אלל הגאון מה"ר דוד אופנהיים זל"ל כ"י :

קנח' : כמוה"ר יהודה סכהן מטולטולה ועודנו צעיר מולדתו חצר צלשון
 עמו ספר מדרש החכמה פירוש על ס' האלמניסתי וספרי אריסטוטולים
 ופילוסופים אחרים . גם פירוש על איזה מס' צראשית תהלים ומשלי
 ואיוצ והיה ציד הכומר ד"י רוס'י בדהעיד צספרו ח' א דף ז"א שהמחצר
 צהקדמתו סיפר שהעתיקה אח"כ צלשון הקדש לתשוקת היחודים היושבים
 צטוסקאנה ורומניא אשר עצר ציניהם לדור צתוכס . והיה מרין
 אגרותיו להמלך פרדריקו והוא היה משיצ לו צכצוד גדול ומיצר עוד ספר
 משפטי הכוכבים ולא נדפס .

קנש' : כמוה"ר יוסף קונליו מאסעי חיצר ס' דצרי אסתר פ' על אסתר כ"י
 יאודית נדפס צאסעי :

קס' : כמוה"ר יהודה קורלאן מעיר פיס חיצר ארון העדות . ופירוש על
 איוצ ולא נדפסו :

קסא' : כמוה"ר יחזק קרישפין חיצר ספר המוסר . והמ"ר יהודה מריזי
 מזכירו לשבח צס' תחכמוני :

קסב' : ידידיה האלכסנדרי הנקרא פילוני היאודי מזרע אהרן אחד מהגדולים

ואנשי שם אשר היו צסוף צית שני כמוצא צספר מאור עינים לר' עזריה מן האדומים והוא היה פילוסוף גדול ומליץ מפואר נוסף על חכמתו צתורתינו הקדושה . ולמען הראות העמים את ערכה כתצ ספרים שונים צשפת יוגית כאשר תראה צספר מאור עינים הנ"ל שהציא העתקת הסיפור מע' זקנים לפני תלמי המלך . ועוד הוסיף שנית ידו לכתוב חיי משה . מאמר על עשרת הדצרות בעתקו ונדפסו מקרוב צפראג שנת תק"ז :

קסב' : יוסף צן גוריון הכהן משוח מלחמה בצור חיל חכם גדול ומופלא כתצ ספר הקדמוניות לרומיים צלשון יוגי וספר יוסיפון צלשון הקדש הנדפס כמה פעמים . הוא היה אחיו של נקדימון הנז' צמ' תענית והקורא צספריו יכיר גדול חכמתו וגבורתו והנהגתו הטובה ושמו הטוב שצמח צין האומות :

קסד' : כמה"ר יוסף סראנו פראנקו מאמשטרדם העתיק מחשה מומשי תורה צלשון ספרדי וחצר פירוש עה"ת עם איזה בימוקים ונדפסו צאמשטרדם :

קסה' : כמה"ר יוסף גאנסו מרצני פירוויי ונפטר צירושלים עה"ק צמ"ש הרצ קורא הדורות והציג שראה ספר פזמונים ושירים שחיצר הרצ הנ"ל יפס מאר כדמותם כללם של שירי ה"רי נגארה זלם"ה :

קסו' : כמה"ר יעקב חיים צן אדוניהו מעיר תוגס צא לעיר ויניציאה צשנת ר"פ לאלף הששי וקיצלוהו צצית הדפוס המפואר אשר הקימו שם שרי וגדולי העיר להיות מנהיג ומגיה הספרים הנדפסים שם מדי יום ציומו . והוא צחכמתו הוליא לאור המקרא גדולה עם כל המפרשים והמסרה הגדולה וקטנה המסודרת ממנו ציגיעה רצה וצחכמה עלומה והקדים לתנ"ך הנ"ל הקדמה ארוכה יקרה היא מפנינים ויהללה צשערים . ועוד הוליא לאור צאותו הדפוס תלמוד צצלי וירושלמי צשלימותו והגיהו צטוצ טעם ודעת . והרי"ף . והרמ"ם והר"אש וכמעט כל ספרי הגאונים הראשונים והחוקרים הקדמונים ילאו מצית דפוסו עם הגהותיו . וכצר הרצ המופלא צעל אמות חכמים הפליג צשצחו מאד וכתצ שהיה צקי מאד צתלמוד וצפוסקים וצחכמת האמת

מרדכי גירונדי

וירא אלדים מרצים ונלחם מלחמות ה' על העמדת אמונת התורה
ועיקריה ויסודותיה :

קסז' : כמוה"ר יעקב זן מכיר זן תזון ספרדי למח צקורדוזה וצשזלייאה
העתיק קלת ספרי חכמה מלשון ערבי ללשון הקדש עיין ד"י רו"סי 77
קל"ג קל"ד .

קסח' כמוה"ר יעקב זר נסים גאון זמן רב שרירא גאון חזר תשובות
רבות ופירוש על ס' יצירה והגהות על ספר סדר עולם עיין ד"י רו"סי
77 קל"ד :

קסט' : כמוה"ר יעקב זן שאירה תוכן גדול תחת המלך אלפונסו עיין ד"י
רו"סי 77 קל"ד שהזכיר חזריו כ"י על זאת החכמה :

קע' : כמה"ר יהודה זר משה רומאנו חזר פירוש ונימוקים על התורה
בזוהר וכתובים ועל עיקרי הדת להרמ"ם ומאמרים פילוסופיים כמ"ס
ד"י רו"סי 77 קמ"ד .

קעא' : כמה"ר יוסף ז"ר אליעזר הספרדי תושב ירושלים ת"ו חזר ספר לפנת
פענח ביאור על פ' ו' עזרא על התורה כ"י עיין ד"י רו"סי 77 קמ"ז :

קעב' : כמוה"ר יעקב קאפיל מעיר צרינגוויא חזר ס' אהל יעקב פירוש על
ספר עיקרים ואיזה חידושים על התלמוד עם לורות נאות להצין סוגיות
חמורות . והעתיק ללשון אשכנז תרגום חמש מגילות ונדפסו כל
ספריו ומזכירים אותם לשבח חבמי אשכנז :

קעג' : רצינו יהודה כהן מהחזנים זכמה"ר שלחואל כ"ץ ז"ל אוד מלל מאש
הנגף שנהיתה צעירנו בשנת הש"ל כמ"ס רצינו אברהם קאטאלנו צספרו
עולם הפוך כ"י וזה לשונו תהלת ה' ידבר פי כי לא נמצא פה הרופא
החשוב האלוף כמוה"ר יהודה כ"ץ מהחזנים אשר נשא אשה צוינליאה
וישז שמה כל ימי המגפה ולקהלינו היה לעזר ולהועיל עכ"ל והגאון
הזה בשחזר לביתו קצע ישיבה צצית הכנסת אשכנזים צסח חזרת עושי
עוז והיה תלמד התלמוד צצים צפלפול עזום והעמיד תלמידים הרבה
כמ"ס נכדו הרב הגדול כמוה"ר יח"כס זל"ל צס' פחד יצחק וצס' לצ

מ' מררכי גירונדי

חכם כ"י שהיה גדול בחכמה וזרפואה גם כס' זכרון נשמות לגאוני
עירנו כתוב שהתמיד בשיצת ק"ק פאדוזה עד סוף ימי חייו ששה
וחמישים שנה ועצד עצדות הקדש על עס ה' המסתופפי' צללו דרשות
חמודות מסוללות מפז וכתס אופיר . וגמל חסד לעניי עמו זהות
רופא חולי כל צער עני וכוואז לצקס ארצע פעמים צכל יוס' ערצ
ערצ וצקר וצהרים צלי כסף וצלי מחיר עכ"ל ורצו עניינו צחסידות
וענוה יתירה כאשר האריך נכדו הרצ ר' יח"כס הנזכר צהספדו
הכתוב אצלי כי יאודה גצר צאמיו הרצנים לדרוש טוב עמו הקרוצים
והרחוקים כי היה צקי צחכמות שונות ומואל חן צעיני שדי הארץ והשיג
האלות רצות לטובת ישראל . יזכרהו אלדים לצרכה עס שאר צדיקי
עולם . וזי"עא .

קעו' : כמה"רר יאודה פרוינאלו א"מי עו"צ לכמוה"רר דוד וא"מי כוע"ס
להגאון מה"רס הגאון מה"רס פרוינאלו ז"ל מרצני מנטוזה אחד
מרצותיו של הרצ שער אריה צעל שלטי הגצורים כמ"ס צחתימת
ספרו הנכבד חצר ספר נפונות יאודה ולא נדפס . ושלשת
האחים הנזכרים היו זיו עיר מנטוזה על חכמתם ועל תצונתם כמ"ס
ד"י רוס"י צח"צ דף ז"ט , וצס' מאור עינים הציא ענין אחד
מהרצ ז"ל :

קעו' : כמ"המר יוסף זרקא סופר מוצהק ומדקק ענוס (ואינו רצו של
המכס השלם כמה"רר שער אריה הנזכר צסוף ספרו שלטי הגצורים)
חצר ספר רצ פעלים לצאר צאופן כאות ורמז כל חלקי הדקדוק
ולא נדפס .

קעו' . רצינו יוסף קמחי מדקק גדול ספרדי מעיר נרצונה אצי ראש
המדקקים רד"ק ורצינו משה אחיו היה צקי צלשון ערצי וצלשון
הקדש חיצר פירוש על התורה על הנציאים על שיר השירים על
משלי קהלת רות ועזרא . ועוד הניח אחריו חצורים נכצדים
להעמיד יסודי דתנו הלא הם מלחמות ה' , מלחמת מלוא . ס'
האמונה . ס' הגלוי . ועוד חיצר ס' הזכרון על דקדוק לה"ק .

מרדכי גירונדי

ו' שקל הקדש כולל משלים נכזדים צדק שיר זנוי על ספר
מזחר הפנינים: ועוד מאמר צדק שיר על מגילת אסתר. ולא
נדפס שום אחד מהספרים הנזכרים. רק ספר הצרית על האמונה
שנדפס בסוף ספר מלחמת חוצה לה"ר אברהם רומאנו:

קעז: כמה"ר יאודה יעקב לאריות ספרדי זמן הרב מגשה ז' ישראל פרמ
צק"ק אמשטרדם וחיזר ס' תזנית היכל צלה"ק וצלשון ספרדי ונדפס
כמה פעמים. ועוד חיזר תזנית המשכן צלשון ספרדי. ומאמר
על ארון העדות. והעתיק. ס' תהילים ללשון ספרדי. ונדפסו
והאריך ימים על התורה ועל העבודה והניח אחריו מאמר על יסודי
האמונה ולא נדפס:

קעח: כמה"ר יאודה אברזנאל זן השר הגדול מהר"א זל"ל חיזר מאמר
פילוסופי צלשון איטלקי נקרא דייאלוגי דו אמורי. וצראש ספרי
הגאון אציו נדפסו שיריו העוררים ידיעתו וצקיותו בחכמת השיר
וצדקדוק הלשון:

קעט: כמה"ר יאודה מסיר ליאון חכם גדול צתורה וצפילוסופיאה רב
מורה דק צעיר מנטוזה עזרו דצרי ריבות צינו וצין הגאון מה"ר
קולון זלה"ה והדוכום גירש את שניהם ממלכותו חיזר ס' נופת נופים
צמליה ונדפס. וס' לזנת הספיר דקדוק. ס' מכלל יופי על
ההלכה. ופירוש על משלי והעתיק ללשון הקדש ספר המדות
ושאר מאמרי אריסטו, ופירוש צעור טעם ודעת, וכתב איזה אגרות
לאחיו היאודים תושבי פירארא וצולוניאה ולא נדפסו: ומהסכמתו
הנדפסת צספר האגור דפוס נאפולי נראה שהרצין שם פורה צתחלת
ימיו עם הרב המוזר ס' האגור:

קפ: כמה"ר יאודה ליב זן הר"ר דוד מעיר האנויא חצר ס' שורש יאודה
על דקדוק הלשון ונדפס צפ"פ. והגיה מקרא שנדפסה צאותה העיר
במ"ש ד"י רו"סי ח"צ דף י"א עש"צ.

קבא: כמה"ר יוס טוב ליפמאן חכם ומסיד חצר ספר נכזד מאד להשיב
לנפרי צאמונתיו נקרא ס' נלחון ונדפס פעמים, ועוד חיזר ספר

מאמר דרך הל"י אשר בו קינר וכלל כל דברי החזון הנזכר וכדפס
 ועשה פירוש על שיר היחוד וכדפס צעיר פריצורגו וממנו ניכר פי הרב
 הנזכר היה לו יד ושם בחכמת הקבלה האלהית האמיתית.

קפב': כמה"ר יוסף גאליקו מרצני מורנא זמן הרב תודת שלמים העמיד
 תלמידים הרבה לתורה ודין מלויין להלכה ולמעשה הניח צן ממלא מקומו
 בחכמה וזיראת חטא כמה"ר אפרים מצית דינו של הגאון צעל זרע
 אמת כמ"ס צמערות א' :

קפג': כמה"ר יעקב לומצורו מחכמי ויניציאה זמן ה"ר יאודה אריה
 ממדינה הראה גדול חכמתו בדקדוק לשון הקדש עם הציאור אשר
 הדפים צויניציאה צשנת ש"ץ על תורה נציאים וכתובים ומההקדמה
 שהקדים לפירושו הנ"ל ושיצחוהו המדקדקים על זה מאד והניח כ"י
 מאמר כתוב צלשון ספרדי צס משענת דת האלהית . והעתיק ללשון
 ספרדי ס' הכחרי :

קפד': כמה"ר יצחק לופרסיו הדפים צצאזיליאה שנת תי"ח ציאורו האמיתו צ לשון
 ספרדי על שצעים שצועות הנזכרות צספר דניאל ומוכיח צחכמתו שמדצרות
 על משיח צדקנו שיתגלה צצ"א :

קפה': כמה"ר יוסף פגיון חיבר הלכות שחיטה וצדיקה הזכיר הרב הגדול
 מה"ר יצחק לוי ואלו זנ"ל צתשוצותיו כ"י עור י"ד סימן יט :

קפו': כמה"ר יעקב צממה"ר שלמה שנה עוצה רצ קדמון צשנת תל"ח
 ראיתי פסק דינו צש"ות מוה"ר יצחק לוי ואלו זנ"ל כתיצת יד, והרב
 ז"ל שקיל וערי עמו וכותצ לו צכצוד והדר :

קפז': כמה"ר יוסף הקטן צן הכנזן ומעולה ר' שמואל הקטן מעיר פיס
 צזמן הרב מדצר יאודה חצר כתונת יוסף צ' חלקים על התורה ודרשות
 ופירוש פסוקי רז"ל וצא לעיר ליורנו כדי להוציאם לאור והציא אתו
 ספר הישר הקדמון סיפורים על התורה והדפיסו צויניציאה וכתצ צהקדמתו
 שהספר הזה נמלא צאורר הספרים צעיר קדשנו ירושלים צזמן חרצן צית
 שכי ציד זקן חכם וחסיד והוצא לעיר שציליאה ואח"כ לק"ק פיס ושם
 העתיקו :

קפח : כמוה"ר יעקב זן עטייה חכם וסופר אלדי מכתובת יד ישן נושן
שם צאורך :

קפט : כמוה"ר יאודה הלוי הורוויץ זן מה"ר מרדכי הלוי רופא מוצהק
צעיר ויילנא זמן הרצ צנין אריאל והרצ לצ שלם והרצ קרצן נתנאל
כאשר תראה הסכמתם צריש ספרו הנחמד עמודי צית יאודה צ"ח
הנדפס צאמשערדם שנת תק"כה, ותכלית הספר הוא ללמד את
צני יאודה עקרי תורתנו הקדושה וכל ענייני מוסר ויראת ה'
ומדות טובות בלשון לח והלכה נחמדת צדרך שאלה ותשובה צון שני
ארהצים חושי ואתי וצתוך הספר נמלאו חידושים רצים ופירושים נפלאים
על פסוקי ת"נך ומאמרי ר"זל מיוסרים על אדני האמת והצדק
כדי לסתום פה דוברי עתק בצאור וצו נגד רצותינו הקדושים .
דפח"ה ש"י מש"ד . תמ"ך : גם המליץ הנשגב מה"ר נפתלי הירץ
וויזל בהקדמת הספר הפליג צשצח המחדר וספרו צשיר נאה לאומרו
ולמי שנאמר עליו . אשרי האיש הלומד צספר הנ"ל שיתנוץ צו רוח
טהרה וקדושה .

קץ' : כמוה"ר יאודה מנחם צר יקותיאל הכהן הרצין תורה צישראל ונראה
שצרה תורתו צק"ק פאדוזה כי נזכר לצצח צס' זכרון נשמות גאוני
עירנו זל"ל :

קצא' : כמוה"ר יצחק צר יעקב מתתיה הרצין תורה צישראל נזכר לצצח
צס' הנ"ל כא' מרצני עירנו : וכמוה"ר יחיאל צמה"ר אליעזר .
גם זה נזכר לצצח צס' הנ"ל על שהרצין תורה צישראל : וכן כמוה"ר
יוסף צמוה"ר חיים וכמוה"ר אשר נזכרו לצצח צס' הנ"ל ע
שהרצינו תורה צישראל :

קצב' : כמוה"ר יחיאל חיים צמה"ר שמעון לוריא חכם וחסיד העיז לצני
עמו פה פאדוזה זמן המגיפה צחצרת אחיו כמוה"ר דוד כדכתצתי
צמערכת ד' אות כה" . ונפטר צשם עוצ צמן הנבך והניח לדקות
רצות לעניים : ונזכר לצצח צס' עולם הפוך כ"י והעיד עליו שהיה
מטובי העיר, ויצוהו כל רצני זמנו על חסידותו :

קצג' : כמו"הרר יאודה קליגין רבו של הארון מוה"ר ית"כס כדהעיד צס' פחד ילחק דף י' הזכירו לשבח עם הרצ כמוה"ר יוסף מונטריאל . וכמוה"ר ר' יוסף סאמיגה . כמוה"ר יעקב אלפרון . כמוה"ר שמואל מורפירק . כמוה"ר שמואל מסעוד . כמוה"ר יאודה מפאנו . כמוה"ר רפאל רזיני . כמוה"ר דוד חיים לוריא רופא ואחרים שכבר הזכרתיים צמערות שלהם : וכתב שכל הרצנים הללו היו חלופים^ע צתורה ומסוצלים צמארה ולפני כבוד ענוה . וכולם מחזים צנועם אלדי המרכזה , ומורים אחרים לצדי ולתפארת מצירי הישיבה :

קצד' : הנשר הגדול מה"רר יהושע צרפתי זל"ל רופא מומחה אשר הגלה עם הגולה אשר צרפת שנת קנ"ה לאלף החמישי : בן כתוב על מצבת קצורתו הנצבת פה פאדוצה :

קצה' : מה"ר יוסף היילפרון שייף עייל שייף נפיק וגרים צאוריתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה ונלצ"ע פה פאדוצה ציוס ה' צ' ניסן השפ"צ :

קצו' : כמוה"ר ילחק פאראם חכם צתורה נזכר לשבח צספר אצני זכרון כ"י :

קצז' : כמוה"ר יעקב צר משה סג"ל נלצ"ע צארצעה ימים לח' אלול ש' של"צ ונזכר שם כי היה חכם צחקמים רצ המשרה פה פאדוצה ציון ומשכיל צתעלומות חכמה ושמעו הולך למרחוק : והיה חתנו של הגאון מה"ר פאדוצה זל"ק ואשתו המסידה מרת צונה נל"ע ציוס ה' אלול ש' הש"ה ככתב צספר אצני זכרון כ"י :

קצח' : כמוה"ר יאודה ז' שוסן חכם ומסיד גדול כמ"ס הרצ ראשית חכמה דף ק"א ע"צ שאחר פטירתו נתגלה צחלוס להמסיד ה"ר לפידות ע"ה ופניו מאירות כשמש חיצר פי' אצות הזכירו הרצ מדרש שמואל ופי' על אסתר ורות הזכירו הרצ מנות הלוי ומזכירו צכצוד גדול עש"צ .

קצט' : כמוה"ר יעקב צליליוס מחכמי ויניציאה חצר ספר צנין נערים

נגד תיקון סופרים כמוה"ר שמואל אצואז ז"ל ראיתיו כ"י ציד
המשכיל יואל ידידי .

ר' : כמוה"ר יצחק פאראס חכם שלם צתורה וציראה פרח צוינליאה צשנת
השל"ע .

רא' : כמוה"ר יצחק גירונדי צכמה"ר צן ליון גירונדי אח זקני ר' מרדכי
חסיד מופלא עוסק צתורה לשמה ונזכר לשבח צספרים כ"י להרצ
הגדול מוה"ר מנחם נאחורה מ"ץ צוירונה זל"ה כי היה הולך
לזקות ודובר מישרים חצר חידושים ופירושים על שלמן ערוך ח"ח
הלכות ראש השנה וכ"ו ולקט ספר מוסר להורות איזה דרך ישרה
יצור לו האדם לעשות רצון ה' :

רב' : כמוה"ר יעקב לוצאטו איש תם יושב אוהלים ודרשן צמ"ח העמיד
תלמידים הרבה צתורה צצכת צצמדה צצותינו ז"ל ועס אני שצצתי
מימי תורתו ויעקב הלך ליאור צאור החיים צן צ"צ שנה יום י"ג
שצצ ש' התק"פח :

רג' : כמוה"ר ישראל קוניאן חריף ומשכיל צתורה וצחכמות תלמיד כמוה"ר
עזריאל אלזטינו ומוה"ר חריף ז"ל הרצין תורה צתלמידים ונתן צקולו קול
עוז צצית ה' ק"ץ אשכנזים שנים רבות פה פאדוצה וכמה פעמים שרת
צמקום מ"ץ והיה דרשן מפואר והניח ס' דרשות כ"י וגם אני שמעתי
תורה מפיו צמדרש שוקדי דלתות תורה ומלאתיו זך הרעיון להצין ספרי
פלוסופי אומתינו אשר הורה לתלמידו המשכיל והנצון ידידי ואהובי
כמ"ר יוסף אלמנלי זל"ו צעל ספר הביון צכנור . ומעיל קינה
אשר קונן צפעירת רצו הנ"ל ציוס ו' למדש שדר אנת התק"פד . זל"ה :

רד' : כמוה"ר ישראל חזקיה עריוס אחד מתלמידי התנא האלהי רצינו משה
חיים לוצאטו הקדוש זל"קל מופלא צתורה צחסידות וענוה יתירה מצית
דינו של הגאון המפורסם מוה"ר יעקב חזק זל"קל עסק צרצי התורה
וסודותיה צמדרש הרצ המגיד רצו צקדושה העמיד תלמידים הרבה
והיה נעים צמירות ישראל צצה"ב איטליאני פה פאדוצה ונפטר צשיצה
עוצה זי"עא .

רה' : כמה"ר יצחק לוצאטו זל"ה מר זקני חזי כמה"ר רפאל זל"ה
 צן החכם הרופא כמה"ר רפאל צן החכם הרופא כמה"ר יצחק לוצאטו
 זל"ל כלם אנשים חשובים בחכמה וזיראת ה' רופאים מומחים לרצים
 וצפרט לשרי מדינת פריאול צכפר ע' דניאל הניחו אחריהם צרכה ושם
 עוצ על חכמתם צרפואה דתורת ה' תמימה ומוה"ר יצחק זקני חצר
 שיריה ומדות וקנות צמסקלים שונים צספר תולדות יצחק והוא גצר
 צשכלו על משוררי זמנו וגם על החכם ר' אפרים אחיו צעל ספר צגי
 הנעורים וס' תולדות יצחק הנ"ל הנו צידי ב"י וצו גם כן שירים על
 ספור הצריאה ושאר ספורי ס' צראשית ולא נגמרו ונדפס שיר זה צ
 מה"ר זקני צמכת צלישי למוה"ר נפתלי הירץ וויזל זל"ה מצבירו שם
 לשצח זל"ל .

רו' : דון יוסף הנשיא בר דק מפורטוגאל חצר ספר צן פורת יוסף צלשון
 עמו והעתיקו ללשון הקדש הח"ר יצחק עונקירה ונדפס צשנת של"ז
 ואינו צנמלא :

רו' : כמוה"ר יאודה צר שלמה נטע מערי צרפת חצר ס' על דעות
 הפילוסופים ונשאר כ"י אלל ד"י רו"סי כמ"ס צח"צ דף ע"ה .

רה' : כמה"ר יצחק נתן הרצ המחצר ס' מאיר נתיב הנקרא קונקורדנסא
 חצר גם צן ספר על עיקרי האמונה צסם מצנר יצחק ואחבת צסם
 תוכחת מתעה נגד המומר ירונימו כמ"ס הכומר ד"י רו"סי צחלק צ'
 דף ע"ו עש"צ :

רש' : כמוה"ר יצחק אורוצי בר דק ספרדי חכם גדול היה מלמד הפילוסופיא
 צשציליא וסאלמנקא, עצר אח"כ צצרפת ונתעסק צמלאכת הרפואה
 צכצוד והדר צין העמים . אמנם רוח ה' נוססה צו ועצר צעיר
 אמשערדס ומל את עצמו ושמר תורת ה' ככל חוקותיה וככל משפטיה
 וקידש שם שמים צהרצה חצורים שהדפיס שם להוכיח אמיתות תורתינו
 הקדושה ואמונתנו הישראלית כמ"ס ד"י רו"סי צח"צ דף פ"ג עש"כ
 ונפטר שם צסם עוצ תנ"צ צה :

די' : כמה"ר יצחק נ' אלפאבר ספרדי חיצר איזה לוחות על התכונה לכצוד

מרדכי גירונדי

המלך אלפונסו . וזיך הכומר ד"י רו"סי היה מאמר מחקרי על עיקרי תורתנו הקדושה עיין ח"צ דף נ"ג :

רי"א' : כמה"ר יוסף בן שמואל בן ריי זמח צעיר ויניציאם זה שלש מאות שנה והדפים שה חזור יפה ונחמד על המסרה וכתבו מוסרים נאים מועיל לדרשנים כדי ללמד דעת ויראת ה' ולשומעים יונעמו :

ריב' : כמה"ר יעקב או עמנואל רוזאליש זמח צעיר המצורגר דורות שלפנינו והיה תוכן גדול רופא מובהק ופילוסוף מעולה כאשר יעידון מאמריו המחקריים וספריו הנכבדים שנדפסו שם וצעיר ליסצוה וספרי הר"ר מנשה בן ישראל והמכס זכות שנדפסו בלשון לאטין עיין ד"י רו"סי תלק ב' דף ק"ד :

ריג' : כמה"ר יצחק בן סהולא אחד מהחכמים הקדמונים נודע צשערים שמו על ידי ספרו הנחמד משל הקדמוני כלול צמוסר וחכמה ומלינה כשגזת ויראת ה' היא אולרו נדפס כמה פעמים חשרי אדם שוקד על דלתותיו יוס יוס לשמור מוסריו הטובים . ועוד הניח פירוש יפה על שיר השירים ואיוצ נמלא צצית עקד הספרים של הגאון מה"ר דוד אופנהיים זצ"ל .

ריד' : כמה"ר יוסף שלום ספרדי זמח זה ארצע מאות שנה הניח אחריו דרכה ליאודים עם תשוצותיו לנוראים צעיקרי הדת האלהית כדי להוכיח אמיתותה כמ"ש ד"י רו"סי חלק ב' דף קי"ו עמוד ד' :

רטו' : כמה"ר יוס טוב שלום חצר פירוש נחמד על אסתר והדפיסו צעה"ק נפת ח"ו צסם לקח טוב :

ריז' : כמה"ר יעקב רפאל סארוואל דרשן מופלא הרצין תורה צק"ק ויניציאם וצק"ק מנטוזה ועצר לערי הולנדה ואנגליתירה צשליחות מזה והיה יודע לשונות העמים וצקי מאד צחיצוריהם עד שינא לו שם גדול צגלילות הגוים על חכמתו הגדולה צכל החכמות . חצר אגרת מחקרות נדפסה צמנטוזה להשיצ נגר מחצר אחד שהוליא שם רע על היאודים . ועוד העתיק בלשון איטלקי צרכי נפשי לרצינו צחיי ופיוטים ותוכחות אסרות ממחזור ספרדי והיה מסורר מפורר והדפיס ספר קינת

סופדים לספור ולתנות על הריסת צתים רצים שנפלו צעיר מנעוזה
 צעת הכנסת כלה צומן שהמזרח היה מזרח צדכת מתנים ונפלו ציום
 הוא חמשה וחסים נפשות מישראל והוא ניגול עם רצנים וגזירים
 אחרים שהיו עם צאותו מעמד ותהי לנס ונמטר צסם עוצ בן חמש
 ושצעים שנה צמנעוזה . ואחר פטירתו נדפסו איזה מדרשותיו
 ואגרותיו י

ריז' כמוה"ר יהושע סגרי איש סקנדיאנו רצ מופלא צתורה וצחכמות
 שונות חצר ספרים רצים ונעע מהם נדפסו כמו נקרת איסור . שר
 הטבחים שלצד שירים חדות . קנות . אגרות נחמדות . פסקים
 ותשובות . לנזירים ודרושים נפלאים . הוא היה צמעמד הגדול
 וראש צית דין צעיר המלוכה פאריז צשנת התק"סו . וצן שמונים
 שנה נקרא אל השמים מעל . ויספור עליו פה פאדוזה מורי הרצ
 הגדול מוה"ר יצחק רפאל פינאי זל"ל והעיד כי מלצד חכמתו צתורה
 היה גם כן מופלב צחסידות וענוה יתירה תמ"ך זיע"א :

ריח' כמוה"ר יהושע די סילוא רצ מופלא צלמח זה מאתים שלש צעיר
 לונדון . ונדפסו דרושיו על י"ג עיקרי הדת אחר פטירתו צק"ק
 חמשטרדם והאריך צשצמו הח"ר עמנואל אצואצ זל"ל צהספדו אשר
 הספיד עליו ונדפס צראש ספר דרושיו :

ריט' : כמוה"ר ישראל נתן צן שמואל צן ה"ר משה איש שונליץ זל"ל והוא
 נלחם צעיר פירט נגד הרשע יו"אן ד"י קאפיטראנו וגרש אותו עם כל
 חילו משה והוא היה דור חמישי לה"ר משה משפירא הנזכר צתוספות
 מע"ך כן כתוצ צפתח ספר מכלול הנדפס צקוטענדינא והרצ הנ"ל היה
 מופלב צש"ס ותוספות ורופא מוצהק ועשה מפתח יפה לס' הקאנון
 הגדול שחיצר הפילוסוף אציסינא . וצמלותו פתחו צניו צציתו
 וצחומותיו צית דפוס מפואר אשר משה ינאו לאור ספרים רצים יקרים
 ונחמדים . יזכרהו האלדים לטובה עם שאר נדיקים וחסידים
 וזי"עא :

רך' : כמוה"ר יהושע צנו הניח פסקים ושו"ת נחמדות כמ"ש מוה"ר חי"דא
 זל"ל צספריו :

רכא' : כמוה"ר יעקב טאום ממלכות פרס העתיק מל"הק לל' פרסי חמשה חומשי תורה ונדפסה העתקתו עם העתקה ערצית מרצינו סעדיה גאון זקוטנדינא ועם העתקה לטינא זפוניגלוטה של לונדרים כמ"ש ד"י רו"סי בחלק ז' קמ"ו ע"ב :

רכב : כמוה"ר יצחק עזיאל מצני אמשטרדם זה מאתים שנה הדפים דקדוק ח' זלה"ק והניח שירים רבים זכתוצים :

רכג' : כמוה"ר יאודה ציצ כמוה"ר שמוה צונס הדפים זאמשטרדם שנת תנ"ח ס' נחמד להצין פירוש איזה מסרות וקראו טעמי מסורת עה"ת ובהקדמה שם מצואר כי הרצ ז"ל הניח חיבורים רבים :

רכד' : כמוה"ר יצחק פרחי מע"הק לפת תו"צ היה שליח ירושלים עה"ק תו"צ זה עשר שנים ואני זכיתי לקבל פניו היקרות ולשמוע חידושי תורה עד"ה מפיו וראיתיו מתנהג בחסידות ובקדושה והניח אחריו שם טוב זמפריו הנחמדים מתוק לנפש מרפא לעצם . שצט מישור מיני מתיקה , מתוק מדבש שהדפים זקוטנדינא כוללים פרקי מוסר וחידושים לעורר יראת ה' בלב האדם וזתוכם חידושים רבים ותפלות לעינים שונים ועוד יש לו דרושים . שיטות . וציאורים על הש"ס והרמ"ם זל"ל

רכה' : מה"ר יצחק מריני זן הגאון הרצ תקון עולה דרשן זק"ק פאדוזה וראיתי לכתוב דבר פרטי ששמעתי משמו : המכס ז"ל היה לו יהודי אחד שהיה אהבו גדול והיהודי נשתמד, ואחר שנשתמד שאל למכס מפני מה אינו עוזר צינינו האהבה והאחבה כמו צומן שעצר, והוא השיבו הלא משנאיך ה' אשנא תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי, ואז רפתה רוח המומר דצרו אליו הדבר הזה , וצנו של המכס ז"ל הוא הגאון הרופא מוה"ר שצתי חיים מריני זל"ל אצ"ד דעירנו צומן הקדוש האלהי מוה"ר מח"ל זיע"א . והגאון מוה"ר יצחק חיים כהן מהמזנים זל"ל צם' פחד יצחק דף י"ו ע"ד הזכירו לשבח צסם יקר רוח איש תצונק עש"ז :

רכו' : כמ"ה יצחק פאדרו זן הרצ שושנים לדוד הרצין תורה זק"ק שאראי

דמן צומח ואחר ספר תועפות ראם פי' על שאלות ד' אחיו גאון ז"ל
ונדפס והוא אחיו של הרב האסיד המקובל האלהי :

רנ"ז : כמוה"ר יעקב פאדרו שהרצין תורה דק"ק שפאלאטרו המהר"ם
קהלת יעקב . פירוש נביאים ראשונים תהלה צאדס מרפא לנפש .
מזבח כפרה מסכנות יעקב פי' על ישעיה . מנחת אהרן .
חידושי דינים ונדפסו כלה ומהם יכיר הקורא חכמת יעקב דגולה
וצנעו . וזכו הוא כמוה' דוד שמואל פאדרו מ"ץ זירונא ממלא
מקום אבותיו הקדושים בחכמה וזיראת ה' ואחר ספר כללים על הס"ס
ועל הפוסקים .

רנ"ח : כמוה"ר יוסף צן כמוה"ר שמעון מאריני אור תורתו זרחה צעיר
וירונה דשנת תק"לט והיה דרשן מופלא כאשר נראה מספרו הנכבד
כתונת יוסף דירושים נחמדים על התורה וחידושים נפרדים על תנ"ך
וגפ"ת ונמלא צדי צ"י הרב המהר"ם ז"ל והסכימו על ספרו הרצנים
המופלים : כמוה' ראובן זעליג מנאמושט צעל מחנה ראובן ;
וכמוה"ר יוסף הירש מפרשיטיק אב"ד דק"ק מרגלין צעה"מ
עוללות הצליר וקרן לצי ע"ה : וכמוה"ר משה דהרצ הגאון מוה"ר
גרסון בהנא רפאפורט . וכמוה"ר רפאל שלמה הלוי שליחא דרצון
מא"י תוצ"צא ; וכמוה"ר חיים צרוך שאפורטא שליחא דרחמנא מע"ה
נפת תוצ"צ , וכמוה"ר אברהם אלנקאר המקובל צעל עפרא דאברהם
שהגיה ס' תיקוני הזהר הנדפס בליורנו מחדש : וכולם פה אחד
משכחים את הרב המהר"ם על יושר עיונו בתלמוד ורוחו בקיאותו
במדרכים . זל"ל :

רנ"ט : כמוה"ר יחזק סאטנז הלוי מדקדק גדול נמח צעיר צרלין זה חמישים
שנה היה לו יד ושם צת"ך גפ"ת וסודי התורה וחכמות שונות כאשר
יעידון יגידון ספריו הנחמדים משלי אסף . נבואת הילר . ספר
אמרי צינה . ועוד הוציא לאור כמה ספרים כ"י שנמלאו צאור
ספרי מלך צרלין והיה לו צן חכם ורופא שמו ר' שענעמאן שחבר
ס' מנחת צבורים להשיג להשגות שעשה ר' יהודה צן זאצ לספר
הרב אציו : ידועים ונחמדים אלהם וזו כמותם וזו חכמתם

ש' גירונדי

רל': כמוה"ר יוסף דמילאצ' מוסקאט מרדכי קרפנטרן חזר ס' אולרות יוסף
על רש"י עה"ת ושאר חידושי' על תנ"ך :

רלא': כמוה"ר יעקב תערמילש אחיו של הרב שערי חכמים ושפתי
ישנים הוליד לאור ספרא דלניעותא דיעקב פי' עה"ת על דרך
הקבלה :

רלב': כמוה"ר יששכר דוב ליטער אשכנזי הוליד לאור ס' דעת יששכר זיאוור
על פיר"שי עה"ת צעיר ווין ויש זו זיאווריס יפס .

רלג': כמוה"ר יעקב מדונא נחמ זה חמישים שנה ומיזר ס' אוהל
יעקב עה"ת וס' קול יעקב על חמש מגילות . ועוד לו חיבורים
אחרים :

רלד': כמוה"ר יוסף זונס גינס מפרעשבורג חזר ס' מלות השם על תרי"ג
מלות :

רלה': מוה"ר יהודה מרגליות אשר היה אב"ד צק"ק שעזרשין רב מוזהק
זנגלה וזנסתר וזחכמות המחקר כאשר יעידון יגידון חבורים הנכזדים
הנדפסים והס' קרנן ראשית על התלמוד , ס' אור עולם על חכמת
העצם, וס' אגרת המליכה, וס' פרי תצואה, וס' עזי עדן, וס' על
אורות דרושים ומלילות, וס' צית מדות וצן ה"ר הנ"ל כמוה"ר אשר
זעליג עשה הגהות רבו' ונכזדות צספרי הרב אציו :

רלו': כמוה"ר יעקב צן כמוה"ר יואב אליה מפאנו רבו' של הרב שלטי
הגבורים אור תורתו זרח צעיר פירארה צגנת ש"ו וכתב כל התלחות
אשר מלאו את היהודים היושבים צממשלת האפיפיור ואת כל הקורות
אותם צל' זך ונקי ודרך שיר ! והדפיסם צסם שלטי הגבורים צעיר
פירארה ומיזר עוד ספר פתח תקוה . וספר זוכר הצרית ונשארו
צכתובים :

רלז': כמוה"ר יוסף צרוך אורזינו נחמ צגנת תי"ע צעיר מנטובה והיה
חתנו של הגאון כמוה"ר נתנאל עראצוטי הנודע צשערים שמו ומזר

ס' מזמור סיר ידידות וזנות השיר נדפסו צמנטוזה . וממנו נכר
גדול חכמתו צנגלה וזנסתר וזחכמת השיר . ומתוס צאורותי
חזור על התכונה כ"י הרצ ז"ל שהעתיק מלשון לעז ללה"ק ועשה צו
הבהות רצות :

רל"ה' : כמוה' ישראל צן הר' יונתן חצר ס' אור ישראל פירוש על עשרת
הדורות נדפס צאמשטרדס :

רל"ט' : כמוה' רר יעקב פייתוסי צעיר תונים הלך לדור צארן הקדושה וא"ח
י"א צשליחות מלוא לחוזה לארץ והדפוס צליוורנו ספריו מזמנ יעקב
וצרית יעקב , שטות וחדושי' על התלמוד ושיטות מהגאוניס הראשונים
עם הבהות רצות ונכדדות ממנו מלצד דרושים נחמדים והספדות שעשה
צפטירתן של לדיקים צטוצ טעם ודעת ומחיצוריו כיכר שהיה רצ
מוצהק צב"פת .

רמ' : כמוה' רר יוסף הכהן טניגי צעיר תונים חצר חידושים על התלמוד
ונדפסו צליוורנו צס צני יוסף .

רמ"א' : כמוה' רר יוסף צמוה' רר יעקב חצר ס' ראש יוסף פירוש על מאמרו
רז"ל נדפס צאמשטרדס ש' ת"ס :

רמב' : כמוה' רר יצחק מונדולפו וכמה' חר יחיאל וינטורי חכמי רומאניי' צזמן
הגאון מוה' רר נתנאל טרצטו פייתנים ומשוררים וחזרי כמוה' רר אליה
מריקנאטי חתומים צאורותי פייוטיהס שירותיהס וקינותיהס שחצרו
צזמנים שונים :

רמג' : כמוה' רר יוסף צן אצרהס אצן כ"א ק"ר חכס קדמון מאד ופייען מופלג'
נדפס ממנו צמחזור ישן אשכנזי כוסח שיר היחוד יפה מאד וממנו כיכר
כי היה לו יד ושם צחכמת הקצלה האלדית :

רמד' : כמוה' רר יוסף צן ה' רר משה שמש תורתו זרחה צפולין ויהיה דרשן
מפואר וחצר ס' בתנת יוסף פירוש על התפלה ועל התהלים ועל

המעמדות ועל איזה פיוטים של מנהג אשכנז' וס' בתנת פסים פירוש הגדה, ונדפס ורזני דורו משכמים רוב הריפותו .

רמח' : כמוה"ר יוסף אידלש אשכנזי היה אצ"ד צעיר מארקשוז והעיר ה' רוחו ללכת לדור צא"ר הקדושה כדי להוסיף קדושה על קדושתו ואח"כ יצא לח"ל בשליחות מליה ואני זכיתי להתצדם מתורתו ימים רבים פה פאדוזה, ומאנתיהו מלא תורה כרמון, צקי צנגלה וצנסתר, ושומעת מפיהו חדושים רבים ה"ה כתוצים צחצורי הגדול ליקוטי שושנים חלק ראשון, וכתב ספרים רבים על תנ"ך ועל גפ"ת על הקצלה ולא נדפס מהרצ ז"ל ב"א ס' צרכת יוסף פירוש נחמד וקצר על ס' ילירה וצסופו יש חדושים רבים על תנ"ך ומאמרי רז"ל והיתה מנוחתו בצוד צעיר הקדש גפת תוצ"צא זי"עא :

רמו' : כמוה"ר יוסף מפאדוזה חצר פירוש יפה על הגדה של פסח נדפס צויניליא ס' שס"א והוליא נאור כמה ספרים ומדרשים נחמדים עם הגהותיו צעיר מנעוצה צחצרת הסופר כמה"ר נחיר מפאדוזה זל"ה :

רמו' : כמוה"ר יעקב קאפיל מרגלית צכעוה"ר נצו מרגלית היה ממגורשי פולין צס' ת"ח וצא לעיר ויניליא והדפס ג' חצוריו הנחמדים קול יעקב, מוצח יעקב, מאורות יעקב :

רמח' : כמוה"ר יהושע שלומיאל עוצדיה ידידיה צכעוה"ר חיים מוספיא הלך לדור צסאלוניקו ושס הדפים ספרו הקטן לצ יהושע צסוף ס' צרכת יוסף הנזכר לעיל צס' ר"מה .

רמט' : כמוה"ר יהודה הלוי חסיד גדול מערי המערב הפנימי יש שנים רצות צעיר ליורנו והרצין תורה שס, חצר ס' הילולא רצא הגולל לימוד ליום פעירת רס"צי וצסופו חדושי רבים על דרך הנסתר ונדפס צליורנו על ידי החכ' רצי שלמה ועאנחנו שהוסיף צו חדושים רבים :

רנ' : כמוה"ר יהודה צן חנין מרזני המערב הקדמונים חיצר ס' עץ חיים

מרדכי ש' גירונדי

עמתי המנות דרך פר"ם ונדפס עם חשל לאזרהם עוציאהם
בלוורנו :

רנא' : כמוה"ר ילחק זר מרדכי קורקוס וכמוה"ר יאודה זר מרדכי פיאטילאי
וכמוה"ר ילחק מקאסטיל נוצו ומוה"ר דוד זן אזרהם מקוצו וכמוה"ר
שצתי זר ילחק זל"ל כולם רצני רומא חתומים צספר מלחמה ל"ה צשנת
תע"ד צפסק וחרס שכתוצ נגד הכופר נחמיה חיון וחזוריו :

רנב' : כמוה"ר יעקב איל עברי אצולעפיא חתנו של מופת דורו מהר"ח
צעל ען חיים חצר והדפס ספר זמרת הארץ על עה"ק טצריא ושם
תראה גודל שצחה של ארץ הקדושה . וכשנפטר צלפת הספיד עליו
הרצ אמרי שפר דף קס"ז ע"א :

רנג' : כמוה"ר ילחק צכ"ר שמואל חיים ספרדי צאה הסכמתו צס' האגור
הנדפס צזמן הרצ המחצר ונראה שהיה תלמידו וא"ח מצית דינו כי
הזכירו צכצ"ד גדול וצחין לשונו הלח וההדור שילא ילח"ק לשום צשימה
נאה נאים הדצרים למי שאמרן כנפש הרצ וכנפש התלמיד שניהם כאחד
עוצים צחכמה צתצונה וצדעת ויראת ה' יס"י עת"הן וזי"עא :

רנד' : כמוה"ר יעקב זר דוד פרוחנאל מצית דינו של הר' יעקב לכדא
כנראה מהסכמתו הנדפסת צראש ס' האגור דפוס ראשון ושני ע"ס
שהאריך צשצח הרצ המחצר צלשון הזהצ וההד"רת :

רנה' : כמוה"ר ילחק שולם אצי אמו של מה"ר דוד ויעל חכם צתורה
ורופא גדול חיבר פרוש יפה על ס' אצן סינא כאשר העיד הרצ הנ"ל
צספרו מכתס לדוד שער י"צ והציא שס מאמר מחקרי על ענין
תחלואי הקוף . והרצ המחצר מצארה על סגולות הנפס צעוצ עעס
ודעת :

רנו' : כמוה"ר יוסף שליט ריקיטי צן הח' החסיד ר' אליעזר ריקיטי,
(צעל מלחמות ס' עין ישראל הנדפס צוניציאה) צמח צשנת ת"ל
ליצירה והלך לדור צא"י כשצא לשליחות מצוה צאיטילאה הרצ המקוצל
מו"ה צנימין הלוי רצו של הרמ"ז ונזכר לשצח צאגרות הר"מ מה"ר

הלוי הנ"ל, חזר ס' חכמת המשכן ואגרת יחוס הלדיקים נדפסו צמנטוזה
 ט' ישע"נו ובהקדמתו הזכיר ספרים אחרים שחזר והדפיס צהיותו מרצין
 תורה זעיר וירונה . כמו לורת ארץ ישראל . לורת הצית ותכונתו
 ונדפסו צאמשטרדם . וס' יחוס הלדיקים הנדפס צוינליאה ומתוכס
 ניכרת חכמתו וחסידותו זי"עא :

רנ"ז : כמוה"ר יוסף ק"פ נזכר צט"ות מה"רס פאדוזה סי' ס"א עס
 חזרו האלוף כמה"ר משה הלוי כמו אהצי ורעי הגאון המחזר שהרין
 אליהם פסקיו וקראס אהציו הלפידים הצוערים צעלמא והגאון מוה"ר
 יוסף נזכר לשצח עוד צסי' ע"ט . פ"ג . פד' . פ"ו . וקראו
 גאון ומופלא צתורה וצתלמוד :

רנ"ח : כמוה"ר יחיאל נזכר לשצח צתשוצות אהצו ושאר מוה"רס פאדוזה
 צסי' פ"ג וס"צ אשר הרין אליו תשוצתו צכצוד גדול וקראו צקי צטרפיות
 בר' יוחנן, גאון וחריף צתלמוד עס"צ צסי' פ"ג :

רנ"ט : המה"רר יודא לרפתי נזכר צכצוד גדול צתשוצות מה"רס פאדוזה סי'
 ע"א וקראו איש אלדים עס"צ דפח"ח מלריק לדיק צלרקתו :

רף' : כמוה"רר יעקב צה"רר ראוצן צן לור איש אלדים קדוש נזכר לשצח
 מה"רר חי"דא ז"ל צט"הג וחיצר חידושים ודרושים עה"ת כ"י אלל המנות
 מיכל דף ל"ד והיה חצרו של הרצ הגדול מוה"רר יאודה ז' עטר מק"ק
 מארוקו זל"ל :

רס"א : כמוה"רר יאודה שמואל אשכנזי צן המכס החסיד ר' יעקב אשכנזי
 אחד תרצני עה"ק עזריא תו"צ צל צשליחות מלוה על קהלתו הקדושה
 ואח"כ קצע דירתו זעיר ליורנו והדפיס שס חיצצוריו העמוקים יש"א
 צרכה על ס' רצינו ירוחם וס' גצול יאודה שיטות על הש"ס וצסופו
 התמיד מלאכת הרצ ככ"הג והרצ יד אהרן והרצ מראה עיניה על
 סוגיות התלמוד ולשונות ר"שי ותוספות מ"מ על ספר האחרונים
 צחכמה ודעת וצקיאיות גדול :

רס"ב : כמוה"רר יחזק צ"ר אצרה אלאטרינו חיצר ס' כנף רנניס פי' על
 שיר השירים והסכימו עליו הר"מע ומה"רר יעקב סגרי זל"ל כמלא כ"י
 אלל הר"ח מיכל צא לרות חיים דף כ"ע אות ר"ן :

דס"ג : כמה"ר ישמעאל חזק חיצר ס' סופר מהיר, עיין אולרות חיים דף
 4 מ"ח אות תק"ו וזכורו נמלא ס' מגילת ספר לר' מלאכי קולורני
 מליצה יפה:

דס"ד : כמה"ר יצחק לבית לעזר תלמיד הר"ן חיצר ס' שערי ציון על
 תורה שצ"ק וסדורה צמחנה וציד החזקה כסדר התורה כ"י אלל ר' חיים
 מיכל ככתוב באולרות חיים דף ע"א אות תת"כב :

רסה' : כמה"ר יעקב ז' הגאון מה"ר דוד פרוינבלט אור תורתו זרם
 צעיר נאפולי שנת חמשת אלפים ומאהים וחמישים ליצירה כמ"ס הרצ
 עלמו צקונטרים צנדפס ש' הת"רע צעיר מין צס' דצרי חכמים דף ס"ג
 ונקרא צסס שו"ת צדצר למוד החכמות שהשיצ להר' כולל המופלא ה"ר
 דוד ז' הגאון מה"ר יהודה מסיר ליאון ז"ל : ומאותו החזור כיכר כ'
 היה לו יד ושם צתורה וצחכמות חילוניות וצרפואה וכתב צסוף
 קונטרסו כי חצרו למה"ר דוד מסיר ליאון חכם נכד מאד וכל חכמה
 חשקה נפשו ונותן ענה לכל מצין צתלמוד שגם מחכמת הרפואה אל ימנע
 עלתו ושניהם כאחד טוצים :

ר"סו : כמה"ר יוסף הכהן הרופא הסופר הנעלה נולד צעיר אחיניין שנת
 הר"נו ליצירה ומצן חמש שנים וליך ישב צאיטליאה צעיר גינוצא
 וסצינותיה, הדפים צעיר ויניליאה שנת שי"ד דצ"רי הי"מים למלכי זרפת
 ומלכי צית אטומאן וצתוך ענייני האומות ההנה כתב ג"כ סיפור כמה
 וכמה מהתלאות אשר מלאו את אצותינו מן המרצן עד זמנ
 והס' ההוא נדפס שנית צאמשטרס ש' תל"ג . וצשנת שי"ח
 אחרי ראותו את ס' שמואל אוסקו צלשון פורטוגאל וזה שמו
 הכולל Consolaçam as tribulaçoens de' Israel Ferrara 5313
 ספור תלאות ולרות הגלות הרצה יותר ממה שנגלל צס' דצרי הימים
 הנ"ל אז התחיל ה"ר יוסף הכהן לכתוב ס' עמק הצבא כולו מיוחד
 לקורות צני ישראל ותלאותם צמשך הגלות והשלימו ציוס ו' כסלו שצ"ד
 ונדפס צוין ש' התר"צ עם הגהות החכם המפורסם ידידי וקרובי
 רש"דל נ"י והח"ר מאיר לעטרים והקדמה יפה צראש הספר
 מהחכמים הנ"ל .

רס"ו : כמה"ר יצחק גואיעה נר"ו אצותיו ילאו מעיר Guete צצרן ספר

כאשר העיד הרש"ל . בהערותיו לס' עמק הזנח הנ"ל ונתייחסו
 בארץ המערב וזה ימים ושנים זא לגור צעיר טריאסטי גדול . זכמת
 סתלמוד וצועשר מופלג כנראה מספרו שדה ילחק שיטות על הש"ס .
 שהדפוס עתה צעיר ליורנו וזפתח הספר תראה גדולי ארץ הקדושה
 שנותנים לו את השנה הראוי על חכמתו ועל נדיבותו שזנה כמה
 צתי מדרשות וקצע ישיבות צע"הק לפת וק"ק עזריאל תוצ"ח .

1877

1877

1. The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the

2. The second of these is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

the first of these is the fact that the

the second is the fact that the

the third is the fact that the

the fourth is the fact that the

the fifth is the fact that the

אות   הלמד

א. : כמוה"ר לוי קוזין אור תורתו זרח צעיר שאלוניקי היה דרשן מפורא צעיר ויניציאה ונתבקש ציטיצה של מעלה כשהיה צן נ"צ שנה והנית דרושים רצים והס' שמואל צנו הדפים חלק מהס צסס עליית קיר קטנה .

ב. : כמוה"ר ליצ סראואל גדול צדורו ושמו הטוב צלה"ק הוא יהודה ובינווי הוא ליצ כמו שכתב הר' הגדול כמוה"ר נחמיה צנו צהקדמת פירושו לס' המעמדות הנדפס צויניציאה . וכן ראיתיו חתום צאיה פסקים ותשובות כ"י . הרצין תורה צויניציאה עם הגאון מוה"ר שמואל יאודה קנאלינצוגן ונראה שיצק מים על ידיו וצמותו רצה להקצר פה פאדוזה כדכתב רצינו יח"כס זל"ל צס' פחד יצחק דף י' ע"צ . והצחור המשכיל תלמידי ר' אהב צר צן המכס הכולל המפורסם קרובי וידידי דש"רל כשהלך לצקר קצרות הצדיקים פה פאדוזה מלא ציון מצבת אצן אלל הגאון מוה"ר ש"ק הכ"ל וציגיעה רצה עלה צידו לקרות חלה המרוחות צח"י קצרי כריתי לי כי לא ידעתי יום מותי

אצן זאת שמתי . . . . ליצ סראואל כן נקראתי

עס יום צאתי

חדש . . . ופרט שנה

ונשמתי

דומו

כזה

צירח ציו

שנת שצ"ז

מנוחתי

שכינת אל

יש צור ציו

לאל עלה

אות הלמד

א' : כמוה"ר לוי בן הרצ"ר דוד מק"ק קאדני חיצר עשרה חיצורים נקראו ככלל גולת הכותרת וצפרט נקראו צממות של עשר עטרוות ונדפסו שנים מהם עטרת ראשי עטרת תפארת . והם חידושים צמחדים על מ' צרכות וסדר זרעים :

ב' : כמוה"ר ליב סראחול הוא הגאון המפורסם מצית דינו של הגאון הגדול הכולל מוה"ר בן ציון זרפתי יש פסקים מונוו צם משצית מלחמות והוא מן המתירים מקוה רוויגו וכותן טעם לדבריו צפסקו הראשון עיי"ש דפח"ח וילירו עיניך . וא"עג דצם פלגי מים השיצו על דבריו עכ"פ טעמו ונימוקו עמו (עיין מה שכתצתי צפתח ס' מקוה ישראל למה"רי מפאנו ז"ל) ולכל דיצרות ולכל אמירות עינא שפיר יחזי צס"ות נחלת יעקב אלפרון פסקיו העמוקים וכן צתשוצות מוה"רי הלוי הקורא צהם יתצסם מאמרות טהורות שלו והר' הגדול מוה"רי העומד לנס עמים עמוד הימני ופטיש החזק בר' ישראל הר' המוצהק בר"ו וצתשוצותיו הוצאו צנחלת יעקב סי' מ"א ומ"ג חתם צשנת שס"ד וצסי' נ"א חתם צס' שע"צ וצסי' נ' מוכח שהרצין תורה הרצה עש"צ וצסי' נ"א מוכח שהר' נחלת יעקב הוא תלמידו והר' צעל הלצושים צסוף חלק אצן העזר צתשוצה על אותו צחור כהן שקידש גרושה כתב וז"ל : אך לכצוד הגאון מוה"ר ליב סראחול בר"ו שלא להשיצ פניו ריקם אופיף צופף משלי יתר על פסקו המודפס ובר"ו וצתשוצות מוה"רי הלוי נמלאו הסלמות וחתימות רצות מהגאון הכ"ל על פסקי הרצ המחדר וז"ל .

ג' : כמוה"ר ליב צמוה"ר שמואל אופנהיים מדייני ק"ק גלוגה רצתי היה מולדקן הרצה וחיצר ס' מעה יהודה לצאר צרכת המזון והפיוטים שנהגו

ונראה כי שני מרוות אלה הוסיפוס רצני דורו לחקקם ולהוסיפם על הליון אשר כתב הרב ז"ל בחייו :

ובתחלת ס' צאה שצו להגאון מה"רר יששכר צער צר ישראל אצ"ד
דכל מדינות פריאל כתוב : זה לשון האגרת שכתב הגאון המופלא
מאור הגולה כמוה"רר ליצ סרוואל י"ץ אל הרב המחזר כששלח לו הסכמות
גאוני עולם מארץ ישראל עש"צ ומתם צסנת הס"עצ : ויש, לו תשובות.
חתימות . והסכמות צס"ות הרב הגדול מה"רר יעקב לצית הלוי ז"ל
צסי' ג' על דבר עירוצ צה"כ והרב המחזר שקיל וערי עמו צכצוד גדול
והוא משיצ לו צפלפול עיוס משס והלאה וכן צסי' י"ו עלה צהסכמה
עס ה"ה צענין ת"ח לוי שאינו מחוייב לינוק על ידי כהן הדיוט עש"צ
דפ"חח : וצסי' י"ח יאירו דצריו צנדון שותפות כדי להעמיד סצרת
הרש"צא ומהרי"צל על הדין ועל האמת צסצרות יסרות והרב המחזר
כתב אליו צזה הלשון צסי' י' המאור הגדול המאיר לארץ ולדריס סיגי
ועוקר הריס הרב הגדול כמוה"רר נר"ו צאתי צקידה והשתחויה וכו' :
גס צסי' כ"א צאה תשובתו לקיים דצרי ה"ה וה"ראס : וכן צסי' כ"צ
וכ"ג צאה הסכמתו עס הסכמת הגאון רצינו צן ליון צרפתי ז"ל .
וכן הרב הגדול רצינו ליצ סרוואל פיהו פתח צחכמה צתצונה וצדעת
צסי' כ"ז כ"ח כ"ט והנמשכים עש"צ :

ג' : כמה"ר ליאון קלעי מוכתר צענוה וצחסידות משכים ומעריצ לצתי
כנסיות ולצתי מדרשות ורצים השיצ מעון זכות : הרצים תלוי צו כמ"ס
הר' צאר יאמק צהספדו :

ד' : לצנת הספיר פי' עה"ת על דרך הקצלה הזכירו צס' צית נאמן
דרשות :

ה' : כמה"רר לוי נחמיאש נר"ו נתגדל צין רצני עיר ואס צישראל שאלוניקי
ואח"כ עצר לשכון כצוד צארץ הקדושה ירושלים ת"ו וצסנת תר"ח
ילא צשלחות עה"ק מצרון ת"ו צצצרת החסיד מה"רר יאמק פרמי
נר"ו ואני זכיתי לקצל פניו ולהתצסס צחכמתו חדש ימים פה
פאדוצה צחדש השלישי שנת הת"רט וראיתי פירושו על הזוהר
הקדוש כ"י ושמעתי ממנו חדושים רצים על תנ"ך ומאמרי ר"ז

לומר כליל וציוס ש"ק ונדפס באופיאנך ש' תפ"א ויש שתחלתו מעשה
נורא שנדפס ג"כ בקונטרסים שומרי מקדש בסופו עש"ז :

ד' : כמוה"ר ליז מאירש לאקניר חכם מקובל הזכירו הרצ צרכת
ע"ה"ת : כמוה"ר ליז מקראקא הנקרא חסיד, הרצ כבוד חכמים הביא תקנות
להלכות שבת :

ע"כ הגיעו דברי פי חכם ח"ן בספר זכר לדיקים לצרכה במערכת לח"ד :

1877

1877

1. The first of these is the fact that the number of persons who are employed in the service of the government has increased in a very rapid manner since the year 1860. This is due to the fact that the government has been engaged in a series of wars, and has therefore required a large number of men to fight in its armies.

2. The second of these is the fact that the number of persons who are employed in the service of the government has increased in a very rapid manner since the year 1860. This is due to the fact that the government has been engaged in a series of wars, and has therefore required a large number of men to fight in its armies.

3. The third of these is the fact that the number of persons who are employed in the service of the government has increased in a very rapid manner since the year 1860. This is due to the fact that the government has been engaged in a series of wars, and has therefore required a large number of men to fight in its armies.

המם

אות

א' : מהח"ר משולם מחלטירה חזר קונטרים צבולת האצנים טוצות ומרגליות
וצמלאת הנקת הכסף והזהב צחמה צתונה וצדעת : כן כתב
מה"ר אברהם הרופא שער אריה צלטי הגיבורים דף נ"ט ע"א :

ב' : מה"ר מאיר מפאדובה ספר מוצק צסת"וס ומגיה ספרים רבים
שנדפסו על ידו צעיר מנעוזה חזר ס' רמזי התגים הוצאו דצריו צס'
צלטי הגיבורים הנ"ל והעיד עליו הרב הנוכח שכתב מ"ג ספרי תורות
ונצדקו צנל גלילות איטליאה והוכשרו כולם ולא נמכא שום חכם ומ"ץ
מטהרר אחריהם או פוסל אותם .

ג' : רצינו משה צ"ר שם טוצ די ליאון זל"ק מקוצל מופלא אור תורתו זרח
בעולם צשנת חמשת אלפים וחמישים כאשר העיד הוא עצמו צהקדמת
ס' המשקל שלו שנקרא ג"כ הנפש החכמה הנדפס צעיר צאזילאה ונמלא
גם כן כ"י צידי צמהדורות שונות וה"רס קורדווירו זל"ל מזכירו צכצוד
גדול צס' הפ"רדס שער המכריעין פרק ו' שער פרטי השמות ושער
הכנויים וצבמה מקומות אחרות ומציא לשונות הרב ז"ל מספרים אחרים
שחיצר הלא הם סי' השם . ס' הרמון . ס' אור זרועי ואני
ראיתי ס' שקל הקדש שלו כ"י והוצא לשון ספר זה על קצרת ש"ץ אני
ה' אלדיכס אמת מהגאון הרד"צ צתשוצותיו דפוס ליורנו ח"ג סי'
נ"ה והרב הדרת קדש צפי' פסוק שמע ישראל הזכיר ספרו שושן עדות
שרטס ג"כ הרב עצמו צהקדמת ספרו שקל הקדש . ונמלא צידי ס'
משכן העדות כ"י להרב זל"ל וצס' חמדת ימים חלק ד' דף' כ"ז ע"א
הציא מעשה נורא מהרב זל"ה המעיר גדולתו וקדושתו צשמים
ממעל :

הם

מערכת

א' : כמוה"ר משה זכות זל"קל היה רב צויניציאה ואח"כ צונטוזה כמ"ס הרב שה"ג ח"א וראיתי כ"י צעיר ריגיון ס' יסוד עולם והוא שיחת חכמים צלשון וצמסקל והמדצרים הם אצרהס והרן . לוט נחור מלכה נמרוד אליעזר רועי אצרהס וכדומה והוא חצור נאה מאד ומלאתי צגיליון ס' ראשית חכמה של כה"ר יעקב כהן צרוך ויטלי זלה"ה שכתב שם וז"ל : אמרו על כמוה"ר משה זכות זל"ל שכהיה נער קטן והיה לומד גזמות רב"צ וס"ר מאמרי רז"ל התמוהים שאלו לו משה צני תאמין אותם בפשוטן ? ויען להם אני מאמין אותם בפשוטן ממש : ואז הרצנים אמרו עליו מוצטמים אנחנו שיורה הוראות צישראל עכ"ל ושמעתי שצילדותו למד לשון לא"יין וכשהגדיל ועמד על דעתו הרצה התענה מ' תעניות כדי שישתכח ממנו לפי שהיה אומר שהוא לשון הקליפה ולא יעמוד יחדיו עם רזי התורה וסודותיה שהוא היה מתאווה אליהם : ומשה עלה אל האלהים ציום צ' של חג הסוכות ש' תנ"ח לפ"ק והניחו המטה צחצר צה"כ ציום שאחריו להספידו וקראו עליו פסוק ותנח התי"צה (ר"ל מילולו) צחדש השציעי צצצעה עשר יום לחדש זי"עא :

ב' : כמוה"ר מנחם ריקנאטי אחד מרצני פירארה צומן הרצנים צורגי ומונצילסי זלה"ה יש צידי הרצה פסקים כ"י ממנו וא' מהס לאסור לחדש ציור וכיור ארון ע"י גוי צחש"מ נגד מי שרצה להספיד ומתוס צס' התי"ג וא' מהס צצציל מעשה זר שאירע צליל א' י"ע של ר"ה ש' התי"ד שמת צחור א' וע"פי הוראת חכם הורידו המת ע"י ישראל מאיגרא רמא לצירא עמיקתא כדי שיוכלו להנהי' לילך לצ"הכ והוא צווח

ה' : כמו"ר מנדיל אזי זמרה למה זשגת השל"ד צעיר תלמסאן כאשר העיד
עליו חזרו ואזהבו מוה"ר אזרהם גזישון ז"ל צסוף ספרו עומר
השנחה וזה הוצאו פיוטים בכזדים ושירים יפים מהחכם זלה"ה המעידים
על גדול חכמתו ודזיקותו צאלהי ישראל וצתורתו הקדושה וקראוהו גדול
המשוררים :

ו' : כמו"ר מאיר אזי זמרה נגרש מספרד זשגת גרים עם חזרו הרצ עומר
השנחה ככתבז שס דף קל"ד והלך להרצין תורה צעיר תלמסאן וזה תמלא
עעס לכינוי משפחת גזישון של הרצ הנ"ל ז"ל :

ז' : כמו"ר מייפון ז' דאנן אחד מהמשוררים שלמחו דדור הרצ עומר
השנחה ינזכר צסוף הספר הנ"ל לשבח מה"רא גזישון שכתב ל
ככזוד גדול :

ח' : כמו"ר משה חנין זכמ"ר פרחיה ז"ל, מה"רס פאדוזה הריץ לו תשובה
צסי' ס"ח צלסון אהבה וחבה ע"ע שצועה על דעת רצים וכתב שס
שצ אותו זמן נמלא צעיר ויניצייה (ויניציאה) עמוס התלאות צעסקי לרכי
הגליל וקסה עלי (אומר מה"רס ז"ל) להשיצ דצדרי תורה אס לא
צאהלי צצית מנוחתי שהוא כעת צפדוזה אשר שמה קצוע לי מקום צין
העמודים שלי לעסוק צדצרי תורה צצית מדרשי אשר הספרים והחצורים
נכונים לי שמה. צכן צקשתי משלוחכם שימתין עד אשוצ לציתי ואז אענה
אשר צלצצי. ולא נתקרר רוחו צאמרו כי דרכו לפניו וכי האניה
מוכנת ליפרר ולא יוכל להמתין וכ"ו עש"צ .

ט' : כמו"ר משולם קושי, אהובו מה"רס פדוזה הריץ לו תשובה
צסי' פ"צ :

י' : כמו"ר משה נגריץ מתלמידי הא"רי ז"ל חסיד ומקוצל צכל הארץ ילא
תהלותיו צהגהותיו הנחמדות שכתב על ס' היראה להרצ החסיד רציני
יונה ז"ל וצאורות ספרי המנוח ר' חיים צן יוסף מיכל ז"ל נמלאו
ציאוריו על תהלים ועל משלי קראו לוית חן .

יא' : הרצ החסיד לדיק יסוד עולם המקוצל הקדוש התנא האלקי נר ישראל
רצינו משה חיים לוצאטו פר"ח בארץ צלצנון צמחנה אלהים זה פאדוזה
וכולד ליע"קצ אים תס ישר וירא אלהים צשגת הת"סז לפ"ג. עיין מה

בכרוביא על זה ומפיו לפידים יהלכו מפני איסור הטילטול ומפני עגמת
נפש וציון קרוביו והסכימו עמו כמוה"ר שמואל לואטו כמוה"ר יעקב
צב"ר משה הלוי וכמוה"ר שמואל אבואב ז"ל : ועוד יש צדי פסקים
אחרים וא' מהם בחכמת האמת ושואליו ומצקסיו פתחו לו צאלה הדברים
לאמר . נשיא אלהים אתה צתוכנו .

אך זהויות שגזר צו החשק הלכך היה מתענה תמיד ויושב כל היום מעטוף
צטליט ותפילין צצה"כ ומתפלל לאלהיו שיפקח שכלו . ויהי יום א'
שהיה צתענית נראה אליו צצ"הכ מלאך ה' בדמות איש וכוס מלא מים
צידו ואמר לו שתה כי מן היום אשר נתת לנך להצין ולהתענות לפני
אלהיך נשמעו דצריך והוא היה ממאן מפני התענית . וחזר המלאך
ויאמר לו שתה, ושתה . ומאז להלכה הרחיצה דעתו למאד והלליה
צלימודו . והעיד לי ת"ח א' מיוואי חלניו שדבר זה ראה כתוב צסו
א' שהיה מהרצנים ריקנאטי ז"ל : ויש לחקור על זה היאך הותר ל'
לשתות מאחר שהיה צתענית ואיך שמע למלאך צזה דהא ר' יהושע לא
שמע לצת קול והשיב לא צשמים היא ? ושאל יש צש"ע סי' תקס"ח
דין צ', ונדר הרצ ריקנאטי צב"הג היה . ועיין שם הגדולים
ח"א דף ל"א ע"א צאורך ענין דומה לזה צשאלות מן השמים .
והרצ ריקנאטי זכה צצנו וצן צנו היו תורי הוראות צישראל ח"ן
של צה"כ ספרדים צעיר הזאת ונתקיים צו פסוק . לא ימוש
מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' בפירוש רז"ל תורה חוזרת על
אכסניא שלה זיע"א .

נע' הרצ המופלא המקוצל האלהי החסיד כמוה"ר משה חיים לואטו
זנ"קל מעיר פאדוזה צומן הגאון כמוה"ר לאמפרונעי כמוה"ר צב"ר
ישעיהו צסאן רצו של, הרצ ז"ל הנקרא צפי הכל הרצ המגיד של ק"ק
פאדוזה מפני שממנו שמעו שהיה המלאך מדבר עמו והיה לו מגיד מן
השמים כמו הרצ מה"ר יוסף קארו זנ"קל שהיה מגלה לו סודות ורזי
התורה : ועל זה נחלקו רצני דורו לשתי כתות . הללו מיימינים
לזכותו הרצ המפורסם גאון דורו מוה"ר ישעיהו צסאן רצו . והרצ
החסיד מקוצל אלדי כמוה"ר צנימין הכהן מריגיו שהפיל תחינתו לפניו
שישאל מהמגיד סיבת חוליו . והרצ המופלא ח"ק כמוה"ר יעקב
אבואב צן הגאון החסיד צעל דבר שמואל ז"ל . והרצ החסי
מוה"ר ישראל קמחי צעל עצודת ישראל . וכמוה"ר רצו ורצו

שכתנתי עליו זכרם חמד חלק שני מן דף כ"ה עד דף ס"ז .

יב' : הגאון רצינו מאיר קאלענאילנצוגן הנקרא צפי הפוסקים מה"רס מפאדוצה, וזנו הגאון מוה"ר שמואל יאודה קאלאילנצוגן, עיין מה שכתנתי עליהם זכרם חמד מחצרת שליטת דף ז"א עד ז"ו .

יג' : כמוה"ר מיכאל זכמה"ר משה הכהן זן הרצ גדול זעל משפט ל"דק . כמוה"ר מיכאל הכהן הדפנים והגיה ס' עת לחננה : ומר אציו כמוה"ר משה הכהן חזר ס' עט סופר וספרים אחרים להורות דרך כתיבת אגרות והלכות כלשון נח ויפה, מלכד הגהותיו לס' שערי ירושלים וס' דצוי יוסף, ושלשנים היתה מנוחתם כבוד צעיר הקדש ירושלים תו"צ .

יד' : כמוה"ר משה זמה"ר יצחק מתושני זריסק, חזר ס', מפרט מעלים ונדפס זויניצאה, והקורא זו יתעורר צתובו רוח עהרה וקדושה .

יז' : כמוה"ר מרדכי זן כמוה"ר יעקב זלמן מרדכי פירארה הקדמונים חזר ס' מגלת נהרות, ויש לו שיר יפה צהקדמת ס' עזן ערוך . והרצ פחד יצחק למפרונטי הזכירו לשבח בכל חצורו, והציא מהערותיו ותשובותיו .

יח' : כמוה"ר משה זכ"ר חיים זן כה"ר שם עוז פיזאנטי ז"ל חזר ס' חקת הפסח פירוש על הגדה, נר מזה פירוש על האזהרות לר"ש זן גזירול, וס' ישע אלהים פי' על הושענות, ונדפסו שלשתם צשאלוניקי שנת שכ"ט :

יז' : כמוה"ר מסעוד זן גנון, רצ גדול צתורה צחסידות וצקדושה יתירה, זרח צערי המערב צימים קדמונים, וזכה לגילוי אליהו הנביא ז"ל בדכתוב צפתח שער שו"ת יבין וצועז . וצסוף ס' הנ"ל נדפס אחד מחצורי הרצ ז"ל צשם זרע רצ, דרשות נאמדות, ועוד לו מחזורים רבים .

יח' : כמוה"מכר משה אליהו סיניגאליה זן המכס ר' שלמה יאודה ז"ל הנזכר צס' משמרת הצן, יצק מים על ידי הרצ אציו והגאון מהר"ך

ליורנו ומה"רי אירגאז צעל דברי יוסף ושומר אמונים וכמו"הרר
 אציעד ש"ס צאזילאה וכמוה"רר שמשון רומנים וכמוה"רר דוד חיים
 פינלי רצני מנטוצה וכמוה"ררי לאמפרונטי צעל פחד יצחק, והללו
 משמאילים לחוצתו ומדצרים תועה על סודותיו ועל דבריו כמו החכם ר'
 משה חגיז ורצני פרנקפורט ורלין . וצעודו נער שדו ציה נרגא
 לאמר דכיון שלא היה נשוי אי אפשר שיהיה צמעלת הרש"צי ע"ה. ואח"כ
 בשסרה ממנו תלויה זו כי לקח לו לאשה את צת הרצ המקוצל האלה
 כמוה"רר דוד פינלי אצ"ד ומ"ן צק"ק מנטוצה היו אומרים מקנאיו דחון
 מארץ הקדושה אי אפשר שיזכה להשגה גדולה במוה"רר מלך הקדושה, והגיעו
 לומר דכל מה שמראה ממנו וחריפותו לא היה אלא מכח חכמתו
 וחריפותו . וגזרו דברי ריצות על זה עד שהרצ לולא טו חגר מתניו
 ונסע ללכת לארץ ישראל וצהגיעו לעכו כתצקש צישיצה של מעלה :
 וגם זה המאורע נחלק לשני -- טעמים כי צריו וקטגוריו אמרו ראו
 וזה עלתה צידו והרי זה אות כי מן השמים לא הסכימו על ידו .
 והקדוש הקסיד מוה"רר ישעיהו צסאן רצו השיצ דאדרצא זה מוכיח
 יותר גודל נשמתו ושהיה אור גדול ומפני שהיה ניצוץ כשמת משה רצינו
 ע"ה כמו שהיה גם כן שמו משה הילכך לא זכה כמוהו ליכנס לארץ
 ישראל אלו תורף דבריו ומאורעיו בקינור נמרץ והדצרים ארובים .
 אמנם מעלת החכם השלם החסיד ר' יאודה חי מלאוידה ה' ירפאהו
 רפואה שלימה יחד עמי הדיבור הרצה פעמים על זה . וגם כשחזר
 מעיר פאדוצה שהלך שם ואמר לי שיש עדין צית מדרשו וספר לי בפללות
 גדולות מהרצ המגיד זצ"ל ומכללס שהרצ הגאון הגדול כמוה"רר יצחק
 לאמפרונטי זצ"ל היה אומר שצעניו ראהו עומד וכותב הסודות, וכשרף
 עין היה ממלא דף גדול צמכתו מה שאין צ"ו יכול לעשות אם לא
 צסייעתא דשמיא ודרך נס . וסיפר לי עוד שפעם אחת הלך שם
 לפאדוצה חכם אחד ממעפחת כהנים שצעירנו (זה היה נחמיה שנקרא
 אח"כ חרמיה כהן) שאח"כ נעשה ישמעאלי וציקש לילך עמו צעוד
 שהיה מתעסק לילך לעשות קצלת שצת חון לעיר ואמרו לו תלמידיו הרצ
 הגדול כמוה"רר יעקב חזק וכמה"רר משה דוד ואלי וכמה"רר ישראל
 חזקיה טריוס רצינו יש צחון באן החכם פלוגי אורח שרואה לשאול
 צסלמו ולילך עמנו והוא באנח על זה והשיצ להם ח"ו אל יצא דכבר
 אין עוד תקוה לנשמתו . ואז כשהשיצ דצרים אלו היה אותו חכם

ז"ל צעל זרע אחת . הרצין תורה צתלמידים חמשים שנה צעיר מולדתו מודנה והיה צעל זדקה ואפטרופוס גדול לעניים, וצסוף ימיו קצלוהו עליהם לראש ולקצין בני קהלתו, ונפטר צשיצה טוצה צן פ"ו שנים ציום ר"ח ח"יר שנת תר"ט, והניח אחריו שס טוצ על מדותיו הטוצות, מלצד דרושים וחדושים רצים, ופסקים שונים שנתוכח עם רצני דורו, קלתס נמאלו כתוצים צשו"ת הרצ הותיק כמוה"רר אלישמע מאיר פאדוצאני ז"ל כ"י . ואני הספדתי עליו פה פאדוצה צסדר האיש אשר יצחר ה' הוא הקדוש זיע"א .

צ"ט : כמוה"ר מלליח עוצדיה, תורה וגדולה צמקוס אחד, כל היום יוצצ ושונה צמדרשו צאנקונא וצפירארה, הדפים ס' חזון עוצדיה, י"ן הרקח, וישמח ישראל, שחסף וקצן מספרי גדולי ישראל, ונתנס צמתנה לרצנן ולתלמידיהון, תמ"ך .

צ"כ : כמוה"ר מלאכי קולורני, חצר ס' מגלת ספר צמלינה יפה, כ"י אלל המנוח ר' חיים צן יוסף מיכל, כומוכה צרשימתו סימן תק"נו .

צ"א : כמוה"ר מנחם צר שנתה חכם קדמון חצר פירוש על התורה צסס שכל טוצ ונשאר צכתו"צים . ופירוש על קהלת נדפס צעיר המצורגו צשנת תק"כד . וסיצחוהו חכמים על רוחצ דעתו :

צ"ב : כמוה"ר מנחם די קאשער ספרדי פרח צעיר אמשערדס הוא היה הראשון שהדפיס והעתיק חמשה חומשי תורה ללשון ספרדי כמ"ס די רו"סי צספרו ח"צ דף ס"צ .

צ"ג : כמוה"ר רר משה די מרקאדו צזמן הרצ בצעת שאלו חצר פירוש על תהלים וקהלת ונדפסו צאמשערדס אחרי מותו :

צ"ד : כמוה"ר משה צר דניאל מרצני זאלקווא צדור העצר מיצר ספר סוגיות התלמוד והדפיסו שס צשנת התצ"ג כדי לצאר מלות חמורות שצתלמוד וסיצחוהו חכמי דורו על החצור הקצר הלז :

צ"ה כמוה"רר משה צן יוסף מעיר אליסינה צספרד העתיק מלשון ערצ ללשון הקדש שני פירושים על ספר יצירה א' מרצינו סעדיה גאון וא' מרצינו כיסים ונמאלו ציר ד"י רו"סי כמ"ס צח"צ דף ס"ז :

צחוקת כשרות צפני הכל והיה לומד צתורה . וצע"והר אחר זמן
 נתגלתה חרפתו בקהל כי הבאיש את פיהו (וזה רמזו גם הרצ פחד
 ילחק ערך דגים וסיומנס דף פ"ו) וכאלה וכאלה נפלאות רבות סופר
 לי מפי מגידי האמת ששצחו של הרצ המגיד זל"ה ואכ"מל הרצ החסיד
 הנ"ל חיזר צנערותו ספר לשון למודים על חכמת המליצה והלומד צו לא
 ינטרך ליוק מספרי נכרים כדי להתלמד לדרוש כמנהג דרושי ערי
 איטליאה יען וציען צו ימלא צלשון נח ונקי כל מה שילמדו הנכרים
 צשפת יתר ולא עוד אלא דשם מורה צאלצע כל צורות חכמת המליצה
 שנמלאו והיו צספרי תורתנו הקדושה והוא ספר חשוב ונחמד ונלך
 הרצה לדרשנים של ערי איטליאה לא יערכ'נו זה צזכוכית . וזאת
 ענתי לצמורים שרונים לחנך ענמם צחכמת הדרוש שיצחו זה הספר ויקראו
 צו פעם ושתים ולא ינטרכו להספיק ענמם צילדי נכרים . וכשהרצ
 הגדול מח"ל עזר לעיר אמשטרדם חיזר והדפיס שם שלשה חיזורים
 יקרים אחד הוא דרך תצונות על דרכי ההתצוננות וההשכלה צכל דרכי
 התלמוד ויסודות הפלפול צדרך קצרה . וספר לישרים תהלה אין
 ערוך אליו צמשקל השירים . וספר מסילת ישרים כולל כל ענייני
 מוסר ויראת ה' . והאמת לא יובחש כי הרצ הנ"ל היה חסיד
 צמודותיו וצמעשיו הרצה . ונפיש חיליה צאוריתא . והיה פלפלא
 חריפא ועוד לו עשר ידות צכל חכמה וצמדע אלא שנתקנאו צו המקטרגים
 עליו מפני שכתצ זוהר אחר מחדש ותהיים אחר . אמנם רוח הקדש
 שרתה צצית מדרשו ומלאך מגיד מדר צכאשר לשמע אין שמענו מפי
 רצנים חסידים תלמידי נאמנים צמאמרים . ואני שמעתי מפי כמוה"ר
 שלמה דוד מהזקנים נר"ו מ"ן צק"ק לוגו שצהיותו צפאריז סיפר איש
 נאמן שרצ גדול וחסי' כש"ת מוה"ר מלאכי העיד לו שנמלא צעכו
 כשגפטר הרצ לולאשו ששימשו איזה ימים קודם פעירתו ומלאו ענו מאד
 וצשציל זה טרח ענמו להוליכו לקצרו צארץ ישראל צז"עא . ואחר
 שכתצקס צישיצה של מעלה כדפס צאמשטרדם חיזור אחר מהרצ ז"ל שמו
 דרך חכמה ונלוה אליו מאמר על האגדות מאמר על העיקרים . מאמר
 החכמה והסכימו על הספר הזה הרצנים המפורסמים צצק"ק אמשטרדם
 והרצ המקוצל כמוה"ר אצרהם טוצייאנה (צעל אשל אצרהם וען החיים
 על המאות) והפליגו לספר שצצח מוה"ר משה חיים לולאשו המחזר
 וקראו אותו הרצ צמופלא המקוצ' האלהי זכותו יגן צעדינו אכ"ר :

מרדכי גירונדי על

כ"ו: כמוה"ר מאיר מגינו זרפתי תושב ויניציאה הלך לדור צעיר רומה והדפים שם בשנת ה'ש"מח אל תקפ"ח לחשכונם איזה מאמרים מחקרים על אופן מעשה ושיירת המשי. ושלחם שנתנה לאפיפיור שיש"טו החמישי בדב"ט ד"י רו"סי צספרו ח"צ דף י"ח וי"ט עש"צ:

כ"ז: כמה"ר משה שמואל בר סעדיה הדפים צויניציאה בשנת ש"מ"ה ציאר על פירוש ר"אן עזרא על התורה. ועוד חיבר פירוש על ס' שמות ונשאר בכתב"צים עיין ד"י רו"סי דף ס"ח צאור:

כח: כמה"ר משה פרוינאלר צן הגאון ראש לדרשני איטליאנה שצימנו כמה"ר דוד פרוינאלר זלה"ם מרצנן קדישי שנימו צעיר מנעוזה צמן הרמ"ע ומה"רס פאדוזה וצנו מה"רר שמואל יאודה קנזילצוגן זל"וקל כתב השגות לספר מאור עינים מן האדומים ונדפסו מקלתם צסוף ספר הנ"ל וצשגם כי המחבר השיב עליהם, עוד חזר הגאון הלויק משה הנ"ל לכתוב על הנוחצר צתוקק גדול והנס חתומים צאולרות עש קוצן תשובות מהרצ ר' משה הנ"ל. וכתב פסקים רצים על כל ד' חלקי הרמ"צס מקלתם נדפסו צויניציאה צענין גט א'. ורוצס נשאר צכתוצים אלל רצני מנעוזה. וחרו כללי הדקדוק על משקל השיר ונדפסו צמנעוזה תחת שס צשס קדמון. ופירסם נכדו כמה"ר חליעזר פרוינאלר. והרצ גור אריה צציאוריו לד' חלקי ש"ע הנדפס צמנעוזה הציא תשובות והוראות הגאון זל"ל אשר הינ ציו עירו. ופאר דורו גסוכמני הזה שהכל מרינץ לו אגרותיהם ותשובותיהן ומ"שה עלה אל האלדים צן שלשה וצצעים שנה ציוס נוס גדליה שנת הש"לנו כמ"ש הרצ הגדול צעל כפולות יהודה צהספדו וישא משלו ויאמר (נפולות יאודה דף קמז' ע"א. וק"כד ע"צ צדרוש ירידת פלחים סימן ל"ג)

יהי השמש צאה אשר צעולס אודה היתה צורחת וכ"ו הוא המאור הגדול מרנא ורצנא כמה"ר משה פרוינאלר זל"ל לצבר עולם יהיה לדיק כי צעמו מקור חיים צאורו ראיתי אור (אח"כ האריך הרצ הספדן לפרש פסוקים ומאמרים לכבוד הנפש משה איש האלדים דף קצ"ד ע"ש כתב) הן כל אלה לדקו יחד צארוץ האלדים וצספר התורה הזה כי אנחנו על סיפור שצמנו כי היה חמרו ון ונקי כעצם השמים לטוהר נקי כפי' וצר

ד' : כמוה"ר שמואל דכח"ר מנחם מפיסארו ח' מרזני פירארה יש
 זידי ממנו פסק לענין ירושה מרזני עירו וחתום חת"ח .
 וחתום שם לראש הר"ף מונגליסי ור"ר יצחק יודיה זורגו ועוד יש
 זידי כתב תוכחה שכתבו רזני פירארה למונים שצ"ק מונפיראטן על
 המזקשים להסיג גזל רעיהם להלוות לבוי דריצית והרצ חתום
 שם עומהם :

ח' : כמוה"ר מהללאל הללויה מווי"א כו"זא אחד מרזני אבקונא זומן
 מהר"רי פירמו, יש זידי פסק כ"י ממנו לפסול ס"ת שדצקן עליו מצחק
 קלפס דקיס דצק היינו קו' לא עידס"קא וכמו כל התפירות עד
 שיתקנו אותו ומובח משם שהיה לו מחלוקת זזה עם מה"רי פירמו
 הנ"ל ופירש השמלה לפני אלופי פירארה כדי שיצחנו האמת עם
 מי ? (ונ"ל שיש להקל ולהתיר הס"ת כדי שלא לאצד כמה שמות
 הקדש) . והרצ ועד לחמנים כתב שראה ס' קודש הלולים פי' פשוט
 עה"ת . וספר הלל גמור פסקים לענין דינא . וספר מהללאל
 שירים וחדות להרצ הזה זל"ה :

ו' : כמוה"ר מנחם זכה"ר אלחנן קזיס אחד מרזני פירארה (מ"ר ניהו
 הרצ המחזר שלום הצית . וחידושי שצת וחולין כ"י שסזכיר הרצ שם
 הגדולים ח"צ מערכת שי"ן) אציו של הר"ר חנניה צעל קנאת סופרים
 וחק לישראל שמו הולך וגדל ועוז זין ספרי רזני דורו והרצ דבר שמואל
 סי' ע"ט כתב לו בצכוד גדול עש"צ דפח"ח ויש זידי הרצה פסקים ממנו
 כ"י כתובים צשנת תי"ח עם הסכנות הרזנים זורנו ומונגליסי . וצקוצן
 תשובו רזני איטליא ראיתי דינא לזכות אצ שהיו לו י"צ צנים לפטרו
 לפרוע מסים וארנוניות ועולות הלצור מאחר שפטרו המלך מכח דינא
 דמלכותא וחוקי המלכות . אמנם אעפ"כ כזני מנעוזה שהוצדו
 לדון צנדון פסקו להפך והפכו לזכות את הק"ק : ומה"רס קזיס
 נפטר צשמרית עש"ק ושגר צרואה צעירו להמתין לקצרו עד מש"ק ועצרו
 על כל תלין ולא פטרוהו מדין חיצוע הקצר ונתרעם על זה הרצ מה
 עוצב בנ"ש צפי' ערך קצורת חכם הציאו העיקרי הד"ט י"ד סי' ל"ה
 אות ח' :

ז' : כמוה"ר משה אלטארס מרזני ויטליאה זומן הר"ר יא"מ וה"רס
 30

מרדכי גירונדי על

לכך צמדות המעולות וצמדות התיריות והיה אור חכמתו מאיר פניו כי קרן עור פניו וייראו מגשת אליה נינוח היה יולא נמנו למחן כי באורו ראו אור כי יהל היושבים לפניו צמחן שצתו, גם ענוגה נגדו נתפשט אורו לכאן וקאן בכל מקום אשר הזכיר את שמו כי היו בכל המקומות מריצים לו אגרות שאלות יקרות נשגבות עד היותו צהוראותיו נזעזע כל קצוי ארץ וים רחוקים, היו העשוקים והדלים מתחממים כנגד אורי כי היה מוילס מיד עושקיהם כח, והיו בני אדם מתנשאים לעמתו צאש שלהצת התשוקה להדמות אליו ללכת בדרכיו, והולידה תורתו תלמידיו מעולים והלמיחה חזורים יקרים אליהם המעינוס ידרשו, ועתה צעונותינו השמש הזה יסת חשך סתרו ויכל משה מדצר אחתו ויתן על פניו מסוה וישם מאפל צינו וצינינו ואמר אך חשך יסופנו ולילה אור צעדנו, ואולם עודנו נאנח צצצרון מתנים אליך נפשי אשא תפארת עוזי משה איש האלקים ואסז את פני דבורו אליך כבודי ומרים ראשי להודיעך קושט אמרי אחת כי צמקום רעדה שם תהא גילה כי עם גדול זערי ויגוני לא אוכל להתעלם מהשיצ את לצי לשוש עליך לעוז על גדול הלחמך זו קנית כי חונם צטוצ לכך אשנח משה צמתנת חלקך ממה שידעתי נאמנה כי ילאתה נשמתך מאפלת הגוף הנגוף ועלתה למקום אורה ושמה למגדל עוז הנלחיות, היא מרומים תשכון מנורות סלעים משגזה לחמה נתן מימיה נאמנים צהתענגה תוויד על נהרי נחלי דש וחמאה, שם היא דצקה צאלקיה וכליל תפארת צראשה נתת צעמדה לפניך על הר סיני לעסוק תמיד צתורה הנתונה עליו שם היא יושבת ונהנית מזיו שכינה ומלך ציפיו תחזינה עיניה ענ"ל הרצ הספדן זנ"ל, מכאן אתה רואה כמה גדלה מעלת האיש מש"ה הנ"ל צעיני רצני דורו ונודע צשערים המוויינים צהלכה צספרי הפוסקים צסם פר"מף כאשר תראה להרצ גור אריה הלוי צהגותיו לש"ע ד' חלקים דפוס מנעוזה והרצ הנ"ל ילא לישע הדפסת ספר תקוני הזוהר הקדוש כנראה מפסקו הצהיר הנדפס שם דפוס מנעוזה אפס קאטרו תראה דפוס וכלו תראה צתשצותיו בתיצת יד אשר צידיו דפמ"ח להוכיח צמישור כי מימי הזוהר ותקנתו מן הש"צ הקדוש ומצתו המה יולאים כמשה מפי הגבורה וכל דצריו דצרי אלדים חיים :

כ"ח : פמוה"רד מנחם ליון כהן רפאפורטו נולד צק"ק טריאסטי ונתגדל

לנאטו, ראיתיו חתום זהסכמח רצני עירו צענין החנויות וצענין חלוקת אחים :

ח' : כמוה"ר מנחם צר ישמעאל שלחני, יש זידי הסכמתו כ"י נענין חלוקת אחים צשנת תי"ד . וצטו"ת עפר יעקב כ"י סי' ח' יש תשובה שאין מויליחין ס"ת אחר על פיסול שנמלא צשציעי אחר קריאת ג' פסוקים והוא חתום עם צ' רצנים אחרים .

ט' : כמוה"ר מרדכי צמוה"ר יעקב להלון ר"מ ור"מ דק"ק פירארה היה רופא מוצהק וגשורר נעים חיצר ספר מגלת נהרות והוא ספור הנס שניולו משטיפת מים ונדפס צשנת תס"ז . וצצ"הכ ספרדים מנגנים צשצת חנוכה אחד מפיוטיו שחצר על נס האש שהיה צצית האופה אלל חצר היהודים צשנת התמ"ח . ועוד נמלאו מהרצ ז"ל שלשה פיוטים אחרים שמזמרים אותם צצ"הכ פאניסי א' ציוס חג השצועות א' ציוס הו"ר . וא' פעם אחרת והס יפיוס מחד . ויש הרצס פסקים ממנו ומרצני עירו צפחד ילחק וצשמס לדקה י"ד סימן ס"א וחלק אה"ע סי' ג' וא' יש זידי כ"י . וצמיוס רציוס י"ד סי' ז' והוא חתום לראש . הוא היה זורק מרה צרשעים להעמיד משפטי הדת על תלה וכלס חרדים ממנו ושמענו פלאות טעשה צענין זה . הוא הגיע לגבורות והלאה (עיין שירו הנדפס צתחלת ספר עדן ערוך) והיה אומר צן תשעים לשוח כלומר מי שהגיע קרוצ לתשעים שנה יוכל לספר ולהגיד כמה דברים לדור שאינם יודעים אותם . הוא היה פקיד צצ"הכ פאניסי יע"א . ופעם א' היו רואים לשנות מנהג אחד של צה"כ הנ"ל והוא עמד כנגדס ואמר רצותי דעו כי כל מנהגי צית הכנסת הלזו הוסדו צמלות הרמ"ע זלה"ה ועכצ על ידס שלא לשנות . ונתצקש צישצה של מעלה צח' כסלו ס' הת"קט :

י' : כמוה"ר מנחם שמחון צכמה"ר שלמה צאזליאה מעיר מנטוזה צזמן הר"מז ומה"ר גא"ל זל"ל תורתו מאירה צספרי רצני דורו שו"ת הר"מז . שו"ת ד"ש סי' מ"ע וחתם צאליסנדריא דילה פאליה כאותו זמן שו"ת עפר יעקב כ"י . הגהות מה"ר גאל לאה"ע סי' קנ"ז חתום עם הר"ר חיים כורלי ואחרים . וצעיר אליסנדריאה סדר איזה זמן עם כמוה"ר יוסף ראוינה מידשו העירוצ צאותה העיר כמ"ס צקונן תשובות כ"י צשאלת הר"ד פינלי להרר"י צריאל זל"ל ועוד יש לי

ממדכי גירונדי על

צין צרכי החכמים רבותיו ואח"כ עזר להרצין תורה צ"ק פאדוזה והיה צקי מאלד צחכמת המספר וההנדסה כאשר תראה צספר עוזר בסומר שגדפס צק"ק ויניליאה שנת ש"ז . וכתב מאמר מחקרי זלשון לו"טן על עמידת השמש ליהוסע והשצת לל המעלות לחזקיהו המלך . ועוד מאמרים אחרים צחכמות שונות הוליא לאור צחיו צק"ק פאדוזה . ונזכר לשצח צספרי רצני דורו וצפרט מהגאון מפורסם הפילוסוף האלהי רצינו יח"כס מפאדוזה צספרו פחד ילחק . וגם פילוסופין האומות הזכירוהו לשצח צחצוריהס .

ל' : כמוה"ר מנחם רצא ממדכי פאדוזה הקדמונים צזמן הרמ"ע זל"ל איס חלדים קדוש הוא ככתב צהקדמת ספרו צית מועד דרושים הנדפס צויניליאה שנת שס"ה כולל חמישים דרושים יקרים לכל השנה לצצתות לחדשים ולמועדים ולימים הנוראים וארצעים פרקי התשובה מאיס חידושים וציאורים נפלאים צפ"רדס התורה ושס נזכרו ששה מחצרות נחמדות מהרצ זל"ל ה"ה אות הצרית המצאר שצעה מיני הצרית אשר העולם עומד עליהס . חות רצא שלשה דרשות לפל פרשה . נתיצות עולם נותן טעם על קרי כתיב צצתורה . כליל תכלת קלור דרושי ה' חות רצא : מענה רך לפרט מאמרי ר"זל צאופן שלא ינגדו לדעת חכמי האומות שפירשוס צפנים צועפות נגד נימוסיהס . וצזה מסיס שלום צין המנגדים : קרית ארצע כולל כל חכמות למודיות עזעיות ואלהיות ומדצר על ארצע עולמות אצ"יע ועל עיקרי תורתנו הקדושה ועניינים אחרים עמוקים . וצנו הרצ המופלא כמוה"ר אליה רצא חצר ספר ארץ חפץ לפרט טעמים נכזדים מרצני תורה שצכתב ומדצרי קצלה היינו תורה שצ"עת כדכתב צהקדמת ס' צית מועד להגחון החסיד אציו זל"ל :

ל"א : כמוה"ר מנחם תמר זמח זה מאתים שנה וכתב פירוש על התורה . וחיצור על הדקדוק נקרא ראשי צשמים . ופירוש על אזכרות שאומרים הספרדים צחג השצועות . ולא נדפסו כמה שכתב הכומר ד"י רו"סי חלק צ' דף קמ"א עמוד צ' :

ל"ב : כמה"ר משה צן החכם ר' שמואל צן החכם ר' יאודה צן תצון כתב פירוש יפה על סיר השירים ולא נדפס . והוא החכם אשר העתיק

פסק צטוף ס' חמונת חכמים להגאון החסיד צנו על יין שרף . וצם
בצול צנימין דף ר"י דרוש מ"ו נכתב ההספד שעשה הר"ך על מוה"ר
מנחם שמשון צאזולי שנפטר במנוצח יום ט"ע תנ"ד לפ"ק לפי נל"ע עד
הוא הרצ ז"ל אלא שנפל טעות בהעתיק או בדפוס ונחקק צאסולי
תמורת צאזוליאה . ועיין מערכת השין :

י"א : כמוה"ר מנשה צמוה"ר יעקב חפן ר"מ ור"מ צק"ק וירונא צומן
הרצ פחד יחזק והרצ שמש לזקה כמ"ס חה"מ דף כ"ה ע"צ שיש שם
הסכמתו העוזה לפ"סד של רצני אנקונא על הולאת זמין על חלון חגירו.
וגם צם ראשית צכורי קליר יש הסכמה מהרצ ז"ל והוא א' מד' רצנים
שחגרו מתנס להרום ולעקר הבאצ"ילה שצמסו אנשי ריגיוו על אנשי
מנוצח ההולכים שם ליריד וכבר השיבו עליהם מהר"ך ומה"רי צסאן
חתנו וכתבו דלא סיימוה קמיהו דגאוני עולם היכי הוה גופא דעוצדא .
והרצ הנ"ל גיסו של הרצ חגיאל כדכתב צס"ת שתי הלחם סי' כ"ז
צפסק שלו . וצם רכ"ק הנ"ל כתב דברים אלו הנפלאים בלל העולה
יש מדצנא דאומתינו הר"אש והעמודים אשר אנו סומכים עליהם
הוא הרצ צעל המפה והרצ צעל הלצושים כי הם כתבו ופירשו לנך
תורת הדינים והמנהגים . וההולכים לחפש אשר כל יחיד ויחיד
שכתב איזה שאלה ותשובה או איזה פרטי נגד מה שכתבו אלו
עליהם אמה הכתוב הכסיל צחשך הולך ע"כל . דברים ראויין למי
שאמר ז"ל :

יב : כמוה"ר משה טראנינה א' מרצני פירארה צומן הר"מע יש הסכמה
ממנו צפחד יחזק ערך צית הכנסת של האחים צני פואה של מילאנו
צשנת הש"עד . ויש צידי תשובה כ"י של כמוה"ר אד"ס
על חניות ההלואה וכתב שם וז"ל ואחריו החזיקו על ידה וחתימתם
הרצנים האלופים כמוה"ר משה טראנינה וכו' וחתימה צשנת שפ"ג
לפ"ק . וצם פלגי מים דף ל"ו קול קורא שם דבריו הנעימים
שהודה ולא צום למציריו החולקים עליו וחזר צו ממה שכתב צתחילה
מפני שלא הליעו לפניו הצעת המעשה כראוי וחתם צשנת שס"ז
לפ"ק ושם נקרא הרצ הנ"ל האלוף כמוה"ר ורצ צאר עשק סימן צ'
כתב וכבר הורה זקן וכל זה באמר זקניך ויאמרו לך הרצ רצי משה
טראנינה צפירארה צאשה וכ"ו :

מלשון ערצני ללשון הקדש. ספר המצות להרמ"ם זל"ה כנראה
מהקדמתו הנדפסת בראש הספר הראשון שיצא לאור בקונסטנטינא
וצירש ס' יד החזקה שהדפים רצינו מאיר מפאדוזה צעיר ויניציאה:
והס' בן תזון הנ"ל העתיק עוד מלשון ערצ ללשון הקדש ספרי
אוקלידיו. וס' הנהגת הצריאות להרמ"ם זל"ה. ומיזורי פילוסופים
אחרים כאשר תראה מלויין בחלק שני מדייונארייו ד'י רוס' דף
קמ"ט: ואתה תחזה להרצ מופת דורינו הגאון החסיד רצינו חי' דא
זל"ה שניין בספר שם הגדולים דף כ"צ פורוש על התורה להחכם הנזון
ר' משה בן תזון הנ"ל דכל זה מוכח שהיה מלא חכמה ודעת ויראת
ה'. נכ"ת:

ל"ג: כמוה"ר מרדכי לרמון חכם ועשיר תורה וגדולה לדקה וחסד במקום אחד מערי
המערב ק"ק אלמעסכר בזמן הרצ זרע וישועות יעקב בן' נאום, חיצר והדפים
ס' מאמר מרדכי על תנ"ך וס"ס נפרדים. ושיצוהו רצני דורו בכתוב
בראש ספרו דפוס ליורכו ס' תק"מו:

ל"ד: כמוה"ר מאיר טראנפיל רצ צאשכנז צמדינת אוסינגה חיצר ציחור על
התורה קראו ספר מאור קטון ונדפס לפיורדא:

ל"ה: כמוה"ר מנחם ליוני משפירא חיצר ציחור כאמר ונעים על התורה
על דרך הקצלה האלדיית ונדפס כמה פעמים. ויש צו מרגליות
יקרות מהר"מנן ורצינו אליעזר מגרמיזא ומקוצלים אחרים מלכד
מאמרי פניני התנא ר' שמעון בן' יוחאי ע"ה ורצינו יאודה חסיד.
ודע לך כי בכל מקום אשר הקדוש הזה מזכיר דבר צהם איש סודי.
או צעל הרצ בונתו על ר' אליעזר מגרמיזא זל"ה:

ל"ו: כמוה"ר משה חיים בהן לדק מהחזנים חכם כולל ורופא מובהק נאח
זה מאתים שנה פה ק"ק פאדוזה בכדו של הגאון המופלא רצינו ילחק
חיים בהן לדק מהחזנים עסק צמורה וצחכמת הרפואה צתפארת כרצו
ודודו הרצ הנ"ל וגם הוא היה מליץ גדול וכתב ספר מר"אה הס"נה
לספר תלחות שעברו לרצני עמו ומדינתו צמיו צלשון נח והדור וחתם
ספרו צשיר זהב מלכד כמה שירים חדות וקנות שנשארו צכתוצ"ים
מתומים באורותי. ודודו הרצ הנ"ל פתצ שיר צראש ספר

במוה"ר מנשה צמח"ר יאודה מללית פאדוזה ר"מ ור"מ דק"ק
מודנה תורתו זורחת צמ"ת שמש לדקה ח' ח"מ תשוצה ארוכה ממנו
וגם צקונט' פני הכרוצים עם הרצ חציו . והרצ הכ"ל היה גיסו
של כמח"ר ישיעיהו צמח"ר כמ"ש צהסכמת שו"ת תודת שלמים .
ותמלח צמ"ת הכ"ל סי' נ"א ל"צ ושתי הסכמות מהרצ זל"ה -
וכן צהסכמת ס' אור החיים וס' פירות גינוסר צאה חתימת הרצ
זל"ה :

במוה"ר משה צמ"ר גרשום חפץ גולד צעריאשטוי ונתגדל בגיניא
ושם הרצין תירט צתלמידים וצדרושים מוצר חוצורים מחופס צחכמות
לימודיות עצעיות ואלדיות כאשר יעידון יגידון ספריו מלחכת מחשבת
פני' עה"ת . וספר חנובת הצית לשאר לוצת ותצנית הצית הנחרצ
והציא שם דעות כל המפרשים והמחזרים זל"ל . ובאשר נראה
צעליל ספר הכ"צ שיצחוהו רצכן הרצה ה"ה הגאון כמח"ר ישיעיהו שלמה
גינה רצו של המכס המחצר הרצ הגדול מוה"ר יעקב אצוצה כמח"ר
משה מררי כמח"ר שלמה קוניאן ואחרים . וגם החסיד כמח"ר
יאודה חי מלאוידה מ"ץ צפירארה כשצא לידו ספר הכ"ל יחצר עליו
שיר יפה הנו צידי כ"י . וכולם באחד קראוהו מקדש ה' כוננו ידיו :
והרצ המדקדק המופלא כמח"ר דוד אלטארס כתב צסוף הגהת ספרו
מלחכת מחשבת כי זה מח"ה האיש הוא חכם כולל . ואין גומרין
עליו את ההלל . וצפתח הספר שנחקקה לורת הרצ המחצר כתוב
תחתיה שהיה צן מ"אה שנה . ורצים לקחו המלה כפשוטה וחשבו
שהיה צן ק' שנה וטעו כי לריך לקחת מלת מח"ה צגימטריא שכולה
מ"ו הם שני חיי מח"ה חפ"ץ . וצתוך פירושו מציא חיזה חידושים
(כמו צפ' יתרו . וצפ' צהעלותך דף ע' ע"א) מחס ה"ר גרשום
צנו תנל"ה ילד צצון ומכס שחצר ס' יד חרוזים ונפטר צחייו .
והתמרמר הרצה על מיתת צנו וכתב צחקלמת ס' מלחכת מחשבת
שחיצר זה הספר כדי להשיצ נפשו העבומה כי תורת ה' תחימה משערת
בפש . וראיתי צגנזי ב' יעקב צרוך כהן ויעאלו שח"ש"ה עלה אל
האלדים צן מ"ח שנה ליל ד' שלשים לחדש משון הפע"צ (ח"ב
שתי שנים אחר הדפסת ס' הכ"ל) וצהספרו קוננו עליו צחלה
הדברים .

ותוספות והגהות מהלעיר מרדכי שמואל גירונדי על

נכדו להללו ולשמוח על חכמתו ועל הנהגתו הישרה . תנ"כ :

ל"ז : כמוה"ר משה זכ"ר קופמאן הגיה ספר בית יוסף שנדפס צויניאיה
ש' ש"ה וחזר צתחלת הספר מפתח חדש ויפה על הטור וצ"י
המועיל מאד לתלמידים :

ל"ח : כמוה"ר משה ׳ סמחון נר"ו חכם חסיד ומקובל אלהי מערי מערצ
הפנימי רוח ה' נוססה זו להוסיף קדושה על קדושתו ולקבוע דירתו
צ"ה הק' עזריא תוצ"א וזה עשר שנים שלחוהו רצני ע"הק לפת תוצ"א
צליחות מו"ה וזכיתי לקבל פניו פה פאדוזה וליהנות מאור תורתו
שלשה שבעות ולמדתי ממנו כמה דברים צתורה וצתלמוד דרך פר"ם
והאיש משה ענו מאד ולח סדפים שום אחד מחזריו אמנם מלאתיו
מלא תורה באחד האמוראים . תם וישר וירא אלדים . ה' יאריך
ימיו צטוב וסנותיו צנעימים . עד צנין בית עולמים אמן . וכתצתי
חידושו צספרי לקוטי שושנים חלק שני . וצס' הלכות פסוקות ח"צ .
וצשאר קונטריסי :

ל"ט : כמוה"ר מנחם דיל מדיגו זל"קל באן דורו ומרצין תורה צק"ק
קנדיאה אשר נקרא שם להיות להא לראש ולקצין אחרי שנצבה צפאדוזה
(צזמן הגאון מוה"ר יהודה מינן זל"קל) צזמן מלחמות הוינציאני עם
הקיסר והמלכים ולקחו כל ממונו . וזה הרצ היה ראש ישיבה
ליהודים צגמרא ולנצרים צחקירה פילוסופית צק"ק פאדוזה צזמן
הגאון מוה"ר יהודה מינן זל"הה והיה עשיר מופלג והוא הנקרא
שמואל מנחם שהניחו אציו צצטן אמו צמותו והוא האלף התורני
כמוה"ר שמואל צן הרצ השלם מדצרכא דאומתיה כצוד מוה"ר אלקנה
שהיה מרצין תורה צקנדיא עם אחיו מרנא ורצנא משה שהיה נגיד
צירושלים אחר כך . כן כתוצ צספר אליום דף כ"ע ע"א :

מ' : כמוה"ר משה מינן נוסא ונותן צחכמות רמות ונעלמות עם מוה"ר זרח
צה"ר נתן ועם רצו האלף הי"שר מקנדיא ותשוצתו הארורה שנדפסה
צתחלת ספר אליום תעיר על עימק צינתו צלימודית וצהנדסה וצתשצורת
ונוסף על זה יופי מליצתו והדר צקיאותו צתורה וצתלמוד וצספרי
חוקרי אומתנו הקדושה גם לרצות זכות שכלו לצרר הצדדים כשמלה

נגנו היכל הכמות נסתר ממנו:

ששם רוח השכל שאוף שאפו:

חכמי לב זקני דת אישי עמנו:

על פירודו נדוים דמעה ירעפו:

מחרבן מורכבו נדו דמינו:

ויכסו את הלב אך לא ייעפו:

איין חונק אל מכאוב משיב הרוח:

הרפו לה לתוגה אולי תנוח: זי"עא

ט"ו: כמות"ר משה חיים רימני נעני פירמני ת"ח מסוב והדיר תורה וגדולה
 במקום אחד קריצי ואסוציו של כמות"ר יאודה חי מלאוידה כאשר
 תראה תשובתו צם' עוקרי הד"ט א"ח דף ע' וגם היה אהוב נחמד
 לה"ר דניאל ט"רני כאשר תראה שהזכירו לפעמים בשו"ת וצסוף ס'
 סעודת מלכה הדפים שם תמצה אחרת מהמסד ז"ל שחיצר גם כן ס'
 מח"ר חדש לזכר סגנון עמקית שבתלמוד ר"ה וגם השגות על
 הל' ק"ה שצם' נעם דן וכוזרי וצם' שבת של זי דף מ"ג ע"ד הביא
 שם הרב המחבר אמרי נועם שיה של המסד ה"ל על דיבור התוספות
 שבת דף כ"א ע"א שנתת בית השואבה שאני וכ"ו והפליא לדבר בשבח
 ורוח דעתו:

י"ו: כמות"ר מרדכי צכמות"ר אברהם כרמי מרדכי ק"ק קארפינבראך שלשלת
 אחס רבנים ונכונים חיצר ס' מאמר מרדכי צ' חלקים על ש"ע א"ח
 ומ"א וט"ז ושם צה דמות והסכמות ברא"ה שצח מע' הרב הנוחזר
 ואחיו ונכדיו וצמי כלם חכמים יראי חלדים אנשי אמת ונראה
 שחיצר גם על ז"ד והוא צכ"י. ולפעמים בתב השגות על הרב זרבי
 יוסף א"ח. וכמות"ר ר' חי דאז"ל השיב עליהם צם' ממזיק צרכה ובר"ס
 כרמי חזר לכתוב נגדו צם' דברי מרדכי שהדפיסו צליוורנו ועין עליהם
 וצחיות צפארו שמתני מהפקידים של ק"ק קארפינבראך שהפליאו לדבר

והגהות מהלעיר שמואל גירונדי על

לפני כל יודעי דת ודין ועלינו לשמח כי הודיע לנו שלשלת יחס הר"ר
יש"ר ז"ל וחזריו הנכבדים :

מ"א : כמח"ר משה לפ"ס חתנו ותלמידו של הרצ החסיד צעל זרכת עוז
עמ"ת התחיל להגיה ספר הנז"כ וככתב בן חיה חידושים והן צעון
הדור נח נפשיה ולא השלימו כזכת הרצ בן החסיד המחבר ר' טוביה
ב"ן זל"ה :

מ"ב : כמח"ר מנחם קירקוס מ"ן צעיר סיינה חריף ומופלא חמיהו של
הגאון כמח"ר ישמעאל הכהן זל"ה נדפסה תשורתו בספר זרע אמת
ח"א לה"רי הנ"ל סי' פ"ז .

מ"ג : כמח"ר משה הלוי בן אלקצין חכם ומקובל הזכירו הרצ בנו בספריו
שורש ישי : מונות הלוי : אילת אהבים : גם הרצ הורא
הדורות הזכירו לעזה בן חכמי לפת :

מ"ד : כמח"ר משה ירמיה כראל כהן נדק בכמה"ר אלעזר ב"ן אב צית
דין צק"ק קערמניץ וצק"ק מיץ בכל הארץ ילא קו תהלתו בספרו הנכבד
זרכת עוז דרשות וחידושים על תנ"ך וגפ"ת מוקפות מעשר ידות זנגליה
וצנסתר פרפראות לחכמה גימטריאות נוטריקון ור"ת וס"ת. מומנו ומרצנים
וחכמים רעיו חזיריו תלמידיו ורצותיו כולם נכוחים למצין וכתוב
צחלק א' דף י' עמוד א' ונ"ג ע"צ שהיה חזירו של הגאון מו"ה
העשל . ותלמיד הגאון מו"ה יעקב אביו של מוה"ר הר העשל ותלמיד
מהרש"א נדפס ספר זה ציוניאיה ע"י בנו החכם המופלא רופא מוזהק
כמה"ר טוביה ב"ן זל"ה צעל מעשה טוביה . וצס' הנ"ל נדפסו
עוד . דרושים על ההשגחה ועל עניינים אחרים מה"ר משה הנזכר
המוריס על אמונתו ודצ ותו צאלדי השמים, וכבר שיצומהו רבנן קדישי
צהסכמותיהם הגאון מוה"ר אופנהיים ורצינו מה"רי רוחאנים ורצני
קושטנדינא על חכמתו וחסידותו ומש"ה עלה אל האלדים שנת תי"ט
ככתוב בספרו זרכת עוז תהא כבוד מנחמי . ויגן עלינו זכות
תורתו : אמן :

צסצחו של הרצ כרמי וסיפרו לי נפלאות מיראת שמים שלו ומסידותו
ודקקותו צה' ית' :

טו"ב : כמוה"ר משה מרדכי מיוחס חתנו של גאון ירושלים מוה"ר יוס
טוב אלגאזי מלך צירושלים אחרי פעירת הרצ ה"ל חיזר שו"ת מים
שאל . זרכות מים . ושם הזכיר ספרו שער המים . והרצ
הנ"ל היה רופא וקנה לו שם טוב גם צין הישמעאלים צסציל חכמת
הרפואה : וכל העם קורין לו עולה תמימה צסציל שלא ילא מעולם
מארץ הקדושה . ושמעתי משליחי ארץ ישראל פלאות ומסידותו
וקדושתו ופעם אחת מסר נפשו על קדושת השם כדי להציל קהל
עדתו . ונתצק ציטיצה של מעלה צתחלת שנת התק"סו :

ח"י : חי צן מקין הוא ספר שחיבר ר' אברהם צן עזרא ויש מיחסים אותו
לח"ר שלמה צן גצירול ונדפס :

ב"טו"ב : כמוה"ר מנחם נווירה מגדולי תלמידי כמוה"ר יעקב חי חפץ נכדו
של הגאון מוה"ר מרדכי צסאן זל"ל חכס ורופא חסיד ומשורר ודרשן
מפואר אור תורתו זרחה צק"ק וירונה וקלת מפסקיו נדפסו צס' פני
יחמק להרצ זקנו צסם קרוא מקרא . שומר שצת . אסור
קדושה . מלצד מם שהדפיס הרצ זכרון יוסף . והרצ נודע
ציהודה . ומזכירים אותו לשבח והרצ מעשה רוקם על הרמ"צ
כותב לו צכצוד גדול וחיבר עוד ספר ימי תמימים ונדפס וס' שו"ת כ"י
גם הרצ זרע אמת צחלק ראשון מספרו כתב לו צכצוד עם פסק ארוך
ע"ע עירוצ גם ספר דרך השכל ונדפס . מלצד שירים רצים צכל
המשקלים קלת צדפוס וקלתם כתיצת יד והעמיד תלמידים הגונים
חכמים ונצונים וצתוכם החסיד כעה"ר שלמה הלוי מורטירה זלה"ה
קרצו ותקן כמה תקנות עוצות צק"ק וירונה . ונח נפשיה צנשיקה
וצפתע פתאום צהכנסת שצת צצית הכנסת צעוד שהיה משורר פיוט
לכה דודי לקראת כלה פני שצת נקצלה .

כ" : כמוה"ר מרדכי הלוי מלך צירושלים אחר פעירת מעלת החכס הרצ ר'
מרדכי משה מיוחס זל"ל צביתי להכירו כשצא לערי איטליא צשליחות
עה"ק ירושלים ת"ו ומלאתיו רצ מוצהק מאד צתלמוד וצפוסקים צעל
עה כמאן דמגחן ליה צכיסתרה . ועל ידו נדפסו תורתן של ראשונים

מהל' מרדכי גי'נדי מפרדס על

מ"ה : כמות"ר מנחם מן , תלמידו הרב זכנת טוב"ה פה"ת הצי"ח
מתדושיה :

מ"ו : רבי משה מפסיר מענדלס מאס"ר הרב ז"ט הצי"ח מתדושיה :

מ"ז : משה"ר משה בראשיט"ו מז"ח של הגאון הצי"ח יהודה כ"ץ מהמזמס פה
פאדזעה נדיב מדעות וגאון חסידים ודחם עוצת עדה נפעת צומן
המגיפה אשר היתה פה העירכה :

מ"ח : רצוננו מאזה פן הססיה רבי יצחק אלעזר נכדו של הר"אש זל"ה
ממורסי ספרד (נולד צעיר עולידולה) חזר ספר שזלי אמונה על
יסודי התורה ועיקרי האמונה וכדפס פעמים שלש לדור ששיבתו והקורא
בו יכיר וידע חבמת הרב המחבר בתורה ובתלמוד בתכונה פילוסופיאה .
תשורת הגיון . וקצלה אלדית . ויקנה לב מנין ומשכיל בחכמה
ודעת ויראת ה' ואשרי האיש יהיה בו כל ימיו בכל לבבו ובכל נפשו
יללית דרכיו צה"ז ויזבה לעה"ז :

מ"ט : הגאון אציר הרופאים רבינו מרדכי מודנא אצ"ל ור"מ צעיר צולוניא
כמה שכתב נכדו הרב הכולל החכם ד' יאודה אריה מודנא צספר חיי
יהודה כתיבת יד וזה לשונו צולוניא היה הגאון זקני כמות"ר מרדכי
ז"ל חכם גדול בתורה ומוסמך גאוני זמנו ועירו . והתחיל כמה שנים
מקדם לעשות חזור כמו בית יוסף שעשה הגאון קארו ז"ל . וכתב
הרבה שעות ופסקים וחזורים רבים (הם ציד מוה"ר אהרן צרכיה
מודנא) גם היה רופא גדול מוצהק נכתר בכתר הרפואה צעיר היה
הקיסר קארלו חמישי צולוניא ונעשה מאתו קאולירי די ספירון דורו
(נגזר מן גולת הזהב) בו כן עשה הקיסר לכל אשר נכתר בכתר
הרפואה אם יאורי אם נוזרי . והרב הג"ל היה מכוזב מכל אנשי
עירו ושמו נודע צאטליאה תמלאנו זכור לעוז צין גאוני ציטליאה
צס' שלשית הקצלה לה"ר גדליה ק' יחיאל (צדור ר' יוסף גיקטליאה)
ועלה אל האלדים צן חמישים שנה צסנת ז"ר לזיניה . כה הפרד
אשר היה רוכב עליה צע"ז צו צרגלו , ורופא העיר מקנאחם צו
כתבו שומד אל הרופא אומן אשר היה מרפא אותה ונתן סם המות

היינו ס' אשי ה' . וס' צית הצחירה . וגם הוא חכם כולל כתב חיבור גדול נקרא מאמר מרדכי . והן צעון מפני גזירות ירושלים הבורח לנאת לקוסעגדינא . ושם נתצקא ציסוצה של מעלה צשנת התקם יי:

כ"א : כמוה"ר משה אלפלאס ושאלוניקי חיבר ס' הואיל משה על מעלת התורה . ואחריו ס' צא גד על מעלת המילה . וגלוי אליהם ספר ויקהל משה כ"ה דרושים נחמדים נדפסו כולם צויניאזה שנת הסנ"ז : וכתוב צפתיחת הספר שאילו רצה הרצ המחצר להדפיס כל מה שכתב ודרש תכצד העבודה לארבה ולרצצה . וכתב צהקדמת הספר שכל מחצר לדין שימלאו צו ג' דברים . חכ"מה . ספ"רים יס"צ דע"ת עד כאן לשונו : ואנכי הפעוט נתתי סימן לדבר על זאת יתפלל כל **הסיד** אליך לעת מלוא ואר"ל לעת מלוא זו תורה כי נוצריקן חס"ד הוא חכ"מה ספר"יה יס"צ דע"ת ועל דא ודאי יתחנן האדם לפני אלדיו צדמעות שליש כדי שיחוננו שלש מדות אלו ויוכל למלא חלקו של תורה שניתן לו מסיני יען כל מה שמחדש היהודי צונתציו ומיחזורי יש לנו להאמין שהם מסיני . ועל הכל לדין שיהיה חסיד צמודתיו וצמעשיו כדי לזכות לאסוקי שמעתתא אליצא דהלכתא אם מחצר צונספצי ודיני התורה וכדי להיות נאה דורש ונאה מקיים אם ונתעסק צדושים :

כ"ב : כמוה"ר משה פניירו חותנו של כמוה"ר עמנואל אירגאז מליחורנו . הר"מ צהקדמת ספר סו"ת דברי יוסף אירגאז הפליא לדבר צשצחו וכתב שהיה חכם ומקוצל :

כ"ג : כמוה"ר משה עריוס א' מרצני ויניאזה . הרצ דבר שמואל סי' פ"ז הדין אליו תשובתו וסיים שם דהן כל ראתה עינו צפסקו הנחמד . והוא היה אחד מו' רועים שנמנו לחקור על הליכות נתן העזתי כמזכר צסוף ש"ת הכ"ל :

כ"ד : כמוה"ר משה ליון . הרצ דבר שמואל סי' וי"ו מדצה צשצחו צתשובתו שהדין לפסקו הנחמד :

כ"ה : כמוה"ר מנשה מייס פאדוצה מקורפא . הרצ דבר שמואל הדין אליו

מהל' מרדכי גירונדי מפרוזה על

פתחושת והמיתו . וציוס מותו קרא לאזי ז"ל שהיה נער קטן
ואמר לו פסוק לו פסוקיך ואמר לו צית יעקב לכו ונלכה צאור ה' .
אמר אם כן לריך לילך . ותכף קרא למלמד רבי יצחק גאליקו ז"ל
שהיה צציתו ולחשתו זקתי מרת גיינטילי ז"ל אשר חיל מאד וע'
סופר מתא עשה לוואתו והניח שנים אלה לאפטרופוסים על עזונו
בי ד' צנים הניח א' יצחק א"א ז"ל . צ' כמוה"רר שלמה ז"ל . ב'
גמ"ר שמעיה . ד' כמוה"רר אצטליון ז"ל . וכמה"רר שלמה גדל
מאד צתורה ויחכם הרצה . ואני נסקתי ידיו צחדש א"צ הש"מ אשר
מת צו עודני שס ללמוד . והניח צת נשואה לכמה"רס אציו של
כמוה"רר אהרן צרכיה ממודנה ואשת מוה"רר שלמה הנ"ל מרת
פייריטס חכמה מאד צתורה וצתלמוד והלכה לארץ הקדושה ונקצרה
צקלה הגדול עד כאן לשון ס' חיי יאודה הנ"ל : ונמלא צידי חיזור כתיבת
יד מהגאון מוה"רר מרדכי מודינא זלה"ה ונ"ל שגם הרצ אולאוי מזכירו
לפעמים צספריו ומציא איזה דין ומספר ליקוטיו כתיבת יד :

צ' : כמוה"רר מיכאל כהן גדק מ"ר אחיו הרצ שצט מוסר מזכירו לעוזה
צספריו :

צ"א : כמה"רר מאיר לעטוויץ מאייזנשטט צאה תשובתו צסוף ס' צאר שצט
לרצינו ישכר צאר ז"ל :

צ"ב : כמה"רר משה צרפתי צן צתו של מוה"רר שמואל אלגאזי כל ימיו היה
עוסק צתורה אוהב שלום ורודף שלום אוהב הצרות ומקרבן לתורה .
כן כתוב צספר תולדות אדם קטן :

צ"ג : מה"רר מנחם כ"ץ דויך, הרצ מטה אעמיס מזכירו לשצח :

צ"ד : כמה"רר מרדכי חיים סורנגא מרצני עה"ק ירושלים צאה חתימתו צפסק
הח"ר צנימין כצון צס' קדשי דוד :

צ"ה : מה"רר מרדכי כצון מחכמי עה"ק צאה חתימתו צפסק וצספר
הנ"ל :

צ"ו : כמה"רר מיכאל צן הרצ פנים מאירות צאה תשובתו צס' אציו דף כ"צ

תשבותיו צסי' רנ"ה . דס"ה רע"ה . רע"ז . רפ"ג . דפ"ו .
 דפ"ז . ומהם נראה כי היה גם הוא פוסק מוצק להיות שצסימן
 רפ"ג כתב אליו מ"ר שמו"ל אל אצואז הדברים הללו עתה צאתי לחזור
 בתשובה לחמדת אגרת מע"כת וכתיתו התמה מחדש מידושי הלכות
 למאן דצעי למהוי חסידא לקיים מילי דזרכות עש"ז :

ב"ו : כמוה"ר משה נורני ממנוטובה אור תורתו זרח צס"ות דבר שמואל
 סימן שכ"ח . שכ"ט . שמו"ל וכתב אליו צסי' שכ"ט כי דבריו אינם
 גריבין חזק וטעמם עמם . וצסי' שמו"ל כתב אליו אהמנותייהו
 דרבנן נטירי קרתא וצכללן מ"ר גיהו רצה קא סמיכנא . וצסי' שלטי
 הגזורים להחכם שער אריה דף ז"ד ע"ז כתב כי מלא צמעשה ידי
 הגאון נורני משקל הדינר שאר"זל ומוסכים עם מ"ש הרמ"צס ומה"רי
 קארו נגד הרופאים שהציא שה וסיים לאמר וז"ל עפ"י שלשה עדים
 מוצהקים אגיה מן הלד דעת הרופאים ואשקוט על דעתם של גאונים
 הללו היינו על דברי רבינו וה"רי קארו וה"ר משה נורני וכ"ו ונמלא
 צידי מש"ג פירושו על על מסכת מדות כ"י . וראיתי מידושויו על חולין
 כ"י ציד הרצ ידידי מה"רי קזים זל"ל :

כ"ז : כמוה"ר משה חזקיה צב"ר יצחק הלוי מרצני פיסארו יש תשובה
 שלימה מהרצ ז"ל צפ"י ערך חלינה קודמת צפסק קה"ר אליקים
 ממיראטא .

כ"ח : מה"ר מרדכי כהן אשכנזי חיבר ס' מר דרור דרושים .

כ"ט : מה"ר משה עילים חיבר ס' יסוד תשובה קטן הכמות ורצ האיות
 ויש צסופו לנאות ר' יודא חסיד זל"ל .

ל' : מזל עוז הוא פי' עה"ת הזכירו הרצ צר"כי א"ח סי' תרע"ו
 אה"צ :

ל"א : כמוה"ר משה דוד ואלוי מרצני פאדובה צומן הרצ הגדול ח"ק מוה"ר
 יעקב חזק אצ"ד ומ"ן זלה"ה שמעתי נפלאות מתורתו חסידותו וקדושתו
 והיה תלמיד מוצק ונאמן ציתו של התנא האלהי מוה"ר משה חיים
 לנאטו הקדוש זל"ה . והיה חכם כולל ודרשן מופלא ומקובל אלדי

מהל' מרדכי בירגדי מפדוזה על

ע"א וס' ע"א ושם החזכר גם זנו מהל'רר משה והוצאו מידויו צספר
מאורי אש :

צ"ז : כמוה"רר משה מאגורו מרצני ויניליאס זמן האון רצינו ילחק חיים
כהן מהחזנים מפדוזה היה לו לשון לא לנמוז צולגיה נאה כאשר
נראה מהסכמותיו לספרים שונים שנדפסו צויניליאס וצפרצ צהקדמת
שו"ת מה"רר י"ט להלון זל"ל :

צ"ח : במה"ר משה ממעלינג רצ צקי צטרפיות כר' יוחנן כאשר העיד עליו
הס"ר צצי צרצו ילחק יעקב צהגהותיו לשחיעות וצדיקות מהר"ר
חיל זל"סה :

צ"ט : ומוה"ר משה זק"ה רר צפריה צסן צדק משורר נאמד כאשר יעיד עליו
הר"ר שמואל אריפול צתחלת ספרו אגדת שמואל ומעורר לתורה . וגם
נדפסו משיריו צספרי' אחרים צויניליאס :

ס' : כמוה"ר מנחם פולסטר מחכמי שלוניקי נדפס שירו צתחלת ספר אגדת
שמואל אריפול :

ס"א : מה"רר מאיר אצ"ד דק"ק פרוסטיץ יש לו פסק צס"ות חכם נצי :

ס"ב : מה"רר מרדכי גאלנטי יש לו תשובות צספר צרכות מים להרצ מיוחס
וממנה ניכרת חכמתו צתלמוד וצפוסקים . ושמעתי מה"רר דא"י ת"ו
דקניח עוד תשובות צ"י :

ס"ג : מה"רר משה עדאוי מחכמי תונס צזמן הרצ חק נתן חצר ס' צני שמואל
על הש"ס ונדפס .

ס"ד : מה"רר מנחם ז' חצי מרצני עה"ק ירושלים ת"ו צזמן הרצ צתי
כהונה היה שומר אמונים יושב צצצת תחבמוני ויתר מעלותיו הגיד
הרצ שארית יעקב אלגאזי צהספרו :

ס"ה : כמוה"רר משה צאסולה צכמה"רר מרדכי צרפתי זל"ל מ"ן דק"ק פיזארו
רצ מקוצל חצר פסק דין להוכיח סתר הדפסת ס' הזוהר הקדוש ונדפס

ומיזר פירוש על כל תנ"ך ע"ד פר"דס . וספר הליקוטים כ"י צסתי
 לשוכות . ותשוצות לנזרים על האמונה מלכד חיצורים אחרים ע"ד
 האמת ומיזר אותם בקדושה והיה ש"ן צס"כ ספרדים . ולומד
 תורה מעומד ולא היה הולך לישן כלילה עד שכל היאידים של ק"ק
 חזרו לביתם לשלום ומתפלל צעדם כדי שלא יאונה אליהם רעה וה'
 ישמרים צמסדו . וזוהו המכתב אשר נחקק על מצבת קבורתו הפ"ס
 מע' הכ' הרופא המקובל האלדי פנה"הר משה דוד ואלי ז"ל לזכ"ע
 שנת ת"קל"ז

והחכם הרופא כמ"ר אפרים לולאטו צמפרו צני הנעורים דף ע"א כתב על
 החכם הכ"ל ועל האלוף החסיד כמ"ר חר ישראל מזקנים עריוס חזירו זה הלשון
 אשר יחדו ימתיקו סוד עידי שנת צסצתו

זה כאשר ינוב דבש יזה

זה יעמוד יום יום בסוד האל

ומתלעות ישבור אלי עול (היא הקליפה כידי על י"ח)

זה יאדיר תורה לעמת זה

לא בן בדת משה בישראל (עו"ים)

לא קם בישראל כמשה ול

בתוך גדולי דור שלומי קרת .

לו שם בגדולים שאת ויתר

מאס בכל כבוד יקר תפארת

מצא במנוחתו פאר וכתר

משכיל בכל חכמה צפנת פענח

לשמור רצון הצור בתם ויושר

עתה עזב חלדו בלב בוטח

לקנות בעמלו שכר ואושר :

לאו המדות חזרס החסיד כמ"ר רר שצתי מריני ז"ל .

מרדכי גירונדי על

בתחלת ס' תיקוני הזהר צמנטוצה וממנו יכיר הקורא חכמתו וקדושתו
 וידועתו בחכמת האמת . וכבר הפליג צמנטו מוה"ר יעקב הכהן
 זל"ה צסוף הספר להללו ולשבח על כי החזיק צימין תלמידו (הרצ
 החסיד המקובל צעל לוית חן כמוה"ר עמנואל איש צווינטו ז"ל
 שהולידו לאורה) ונתן לו יד ושם וכח להוליד חכמת הזהר מנרתקה
 על ידי הדפוס וזה לשונו וכאשר שמע תלמודו אלוהי . ומידעו חכם
 הדגים הגאון הנעלה כמוה"ר משה צאסולה איש האלדים את מספר
 החלום ואף שצרו וכ"ו : גם הגאון רבינו מנחם עזריה משאנו זל"ה
 מזכירו צתשובותיו סי' ס"ז צסח רבינו הזקן מה"ר משה צסולה
 זל"ה ואח"כ עזר להרצין תורה צעיר אנקונא והיה שם ראש ישיבה
 כל ימיו . עד אשר הוסיף קדושה על קדושתו והלך לעיר צפת
 תו"צ כאשר העיד מה"ר יאודה אריה ממונדנא זל"ה צספרו
 ארי נוסה פרק כ"ו . ה"ר משה צאסולה אציו של ה"ר עזריאל
 צאסולה ז"ל (זה היה רצו של הרצ ארי נוסה) צלכתו מאנקונא
 שסם היה ראש הישיבה כל ימיו לצפת ת"ו והוא היה חכם גדול
 צקצלה עת צאו ציום השצת כמעט כל חכמי צפת להקציל פניו ששמעו
 את שמעו . וציניהם צא הרצ ר' משה קורדווינו ז"ל שהיה אז צחור
 ונשק ידיו . והשתחוו לו . עכ"ל לענייננו . מכאן תראה כמה
 גדול היה הרצ צאסולה צעיני רצני צפת כולם מלאים חכמת האמת
 ודעת צנסתרות שהיו כפופים תחתיו ומשתחווים לעומתו : ודי לקרות
 את פסוקו הנ"ל הנדפס צתחילת הספר התיקונים כדי לראות היאך רוח
 ה' דבר צו להליך טוב צעד חכמת הקצלה האלדית נגד מנגדיה
 צעננות נכוונות ואמיתיות . פה מפיק מרגליות . משה אמת .
 ותורתו אמת :

ס"ו : כמוה"רס גאלנטי הזקן חצר שטות על התלמוד ותשובות ונדפסו
 צוינליאה :

ס"ז : כמה"ר מאיר שפיץ מ"ץ צמדינת אונגריא חיצר ספר שמן למאור
 וספר כתיב למאור ונדפסו :

ס"ח : מה"רס מגורניש נדפס פירוש קצת סוגיות מהתלמוד מהרצ ז"ל צספר
 מהררי נמרים :

ט"ל : כמוה"ר משה נויירר בזמן כמוה"ר יחיאל טראצטו א' מרצני איטליאה הקדמונים, יש פסק ממנו זין פסקי גאוני איטליאה שנדפסו צויניאליה על ענין פשיית צעל דין ללאת מעירו לדון שנחלקו רצני הדור וחתם שמו משה צסאן איש נויירר והיה זה צשנת רע"ח לפ"ק :

מ' : כמוה"ר משה אהרן שניאור אחד מרצני ניוורנו הוא חתום לראש צהסכמה על מנהג האשכנזים המניחי תפילין צחש"מ צשמש לדקה א"ס סי' ד' דף כ"ח ע"א :

יז"א : כמוה"ר משה גאלנטי הזקן צכ"מר מרדכי חיצר מפתחות הזוהר שנדפסו צמנטוזה . וס' קהלת יעקב פירוש על קהלת : כנדפס צויניאליה . והוא אחיו של הרצ עיר וקדיש מה"רא גאלנטי צעל קול צוכים .

מ"ב : כמוה"ר משה צמה"ר גרשון טילקי אחד מרצני ניוורנו חתום צשמש לדקה סי' ד' דף כ"ח ע"א

מ"ג : כמוה"ר משה צר דניאל מאגורו מרצני ויניאליה חתום צלקט הקמח י"ד דף ל"צ צענין גילוח צח"ה :

מ"ד : כמוה"ר משה לוי מוייא גם הוא חתום צלקט הקמח ה"ל . היה נעים זמירות ישראל והרצנים פאליפיקו וכמה"ר יהושע יוסף צר דוד לוי קוננו עליו ציום פטירתו וזה האחרון הדפים קינתו צסס כוס תנחומין וסעה אחת קודם פטירתו אמר לניצנים עליו שיחקקו על מצבתו המרוזת כנדפסו צסוף ס' שערי ציון :

מ"ה : כמוה"ר מנחם עטיאש מרצני ניוורנו חתם צשנת תפ"ח צשמש לדקה אה"ע סי' ו' דף ע' ע"ד :

מ"ו : כמוה"ר משה אצרהס יקותיאל כהן המכונה קופמן חתנו של הרצ מגן אצרהס אצלי חיצר ספר לחם הפנים . חוקי חיים . וחוקי דעת . חוקי משפט . חוקי דרך . ועוד חצורים אחרים המעידים על צקיאותו צתלמוד וצפוסקים :

מ"ז : כמוה"ר משה צכ"ר שמואל הכהן מרצני ניוורנו צאה הסכמתו צשני

מרדכי גירונדי על

ס"ט: מה"ר מרדכי עזריה מרזני שאלוניקי, תלמידו הרב צאנז לחי רוחי האריך בהספדו לספר קלת מעלותיו ונראה שהניח חינוך חיצור על הסודר בפיצת יד:

ע': רזינו משה הספרדי זל"ה שהזכיר הבאן הרמ"ן זל"ה קל בחידושי לכתרא דף ה' ע"א ודף כ"ט ע"א וצאנז חידושו לנחכת יצמות ולמס' מכות כמו תלמיד רזינו יוסף הלוי ז' מייגס זל"ה נראה שהוא הרמ"ם זל"ה:

ע"א: כמוה"ר משה יקותיאל קופמן כהן זק מ"ן צק"ק קוענא וסאר ק"ק אשכנז רב מוזסקא ומופלא כנראה מחיבוריו חוקי חיים. וחוקי דעת. וחוקי דרך. וחוקי משפט על ארבע חלקי שלחן ערוך ועוד. לו חוקת הפסח פי' על הגדה של פסח. חנויות סומר עה"ת. וחידושים אחרים כתיבת יד והיה חתנו של הרב מנחם אברהם. וצנו הוא הרב מאכלת אברהם על שו"צ ונדפס:

ע"ב: כמוה"ר ישולס ר' שמשון א"ד צפרטצו"רגו, הרב פקודת המלך האריך צצחו מאד כד נח נפשיה דהרצ זל"ה נתחנן בהספדו לספר מעלותיו צמורה ונחמידות עש"צ:

ע"ג: כמוה"ר מנעוד רקאח חיצר ספר מעשה רוקח על הרמ"ם ונדפס חלק ראשון לצדו. ונחלתו הדפים חידושים על הרמ"ם מהרצה באונים קדמונים. ושקיל וטרי צספרו עס רזני דורו ז"ע ומכללס מה"ר משה מנחם. מה"ר מנחם נאורה. מה"ר יצחק שלום. הרב יד מלאכי ואחר' רזיס ורזני וינליאה צהסכמתס משצחים ומפארים את החיצור הנ"ל:

ע"ד: כמוה"ר משה ליון רב קדמון חיצר פסקים וש"ת הזכירס הרב עזודת ישראל ד"ף קכ"ט ע"א:

ע"ה: כמוה"ר מנחם גאליקו מחכמי לפת הזכירו לצצח הרב מעשה מייא דף פ"ג ע"א:

ע"ו: כמוה"ר מאיר חגיגל או חגיגלס דרשן מופלא ומ"ן צק"ק סופיאה

פסקים בש"ת ארם ללדיק סי' ה' וי"ד בשנת ת"פ . ושינחורו רצון
על חסידותו ועל תמימותו . והוא אצו של החכם הש' המפורר
הנעים כמחר"שך שהיה ספרים ודין בלויורו צומן מוס"רר חי"ד
ומוס"רר יכ"ן ז"ל :

מ"ה : כמות"ר משה מררכי מרבלית מקראקא יש לו תשובה בש' פלגי מים
ובהזכירו לעוצה גם הכ"הג סי' רמ"ב הג"הצ"י ארת מ' ות"ה ון
ומיזר גם הגהות על זהר חדש ונדפסו :

מ"ט : כמות"ר מרדכי בר דוד קרפניטי מרצני פירארה נזכר בשם הרב
האלוף בתשובה כ"י מכמות"ר אד"ס על ענין חזקת חנויות פירארה .
והיה צומן הרצנים טראלינה ופינלי זכר כולס לח"י עד :

נ' : כמות"ר משה הלוי מרצני מודנא . כל עוד שהיה בחיים ח"י
כמות"ר אברהם יוסף שלמה גראליאנו מ"ן ור"מ א"ע פי שהיו איה
חכמים ונערערים בעד הזיוס שהיה על פתחי שכונת היהודים שהיו
מציאים את הטומאה בכל השכונה כשים ונת צא' מהלדדים מ"מ לא
נעשה שום תיקון . אך כשנלצ"ע הרב גראליאנו אז הלכו הכהנים
לשאול את הר"ס הלוי והורה להם לאיסור וישצו הכהנים חון לבית
במלך השכונה ואחר כך תיקנו הפתחים . כל זה העיד כמות"ר
בתנאל הלוי בנו בתשובה פוצאה צפ"י ערך טומאת אהל ע"ש ויש
להעיר דכיון דה"ר גראליאנו לא ר"ה לתקן כל עוד שהיה בחיים ומן
הסתם היה כדי לחוש ללעז הראשונים למה הר"ס הנ"ל הורה להפך
תכף אחר פטירתו ובעירו ? והא' אמרינן פ' ואלו מגלחין כי נח
נפשה דרז הוגא סברו רצון לאתויי ס"ת אשוריה א"ל ר"מ מלתא
דחיייה לא ס"ל אכן ניקוס ונעציד ליה וכ"ו ? ושערי החילוקים
לא ננעלו זל"ע . ובס' דבר שמואל סי' רפ"ד יש תשובה
להר"ה הנ"ל :

נ"א : מה"ר משה צב"ר ישעיה שליט חי' צרית משה משה פי' על הגדת
פסח ונדפס :

נ"ב : כמה"ר משה מררי מרצני וינליאה הוא ח' מסנאים על גזירת חנויות
פירארה צפסק כ"י אשר זידי :

מהל' מרדכי גירונדי על

תלמיד הרב הקדוש זעל ספר החרדים זל' כנראה מדף כ"ו ע"ג מספר
ס"ג חזר ס' מסורת הצרית הגדול פירוש רחב ונאה מל כל מסורות
הת"כ . ונמצאו זו פרפראות לחכמה גם על אותיות גדולות
וקטנות שצטורה . וציאור נחמד על כמה פסוקים ומדרשים תמוהים .
נדפס צמנטוצה . ודף לא ע"ג גראה שהיה תלמיד גם כן ממוה"ר
ישראל סרוק מגורי הא"ר זל' .

ע"ז : כמה"ר מאיר אריסטולה פירש ספר יצירה אף לא כיון אל האמת
כך ראיתי צמכת צלח קדוש ומסיד כמוה"ר שלמה הלוי ז' אלקצין
זל' צספרו אפריון שלמה פרק ג' :

ע"ח : כמוה"ר משה קזים צכמוה"ר שמואל קזים גאון צדורו ומ"ץ צק"ק
מנטוצה צזמן הר"מ זל' צאה חתמיתו צפסק הרב הגאון מוה"ר
שמואל מארלי זלה"ה . וצא לידי ספר קרית ספר להצמ"ט ומלאתי
סס הגהה כתיצת יד לאחד חכם צזה הלשון עיין מה שכתב על זה
הענין הגאון מוה"ר משה קזים דודי זל' צריש פ"ק דצצת צחידושי
עד כאן לשונו . והרב מופת הדור כתב צועד לחכמים מערכת מ'
אות ד' שראה שיעת חולין להגאון הנ"ל כתיצת יד . והעיד שהרב
שלום הצית כתב דהו נפקין ממומיה דמוה"רס קאזים הנ"ל צקוקין
דנורא לפומיה דרצו הגאון הר"מ נפאנו זל' . וצן הגאון רצינו
משה קזים הוא הרב הגדול המוצהק אציר הרופא' סיני ועוקר הרים
מוה"ר יוסף צרוך קזים הנודע צתשובותיו והוראותיו צספר פחד יצחק
מהרי"צ חצירו של המאור הגדול מה"ר צריאל רצני מנטוצה וצנו של
מהרי"צ היה הרב המוצהק המופלא הרופא כמוה"ר ישראל גדליה
קזים זל' אצ"ד צק"ק מנטוצה צדור העצר וצנו היה הרב החסיד
הרופא ידידי כמוה"ר יעקב קזים דורש טוב לעמו ודוצר שלום לכל צאי
שער מקומו צעיר מנטוצה זל' וצנו היה הרב החכם הרופא ירא אלהים
מאהצה אהוצי כמוה"ר ישראל גדליה קזים זל' הה שנקרא אל השמים
מעל זה שפס ה' יצור נשמתו צלרור החיים עם נשמות הצדיקים אצותיו
אכ"ר :

ע"ט : כמה"ר משה פויאן מעיר קוטטנדינא העתיק ללשון יוני ספר משלי

י"ג : כמוה"ר משה קזיס הזכירו לעוצה הרצ שלטי הגזורים דף י"ג ע"ג
 וקראו הגאון המופלא בדורו . ודף כ"ד ע"ד כתב דע אתה
 הקורא כי הגאון המופלא וריש מתיבתא כמה"ר משה קזיס כ"ר שאין
 צתי כנסיות ומדרשות שצוימו נעלים צפני גדול צישראל צרות חכמה
 וצינה רוח ענה וגזרה רוח דעת ויראת ה' כמוהו האיר עיני צהלכה
 והעיד שגם להרמ"צ ז"ל שלחן של מעלות האולם היו כמה כמו
 שמפורש צמחיה רוס מעלה חצי כמה ושלמה כמה וכ"ו עכ"ל . וזה
 דודו ורצו של הרצ מנחת שי כמ"ס צפרשת כי תלא פסוק לא תתעצ
 אדומי . וציחקאל ז' ע"פ החמם קס למטה רשע וג"ו . וצאסתר
 ע"פ וצחקצן נערות רצות . וגם קורא אותו ריש גולה וריש
 מתיבתא :

י"ד : מה"ר משה מ"ן מק"ק ווייגרשום חיצר ס' דרכוני זהב פי' משנת
 שקלים וצסופו ש קלף שו"ת וכדפס :

י"ה : כמה"ר משה קוימזרלנו מרצני פירארה צאה תשוצתו צס' פלגי מים
 על מקוה רוויגו :

י"ו : כמה"ר משה צמוה"ר מייכאן הכהן חיצר ש' עט סופר ללמד צני
 יהודה קסת הסופר לכתוב אגרות . והרצ הנ"ל הרצין תורה
 צק"ק ויניציאה והיה מגיה ספרי הדפוס . ושם צספרו מזכיר
 חזוריו :

י"ז : מוה"ר מנחם צן מה"ר יחזק הכהן מרצני ויניציאה ילא לישע
 כמוה"ר מן מן הכלחמים צו על דצר שצרכוהו שלא כדין צצציל שהוליא
 לעז על גט אחד שהיה פסול מעיקרו . וזהו נתלה עם מוה"ר
 משולם הלוי ז"ל להצילו כאשר תראה צתשוצות מוה"ר מא"י ז"ל
 סימן נ"ו :

י"ח : כמוה"ר משולם צמוה"ר יעקב סג"ל א' מרצני ויניציאה נתלה
 לכוה"ר מייכאן הכהן להציל מה"ר מן מאותם שצרכוהו שלא כדין
 כ"מ צס"ת מהר"מאי סי' ב"ו :

י"ט : כמוה"ר מאיר לצית מאיר חיצר ס' מאיר כתב על ה' שתיטה
 וערפיות נדפס צקרימונה ש' ש"רי לפ"ק :

מהלך מרדכי גירונדי על

ואינו והדפיסם צעירו זה שלש מאות שנה כדי ללמד את בני עמנו הספרים הנזכרים :

פ" : כמה"ר מאיר מפאדובה סופר מובהק חזר ס' רמזי התגיס הזכירו תלמידו החכם שעד אריה, וכתב מ"ג ספרי תורות ועלו לרצון כל גלילות איטליהם והוכשרו כולם ולא שמענו מעולם שום חכם מערער על הסופר הזה או פוסל ס"ת שכתב הוא ז"ל : כן כתוב צלטי הגזורים ה"ל :

פ"א : כמה"ר מיימון יאפיל מרצני אלגזאיר הקדמונים נזכר צ"ת פרי דיק וצ"ת מהר"רי עאייש :

פ"ב : כמה"ר משה גאווקיל מרצני עה"ק ירושלים הזכירו בכבוד גדול הרב בע פשוט :

פ"ג : כ"ר משה צרזלי חזן צמלות רודף לדקה וחמד נותן הדקה ואינו יודע למי נותנה והכעלה אינו יודע ממי נועלה ורצו מעלתו כמה"ר צ"ס ז"ל יצחק לה"רי ן' שאני צהספרו :

פ"ד : כמוה"ר משה מנחם מצני ישיבתו של מוה"ר מסעוד בקאת כמה"ר צספרו מעשה רוקח :

פ"ה : כמה"ר משה אצוריינטי חפס קדמון צמלכות פורטוגאל, מיצר דקדוק לשון הקדש צלשון עמו ואיזה שירים צלשון ספרדו . ומיכוד אחר להוציא חמרות הגאולה שנתנצחה מכל הגזאים :

פ"ו : כמה"ר משה אלאעיני רופא מובהק מעיר ספולטו הזכירוהו לשבח החכמים ר' עמונאל אצור ור' דוד פומים צהקדמת ס' למח דוד צציל העתקותיו ללשון הקדש מספרי הפילוסוף אריסטוטלים . והרופאי גאלינוס ואיפוקרטי ופילוסופים אחרים :

פ"ז : כמוה"ר משה אלצילדה מעיר טלונקי דרשן מפואר וחכם גדול צתורה וצחכמות חינוכיות כנראה מספריו הנחמדים דרש משה . עולת תמיד .

ס': כמוה"ר מנחם זכ"ר אשר בזמן מהרמאי ז"ל וזתסוזותיו סי' נ"ז
 יש תשובה שלימה מוננו להליל את מה"רר מ"ן מיד. הנח"ס אשר
 צירכוהו על הגט הידוע אחר שניען: והעיד שם שזימי חרפו ראה
 שמה"ר הירץ מפריסצורג סידר גט ושלח אותו לק"ק אונן מקום שהכל
 יודעים ששיך הידוע מנעיר לעיר צמדינת הגר והיה נכתב דינאו שהיה
 אז מרוחק מדינ כמלא נינא יותר מן השיעור והחזיר מה"רר יוסף זלמוני
 הגט והולך ליתן גט אחר ועוד היה מעשה בגט שסדר מה"רר גרשון
 לטעף והכתוב שם המגורשת ניסל וצא מעשה לפני מה"רר יוסף זלמוני
 והחזיר הגט והלך לתת גט אחר והכתוב כוסיל ומתם שנת שי"א יום
 כום גדליה לפ"ק:

ס"א: מנחם פנינים כתיבת יד כולל ר"ת וס"ת וגמטריאות ופשטים עה"ת
 ראיתיו ציד החריף מקף:

ס"ב: כמוה"ר מרדכי זכמה"ר גמליאל מפלניני הזכירו הרב פ"י ערך זרחה
 חתנים וזמנה עש"ז:

ס"ג: כמה"ר מאיר המכונה מה"רס שפיץ חיבר כתית ושמן למאור חי' על
 הש"ס והפוסקים, נדפס:

ס"ד: כמוה"ר מרדכי זכמה"ר יעקב צסאן א' מרזני וירוונה הקדמונים
 בזמן הנאון ר' נתנאל טרזוט יש פסק ממנו צס' משגית מלחמות
 חתום בשנת שס"ו לפ"ק ומשם נ' אה מדותיו העוזות עיין שם דבר
 פרטי. ועיין מה שכתבתי לעיל צמערנת הח' צס' כמוה"רר חזקיה
 מרדכי צסאן האחרון:

ס"ה: כמוה"ר משה צן מנחם צזמן הג"מ דוד אופנהיים חיבר ס' זרע
 קודש וס' ויקהל משה חיצורי יקרים:

ס"ו: כמה"ר משה זכ"ר אהרון לצי הירש מתן התי"ט מ"ן צקראקא חיבר
 ה' אסיפת הבהן על הפרשיות נדפס צאמשטרדס:

ס"ז: רצינו מנחם הצצלי חיבר ס' טעמי מלות נדפס צאמשטרדס. ליקוטים

ותוספות מהמס"ג מפרוזה על

ראשית דעת . שערי דמעה . והניח אחריו זרכה פירוש על ספר
המסרות . ומיזורים אחרים נכזדים :

פ"ח : כמוה"ר מאיר אלגדיש ספרדי רופא למלך קאשטיליא ונשיא לכל קהלות
ישראל אשר צספרד, הזכירו הגאון רבינו משה צר נחמן צחצוריו .
והעתיק ללה"ק ס, המדות לאריסטוטיליס :

פ"ט : כמה"ר משה גראסיטו איש נדיב וצעל צדקות ירא אלדים וזכר
לשצח צספר עולם הפוך וזכרון נשמות לגאוני עירנו ונפטר צמגיפה
פה פאדוזה צסנת הש"ל :

צ' : רבינו מאיר ן גצאי, כתב עליו הרצ חכם לצי צתצוצותיו סי' י"ח
הרצ צעל עצדות הקדש אשר היה רצ גדול ספרדי מפורסם צחכמה
וחסידות וספריו נתפשטו צכל הארץ כתב כי שבר עושה מצות ה' ועונש
העובר עליהם הם עצעיים וצזה הסכימו כל אשר עינים לו ויראה
צחכמת האמת כאשר האריך הרצ החסיד ז"ל צספריו :

צ"א : כמוה"ר משה אלמושנינו חכם כולל צעצעיות לימודיות ואלהיות וצקי
מאד צתלמוד וצמדרשות ואגדות ודרשן מתפלל כנראה מספרו מאמן כח
הנדפס צעיר ויניליאה ומפרש עמוק כנראה מספריו ידי משה על ה'
מגילות . ופרקי משה על אצות ותפלה למשה על התפלה ועל
מעלות התורה . והיה צקי גם צחכמת הרפואה כנראה מוס' חור
החיים . וכל אלו נדפסו . והניח עוד כתיצת יד פירוש על התורה
צסם פני משה . וס' צית אלדים . וספר שער השמים . וספר
מגדל עוז . שהם העתקות מחיצורי פילוסופים :

צ"ב : כמוה"ר משה עריוס אחד מרצני ויניליאה צזמן הר"מ חכם וחסיד
ודרשן מפור צת"ת אשר הקים שם הס"ר. יום טוב ואלואזאון כ"ע
כמ"ס צס' הך אוריס דף צ' :

צ"ג : כמוה"ר מנחם כהן פירטו מלמד תינוקות ודרשן צת"ת הנ"ל כמ"ס
צס' הך אוריס הכזכר :

וידוים ב"י לה"צ ז"ל :

ס"ח : המקובל האלדי רצינו מאיר צן גצאי זנו"קל מיצר שו"ת ע"ד הקצלה
נדפס הנקרא גם כן מראות אלדים כולל חלק היחוד . חלק סתרי
תורה חלק התכלית . נדפס חעמים צויניאיה וצקראמא . והוא
ספר נחמד המצוארים צו כמה סתרי התורה ועיקרי האמונה :

עד כאן הגיעו דברי פי חכם ח"ן צספר זכר לדיקים לצרכה מערכתא :

שמואל גירונדי

צ"ד : כמה"ר משה ציל מונטי ספרדי חיבר מאמר נגד האלינים . והעתיק
ללשון ספרדי פרקי אבות :

צ"ה : כמה"ר מאיר צונישתי חיבר ס' אות אמת להגיה העציות שנפלו
בכל המדרשים והוא ספר יקר :

צ"ו : החכם הגדול רבי מרדכי בללך רופא מוצהק וחוקר טבעי בולד צעיר
אנשפך ונתייטש אחר כך צעיר צרלין ושם נתעסק במלאכת הרפואה
בהלכה יתירה והיה אהוב ונכבד מכל בני ישראל ומשום מאד בין חכמי
האומות לגדול חכמתו ועומק בינתו בחכמת הטבע וכתב חיבור עמוק
על טבע הדגים למיניהם שכפי עדות כל פילוסופי דורו גבר בחקירותיו
כל החכמים הטבעיים שכתבו על כדון זה . וכדפס חיבור זה הרבה
פעמים בשתי לשונות ויהללוהו בשערים המלויינים בחקירות שונות בכל
העולם :

צ"ז : כמה"ר מרדכי קומטינו מקושטנינא גדול צתורה וזחכמות. חיבר ס' בתר
תורה פי' עה"ת ופי' על ס' יסוד מורא . וס' השם . וס' האחד
לך עזרא . וציאור לשונות עמוקו' שזהר"צ וספר תכונה . והס
כולס כתיבת יד ציד ד"י רו"סי ואחרים :

צ"ח : כמה"ר מרדכי גומפל אציר הרופאים צצית מחסה לעניים אשר צעיר
לונדריש ואח"כ מורה ומלמד צצית מורש הרופאים צמלכות סחיל"יאה
חיבר פירוש יפה על קהלת אשר הדפס בהמבורג צס תוכחת מגילה
בי הגיה צתוכו כל פירושים אשר לא נתחוו צעיניו מציאורי מנדלסון.
ועוד נדפס ממנו מאמר התורה והחכמה על הל' יסודי תורה מהר"מ צס
ז"ל ועיקרי אמונתנו . והניח כ"י ספרים שונים על הרפואה וצתוכס
ערוך יפה . והיה תלמיד הרצ ר' דוד פרענקל מצרלין צעל קרצן העדה
פי' ירושלמי :

צ"ט : כמה"ר משה ארגיל חכם כולל ומטעם הנשיא דון לויז די גוזמן ועס
סיוע פילוסוף אחד העתיק מלשון עזרית ללשון ספרדית כל המקרא .
והמחברים שצטאר האומות הזכירוהו לשבח צאמרה כי מלאכה טובה
עשה כדכתב ד"י רו"סי צספרו מ"א דף נ"ו :

מרדכי גירונדי

ק' : מעלת המלך הכולל ר' מנחם צן אברהם המכונה זונאפוס מן פרפייאנו פילוסוף נבון חיצר ספר מכלל יופי ונקרא גם כן ספר הגדרים בדפס צאלוניקי שנת השכ"ז וצסוף הספר הדפיסו פרקי ההלכה להרמ"צ זל"ה . והמלך השלם מוה"ר יצחק לוי סטנאצ ז"ל הדפיס שנית בצרלין ספר הגדרים עם הערות יקרות . אצכ השמיט ממנו פרקי ההלכה הנ"ל :

ק"א : כוה"ר מנחם בלצו חיצר פירוש על התורה אשר היה גנוז תחת מוה"ר משה רפאל די אגילאר כמה שכתב הרב שפתי ישנים :

ק"ב : כוה"ר משה ן' חציז חיצר מגלות ירושלים אשר צספרד ילא ממדינתו עם הגולים בזמן הגרוש וגר מעט זמן צעיר כאפולי כאשר העיד הוא עצמו צסוף פירוש ן' עזרא עה"ת בדפס צנאפולי וא"כ עבר צמלכות פוליא בדכת צסוף ספרו דרכי כועס בדפס . ונוצר עוד ס' גורפא לשון בדפס צקוטענדינא עם פתח דצרי דקדוק וס' דרכי כועס הנ"ל . ועוד חיצר פירוש יפה על ספר צמינת עולם בדפס צפירארה . והסכים צספר האגור בדפס צפירארה ועוד הכיח אחריו ספר מנחה אלדים חיצור מחקרי ופילוסופי על דרך מורה נבוכים פמ"ש הרב שפתי ישנים אשר הזכיר גם חיצור אחר להרב ז"ל שמו קול ה' צכח . והרב שם הגדולים חלק צ' דף י"ד הזכיר צן חכס להרב זל"ה וזה לשונו ס' הצתים להרש"צא עתה זכיתי לראותו והוא צ' חלקים . מתסוצות הרש"צא מידרס הרב מוה"ר חיים צכ"ה"ר משה ן' חציז שנת הרס"ה מעיר פיס והוא מהצאים מגרוש ספרד . ומתס שם צלשון הזה הצרכים אשר לא כדעו לצעל והאס והענים סציז . הצעיר חיים צן לאדוכי הוה"ר משה ן' חציז . זל"ה :

ק"ג : כוה"ר מנחם מנחם מודנא תלמיד הגאון ה"ר ישמעאל הכהן צעל שו"ת זרע אמת נכנס לצרת צקדש לא"צ צד צמקום רצו צעיר מולדתו והוא צמנא צאסיפת צ"ד הגדול צעיר המלוכה פארים צשנת תק"סו . והיה פוסק רשום . מסורר ודרשן וחיצר ס' פירורי לחס על ד' ס"ע . שו"ת ופסקים על ד' עורים . שיערי דעם כללים על הש"ס : חידושים על תנ"ך . דרושים עה"ת :

ק"ד : רצינו משה קמחי זן רצינו יוסף אחיו ורצו של רצינו דוד קמחי חבר ספר מהלך שצילי הדעת הכדפס כמה פעמים ע"פ ר' אליהו הלוי אשכנזי המדקדק. ועוד נדפס ממנו במקרא גדולה פירושו על עזרא שהמדפיסים צטעות ייחסוהו לר' אזרעל' עזרא. והמעין צתחלת הפירוש יכיר כי תחזרו הוא רצינו משה קמחי ושמו נרמז צר"ת ששה חרוזות הנדפסים שם. ועוד חיבר פי' על משלי ואיוז כמ"ס ד"י רז"סי ח"א דף ק"ץ. והרצ שפתי ישנים הזכיר עוד שני חזורים אחרים מה"רס קמחי זל"ה ח"א' צסס שכל טוב. וא' צסס ספר התחזות על הדקדוק. והרצ דצלמס צס' מקנה אצרט מייחס לו גם ספר תענוג הנפש. ואיוז מחזרים מייחסים לו גם ס' פתח דצרי הנדפס עם דקדוקים אחרים ואחיו רד"ק מזכירו בכבוד גדול בכל ספריו ומציא מציאוריו על הת"כ :

ק"ה : כמוה"ר משה מאיר מפאדווה צאה תשובתו צס"ת מה"רס פרווינאל ז"ל כתיבת יד :

ק"ו : כמה"ר משה צהחסיד מוה"ר אהרן צבי הירש הכהן נכד לה"גמ העשל מגזע גאון מה"רס פדוה ז"ל מק"ק קראקא למד תורה צאמטערדס צ ת מדרשו של הרצ הגדול היטיש הנכד מה"רר ילחק חיים ז' דנא די צריעו כמ"ס צהסכמתו לספר אסיפת הכהן שחיבר הר"ס הנ"ל חידושים וליקוטים ששוע מאצותיו ורצותיו הגאונים נומי נפש ונדפס צאמטערדס שנת תל"א :

ק"ז : כמוה"רר מכיר תלמיד רצינו יהודה זן הר"אש חצר ס' אצקת רובל חצור נחמד ומופלל נדפס צקוטנדינא צסנים קדמוניות. והרצ שס הגדולים ח"צ דף טל ע"צ העיד שראה צמכת צס' ילקוט המכירי להרצ ז"ל על משלי. והכומר ד"י רז"סי כתצ שנמלא צאוצרות הספרים של מוה"רר דוד אופנהיים זל"ל ילקוט המכירי על תהלים וזכר שס המחצר צסס החכם ר' מכיר צר אצא מורי זל"ה :

ק"ח : כמוה"רר משה זן רצינו שמעון הגדול קרויי ותנויי ופייען כהרצ אציו. כאשר עיניא שפיר יחזי צמחזור ק"ק אשכנזים צפיוטיו שחצר צמכמה צתצונה וצדעת :

ק"ט : כמוה"רר מנחם צר אליה הרצין תורה צישראל כמ"ס צס' זכרון צשמות לגאוני עירנו :

ק"י : כמוה"ר משה מפאנו צן הגאון מוה"ר צעל מקום ישראל שרת צקדש
לסופר מהיר שמונה ושלשים למ"ח חק פאדוצה ולכל צדי כנסיות צתם ויושר
וצאמונה רצה בדכתיב צם' זכרון נשמות הנ"ל . תמ"ך :

ק"א כמוה"ר מנחם צר אליה כמוה"ר משה צר אליעזר הלוי . שניהם
הרצילו תורה צישראל . וזכרו לשצח צם' הנ"ל

ק"ב : רצנו מנחם תלמיד ורצנו אליעזר מגרמיזה חתום באושרותי כ"י פי'
עשר ספירו' יסודות על מצות שונות, וציאור על פסוקים נפרדים
מתורה כציאים וכתוצים על דרך הקצלה .

ק"ג : כמוה"ר מאיר ראנדעגער הרצין תורה צעיר עריאסטי וצפירינאל
והדפיס ס' לנת דוד להוכיח כי 'מזמורי ס' תהלים כלם מעשה ידי דוד
המלך ע"ה, נדפס צעיה וויין שנת תר"א .

ק"ד : כמוה"ר משה מיינשערש מק"ק וויין חיצר ס' פנים מהצירות, חידושים
על גפ"ת .

ק"ו : כמוה"ר משה אלמושנינו חכם גדול צתורה וצמחקר אור תורתו זרח צעיר
שאלוניקי וצמדינות אחרות והאיר עיני חכמי צפירושיו הנחמדי' על ה'
מגילות שנדפסו שם צסס ס' ידי משה . מלצד שאר חצוריו שנדפסו
שם והם פרקי משה פי' על אצות תפלה למשה על התפלה והיראה
והעצורה מאמן כח צדרושים נפרדים ועוד חיזור א' צל' ספרדי מספריו
גיבר גודל חנמתו צג"פת וצמדרשי' וצספרי הפילוסופי' . ועוד
הניח אחריו צרכה שיטות על התלמוד ותשוצות רצות כאשר העידו עליו
תלמידיו וצניו צהקדמת ספרי הרצ ז"ל ,

ק"ז : כמוה"ר משה צנימן מעיר צגדאד חצר ס' מעשה רצ פירוש על
מאמרי רצה צר צר חכם ע"פ הקצלה . נדפס צקוטענדוינא
שנ"ת תל"ו .

ק"ז ; כמוה"ר משה צוטרילו למח צשנת קס"ע לאלף הששי , קצל סלת נקיה
צחכמת האמת מהרצ הגדול ח"ק המקוצל האלהי כמוה"ר יעקב אשכנזי
צעל ספר הקמיעים כ"י אלל הגאון ר' דוד אופנהיים ז"ל כאשר ✓

כתב בהקדמת פירושו הנממד על ספר ילירה הנדפס צמנטוזה וצר הראה את ידו החזקה בחכמת הקבלה בפילוסופיאה ובתכונה וצשאר החכמות ומלכד בקיאותו בתלמוד ובמדרשים . ובפירושו הנזכר הביא פירושים עמוקים על הספר הזה, ואלו הם :

ה"ר אברהם צר' ילחק מרמין ספרד חצר ס' הצרית .

רבינו סעדיה חצר ס' האמונות וספר אצן הפילוסופים .

רבינו אהרן המקובל הגדול ראש ישיבת צל חצר ס' הנקרא' ספר הנקוד וספר הפרדס בקבלה .

הרצ המקובל הגדול ר' אליהו חצר ס' נקרא זה השער לה' .

הרצ המקובל רבינו יום טוב חצר ס' נקרא בתם פז .

וכן ר' ילחק צר' שמואל חצר גם הוא ספר אחד וקראו כך .

ה"הר יעקב צן ראובן חצר ספר היכל ה' .

ה"הר עזריאל צן הקדוש ר' מנחם חצר ספר המלוואים .

הרצ ר' מאיר צן עודדוס מעוליעולה חצר ספר לפני ולפנים .

ר' יהודה צר' שמריה המקובל הגדול חצר ספר מקוה ישראל .

ה"הר אליעזר הקליר חצר ספר הנקרא כבוד השם .

ה"הר צחיי חצר ספר אוהל מועד . ספר האמונה .

ספר העשיריה, ספר העיון, סוד ה' .

ר' נערוכאי חצר ספר נקרא ספר התרשים .

הר"מן חצר ספר הרמון, ואור החיים . ועדן גן אלהים .

הרצ ר' צרוך המקובל הגדול חצר חשן המשפט .

רבינו האז גאון ז"ל חצר ספר הקמילה, וספר קול ה' צנח .

ה"ר שבתאי המקובל חזר ספר נקרא תזנית האשכנזי .
 ר' ראובן הספרדי חזר ספר השלמן • וספר הכלימה •
 ה"ר יעקב ז"ר מאיר ממדינת גיאן בן הישיב ה"ר ניסים דר צפון , חזר
 ספר נקרא לניף מלכה •
 ה"ר משה בן הרב יצחק חזר ס' נקרא הכרת המדות •
 ה"ר יוסף האשכנזי חזר ספר הנקרא בתב תורה •
 רבינו מאיר מרונענבורק ז"ל חזר ספר זאר מים חיים •
 ה"ר מנחם אציו של ר' עזריאל חזר ספר נקרא חורים ותומים •
 ומלכד כל זה הוסיף כמוה"ר משה צוטרילו פורושים רצים ונחמדים מדעתו
 הרחבה המאירים עיני הקורא בהצגת ספר יצירה , ופירושו הנדפס
 בשנת שכ"ז לפ"ק עם פירוש הרא"ד ז"ל הקדמון , הרמ"צ ז"ל , רצנו
 בעדיה גאון ז"ל ורצינו אליעזר מברמזיה ז"ל — אשרי האיש השוקד
 על דלתי ספר הקדוש הזה, ונחם עליו רוח קדושה ורוח חסידות :

קי"ח : הגאון כמוה"ר משה קאפסלי אב"ד צק"ק קושטנינא , רצו כוראותיו
 ונפלאותיו הכתובות צם' שלשלת הקבלה • קורא הדורות • ושם
 הגדולים צ' חלקי' עש"צ וצא לידו ס' מאורעות עולם נדפס צקשט'
 שנת התק"ו ומלאתי שם דף ד' דבר פרטי וז"ל הרב הזקן כמוה"ר
 משה קפסאלי ז"ל אשר היה נהיגשצים ראשונה במלכו' התוגר שהושיצו
 שולטן מחמד דיו"ן Divano על כסא דין (כי שמה ישבו כסאות
 למשפט) עזרו ריבות בינו וצין הגאון מה"רי קולון ז"ל ממלכות אלמניא
 (היינו מלכות הקיסר האשכנזי) שהיה גם כן גדול מאד בעיני המלך
 והשרים ויקבאו למשה קצת מרצני קושטנינא ויכתצו שטנה עליו למה"ר
 קולון על מעשה שהיה כך היה שאדם אחד קדש אשה צתאנה והיא
 קבלתה צשתיקה ואכלה התאנה • וצא המעשה לפני הר"ם קפסאלי
 וז"ל והתיר את האשה צלא גט ואויצו הרב הנ"ל כתצו את הכתב
 והוסיפו לו גרעו כאשר הוכשר צעיניהם ושלחוהו למרה"ק ז"ל

ובאשר שמע הרי"ק זה המעשה כתב שטנה על הרמ"קפ ושלא
לקוטעדינא ופתשגן הכתב נדפס צט"ות מה"רי קולון ס' פ"ג ופ"ד
תראנו משם (כי איני רוצה להעתיקו משום כבוד הרצנים הללו זי"עא)
ויהי כאשר הגיעו הכתבים להר"ם קפסאלי וקרא אותם צאר היעב
וימר אף מש"ם וישלך מידיו את הכתבים על שלא דרש וחקר צאר היעב
על דבריו ומייצו שלא צפניו. ונכנס לצית המלכות ויכתוב עליו
מאמר מן המלך התוגר אל מלך אלמנ"י"א לאמר חכם היאודים אשר
צס ישראל יכונה מה"רי קולון תשלמו אותו אלי צמהרה קשור צשלשלות
של צרל. ואם לא תעשו כן הנני שולח לכם את המל הגדול
אשר לי ושכלה אתכם. וצהגיע הכתב אשר נחתה צטבעת המלך
לפני מלך אלמנ"י"א שלמו אל היאודים צציוויים כדי שישלמו את ה"ר
יוסף קולון לקוטעדינא להקציל פני השולטן מממד כי צר המלך אין
להשיצ. והאיש יוסף זקן צא צימים והיאודים ציראם פן יקראנו
אסון למה"רי קולון צדרך חלו פני המלך למען יתרצה לעשות ושלמו את
צן הרצ להקציל פני התוגר עם מלאכי המלך לקוטעדינא וצצואו
סם נתארח צצית הר"ם קפסאלי ויחמול עליו וידבר אתו עוצות והוסם
לו סם מטה ושלחן וכסא ומנורה וארוחתו ארוחת תמיד ניתנה לו
מאת המלך צר יום ציומו מפני עורח הדרך. ואח"כ הר"ם קפסאלי
צל"ל הוכיחו על פניו ואמר לו חיד אציק ידבר עלי כצים ויכתוב אלי
מרורות ומייצני שלא צפני? לכו נא ונכחה צפני הרצנים האדירים
אשר צארן הלזו ונראה עם מי האמת! ואז הרצנים הוציאו את
הדין לאמתו: וישמח משה קפסאלי צמתנת חלקו. ועם כל זה לא
סצ מחרון אפו עד סכתב כתב למהר"ק ונתנו לצנו וגזר עליו שיקראהו
צפני מ"ר אציו (וכתב צו צצרים שלח גיתנו ליכתב) ואלה
קצת מהצצרים אשר צר מש"ם קפסאלי אל ר' יוסף קולון
צל"ל. מי נפשי ומי התורה כי מממיר אני כל כך צגיטין וקידושין
סאם יאמרו לי סאדם אחד קידש אשה צלשון של ר' יוסף קולון אני
אומר שקדושיו קדושין משום דחציא לכלז וסונרי עד כאן תורף צצרי
הרצ ר' משה קפסאלי צל"ה. וימת משה עצד ה' זקן ושצע ימים
וכל מעשה תקפו וגצורתו אשר גדלו המלך הלא הם כתוצים צסיפור
שלטן מממד. ואחריו הר"ר אלי"ה פרנץ דמתקרי מוצחי ועוד לו

פאדוזה מה"מ"ג

המלוכה שיש על כסא משפט ושפט את ישראל והיא מיועלי המלך מרוב שכלו . עיין שם דף ח' וט' מעשים נורא' שהראה למלך כי חכמת חלקים זקקו ונתן המלך שנה לצורא ית' ואמר צדוק ה' אלדי ישראל שהניח לי חכם אחד ממלא מקומו של משה הזקן ויהי לנש : ומאותו היום היה אהוב למלך ולשרים וימת זקן ושבע ימים ואחריו לא קם כמוהו . ונתצטל המנהג (נראה לי שרונה לומר כי צאותו הדור לא קמו עוד חכמים שיהיו מיועלי המלך) והרצ מזרחי חזר פירוש על רש"י עה"ת וספר שאלות ותשובות . וס' המספר ועיין שם הגדולים וועד לחכמים :

קי"ט : כמוה"ר משה המון זל"ה בכתוב צס' מאורעות עולם דף א' יזה לשונ' צימי המלך סולימאן בן נזר הקדש המפורא ה"ר המון שמסר בפשו על עמו ועמד צעיר המלך לפני כל צר ומסעין והוליא מאמר מן המלך לאמר שכל עלילת דם שאומרים הנכרים שהיאוריס מעיליה צמזות של פסח וכיוצא שלא ישמע לפני כל שר ושופט כי אם לפני שער המלך יר"ה : ואמרו עליו כי היה המלך חסיד והיה אהוב היאוריס ומחצצן ומקרבן למלכות . עד שמרוב אהבתו אותו נתקבל צה"ה הצר הצורר משנה למלך וציקס לקעקע צינתן ע"י תחצולה נסתרת . ואליהו ז"ל נתגלה לכמה"ר משה המון והזהירו שילך למלך ויגלה לו את התחצולה וצוקס הדצר וימלא האמת כאשר הגיד הר"ם המון זל"ה וילו המלך ויתלו את הצר הצורר על פתח ציתו ויכתב צספר דצרי הימים למשמרת לאות לצני מרי . ואז כרת צרית עם אליהו זכור לטוב להתגלות אליו פעם אחת צחדש וכן היה עיין צס' מאורעות עולם צאורך עדות רצני קושט ותרעה איך הק"צ צה משגיח מן הצרנים להצלת עם צחר לנחלתו :

ק"ד : כמה"ר מרדכי לוי למשפחת המשולמי ולצית העדולמי אחד מרצני פאדוזה הקדמונים צזמן הרצ הגדול ארקיוולאטי צעל ערוגת הצושם . נחקק על ראש מלצתו אלה הדצרים ,, נגנו פה ארון הקדש ,, ומשאר הצרוצות הכתוצות שם נראה כי סבל יסורי צאהצה ועצר תללות רעות לטוצת קהלתו ונ"לצע צשצעה עשר יום לחדש כסלו ש' שו"ז . מנ"צ צה :

קכ"ב: במוה"ר משולם הלוי רצ מופלא מגאונים פאדובה הקדמונים חזר הגהות על עור וצית יוסף ראיתים גתיצת יד אלל נכדו הרצ המוצהק מוה"ר חצר"הם אליעזר הלוי זל"ה מ"ן צעיר טריאסטו. והוא היה אציו של הבאון כמוה"ר נתנאל הלוי שהרצין תורה פה ק"ק פאדובה וצמודנא: אציו של הרצ הגדול מוה"ר רצי הלוי שהיה צשליחות מן"ה על עה"ק ירושלים וחזר שם צסוף ימיו על התורה ועל העבודה ושם הוליד צנו הרצ אברהם אליעזר הלוי הנ"ל זי"עא, ועיין למטה צמערכת אות הנ"ן, סימן יו"ד.

קכ"ב: כמוה"ר מיכאל רפאל כתצ על קצרו הציעו על זיו תורה מה"ר מיכאל ורפאל אות: לראות צו תושצ פירארה דורש אל כל הפיאות: פה נגזו ארון גס לוחות: פה נגזו ספר הרפואות: נעלמה חכמה מעין כל מי אך לא ממרומי הלצאות: זיון הזה הוקס על הבצר חכס ונצון האלון מה"ר רפאל מומחה מק"ק פירארה: ליל ה' כ' צצט שנת שין לפ"ק. יאלה נשמתו צקדושה וצטהרה. צגן עדן תהא נשמתו צלרור החיים לרורה: עס שאר צדיקים וחסידיס אמן.

קכ"ג: במוה"ר מיכאל טירני ממרעית לאן קדשים של התגא האלפי מוה"ר משה חייה לולאטו מצית דינו של הבאון רצינו יעקב חזק זל"ה היה צקי צתמוד וצפוסקים ודרשן ומלמד תינקות פה פאדובה וחריף גס צחכמת הקצלה המעשית ופעל צה פעמים רצות. וחצר ספר יסוד עולם דרושים על התורה וס' מסכת מילה ופדיון הצן וצו הראש ידו הנפלאה צש"ס ופוסקים צנגלה וצנסתר והסכימו עליו מע' הרצנים הגדולים של ק"ק פאדובה מוה"ר רי חזק ומוה"ר רומאנין ומוה"ר שצתי מריני זל"ל ומע' רצי ליורנו. מנטוצה. וירונק. וש"ר של א"י ופולין. ועוד הניח שו"ת ופסקים עמוקים, וס' הבונות כ"י מלצד נימוקים שונים על סודות התורה כ"י כפי מה שקיבל מרצו הקדוש ונשא ונתן צהם עם חציריו החסידיס תלמידי הרצ המביד זל"וקל וזיע"א:

קכ"ד: במוה"ר מתניהו צן כמוה' שלמה דלקראט רצ מוצהק צנגלה וצנסתר כאשר יעידון יגידון חצוריו היקרים: לל יהעולם ופירושו הנחמד על ספר שערי אורה. הנדפס, מלצד שאר ציאוריו על ס' הזכר וספרי המקובלי' — עוצים למצין וישרים למוצאי דעת.

1911

Vol. 41

1. The first of these is the fact that the human race is not a single homogeneous mass, but is divided into many distinct groups, each of which has its own characteristic features and customs.
2. The second is the fact that these groups are not isolated, but are in constant contact with one another, and thus influence each other's development.
3. The third is the fact that the human race is not stationary, but is constantly changing and evolving, and thus its future development is uncertain.
4. The fourth is the fact that the human race is not a single entity, but is composed of many individuals, each of whom has his own personality and his own role to play in the life of the race.
5. The fifth is the fact that the human race is not a single organism, but is a collection of many organisms, each of which has its own life and its own death.

הנוך

אות

א' : מה"רר נהוראי זכמה"רר סעדיה אזוריז מרצני עיר אלגאזיר זומן
הרז עאייס כנראה מספריו לחס ומעס וקול יאורה זהקדמותיו
שכתב זהס .

ב' : מה"רר נטע נתן מקראקא מתלמידי מה"רר הייס כהן צעל טור צרקת
חבס חסיד ומקובל כנראה מספרו שער ליון הכופס כמה פעמים .
חיבר עוד ס' יון מנולה צסיפור גזירות ת"ח . וספר טעמי סוכה
ונדפסו ומעס כראה כי היו לו חיבורים ע"ד פר"דס . והרז ר'
משה כראל כ"ן מציא פירושים נחמדים מהרז ז"ל צספרי הקדוש צרכת
טוב עה"ת עש"צ :

ג' : מה"רר נחום רייס חכס מקובל . הרז צרכת טוב הציא מחידושי על
דרך הנסתר :

ד' : מה"רר נח מטאמטוב . הרז צ"ט הכ"ל העתיק מפירושי על התורה :
גס הזרע צרך הזכירו לעוצה

ה' : רז נטרוכאי גאון . החסיד רצינו שס טוב צן ש"ט צס' האמונות והר"מק
צספר פרדס רימונים שער ההיכלות פרק ז' הציאו מחידושי על
דרך הקצלה :

ו' : רז נחשון גאון הרצנים הכ"ל הציאו מדבריו על ענין ההיכלות .

ז' : מה"רר נחמן חנין מרצני ויטליאה צומן הרז כלי חמדה, תורה וגדולה

חבון

מערכת

א' : כמוה"ר נתנאל זכ"ר צנימן טרצוע אצ"ר ור"מ דק"ק מודינא דורו של כמה"ר ר' ח'ס"ד ג"ר, ממודנא יש פסק ממנו צתחלת ס' כנף רננים ועוד פסק אחר מנאל צעפר יעקב כ"י הזכירו הפ"י צערך אשה רואה דם מחמת וכה ע"ס וצדצר שמואל סי' י"ט הוא חתום עם כמה"ר ר' יהודה צמח"ר יעקב פוייעי עם רבנים אחרים החתומים שם . ויש צידי פסקים אחרים כ"י ממנו ומזכירים אותו צסס ריש גלותא . והיה מיוצאי חלציו של הגאון במ"הר יחיאל טרצועו תלמידו של מהר"קו זצ"ל . גם הרצ צאר עסק סימן כ"ג הזכירו לשבח :

ב' : כמוה"ר נתנאל זכמוה"ר אהרן יעקב סגרי כולד צעיר קי"רי צמלכות סאצוי"א וצעצור כמה לרות שעצרו עליו ועל אציו ילא מארץ מולדתו וגלה מעיר אל עיר ונטע אהלי אהדגו צעיר לינטו, חיצר ספר שו"ת דקראו לכבוד מ"ר אציו ע"ר יעקב ויש צו כמה שאלות ופסקים מרכני דורו ושמה חתום עליהם . ומהקדמתו נראה שהיה מוכן להדפיסו והקריצו למנחה לכמוה"ר אצרהס רויגו זלה"ה אמנס לא עלה צידו להוליאו לאור : וכשאר כ"י ציד הגביר כ' דוד כהן . וצרהס מתשוצותיו הוצאו צס' פחד יצחק : גם הרצ שמואל סי' ע' רמ"ד . רמ"ה רמ"ו . כותצ חליו תשוצות . וצאמת טרצני דורו היו כותציו לו צכצו גדול כנראה מתשוצותיו, ונפטר צלינטו צכ"ד א"צ שנת תג"א לפ"ק :

ג' : כמוה"ר נתן מו ר"מ ור"מ צפ"פ דמיין רצ מוצהק צכל ה"ס חיצר ס' צנין שלמה על סנהדרין וגדפס . ועוד מיצר על 'מס' ע"ז ולא ראיתיו עד הנה :

מנחם"ג על

זמקום אחד ויש לו חתימות צספרי רצני זמנו צס"ות ופסקים. וראיתי
צמכת צל' חכס שחצר פירוש על התורה ולא נדפס ז

ח' : מה"רר נפתלי כ"ץ אצ"ד צגלוגא רצתי, תלמידו מה"ר רא אליעזר הל' י
הציא מחדשו צספרו עדות ציהוסף :

ט' : מה"רר ניסים צן הר"אש אסף וקיץ ספר המעשים ונקרא גם כן ספר
הישועה ונדפס פעמים צפירארה וצאמפטרדם. אצל לא נודע
זמנו ושם עירו מי הוא. אלא צספרו כותב כמה פעמי' ואני
ניסים שאלתי את אצי הרצ הרא"ש ואני קורא לפניו ספר ויקרא.
וצדק ל"ט פ"צ כתב ז"ל ואני ניסים לא פרשתי אלו הפסוקים מעלמי
אצל פרשנים מאצא מרי הר"אש זכרו לצרכה עש"צ ולפעמים אומר
צספרו שאלוני תלמידי וכ"ו. אצל לא היה צן הר"אש הקדמון כי
לא נזכר צין שמונה צניו המצויינים צהקדמת ס' זה לדרך לרצ מנחם
י' ארז ודוק :

י' : כמוה"רר נתנאל צכמוה"רר משולם הלוי היה דרשן גדול כאשר העיד
הוא עלמו צהקדמת ספר מעצר דפוס אמשטרדם. ושם כתב כי ה'
האריך ימיו ושנותיו עד שראה דור שלישי להרצ מעצר יצק וצכל
דרשותיו היה מזכיר ספר הנ"ל ואמר כי זכות זה (מלצד קציעותו
התמידי צס' הקדוש מעצר יצק) הועיל לו להאריך שנים. ונח
נפשיה צליל שמורים שנת תק"לא ומשם צא"רה כי הרצ ז"ל היה צקי
גם צחנמת האמת מלצד צקיאותו צס"ס ופוסקים נידוע לכל. וצנו
הרצ הגדול מה"רר לצי הלך לדור צירושלים וילא צשלימות מלוא עם
הרצ המוצהק הנכצד כמוה"רר אצרהס אליעזר הלוי ז"ל שכתבצל אח"כ
למ"ן צק"ק עריאסטי ותקן שם כמה תקנות עוצות ונדפסו איזה
מפסקיו צס' פקודת המלך ועקרי הד"ט וש"ות זרע אמת ואחריו עוצה
ועלה אל השמים ציום י"א כסלו תק"פו זי"עא.

יא' : כמוה"רר נחמה סראחל מרני וניליאנה הסכים על הדפסת ס'
אליס להי"שר מקנדיא :

ד' : כמוה"ר נחמיה זכמוה"ר לייז סראחאל מרצני ויניליאה . צולין
 צולין מקטפיה ידוע קרא עליו הגאון הזפורסס רצינו שמואל יהודה
 קנאילצובגן זל"קל כסמך ידיו על ראשו ואמר על זה נאמר כלל צלל
 תנוח חכמה זה ת"ח צן ת"ח כדכתיב צס' דרשיותיו סי' י"א . ונתגדל
 צתורה והוא חתום צדצר שמואל סימן י"ט צפסק התפילין עם שאר מע'
 רצני עירו נגד הצאים להשיג גבול ריעיהם צחניות פירארה שמואל
 אללי כ"י :

ה' : כמוה"ר נתנאל זכמוה"ר משולם הלוי זל"ל כולד צעיר מודנא נח"ס
 הוא עלמו צתצוצה והיה מ"ן צק"ק פאדוצה ולוגו ופיסארו . ולינטו .
 וצסוף ימיו צעיר מולדתו מודנא . שפתותיו דוצרות צספרי חכמי
 דורו כמו צפחד ילחך . שמש לזקה צהרצה מקומות ומקס צחה"מ
 צקונטריס פני הכרוצים שסס הראה חכמתו וצקיאותו ויש ללמד מדצרי
 כללים רצים לענין ההוראה עש"צ וצדף כ"ז ע"א . וצסי' ע"ו .
 וזכה להאריך ימים ושנים על כסא ההוראה כמ"ס הוא עלמו צהקדמת
 ס' מעצר יצק דפוס אמטערס . והוא אחד מהרצנים שצאו על
 החתום צשער הרצנות של הרצ כמוה"ר שמואל צרוך צורגי זלה"ה שכצר
 סמך ידיו על ראשו הגאון הקדוש הרמ"ו זל"ל צשנת תנ"ה לפ"ק וצס'
 שירי זמרה דף נ"א ע"צ להמשיך ר' ינחך חי מוסאשי תלמידו נדפסה
 קינה לכבוד הרצ זל"ל :

ו' : כמוה"ר נחמן זכמוה"ר שצתי חנין מחכמי מורח שנת"שצו צק"ק
 ויניליאה, כתצ תצוצה לסייע צעלי חנייות פירארה נגד המצקסים ליכנס
 צגצולס כמ"ס צס"ות מוה"ר מנחם מריקנאשי כ"י, והאיר גס כן עיני'
 רצני דורו דפסקי המוצא צס' משצית מלחמות דשקיל וטרי צחריפות
 וצארכה על דצרי הפוסקים זל"ל וכוזר לשצח צהקדמת ס' כלי יקר
 להר"ל וכתצו עליו שהיה תורה וגדולה צמקוס אחד :

ז' : כמוה"ר נפתלי אשכנזי מק"ק לפת צא להרצין תורה צק"ק ויניליאה
 צזמן הגאון מוה"ר צן ליון לרפתי שאז היה אצ צית דין . והרצ
 הכ"ל נתקצל ציציצת הקצין צילגראדו וכל הת"ח היו כננעים אליו וחצר
 ס' אמרי שפר כשמו כן הוא דרושים ופיס לעניינים שונים והקדמתו
 היא מליאה מחידושים והללות נאות וכדפס צויניליאה , וכל צע

י"ב : מה"ר ניסים זן הרצ"ר חיים מודעי שליחא דארעא קדישא הו"א לאור והגיה שו"ת מה"רי ברנא :

י"ג : כמוה"ר נפתלי הירץ חריף ומפולפל כנראה מהמידושים שהציא משמו מ"ר אחיו צמ' עולת אהרן :

י"ד : כמה"ר ניסים אמשעו מרצני איזמיר, הרצ"ר עין יהוסף חזן הזכירו בכבוד בספרו .

ט"ו : כמה"ר נתן אמשעו מחבר קדמון קרוז לשם מאות שנה העתיק מלשון ערבית ללשון הקדש המפורסם הגדול קאנין של איסטנא, ועוד מיצורים אחרים של פילוסופי קדמונים כמה שכתב הכומר די רוסי בספרו ח"א דף נ"א : עש"צ .

י"ו : כמה"ר נפתלי הירש צמח"ר יעקב גאטלאר מק"ק הלזרשטאט נכד הגאונים הר"מאי הרצ"ר תה"ד וה"שך צומן הרצ"ר לז שלם והרצ"ר זנין אריאל חזר ס' מרומי שדה חי' על התלמוד וצסופו במלא מאמר אפשרות הדקות וכו' שקיל וערי דרך ויכוח על דעות הפילוסופים ומחקריהם המצויינים בספרי פילוסופי עמנו ומשתדל לקרצם אל השכל ולהשוותם עם איזה פסוקי תנ"ך ומאמרי רז"ל (דבר דבור על אשניו) ונדפסו המיצורים הנ"ל באמשטרדם שנת התקצ"ז :

י"ז : כמה"ר נתן צר שמואל פירוש עש"ת צסס זכרון עוז כמ"ס ד"י רד"סי בחלק ז' דף ע"ה והיה חללו כתיבת יד . ולא ידעתי אם הוא הרצ המחבר הפר מחבר המאמרים שהדפסו עתה בליוורנו במה"רר אצרהם צרוך פיפירנו כר"ו :

י"ח : מה"ר נתן רפאל אשכנזי זל"ה כולד צ"ק וירונה והעמיד תלמידיו צעיר מולדתו . וא"כ נקרא למרצין תורה בתלמידים צקריית טריאסטי ונשא ענף ועשה פרי תחת משרת הבאן הבולל הדיין מו"ה יצחק פורמגיני זל"ל . וכשתצקס ציטיצט של מעלה הרצ הנז' קצלוהו עליה יחידי ק"ק טריאסטי לראש ולקצין והרים דגל התורה צדרושיו הנחמדי' מלאים חכמה ודעת ויראם ה' צנועם שית ומתק שפתים וקידש שם שמים צין האומות כי היה צקי צלשגור' שונות עד שהקיסר והמלך

צט' הש"ס . ואחים זהספדים מה"ר יהודה אריה ממדינא בספר
מזכר יהודה והארץ בספרו :

ח' : כמוה"ר נתן אוטולינגו הרצין תורה צתלמידים צק"ק קוניאן הוא
היה מגדולי דורו עד שכמוה"ר יהודה מפאנו כתב צס' מקור ישראל
דף ל"ו ע"צ שאם לא היו אלא הוא וכמוה"ר אצטליון ממודנא אוסריה
דיינו לקבוע הלכה כמותן לחומרא . ואור תורתו זרח צס' פלגי מים
צשנת הש"ס ובקרא מרצני דורו הרב החסיד הישר ונקי צלימוד וצקי
צדיני איסור והיתר . וצנה צה"כ צק"ק קוניאן ואני ראיתיו כזכר
לעוזה על הארון וההיכל צאופן זה יזכור אלדים לעוזה את נשמת
הגאון החסיד כמוה"ר נתן אוטולינגו זל" :

ט' : כמוה"ר נפתלי הירש צן הגאון כמוה"ר אליעזר לצית קנאילצוגן
מק"ק פ"פ דא"ר . היה מונה תשעה דורות של רצנים סמוכים זה
לזה צלי הפסק צמשפחתו מזרע מוה"ר מפאדוזה המפורסם צכל
ישראל . וה"ר הנ"ל היה א' מהרצנים שנחתסמו צע"ו פאריש
צציווי הקיסר צשנת התק"סו . ואני זכיתי להכירו וליהנות מתורתו
ולהתצטם מחידושיו : וצפאריש נוהגים האשכנזים ציום ראשון שקמים
לסליחות ל"ך לצית הקצרות ועושים הקפות על קצרי הלדיקים ואומרים
תמינות . ואחר כך נאספים כולם צחדר שלפני הקצרות וצא רצ
אחד ודורש לעוררם על התשובה . וצשנת תק"סו שהייתי שם
הלכתי גם אני לצ"הק עם שאר הקהל . והרצ הנ"ל עשה
להם הדירוש . ואמר דברים מתוקים מדצש ונופת לופים .
ומן הרסום צזכרונני הוא הציא מאמר רז"ל צמסכת תענית שאלה
כגסת ישראל להק"צה ויצא כגשם לנו . א"ל צתי את שואלת
דצר שלפעמים מתצקש ולפעמים אינו מתצקש ואני אהיה לך דצר
המתצקש לעולם שנאמר אהיה כעל לישראל וג"ו . והרצ ז"ל עשה
דמיון ואמר ככה אני אומר לאותם שמפקפקים צאמונת רז"ל וחושצים
בי די לעמוד על פשט המקראות ותו לא . אי שועים שצעולם !
אתם רואים דצר שלפעמים תוכלו להצין ולפעמים לת תוכלו להצין !
דמי יאמר מה פרי עץ הדר ! מה הוא העינוי של ועיניתם ! מהו
החדש הזה לכם אס של חמה אס של לזנה . וכאלה ! אצל הק"צה
צנחת אלינו שנאמין צרצותינו חבמי האמת והלדק צעלי רוח הקודש

מרדכי גירונדי על

יוסף השני היה מחשיבו מנכדיו הדרשנים אשר צכל מלכותו : ואני
ראיתי חיוה דרשות כ"י מהר' ז"ל וזירכתי עליהם צרוך שחלק מחכמתו
ליראיו . ונפטר צסם עוז צקולר שנים צסצת רשע א' ישראל שהיה
להנריחו לעשות נגד משפטי התורה צענין א' של גטין וקידוש' ולהיות
שלא ראה לעציר על דת משה כדי לשמוע צקול העוכר הזה נפל
למטה ומת צדאגה גדולה וחלי"ש . וה' נקם נקמתו כי כל האנשים
והנשים אשר סצצו פטירת הרצ ז"ל מתו צמיתה משונה . ויכירו
כל יראי ה' כי יד אלהים נגעה צם על הרעה אשר עשו להחכ' מורה
צדקס ז"ל . ויחידי סגולתו אשר אהצוהו כתצו תחת צלם דמות
צורתו אשר חקקו צעט צרוז ועופרת אלו המרוצות : זה תאר איש
מופת נתן לקח יציע : הוא מורה הוא רועה על ישראל הופיע : הן
עוד היום גדול . קרצן אשה נראה : ויכפר על עמו יום
צרה ונאלה .

י"ט : כמוה"ר נתן שפירא אשכנזי נדפס ממנו פירוש יפה ע"ד פר"ם על
צרכת המזון ונדפס צוניציאה שנת ש"סג עם פיוטי מהר"ל ז"ל ליום
ש"ק עם ציאורים נחמדים :

כ' : במה"ר נתן שפירא ירושלמי צן הגאון כמוה"רש ראוצן אשכנזי מקוצל
גדול כנראה מחצוריו הנחמדים מלת שמורים . יין המשומר . עוז
הארץ הנדפסים . ומלצד כל זה חתום צאולרותי כ"י ספרו מאורות
נתן ג' חלקים על קונות התפלה וסדר המועדים עם הגהות הר"מ
ומה"רצן ומ"רצ שמואל דוד אטוולינגי ז"ל שהעתיק ספר הנ"ל .
ועוד ראיתי כ"י ציד ידי המשכיל התורני כמ"ר יוסף אלמנאי יצ"ו
ספר תורת נתן הקדמות יקרות ע"ד הקצלה וציאורים על פסוקי תנ"ך
ימאמרי רז"ל . ומלצד כל זה הרצ הנ"ל כתצ הגהות על כל ספרי
הא"רי ז"ל . ונשא ונתן צמ"ה עה הקדוש הר"מ ז"ל ותמיד תהלתו
צפיו כמ"ש צהקדמת ה' עוז הארץ וצהקדמת תיקוני שוצצים . ונח
נפשיה דהרצ ז"ל צעיר ריגיו כמ"ש מוה"ר חיד"א צס"הג . ומתניו
היו הרצנים מוה"ר יחיאל פואה ומוה"ר נתנאל פואה רצני ריגיו .
והעמיד תלמידים סרצה צקצלה האלקית :

כ"א : כמוה"ר נפתלי הירץ כ"ץ, הגאון מוה"ר פאדוצה הירץ לו תשובה

כח"ז לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל . נתן לנו דבר
 שעל ידו נצין כל התורה . ויש לנו דרך זו לעולם כמו העל :
 ודרש להם על זהירות מלות לינית . ואמונת רז"ל . ותוכחת מוסר
 הרבה . והיו דבריו נכנסים בלב השומעי' באופן שכמעט כל
 העומדים שם היו עיניהם זולגות דמעות ומתעוררים לאהבת ה'
 יתדרך ולשמור מלותיו : הרב ז"ל חיבר ס' שער נפתלי על
 קלת ש"ע אה"ע ואיזה שו"ת ונדפסו יחד בפ"פ דאדר ש'
 תק"נ . ועוד לו זכ"י זיכרון על אה"ע וסדר שיערי צינה על
 ש"ע חה"מ :

י' : כמוה"ר נפתלי ראש המעלות חכם מקובל קדמון נדפס ממנו צפירארה
 ש' שי"ו זיכרון על סודות רבינו זחיי על התורה ויש לו
 מרגליות ורמזים נאים המאירים עיני המעיינים צפי ע"ה לרבינו
 זחיי ז"ל :

י"א : כמוה"ר נפתלי הירץ וויזל חכם חריף מדקדק ומשורר דורו של
 הפילוסוף ר' משה מנדלסון ואוהבו אצל ירא שמים מאד כאשר גראה
 מחיבוריו גן נעול ז' חלקים . מאמר חיקור דין נדפס במאסף .
 יין לצנון פי' אצות . חכמת שלמה העתקה מלשון ארמי ופי' על
 ספר חכמתא רבתא דשלמה (הזכירו הרמ"ז בזהקדמת פירושו
 לתורה) . סירי תפארת על יליאת מצרים ומתן תורה ז' חלקים
 ויש לו הקדמה נפלאה המדברת על שנה השיר ועיצו . ס' המדות
 כעין ס' מסיל' ישריה פי' ס' ויקרא נדפס עם חומש עם העתקה
 אשכנזית למנדלסון . וחיצר פירוש על כל התורה והוא כתיבת יד
 ומלכד כל זה כתב ארבעה מכתבים הראשון נקרא דברי שלום ואמת
 להורות סדר לימוד הנערים . וינאו עליו עוררין איזה רבני
 אשכנז . ועל זה חיבר עוד מכתב שני נקרא רצ טוב לצית ישראל
 לפרש ולקיים דבריו הראשונים . ועמדו על ומינו רבני דורו גאוני
 איטליא כמות"רי פורמייגני כמות"ר שמוח קאלימני כמות"ר
 צורגו . כמות"ר צסאן ואחרים מלכד הרב זרע אמת בחלק
 יורה דעה סימן ק"ד הטיל פשרה צין המנגדים ותוון השלום צין
 הדיעות . והלדיק את הלדיק הראשון צריצו כנראה ממכתב שלישי
 הנקרא עין משפט . וזא רעהו וחקרו המכתב הרביעי הנקרא

ותוספות ממרדכי גירונדי על

צ"ט ח' וכתב עליו אהובי עמיתו שניי מנא דכולא זיה :

כ"ב : במוה"ר נתן איגור מה"רס פאדוזה הריץ לו תשובה צסימן י"א וצסי' כ"א וצסי' ל' ונזכר בשם הגאון שר זצ"ל אהובו של הרב המחבר :

כ"ג : במוה"ר ניסים ז"ר משה ז"ר שלמה ז"ר משה ממרסיליאה חיבר ספר הניסים עה"ת עם פתיחה גדולה נחלקת לכמה פרקים מדצרת צעיקר הדת נמלא כ"י צפירנאי וצספרי המנוח ר' חיים מיכל עיין אונרות חיים דף י"ז אות כ"ו .

רחוצות וכו' פיו פתח במחצה צתצונה וצדעת להורות היאך יתנהגו מלמדי
 תינוקות צדורות הללו לגדלם לתורה ולדרך ארץ . והמיוצרים הנ"ל נדפסו
 מלכד אותם שנשארו צכתיצת יד . מיוצרים אחרים מה"רצ ז"ל והיו
 לו צנים כולם מלאים מחכמה ודעת ויראת ה' שנתגדלו על צרכיו ועתה
 צשנת הת"רצ א' מצניו הדפים חלק שישי מספרו שירי תפארת וצסוף
 הספר הודיע תולדות וקורות מ"ר אציו זל"ה . תכלית הדברים
 הרצ נפתלי יראת ה' היא אולרו צכל ספריו :

י"ב . כמוה"ר נפתלי צר חיים מאשכנז מת אציו צהיותו קטן ואמו קוראמו
 ה"רש צלשון אשכנז ומזה נהיה כי צהיותו צן י"ג שנה עלה לס"ת צשס
 הקדש צ"י והומצק צזה השס שנים רצות צין צעלייתו לס"ת וצין צשאר
 הצתימות . ולאחר כמה שנים אחר מתנותו א' מקרוציו מלד אציו
 העיד לו שהוא יודע צודאי שאציו ציוס המילה קראו נפתלי ואז שאל
 את פי גאוני ארץ היאך ינהוג מכאן ולהצא לעלות לס"ת ולענין
 הצתימות והשיצו לו דמאחר שהומצק מנעוריו צשס צ"י אין לשנות וכן
 עשה . אמנם כדי שלא לזלזל צשס שקראו אציו אסף מיוצור קטן של
 מיוצרים שליקט ושמע מפי גאוני ארץ וקראו ספר ליקוטי נפתלי ונדפס
 צפיורדא שנת התק"כט :
 עד כאן הגיעו דברי פי חכם ח"ן צס' זכר לדיקים לזרעה צמערכת ג"ן :

גירונדי והגות

אות סמך

א' : מה"ר סעדיה זכמוה"ר ר' נהוראי חיזוניז : מרדכי אלגזיאר הקדמונים
 חזר פ' על משלי ומדושים על התלמוד כמ"ס הרצ עא"ש צספרו לחס
 יאודה על הרמ"צ והוא חגר מרדכי כישמעאלי ללחום נגד ספרי הכופר
 נחמיה חויא מונן ונדפס פסקו הזכיר צספר מלחמה לה' וס' הוא חתום
 עם רדני עירו והס כמוה"ר שלמה קרשקש כמה"ר שלמה חזן כספי
 כמה"ר נמח דוראן . כמוה"ר ידידיה שלמה נרור צעל שו"ת פרי
 דיק . ה"ר יעקב נרור ה"ר אליהו הלוי נרפתי . ה"ר שלמה
 קאניגי . ה"ר מיימון יאפיל . ה"ר מסעוד טוויאנא :

ב' : כמוה"ר סעדיה ז' דאנן מגאוני המערצ הקדמונים חזר ספר הערוך
 לבאר לשונות רז"ל בתלמוד נראה מתוכו שלא הניח מקרא . תלמוד
 ומדרשים שלא למד : גם עשה ס' שרשים על כל ארבעה ועשרים ספרי
 תנ"ך . גם חזר שינים רבים ונכזרים : כ"כ מה"ר אברהם גזישון
 צסו' ספרו עומר השנחה פי' משלי עש"צ שהציא גם איזה פיוטים
 מהרצ ז"ל :

העין

אות

א' : כמוה"ר עזריאל חפן חכם חסיד ומקובל מק"ק גורלייאה . הרב
הגדול כמוה"ר יששכר צער השיז לו בכבוד גדול צספר צאר שצע על
שאלת אחת צדרך הנסתר סודות גדולים ורמים על פסוק וראית את
אחורי ופני לא יראו . וכתב לו . לולי ידעתי את מכת"ור
והכרתיך כי ירא אלדים אתה ושלא ככל המדות לא הייתי מעפל כלל
צשאלה זו להיותו סוד גדול ואין ראוי לגלותו לכל אדם וכבוד אלדים
הסתר דבר ו"כו :

ב' : כמוה"ר עמנואל צן החכם רבי מנחם המכונה צן חסין רב קדמון נדפסו
כללי הגמרא שלו צספר מהררי נמרים .

ג' : עצודת האדמה נעתק מלשון מזרים הזכירו הרב מוסקאטו צס' נפולות
יאודה דף ה' ע"א :

ד' : כמוה"ר עזריאל כהן לדק לצית החזנים מרצני פאדוזה הקדמונים זכה
את הרצים צהוראותיו ושקד על דלתי התלמוד צישיצת לקח טוב כל
ימי חייו . ודרש טוב לעמו צנועס שיח ומתק שפתיס בכתוב צספר
זכרון נשמות לגאוני עירנו ונפטר צסס טוב תנל"צה :

ה' : כמוה"ר עזרא מפאנו זנו"קל חכם חסיד ומקובל גדול קצל סלת נקייה
מתלמידי הא"רי ז"ל וצפרע מהמקובל האלהי כמוה' ישראל סרוק ז"ל
שצא מארץ ישראל ללמד חכמת האמת לרצני איטליאה ורצנו עזרא הנ"ל
היה תלמידו ואיש סודו ומסר החכמה הקדושה הזאת להרב החסיד

אות העין

- א' : כמוה"ר עזרא כ"מ צלמה אלחרצ תלמיד הרצ קרצן אהרן כנראה משיר אשר הדפים נתחילת ס' לצ אהרן פ' נ"ר . היה מרצני ויניליה כנראה צסו"ת דבר שמואל י"ע . וס' וצס' מוס רציס א"מ סי' י"א יש זידי תסוצה כ"י ממדו דדי' שער זירורין והוא מתוס עם נמה"ר שמתה לנאעו צסס כל הישיבה :
- ב' : כמוה"ר עקיבא טערני מק"ק מין חיצר ס' מעין גנים חי' על זכמים ונדפס צמין ש' תק"כו :
- ג' : כמוה"ר עקיבא איגר אצ"ד דק"ק לילן דפרעשבורג חיצר ס' משנת ר' עקיבא על גפ"ת ונדפס ש' תק"מא :
- ד' : כמוה"ר עזריאל יצחק הלוי ד"מ ור"מ צמנטוצה דיין ורשן נחמד תלמיד מה"רי סרוואל ולמד ממנו הרצה : הוא היה רגיל לפרש מאמר רז"ל כל המלוה לעני צשעת דוחקו וכ"ו דרונה לומר צשעת דוחקו של מלוה . והיה מפרש צזה פסוקי איוב אין שריד לאכלו על כן לא יחיל טוצו צמלאות שפקו יצר לו כל יד עמל תצואכו . כלומר מי שלא נשאר לו כלום מפני שצריך הרצה לאכלו על כן לא ינלח טוצו אצל צריך צמלאות ספקו יצר לו לפי שמתסר מעט מספקו להלוות לעני ולעשות צדקה . וז"ש כל יד עמל תצואכו ע"כ דפמ"ח . והרצ הנ"ל היה לומר צכל לילה צצצרת מדשים לצקרים שתיקן הר"מ זנ"ל . וצלילה האחרונה שלמד שס סיים עם פסוק וראה אס דרך עונצ צי ונמני צדרך עולם ותכף נחלה ועלה לשמים ציוס צ' של מנוכה ש' תק"סע זנ"ל :
- תוספת

והגהות ממ"ג על

זעל מעצר יצק ולהרצ הגדול זעל צאר שזע על התלמוד כמ"ס
 בהקדמת ספרו ולהרצ הגאון הר"מ מפאנו ז"ל כאשר הזכירו לשבח
 בכל חזריו. וחתומי באושרתי כ"י הקדמות יקרות מהרצ ז"ל והגהות
 נחמדו על ספרי המקובלים ראשונים ואחרונים שעליהם ראוי לצרף:
 ברוך שחלק מחכמתו ליראיו.

ו' : כמוה' עזריה חיים סנגוניעי מ"ץ צק"ק מודינה אחר פטירת כמוה' מזל
 עוז מודינה זל"ה וגם הוא היה ממרעית לאן קדשים של הגאון זעל
 זרע חמת :

ז' : כמוה"ר עמנואל כלזו נולד צעיר שאלוניקי להרצ ר' רשאל שהיה אחד
 מגדולי החכמים צקהלה הדיא וצא עם אציו פה ליורנו ורוח השיר
 עזר עליו וחיצר שירים וקנות לרוצ וקלת מהם נדפסו צקול עוגז הזה.
 וכאשר עלה לשמים הרצ כמוה"ר יוסף צכר דוד המחצר ס' צית דוד
 על הטורים כתז עליו קינה ארוכה ונדפסה צס' יקרא דשכזי וקנה
 שס צין משוררי הזמן ההוא. וצסיף ימיו הליץ ופרח כמה"ר
 אצרהס ילחק קאשטילו הנ"ל ועם כי שיריו היו נעימים ויפים כאשר
 ראינו. קלת אנשים היו מצזים אותם צאמרים כי לה"ר עמנואל
 כלזו משפט הצכורה צשירים. ועל כן כאשר צא ליד שניהם לחצר
 שיר על חתונה ציקש הרצ קאשטילו מהרצ כלזו כי יתן לו רשות
 להדפיס את השיר אשר חיצר על שמו. והוא ידפיס השיר אשר
 חיצר ענ שס כמוה"ר קאשטילו וכן עשו. והיה ציוס הנשואים
 התחילו קלת מהעומדי שס להלל את שיר הרצ כלזו ולגכות את
 את שיר הרצ קאשטילו. ואז הוא הראה להם מכתב הרצ
 כלזו אשר נתן לו רשות להחליף את שמו ואמר להם הראיתם
 כמה אתם רחוקים מדרך השכל כי שיר זה הנכתב על שמי הוא
 של הרצ כלזו. וסלו אשר אתם משחקים הוא שלי. ודעו
 איפוא וראו כי לא נופל אנכי ממנו. ויתמהו האנשים ולא מלאו
 מענה. ומן אז והלאה הביירו חכמה הרצ קאשטילו ונהגו כבוד
 צשיריו : עד כאן לשון ידידי כמוה"ר אצרהס ברוך פיפרנו צס' קול
 עוגז דף פ"ה ע"ה :

ח' : כמוה' עזריה חיים סנגוניעי מ"ץ צק"ק מודינה אחר פטירת הרצ

יען הציא ה' לידי אגרת יקרה, המלאה לה חכמה ותבונה, כתיבת ידו של הרב ז"ל ראיתי להציב לה יד כאן לזכר עולם.

כע' טבת וקמת ועלית לפ"ק

פה מנטובה יע"ח

גבר בגוזרין, פני משה כפני חמה מהדרין מן מהדרין לדק אזור מתניו החמונה אזור חלציו לו ללו דאציה וכולא ציה אגב חורפיה, מתוק לנפש ומרפא הולך ואור אל עמו צשנ"תו את טע"מו מרנא ורצנא כמוה"ר יעקב משה עייאש נרו לעד לא יכזה צ"ת הר"צ כ"ר.

אמרתי אספרה כמו, זה ימים ראה ראיתי את עני עמי אשר כמעט נשכח כח הלשון הקדש צטעמו ונימוקו עמו ורק הצקיות גבר ואין אתנו יודע עד מה מגיע יפיו וכוחו ואין מחלק צין ראשית וצין תחלה וצין תכלית וקץ וסוף והיכא דאיתיה להאי ודאיתיה להאי וצפרט צין המלות מלות ממילות שונות דרך משל צין צעזור, למען, על צגלל צעד צ' צשזיל ל' המשמשת צמקוס על וכהנה רבות, ועוד אחרת לידע ולהודיע האומות אשר היתה נזכרו צמקרא מי המה היום הזה ואין הרצה מהם נתצלצלו ונתצלצלה שפתם וכאשר צמעט המציאו לנו רז"ל משך ותירס וכו' וכן העירות והפרזו' העלים והאילנות כאשר שאלו המה רז"ל מאי אשרה ויותר מהמה הצהמות והמיות וכו' דכמה הלכתא רצרוותא איכא למשמע מהני קראי וכן כל הפעלים שיש להם פתרונות וטעמים ומשמעיות הרצה אני מראה לכל רואה כי רק א' הוא משמעותו הראשון והאחרים נמשכים ומושאלים ד"מ ראש שרשו ועיקרו הוא ראש האדם ויען כי הראש הוא תחילתו ומנהיגו וראשיתו לכן נקרא השר והמנהיג ראש וגם ממנו נגזר ראשון וראשית וכו', והלענה נקראת

ממרדכי גירונדי על

הגדול כמוה' מול עוז מודינה זל"הה גם הוא היה ממרעית לחן קדשים של הגאון בעל זרע אמת . והנציח לאור דרושי וחידושי הרב רצו הנזכר בשם שפת אמת . וגם הוא חכם ונצח עוז ולקח משלו מ' עולה משה וס' אצרי עולה דרושים על פי הדין על התורה וחידושי ע"פ הדין על תנ"ך שנדפסו מחדש בעיר ליורנו ועלה לשמים זקן ושצע ימים זה שלש שנים : ונמלא צידי פסק דין אחד מהרב זל"ה שנסא ונתן עמי וכתבתיו צתשונות קצונות בסף שלי חלק רביעי :

ט' : כמוה"ר עזריאל דיינה מגאוני איטליאה הקדמונים כמ"ס מה"רר חי"ד זל"ה שהניח פסקים עמוקים כ"י ונזכר לשכת צתשונות מה"רס פאדוזה סי' כ"ח והמשפחה היקרה הזאת גיעלה רבנים מובהקים בישראל שהניחו אחריהם צרכה צחיצורים נכזדים על התורה ועל התלמוד . ונזכר הזכרתי צמערכת דל"ת הרב האחרון אשר זכיתי לשמוע חידושי תורה מפיו ומפי כתביו ה"ה כמוה"רר דוד חיים כמיה"רר אצרהס שמואל דיינה זל"ל שהיה מורה לרק צק"ק רוויגו ועלה לשמים זה עשר שנים אחר שסצל ייסורי ה' מאהצבה צסוף ימיו : זל"ל זי"ע :

י' : רבינו עזריאל רצו של הרמ"צן צחכמת האמת ותלמיד רבינו יצחק צן הרא"ד כזכר צנצוד גדול צס"ר דרך אמונה למה"רר מאיר צן גצאי זל"ל וצספר מנחת יאודה חייט וצס' הפרד"ס וצספר האמונה והציעמון להר"מצן . וגם מה"רס ריקנאטי זל"ל מציא מחידושו צציאורו עה"ת ועל המלות ועל התפלות . חיצר שאלות וצתשונות צסודות הקצלה האלדית כדומכת מרשימת ספרי המכות המ"ר חיים מיכל דף ל"ד ע"א :

יא' : רבינו עובדיה ספורנו הרצין תורה צק"ק צולונייאה ושס עסק גם כן צמלאכת הרפואה צנצוד גדול והיו קורין לו אציר הרופאים . והיה לו שכל גדול ויורד לעומק פשוטי המקראות כאשר תראה צציאוריו על התורה והתהלים שהשכיל מאד צפירושו יופר מכל אשר היו לכניו לצחות הלשון צקולר מילין . ונזכר לשכת מיה"רס פאדוזה צתשונה

ראש כי לפתנים כולם צראשיהם כמו שהמים נקראו ים כי הוא מקום
 מושבם, ובמו כן הכנויים אשר יאמרו עם כל פעל מלה ושם כי לאו כולם
 יצאו לכל בנות שם אל לא נאמר זו כי אם המדבר צעדו אלי ואינו
 משתנה צסימנו וצכיננו מנקודתו הראשונה : חלוק לא ישמשהו
 כי אם מ"ס וי"ו למ"ד וצכל אתר ואתר ולכל כלל ופרט אנכי מציא
 ראיותיו מה"ס ומדרשים וספרא וש"ת ומפרשים ראשונים ואחרונים
 ומן התורה נביאים וכתובים עד מקום שידי מגעת, זאת ועוד
 דמזמי היכן נמצא סודן ויסודתו צהררי קדש ס' הזהר למען ירון
 הקורא זו .

הנה היום צאתי צסם חלקים אשר כמה וכמה דצרו זו על לכות ריצויו
 והוכרחת ללכת נגד גדולי ושרי ישראל כאשר עיני חכמתו יצטו ויען
 וציען ידעתי ציני ידעתי מי אנכי ושפלות ערכי ומיעוטי כי יראתי
 כי אמרתי פן יקראני חסון וטעיתי דצד משונה לכן צאתי היום
 לפניו כימי לנו גדול ממש"ה ושלחתי אליו הקונטרס על תיצת חלק"ה
 אשר לפ"ע ציננו קדוש צריצויו ורק לחומרא נכתב צקדושה כאשר עיני
 מר תחזינה מישרים צקונטרים .

אנא כשה אוצד יצקס עצרו כי מלותיו לא שכחתי ויורני ויאמר לי והוא ינחני
 צדרך חמת אם חמת היה הדבר הזה את אשר כתצתי וצסם חלק"ים
 לא אחזיר רק ככל אשר יאמר ואף חכמתו תעמוד לי צתשוצתו הרממה
 ואם שגיתי יצין לי ועל ענותנותיה דמר קא סמיכנא אל ישיצני
 ריקה כי תורה היא ומיניה לא אצוע דלריבא לי בצרא רצה ואף דעתי
 נוחה וצכל דליותיו אשכונה : ואני תפלתי ימהר יחיסה להודיעני קצלת
 אברת הזאת והקונטרס וצכדי כי הקדש דצרים שצינו לציני לא ישמעו
 מפני וכל ישעי לצכות מתורתו כי כל דצרו צרינין תלמוד :
 וה' הטוב וכל יתן הטוב לטוב וי"ר שיהיו חללי מעיו כמוהו
 ועיניו תראינה, כי"ר :

עצד ברלע

עצוראל יצחק הלוי .

מרדכי בירונדי על

סימן מ"ח - מ"ט וצסוף ימיו הרצין תורה צק"ק ריגיוו בחזרת
הר"מ מפאנו כאשר תראה צסוף פסקו הנדפס צספר תולדות אדם
למנה"ר שמואל אלגאזי זלה"ה . וד"י רו"סי הזכיר גם פירושו עני
חזקוק . יונה . וזכריה ועוד אגרות רבות שנתצ לרצני פירארה ולה"ר
חננאל אחיו . ולמלכי גרפת כששלח להם ספרו אור עמים
צל' לע"ן :

י"ב : כמה"ר עמנואל פראנסים זל"הם שמעתי מזקנים כי החכם הנזכר
ואחיו החכם כמה"ר יעקב נ"ע נולדו צעיר מנעוזה והיו צני החכם
רצי דוד פרנאסים שלצ"ע שם ציום ע"ו אדר שנת חמשת אלפים ארצע
מאות ואחד עשר נמו שנראה צקינה שחצר צנו החכם ר' עמנואל
הנ"ל . והיא צקינצו השירים שחצרו האחים הנזכרים . והנם
תחת ידי כתיצת ידם . וממנו העתקתי השירים אשר הולאתי לאור
הדפוס צקול עוגצ הלזה , והאחים הנ"ל היו סוצים מעיר
לעיר יען כי הם"ר יעקב מת צפירנלי צן כ"צ שנה . צשנת תכ"ז
צחמשה ימים לח' תמוז כמ"ס אחיו הם"ר עמנואל צקינתו עליו .
ואחר זה הלך לעיר ארגיל ושם חצר צשנת ת"ז קונטרים מתק שפתים
והוא ללמד דרכי השיר למתחיל ללכת צעיקצותיו ומשם צא לקצוע דירתו
צעיר הזאת ליורנו והאריך ימים כי הוא חתום צהסכמת רצניה לספר
שו"ת הלק"ט צשנת חמשת אלפים תס"ג . ושם נותן שצח לשי"ת
אשר זיכהו להגיע לצקנה ושיצה . ונלצ"ע פה כי שמו הטוב נזכר
צספר ההשכצות של מ"חק שמוזכרים ציום הכפורים שמות מע' רצני
העיר תנל"צה . עד כאן לשון מעלת החכם המעולה ירדי ואזהצי
כמה"ר אצרהם צרוך פיפרנו נ"רו צהערותיו לספרו קול עוגצ דק
ע"ח ע"צ :

י"ג : המשורר ר' עמנואל צן שלמה נלצד מחצרותיו הנדפסות חיצר גם
פירוש על משלי ונדפס והניח כתיצת יד פירוש עה"ת על הנציאים
ועל הכתוציה ועוד ס' אצן צומן על הדקדוק נמלאו צאולרות
ד"י רו"סי עיין ספרו ח"א דק קי"צ שהאריך להודיע מהותם
ואיכותם :

ז' : כמוה"ר עזרא מפאנו איש מנעוזה אור תורתו זרח צס' משנית
מלחמות להתיר מקוה רוויגו ואס"כ חזר צו לאסרו צס' פלגי מים והוא
א' מהרצנים שכתבו לזנות צעלי חנויות פירארה כמ"ס צס"ות מוה"רס
ריקנאטי זל"ה כ"י

י' : כמוה"ר עזריאל יואל פינקרלי אצ"ד דק"ק אליסנדריווא עיין מערכת
הי"וד אות מ"ח . צסס ר' יואל :

ז' : כמוה"ר עמנואל רפאל חי ריקי הוא הקדוש שנהרג על קדושת שמו
יתברך דרך הילוכו מצולוניא למודינא על שלא רצה להמיר דתו כדכתב
הרצ צנו צסוף ספרו חזה גיון פי' על התהלים דרך פר"ס ושס וגס
צהקדמת הספר האריך הרצ המחזר לספר גלגול סיבותיו עש"צ ותרצה
נפלאות : היה תלמיד כמוה"ר נתן פינקרלי כדכתב צפתח ספרו חושב
מחשבות . וצס"ות אשר צתוך ספרו אדרת אליהו . וחיצר עוד
ספר הון עשיר על המשנה ס' מעשה חושב על מלחכת המשכן ס' משנת
חסידים . ויושר לצצ על כוונות התפלות וסדר העולמות . וכסהשלים
להדפיס ספרו השביעי חזה גיון נהרג על ק"ה כאשר הודיעוהו מן
השמים שהיה גלגול ר' יהודה צן צצא ע"ה ועיין רמז יפה שכתב צסוף
הספר הנ"ל ותצין כי מעלתו גדולה כי אחרי שהשלים חזורו השביעי
שהוא צמדת מלכות של דוד המלך נתעלתה נשמתו כתנא הקדוש רי"צ
זיע"א : ורצינו חי"דא זל"ה העיד שהיה כ"צ שנה כל ימי החול
צתענית . ומתכהג צקדושה וצפרישות וצחסידות זל"ל .

ח' : כמוה"ר עמנואל אירגאש עד שיצה וזקנה הוא שפט את ישראל וכל
מעשהו צאמונה להוליא לאור משפטס וימל את צשר ערלתס ועסק צחי
דצרייתא כמ"ס הרצ יד מלאכי צהקדמתו לתשובות דצרי יוסף להרצ
צנו והיה חתנו של המקובל ה"ר משה פניירו זל"ה . וצס"ות דצר
שמואל סי' קצ"ח יש תשובה מיוחדת אל הרצ אירגאש זל"ה .

ט' : כמוה"ר עזריאל פתחיה אלאטינו הרופא. זה אחד משנים עשר חגנים
שהוצררו מק"ק פירארה צשנת שפ"א ונתנה המשרה על שכום להשתדל
עם המשמן והמא"גיסראטו לצטל עשיית החמר לסגור היאודים וקצלתי
שהיה ממעפחת אציר הרופאים כמוה"ר יחיאל רחציה אלאטינו אחיו
של הרופא המוצהק והפילוסוף כמ"ר משס אלאטינו הזכיר אותס צעל

למה דוד פומים בהקדמת הספר שלו : ומזר ס' תורת המוקלה סוצ
הולך לצאר כל דיני מוקלה ונולד והכנה לענין שנת וי"ט הנו זיד תלמיד
החציז עלי באח ורע המשכיל כמ"ר יששכר ריגיו נר"ו כתיבת יד .
ויש זו ג"כ מפתחות נאות למלוא כל הדינים שנתצארו בו : וצקוצן
תשובות רבני איטלייאה כ"י ראיתי תשובה ארוכה ממנו נחלקת לעשרה
מאמרות לחלוק עם כמוה"ר נתנאל ערצוט (שהיה עדיין בחיים חייתו)
על ענין החזרת חלי כדוניא מנח חיוצ שער נלרי :

י : כמוה"ר עמנואל כמ"ר גציראל מקורפולי, יש הסכמתו הטובה צפ"י,
ערך חליה קודמת צפסק כמוה"ר רא' ממיראטה וכתב דאף שהדבר תלוי
במחלוקת אי חליה או יצוס קודמת מ"מ צדון ההוא שרגלים לדבר
שהיזם מכיון לשם מזה ילאנו מידי מחלוקת ולכ"ע מנות יצוס
קודמת . ואח"כ הביא הדבר זיד רבני מתא מארי דאתרא ההוא
לאסור ולהתיר וחתם שנת של"ג : ומכאן תוכחה לאותם תלמידי
חכמים הקופאים צראש ונכנסים צגצול שאינו שלהם להשיצ אל שואליהם
צאתרא דלאו דידהו ויש זהם רבנים וחכמים יושצי על מדין והולכי על
דרך שיחו שיחה של תורה וגורמים כמה פעמים להגדיל סלע
המחלוקות . וכבר האריך מה"ר נתנאל הלוי צתשובתו הנדפסת
צשמש לדקה והזכירו הפ"י צערך דיין אדיר שצאדירים עש"צ דצרי
הנעימים . ומה שכתבתי עוד ציחוס כמוה"ר שמואל ארקיוולטי
ז"ל : וגם כמוה"ר משה כהן פורטו כתב צהשגותיו צס' פלגי מים
דאיכא תקנת הועד צפירארה המפורסמת צגזירת נח"ש שלא ידין ויטפל
שום רב צאתרא דחצריה שלא מדעתו :

י"א : כמוה"ר עמנואל דלעאש מרומא, יש תשובה ממנו צפ"י ערך חליה
קודמת צפסק הרצ ממיראטה הנ"ל וגם הוא דעתו נוטה למה שכתב
הרצ מקורפולי הנ"ל בכל מכל כל כמו שכתבתי למבלה :

י"ב : כמוה"ר עמנואל סוכינו תלמיד כמוה"ר יצחק לוי ואלי ככתוב צס'
גצול צנימין דרוש מ"א דף ר"ה וסיפר כי כשהלך לצקר את רצו צחולי
שנפטר היה עוסק צחיצורו על ש"ע י"ד צהלכות נזיר והיה מתמיה
איך מרן מהר"קא השמיט צש"ע הרצה דינים הנוהגים צזמן הזה
עכ"ל והיה חכם דורש טוב ונלמד תינוקות . ונפטר צריניו ליל
מש"ק עשרים אחדש אייר שנת תס"ז לפ"ק :

י"ג : כמוה"ר עמנואל זכמ"ר יקותיאל איש צנוינטור חכם וחסיד מקובל
אלדי אשר הגיה והוליד לאור עולם פעם הראשונה ספר הזוהר הקדוש
והתיקונים וס' מערכת האלהות ע"פ הגאון ר' יהודה חייט ז"ל וספרי'
אחרים כדי להפיץ אור הקבלה האלדית בישראל יזכרה ה' לעוזה
ולזכרה . חיזר ספר לזית חן ספר נחמד מאד על חכמת הדקדוק
והסיר וזתוך המיזור עשה אזהרות רבות לזכו עם תוכחות מוסר
מעטות זמאמרי פניני ר' שמעון בן יוחאי עליו השלום : והיה תלמיד
הגאון המקובל מוה"ר משה צמולה מ"ן צפוזארו :

י"ד : כמוה"ר עוזדיה מספורנו חיזר בירוש' עה"ת ועל שיר השירים וקהלת
וספר אור עמים על העיקרים ולדעת מה להשיב לאפיקורוסים ונדפס
צולוניא : ועוד חיזר פירוש על פרקי אלות נדפס צולוניא זמחזור
ע"פ קמחא זאזינוא :

ט"ו : כמוה"ר עמנואל פראנסיס זומן כמוה"ר יחיאל פינאי וכמוה"ר רי
צריאל זל"ל האריך ימים כאשר ראיתי בקובץ תשובות כ"י מגאוני
איטליאה פסק כ"י ממנו וכתב שם כי זה שנתים ימים שהגיע לבזרות
וכ"ו . וצימיו היה מעשה רע ומר של נתן העזתי ושצתי לצי .
וחיזר עליהם ספר לצי מודח צ' חלקים בדרך שיר . א' על נתן
העזתי ואחד על ש"ן . ראיתים כ"י צריגיו . וראיתי לכתוב
מהם צ' שירים . א' על ש"ן וא' על נתן העזתי .

רֶשֶׁת לְרַגְלִי שִׁבְתִּי פֶּרֶשְׁתִּי

וַיִּמְרֹדֵנִי בּוֹעֲרִים וְרֹכֵב

רַבִּי עָלֵי חֲרֵי תִּמּוֹל יִסְבּוּ

מִנְחָלְתִּי עוֹד מַעֵט צֶרֶשְׁתִּי

אֶךְ בְּחֹשׁ הַיּוֹם אֲשֶׁר בְּחֹשְׁתִּי

וַיִּכְבֵּר מְרוֹרוֹת עַל צְבִי יִכְתּוּבוּ

אֲרוֹ שְׁמוֹ וּמִבְּשָׂרָיו יִקּוּבוּ

וַיִּבְרְכוּנִי עַל אֲשֶׁר נִהְשְׁתִּי

יום יום שלומי רודפי ידרושו

ויקראו על גואלם זה תגר

עליו לשונם שלחו פלק

הבוטחים בו נכלמו וכושו

מובס בפי העם יהי כפגר

זה לרשעים עם אלרים חלק

עושו ובאו מקצות תבל

עברו נהר גזון וסמבטיון

שבטי ישרון ועלו ציון

כי סף אדום יון ותם כבל

קורם נבו כרע ונפל כל

נמשח כרוב ממשח נשיא עליון

לבנות דביר קדש ואפריון

הוא שפתי הוא ניז ורכבל

עזה ולא שלם יהי מושבם

עזו וממשלתו ועם נברא

ילך לאור חציו ואור חציו

מורכבי גירונדי על

אשר יצא מן המדבר

אשר יצא מן המדבר

אשר יצא מן המדבר

הפא

אות

א' : כמוה"ר פיוש אצ"ד ד"ק קהאקא, הרב בצור סבמים הציט תקנותיו
למסכת שבת :

ב' : כמוה"ר פלטיה דבמה"ר דוד מהטוב מרזני פירארא, צאה חתימתו
צתשובת צאר עשק לה"ר דוד אציו :

ג' : כה"ח פנחס מנגרי נזכר לשבת צספר זכרון נשמית כ"י לגאוני ק"ק
פאדוזה כמו איש נדיב וטוב :

ד' : רצינו פתחיה אחיו של רצינו ילחק צעל התוספות חזר ספר סבוב
העולם ונדפס :

אות הפא

א' : כמוה"ר פינחס הלוי איש הורוויץ היה חז"ד בפולין חיבר ס' נחמד מאד הנקרא כתובה וכולל פתחא זעירא תוכחת מוסר ופשטים מתוקים מדש . שעה על מסכת כתובות בארונה ועוד קונטרס אחרון הנקרא שצת אחים גם יחד על ש"ע אה"ע מסי' ס"ו עד סי' ק"ח וזסופו יש ג"כ חידושים על הש"ס מה"רר לצי הירש . ועוד חיבר ס' המקנה על מ' קדושין ויש זסופו ס' מחנה לוי על חיזה מסכתות . ושני ספרים הנ"ל נקראו ספר הפלאה ח"א וח"ב :

ב' : כמוה"ר פלעיה זכמוה"ר חנניה מחונזיליסי ר"מ ור"מ דק"ק פירארה בזמן כמוה"ר ר"י ידידיה זורגו ומה"רם ריקנאטי חתומים אחריו זהררה פסקים כ"י אשר צידי . גם זס"ות הר"מז סי' מ"צ נדפסה אחת מתשזותיו . והוא חתום גם כן בדבר שמואל סי' י"ט על עיבוד דלועות תפיזין לשמן . ומה"רד גמליאל אחיו חיבר גם הוא חיזה פסקים וכמוה"ר פינחס זנו גם הוא היה ת"מ ויש שיר נאה ממנו בתחילת ס' שפתי רננות ומספרים תהלות ה' וכמוה"ר פלעיה הנ"ל העיד צפסק כ"י הלכה למעשה כי צפירארה יהודי א' הציא נר א' של כסף צנה"כ הגדולה וסידרו לה מתחילה מקום קציעותה צראש השורה . ולאחר זמן יהודי אחר עשה גם הוא נר של כסף והציאה לצה"כ ושמו אותה צמקום הראשונה אשר משכזה למטה ממנה . ונלצ לריצ צעל הראשונה לפני מע' הרצנים וצראשש היה מוה"רר ליצ לוניבו ופסקו שתחזור הראשונה למקומה הראשון וזכות חזקה צל תמוט לעולם ועד :

ג' : כמוה"ר פינחס חי ענו ר"מ ור"מ דק"ק פירארה נולד בשנת ה'ת"כג
 ליצירה תלמיד כמוה"ר לאמפרונטי חתנו של כמוה"ר להלון וגיסו של
 כמוה"ר י"ד אולמו ז"ל. הוא היה א' משלשה תלמידים שהרצ פ"י
 רצו הזמין לפני הרצ זרע אברהם יצחקי כשצא לשליחות מזה פה העירה
 כדי לתהות אקנקניה. והרצ יצחקי שיצחו הרצה על פלפולו והכתירו
 צבתר החצירות ~~בהיותו~~ בן טו"צ שנה ~~שצד~~ התחיל לחצר פסקים
 הנמצאים כ"י ידיו וחמסם עליהם בשנת ה'ת"ס ליצירה כשהיה בן
 שמונה שנה ואחד מהם על ענין הצא צספינה והגיע למל בשנת ורואה
 ללאא איך יתנהג. והיה לו חשק גדול צתורה וקיים צעמנו לא איצרי
 סיהרא חלא גרסא יען צלילות הארוכות שצימי החורף היה ער רוצ
 הלילה ובן צלילי הקיץ צשגם שהם קצרות בדי לכתוב פסקים.
 וצאמת בל הקורא צספרו גצעת פינחס (עשרה חלקים הכמוסים
 ציד האחים כהן וה"ר אצטליון לאמפרונטי) יצין וישכיל כמה היה
 שקדן צתורה ויראה נפלאות מפלפולו וצקיאותו וצפרע במה הגהות
 צגליוני ספריו (פרח מטה אהרן. משאת משה. מנחת כהן)
 וצתשובה שכתב על נכסי חוץ הוא דבר המצוי הרעיון לראות איך
 הגל היה גלוי לפניו. וכבר קלסוהו רצני איזמיר וסאלוניקי צהסכמות
 שלהם על התשובה הנ"ל : ומלאו הרצה מתשובותיו צס' פחד יצחק.
 מלצד פסק תוספת צבורי קציר. והיה ענו מאד כשמו. ומימיו
 לא חמרים שום אדם. אע"פ שהיה ח"ן ור"מ שנים רבות. ולא
 היה משתמש צשמות הקדש לגתוב קמיעין וסגולות והיה חומר תראו
 שאות ה' של תמים תהיה עם ה' אלהיך גדולה בדי להזהירו שכל
 צתמימות עם הי"ת. ועלה השמים זקן ושצע ימים בשנת
 התק"כט. וכשהוליכו לקברו נראו צו סימנים עוצים שהיה בן הע"ה צ
 זי"עא :

ד' : כמוה"ר פינחס בן הגאון מוה"ר מנחם טרצוב א' מרצני פירארה צזמן
 מוה"ר יוסף פיס ומ"ה אברהם צו"ן ד"י יש הסכמה ממנו צפ"י ערך
 חליצה קודמת על פסק כמוה"ר ישמעאל חנינא.

ה' : כמוה"ר פינחס אליהו בן הגאון מו"ה אליהו נחח ממילי א' מרצני
 מנעוצה צזמן מה"רס פרוניצאלי ז"ל יש הסכמתו העוצה צפחד יצחק
 ערך חליצה קודמת וכ"ו ועיין שם דבר פרטי ונפלא שכתב צענין
 היצום הגלגול. ע"הצ. ותחיית המתים. ועיין עוד ספרו ל"ש ח"צ

ו' : כמוה"ר פינחס בן החסיד מו"ה פילטה דיין דק"ק פוזנא עלה השמים
בן מ"ג שנים והניח אחריו זרעה ספרים יקרים שחזר כ"י מאירים
כספירים כמ"ס הרצ בנו ר' יחזקאל בהקדמת ספר זרית שלום למ"ר
אזיו זל"ה שהוליד בפ"פ דמ"יין ש' תע"ח לפ"ק. . ורצני דורו
בהסכמתם הפליגו בשבת הרצ המחזר ע"ש :

חזו יזהר

ז' : כמוה"ר פינחס אשכנזי תלמיד כמוה"ר יוסף דוד בסאן נולד בפירארה
ובתחילת שנותיו היה שוחט וזודק ומלמד תינוקות באיזה ישובים ואח"כ
נתעסק בפרקמטיאל וכשאזד כל כנסיו חזר להרצין תורה בתלמידיו צערי
פיאמונטי ומת צורילי זה שנים . והיה יודע פרק צשי"ר וחזר
איזה שירים וקניות לכבוד רבותיו ואוהביו . ועוד אסף וקיצץ מספרי
הראשונים והאחרונים חזר א' על דרך שאלה ותשובה דדיני שו"צ והוא
כ"י ציד בנו הכותב עתה כל התלואות אשר עזרו על אציו (מת"ה) .

עד כאן הגיעו דברי פי חכם ח"ן שם זכר לזיקים לזכרה מערכת פ"א :

ז' : כמוה"ר פינחס אשכנזי תלמיד כמוה"ר יוסף דוד בסאן נולד בפירארה
ובתחילת שנותיו היה שוחט וזודק ומלמד תינוקות באיזה ישובים ואח"כ
נתעסק בפרקמטיאל וכשאזד כל כנסיו חזר להרצין תורה בתלמידיו צערי
פיאמונטי ומת צורילי זה שנים . והיה יודע פרק צשי"ר וחזר
איזה שירים וקניות לכבוד רבותיו ואוהביו . ועוד אסף וקיצץ מספרי
הראשונים והאחרונים חזר א' על דרך שאלה ותשובה דדיני שו"צ והוא
כ"י ציד בנו הכותב עתה כל התלואות אשר עזרו על אציו (מת"ה) .

ז' : כמוה"ר פינחס אשכנזי תלמיד כמוה"ר יוסף דוד בסאן נולד בפירארה
ובתחילת שנותיו היה שוחט וזודק ומלמד תינוקות באיזה ישובים ואח"כ
נתעסק בפרקמטיאל וכשאזד כל כנסיו חזר להרצין תורה בתלמידיו צערי
פיאמונטי ומת צורילי זה שנים . והיה יודע פרק צשי"ר וחזר
איזה שירים וקניות לכבוד רבותיו ואוהביו . ועוד אסף וקיצץ מספרי
הראשונים והאחרונים חזר א' על דרך שאלה ותשובה דדיני שו"צ והוא
כ"י ציד בנו הכותב עתה כל התלואות אשר עזרו על אציו (מת"ה) .

ז' : כמוה"ר פינחס אשכנזי תלמיד כמוה"ר יוסף דוד בסאן נולד בפירארה
ובתחילת שנותיו היה שוחט וזודק ומלמד תינוקות באיזה ישובים ואח"כ
נתעסק בפרקמטיאל וכשאזד כל כנסיו חזר להרצין תורה בתלמידיו צערי
פיאמונטי ומת צורילי זה שנים . והיה יודע פרק צשי"ר וחזר
איזה שירים וקניות לכבוד רבותיו ואוהביו . ועוד אסף וקיצץ מספרי
הראשונים והאחרונים חזר א' על דרך שאלה ותשובה דדיני שו"צ והוא
כ"י ציד בנו הכותב עתה כל התלואות אשר עזרו על אציו (מת"ה) .

ז' : כמוה"ר פינחס אשכנזי תלמיד כמוה"ר יוסף דוד בסאן נולד בפירארה
ובתחילת שנותיו היה שוחט וזודק ומלמד תינוקות באיזה ישובים ואח"כ
נתעסק בפרקמטיאל וכשאזד כל כנסיו חזר להרצין תורה בתלמידיו צערי
פיאמונטי ומת צורילי זה שנים . והיה יודע פרק צשי"ר וחזר
איזה שירים וקניות לכבוד רבותיו ואוהביו . ועוד אסף וקיצץ מספרי
הראשונים והאחרונים חזר א' על דרך שאלה ותשובה דדיני שו"צ והוא
כ"י ציד בנו הכותב עתה כל התלואות אשר עזרו על אציו (מת"ה) .

מרדכי שמואל גירונדי על

אות הצרי

א' : מה"רר לצי הירש בן מה"רר חיים חזן דיין דק"ק פוזנא בשנת תמ"ט חיצר ספר אור הישר כולל סדר תפלה כמנהג ק"ק אשכנזים עם הגהות רצות ופירושים שונים שאסף וקיבץ מספרי הקדמונים ומכוונות האריז"ל ודינים הנהוגים מדי יום ביומו לכל צעל הצית ודצרי מוסר שלקט מראשית חכמה חוצת הלצנות תולאות חיים מסודר לשלשה ענפים תורה . עצודה . וג"ח . והדפים בתוך המצור ספר אור לדיקים למה"רס פאפירש זל"ל וכדפס באמשטרדם שנת תס"ט לפ"ק :

ב' : כמה"רר ליון פראנסיסי חתם עם הר"מע צפסק ימין ה' רוממה ועס מוה"רר עוצדיה ספורנו ז"ל :

ג' : מה"הר לצי זה"הר יצחק יעקב שומט וצוק מוצהק צק"ק קראקא תלמיד רצינו משה איסרלים צעל דרכי משה ודן לפניו צהלכה חיצר הגהות יקרות על שחיעות וצדיקות מה"רי חויל וכדפסו כמה פעמים לרוב חשיצותן : ותלמידו הוא הרצ צעל ספר הניקור כמה"הר יעקב שורזינה שהרצין תודה צק"ק ויניליאה :

ד' : כמוה"רר לצי בר יקותיאל דיין צק"ק קראקא מקוצל גדול חצר ס' חמדת לצי פירוש ארוך על תיקוני הזהר . ס' שצתא דרגלא דרשות . ילקוט מהקדמות מסודר על סדר א"צ ע"ד פרד"ס . שערי צינה מ"ט אופנים על פרשת וילא : עטרת לצי דרשות :

ה' : כמוה"רר לצי הירש חיות בר"ו אצ"ד צק"ק זאלקאווא והגליל רצ מוצהק בתלמוד וצפוסקי' ומריף מופלא כאשר יכיר הקורא צספריו הנכצדים

מהל' מרדכי שמואל גירונדי על

עשרת לצי תורת נביאים, דרכי ההוראה, מצוא התלמוד, וספרי
תשובותיו ופסקים העמוקים שילאו לאור עולם ועוד יש לו חזורים רבים
כ"י מלכד מאמריו ומקורותיו שנדפסו בצכורי העת' המדשים וביתר
מכתבי עתים היוצאים לאור צערי אשכנז בלשון אשכנז.

ו' : כמוה"ר לצי הירש רב גדול מקובל ומסיד הרצין תורה צעיר אמשטרדם
שנת תע"ד ואזר כגזר חלניו לכתוב בתוקף גדול נגד ספרי הכופר נחמיה
חיון ונדפס מאמרו הנכבד צס' שצר פושעים להח' אגיאז והסכימו על
ידי רבגי דורו והזכירוהו לשבח :

הערות אל אב שמואל סיניאז יצא צדק ים צדק נחמיה יצא צדק ים : א
נ' י"א סיניאז סיניאז יצא צדק ים : א

הערות אל אב שמואל סיניאז יצא צדק ים צדק נחמיה יצא צדק ים : א
הערות אל אב שמואל סיניאז יצא צדק ים צדק נחמיה יצא צדק ים : א
הערות אל אב שמואל סיניאז יצא צדק ים צדק נחמיה יצא צדק ים : א

הערות אל אב שמואל סיניאז יצא צדק ים צדק נחמיה יצא צדק ים : א

אות   הקוף

א' : כמוה"ר קלונימוס ז"ר קלונימוס צעל אצן צומן הזכיר צסוף ספרו עשרה חכמים שצמחו צדורו ואלה הם החכם הרופא גדול מרצן שמו ר' אצרהם קשלרי . צ' : החכם הרופא מאשטרי צנדיע . ג' : הנעלה, לכל לראש דון יונה קצליר . ד' : ארי שצחצורה דון עודרוס אינק . ה' : החכם הכולל הנשיא דון יאודה דיליקורטאליא . ו' : הרצ המוצהק מדצנא דאומתיה דון צונפוש שאלתיאל . ז' : השר הנכצד דון צונשיינור גראצייאן . ח' : החכם המופלא דוד מסדאי קרקס . ע : החכם הגדול הנשיא דון שמואל צנצנשת . יו"ד : השר הנכצד דון אשטרוק קרשצין : עיין שם צאורך : ומה"ר קלונימים הנזכר העתיק מלשון ערצי ללשון הקדש אגרת צעלי חיים הנדפס כמה פעמים וכתצ צתמלתה הקדמה יפה מאד . ומהמחבר הנ"ל נראה שהיה צקי צשתי הלשונית ומשורר נחמד זי"עא : ועוד הניח כתיצת יד מאמרים נצרדים מחקריים מלוקטים מהפילוסופים הקדמונים : ויראת ה' היתה אולרו של הרצ המחבר אדוק צאמונת התורה וקצלת רצותינו הקדושים חכמי האמת והלדק כאשר יכיר כל קורא צספריו : זל"ל

ב' : מה"ר קלונימוס תלמיד הרמ"צ חיצר ספר מסוה משה להלין עוצ צעד ס' מורה נצובים לרצו וראיתיו כתיצת יד .

ג' : כמוה"ר קולונימוס כהן לדק מהחזנים צכמהח"ר שמואל אחיו של הבאון רצינו יאודה כ"ץ זל"ל היה לו יד ושם צתורה וצחכמת הרפואה כמ"ס הרצ עולם הפוך כ"י והרצ נכדו מוה"ר יח"כס זל"ל צספר פחד יצחק דף י' ע"צ ונפטר צמגיפה אשר נהייתה פה פארוצה צשנת הש"ל צצני

מרדכי גירונדי על

לחדש אז ונזכר לשבח צמפרים הנזכרים לגדול חכמתו ומעשיו הטובים
זיע"ח :

ד' : כמה"ר קלמן, מה"ר פאדוזה הריץ לו תשובה צמימן י"ד . וצסי'
ט"ל דף פ"ה וצסי"מ"ג . וצסימן ס"ה . רצ סימן ע"ז ומהתשובות
הנזכרות נראה שהרצ הגדול ר' קלמן היה מזוין צתורה וצתלמוד וצקי
צפוסקים כי מה"ר פדוזה שקיל וערי על אגרותיו וסצרותיו צחכמה
צתצונה ודעת נכונה . זל"ל וזי"עא :

ה' : כמה"ר קלוגימוס מלוקא איש רומי זקנו של רצינו בתן צעל הערוך
זל"ל זכה להחזיר עטרת התורה ליושנה צארן אשכנז אחרי כל התלחות
והשמדות שעצרו על היאודים . כי המלך קארלו חשני הנקרא קלור
Calvo מלך צרפת הציאו עם כל הגולים צני ישראל שכתפזרו צארצות
איטליאה אחר הגרוס ויושיצם לצטח צארן אשכנז ונפוצות יאודה קיצן
ויברות להם קארלו חשני צרית אז נתיצו ישיצות תורת האלדים צאשכנז
כצראשונה . ויהי רצינו קולוגימוס הלזה עליהם לראש כנתוצ צספר
עמק הצכא דף י"ג וצתשובות מהר"ל של סי' כ"ט וצתולדות ר"א הקליר
הערה י"ט עיין שם צאורך .

אות הריש

- א' : כמוה"ר רפאל די סילוה מרצני ויניציאה חסיד וישר צאה מת ימתו
צפסקי רצני העיר וצט"ות אורח ללדיק :
- ב' : כמוה"ר רפאל אשכנזי מפירנאי הוצא קונטרס ממנו צספר יד
מלאכי :
- ג' : כמוה"ר רפאל צנימין חיים מורינו מרצני ליורנו יש לו תשובה צס'
דרך המנך לה"ר ר' ר' וצני ואס זכרוננו לא יכחיש כ"ל שהרצ מוה"ר
חי"דא זל"הס מזכירו לשצח צאחד מחזוריו :
- ד' : כמוה"ר רפאל כלצו זל"הס היה אחד מגדולי החכמים צעיר שאנוניקי
ומסס צא לעיר ליורנו והרצין סס תורה כאשר העיד עליו החכס ר
אצרהס פיפרנו נ"רו צס' קול עוגצ דף פ"ה ע"א עיין סס צאורך ובאשר
נקרא אל השמים מעל, הרצ כמוה"ר אליעזר הכהן זל"הס חקק מרוחות
אלו על קצרו

מלאך רפאל אשאלה ממנו :
למה בצל עובר יהי בורח
ויענני : איש ירא שמים :
נחשב עלי תבל כמו אורח
אעל שמי מרום ושם אנוח :
שם אשבה שקט ולא טורח

א' : כמוה"ר ר' הפחל יוסף טריוס ח' מרצני פירארה צזמן מה"רס פר
יש פסק ממנו בפחד יצחק ערך חליצה קודמת וחתום ע' חשון ש'
ויש צידי פסק כ"י ממנו להתיר לשני יהודים לשכור המכסים
המלך צעותפות עם ארצעה כותים ואין להם למנוע צשציל ה
וי"ע צהיות שהמלאכה הועלה מתחילה על כותי אחד מהם .
צחלקו הוא עורח . והסכימו על פסקו הארוך הזה הרצנים ה
המוצהקים כמוה"ר ר' אליעזר אשכנזי צעל מעשי ח' . וכמוה"ר
צב"מר שלמה ריאטיו זל"ל :

ב' : כמוה"ר רפאל שלמה לוי מ"ץ צק"ק פינאלי . תורתו מאירה צספרי
רצני דורו פחד יחזק צערך גלות צה"מ קורא אותו מוה"רש מהזקנים
הרצ הגדול הלוי וגם הרצ המחצר עונה אחריו אמן להלל ולשמו
ולהסכים להוראותיו ומזכירו צסס הרצ החסיד הלוי . והרצ שמש
לדקה צקונטרים פני הכרוצים קוראו עוצינא דחכימי מרגניתא
דלית לה טימי . וצסס כדפסו אמרותיו צצרי מוסר מתוקים מצצס
וכופת לופיס .

ג' : כמוה"ר רצינו מעיר קאסעוויא (מנע הרצ המקוצל האלדי כמוה"ר
אברהם סצע ז"ל צעל צורר המור) מיצר ספר אדרת אליהו כולל
ארבעה דרושים ארוכים. וצסוף הספר נדפס קונטרס קטן על ספר
גורת היסודות להרצ אברצנאל וינא לאור צוינליאיה שנת ועשו נדקה

אלך לעדן גן להשתעשע :
אפרח כשושנה ואתן ריח
שמה כעץ שתול עלי המים
שבטי ומשענתי בעוז פורח
עם מלאכי עליון ושרפי קדש :
ואורי וישעי מה מאד זורח
אשמע לקולם כי ברוך יקראו :
ויאמרו אלי עלה קרח

כח"וה"ר רפאל נתן אשכנזי, עיין צחות הכ"ן נתן רפאל .
ה' במוה"ר רפאל רציני רופא מוצק חכם וסופר נאמן מישיבת רציני ק"ק
פאדובה כח"ס הרצ פחד יצחק בספרו עקב רצ ומזכירו לשבת . כפי
עדות די רוסי ח"צ דק ק"א החכם המופלא הזה נתעטר בכתר הרצנות
פה עיר מולדתו פאדובה צן חמש עשרה שנה ושם מזכיר ח"זה חבורים
בלשון לעז מהרצ הכולל הזה על תפארת לשון הקדש ואמית ת תורת
משה רציני ומשקל השיר שדפסו בזמנו ואינם זננאל : ואלו המרזות
נחקקו על מצבת קבורתו ילא לחפשי בשבר רגל ציוס ש"ק כ"ע חשון שנת
הת"עו

יום נאסף האיש רפאל הנה
מי מעינות דעה והשכל ספו
עיני מיודעיו במר תבכנה
על טוב רפואותיו אשר נכספו
אך משפטי הצור פלאות הנה
גם צדקו יחדיו ולא נחשפו :
כשל : ורגלו נשברה נוכתה
וירפאו אותה ולא נרפתה

לפ"ק . והרצ כתב בסוף חזרוו שאין זה אלא חזי מלכתו ולא הדפים השאר מפני חסרון מעות .

ד' : כמוה"ר רפאל יוסף זן רצי שד"ר מע"הק ירושלים ת"ו .
אנכי הצעיר זכיתי ליהנות מחזרתו כשעזר צליחות מלוא פה
העירה והיה כמעין המתגבר מחידושים מחוקים מדעם ונפת
נופים . חיצר ס' דרך המלך על הרמ"צס ודף ק"ט ע"ג
הזכיר ספר דרשותיו וכוללים זו איזה תשובות עם רצני הדור .
וצהשמות דף ק"י בשאל מענין עיגונא דאתתא דצר חידוש ראיתי
להזכירו כאן .. אם יש לסמוך על כתבי פסקי הזכרונות של
הכיתא אשר צהדור (קומפ"ניא די"ל חי"כדיא) כתוב זהם יום
פלוגי מת פלוגי ,, אי מהני להתיר אשת איש לעלמא צעדות זה .
והסכים להחזיר :

ה' : כמוה"ר רפאל מלחטש מרומא שאל שאל מהרצ דצר שמואל סי קל"ח
אם מוטב לעסוק צתורה כל השצוע וליהנות מאחרים : או ליהנות
מייגע בפיו ולעסוק צתורה לצד כל יום השצת ? והשיב לו
הרצ המחצר בכבוד גדול לאמר שדעתו להקדים לעסוק צתורה
כל היום אפילו שיהנה מאחרים . אך צשלשה תנאים .
א' . שיקח ההכרחי לצד : צ' . שלא יקבל מאדם פרטי
אלא מכללות הצור : ג' . שיקבל עליו להתעסק צעיתים
צצרכי צצור השייכים לחיזוק ג' עמודים תורה . עצודה . וגמילות
חסדים :

ו' : כמוה"ר ראובן זן אהרן הלוי מפירדא חיצר ס' ענף עץ עצות .
נחלק לצ' חלקים . א' . עצותות אהבה . צ' . עצותים חדשים
ומגמתו לחלוק עם ס' צוהר התיצה ע"ע התיצות והנקודות של הח'
זלמן כ"ן . ונדפס .

ז' : כמוה"ר רפאל די לונזאבו מפירנלי , יש הסכמתו על פסק המוצא צשמש
צדקה א"ח דף כ"ז ע"צ צשנת ת"עו :

ח' : כמוה"ר ראובן זן אברהם הלוי חיצר ס' נחלת ראובן פ' על ההפטרות

ו' : מרת רבקה טיקטינר, חכמה צתורה, חיצרה ספר, מינקת רבקה, כולל עניני מוסר ויראת ה', וכדפס בקראקא, שע"ח.

ז' : כמה"ר רפאל בן הנשר הגדול מה"רר יהישע לבית גרפתי זל"ל רופא מומחה שרו של אצרוש אשר הגלה עם הגולה שצורפת שנת קכ"ה, לאסף החמישי : נראה שזרחה כמו ששקפה שמשו פה ק"ק פאדובה.

מה יעשו העומדים בשב אל תעשה

אם בחסידים ואנשי מעשה :

ירוצו מלאכים קלים להפיל חללים :

רועו עמים וחותו מיום דין עשיר ודלים

צדקת צדיק שעשה עם כל דל והלך :

תזכרנה ותבאנה בהיכל מלך

רצון שוכני סנה הוא יבא ויושיענו :

פניו יאר בעברו זיו שכינתו ישעשענו :

תרוממה קרנות צדיק על הוד פעלו

יחסה סתר כנפיו לחזות נועם ה' בהיכלו

נפטר בנשיקה בשנת שציעי של טסח שנת שי"ד לאסף הששי

ו' : כמה"ר רפאל חיים מלאך חצר ס' דקדוק לשון הקדש ראיתיו כ"י ציד המשכיל יואל אהרני פה פאדובה.

צ"ח . וצחלק שני סיפר שם מאורע זר שאירע לו והיה צסכנה גדולה וצחסד אל עליון נתרפא ולהודות לה' הדפים ספר זה צפ"פ דמ"יין שנת הת"קל . וסיפר עוד שחזר חי' על גפ"ת ושהעתיק ס' צן המלק והנזיר ללשק אשכנז :

ט : כמוה"ר רפאל די שילחה א' מרצנו ויניחלה חתומים צס"ות אכרת ללדיק י"ד סימן ארצעה עשר :

י : כמוה"ר רפאל צרוך א' מרצני ליורנו צזמן ה"רר גבריאל דילר"אחו הוא חתום עמו ועס הרצ אורח ללדיק סי' ה' וצס"ות מים רצים א"ח סי' כ"ו הוצאו שם דצרו המסכמים לאסור לרמוץ צמרחלות של עיר פיזא ציום ש"ק וחתם צשנת הת"עח ליצירה :

יא : כמוה"ר ראובן צרכיה מפירושא צדור הר"מע הוא א' מהרצנים שכתבו תשובות לצכות צעלי חנויות פירארה ולהכות על קדקד של אותם המסאגס גבול רעיהם כ"מש צשנת מה"רר מנחם מריקנאטי כתיבת יד :

יב : כמוה"ר רפאל מילדולה מרצני ליורנו חזר ס' חופת חתנים חיבור נחמד לנצרכים לנשוא אשה ויש צו קונטרס הנגע לבת עם אגרת הקדש לרצן של ישראל הרצ הקדוש המקובל הגדול רצינו משה צר נחמן ז"ל נדפס צליורנו . ואני זכיתי להכירו ולשמוע ד"ת מפיו והנאני צתלמודו הישר וצמדותיו הטובות :

יג : כמוה"ר רפאל חי מונדלפו מפישארו , הזכירו הרצ צאר עשק סי' ו' צסס הרצ המריץ :

יד : כמוה"ר רפאל הלוי רופא מוצהק נולד צפירארה וצן מ' שנה הלך לדור צאנקונה ונתעסק שם צמלאכת הרפואה . חיזר ס' ילקוט הלוי ע"ס א"צ חידושים ופירושים על תנ"ך וגפ"ת . ומדרשים ודיוקים על רש"י וצסופו יש חדות שירים וקינות . ואחריו יש ציון כל המעשים . המוצאים צס' הזוהר הקדוש . וצאחרונה יסעו הכללים .

מרדכי בירונדי על

ט' : מ"ר חמי האלוף כמה"ר רפאל לונאטו זכמה"ר יצחק לונאטו ז"ל
 אציר הרופאים זעיר גורינליאה ונכד גם זעוני שרי המדינה אשר
 הוקם לראש הרופאים מאת המלך . היה גם כן חכם ונבון צתורת
 ה' תמימה והניח חיות וחינוכים זעוניים שונים . ועל הכל
 היה מופלג צחסידות כאשר לשמע און שמעתי מפה קדוש וחסיד מוה"ר
 אברהם ריגיו ז"ל ותמיד תהלתיו צפיו צאמרו יי הוא לצדו נשאר
 מיתר הרופאים יראי אלדים אנשי אמת שונאי צנע . ונפטר צס
 טוב ציום ששה עשר למדש אדר ש' התק"פא ונתחמס צהספרו הרצ הגדול
 הנ"ל ובצוד גדול עשו לו צמותו כל צני מדינתו . תהא בצוד מנוחתו
 נפשו צעוב תלין וזרעו יירש ארץ ארצעה צנים משכילים צתורה וצחכמות
 הגדול שצהס החכם הרופא גיסי ידידי כמה"ר יצחק ה' ישמרהו ויחייהו
 עם מר' חמותי ושאר אחיו ואחיותיו יחד כולם ישאו צרכה מאת ה'
 לאורך ימים ושנים אבי"ר :

מה"ר ראובן צן אברהם מע"ק ירושלם תו"צ וחסיד ועניו מנכה הרצי'
 צספרו תיקוני הנפש צלשון ספרדי שהעתיקו ללשון הקדש והדפיסו
 מחדש צס ס' דרך ישרה . כשמו כן הוא להייסיר את האיש
 הישראלי לעצוד את ה' צאמונה וצישרות לצצ . והפרידו לשערים
 סינים ה"ה . א' שער הנהגת הצקר צ' שער התפלה ג' שער
 התורה ד' שער הקרצן ה' שער היראה ו' שער התשובה ז' שער
 השירה ח' שער הפרנסה ט' שער המזון י' שער משא ומתן
 י"א שער התמינות י"ב שער הסגולות י"ג שער התוכחות י"ד שער
 דרך ארץ ואח"כ צאו חידושים על תנ"ך ועל הגמרא .

י"א : כמוה"ר רחמים ניסים מזרחי נצ"ת מזרע הגאון הר"אס ז"ל אחד
 מרצני ארץ הקדושה צדור שלפנינו מופלג צחסידות וענוה יתירה לומד
 תורה לשמה כאשר לשמע און שמעתי מהרצ הגדול שארו כמוה"ר חיים
 נחום מזרחי נר"ו צעצרו דרך שליחותו מע"הק לפת תוצ"א פה
 פאדוזה זה שנים והרצ נחום הנ"ל הוא צן :

ב' : כמוה"ר ראובן מזרחי ז"ל צן החסיד ר' חנניה מזרחי זרח אורו
 צקישענדינא הרצ המחצר ספר מעין גנים הנדפס צעי' קושטאנדינא

ותוספות מהל' מרדכי גירונדי על

והזכיר בהקדמתו שאר חיבוריו באר מים חיים פי' על הזוהר, נוזלים
מן לצנון פירוש על התיקונים . פרי עץ חיים על הרמז .
כפות תמרים פירוש על מדרש רבה . שו"ת עץ אבות . פי' על
אבות . ועל אסתר צה"ס ערצי נחל . כתם פז פי' על טוב
א"ח ואזן העזר . ושיטות על הש"ס :

י"ג : כמוה"ר רפאל אשכנזי מרדכי אומיר האחרונים נכדו של הרב רוח
אליהו חאקו זלה"ה הדפים באומיר חיבורו הנפלא מראה עינים מ"מ
על סוגיות התלמוד שנתצארו בספרי האחרונים שנדפסו אחרי ספר
נכ"הג ויד אהרן . והזכיר בפתח השער חיבורו הגדול על
הרמ"צ ז"ל :

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

111

111

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

שין

אות

א' : כמוה"ר שמוחה לולאטו מרדכי ויניליאה בזמן הרצ מדבר יאודה ומה"רש די פיזא לוזיטאנו זל"ל חיצר ס' על מלכ היאודים זלשון איטלקי . וספר מוסר זלשון איטלקי זשס סוקראטי כדי להוכיח שז"א להגיע אל שלימות האנושי זלתי האור האלדי ואמונת הנצואה . וסניהם נדפסו זחיוו זעיר ויניליאה . אזל אינס זנמלא . ושיזחורו כל חכמי דורו זין ישראלים וזין משאר האומות על גודל תזונתו אשר הראה זחזורים הנזכרים . והרצ י"שר מקנדיא זהקדמת ספרו מעין גנים כתב שהיה גדול זחכמות לימודיות . ועוד הכיח כ"י חזור אחר על מנהגי ונימוסי היאודים זלשון לעז הזכירו זמאמרו על מלכ היאודים דף ז"א : ועזרו דזרי ריז"ות זינו וזין הרצ המופלא ומופלג כז"י כמוה"ר יצחק מן הלויים זל"ל (נכדו של הר"ר יא"ת ז"ל) על ענייני קהלת ויניליאה כמ"ס הרצ עיקרי ה"דט א"ח גם הרצ למפרונטי זפחד יצחק הזיא איזה פסקים מהרצ זל"ה :

ב' : מוה"ר שלום כהן לךך אכ"ד דק"ק לפת גיסו של הרצ ראשית חכמה כמ"ס זהקדמת ס' מעשה עוציה מידושו עז"ה נדפסו מהרצ זרכת עוז נכדו זתוך פירושו עה"ת ומהס ניכרת חכמתו זרזי התורה וסודותיה :

ג' : כמוה"ר שמואל עוזיאל מק"ק שאלוניקי הוליא לאור ס' עולת שבת לה"ר יואל ק' שועיז ז"ל :

ד' : מה"ר שצתי זאליי , הרצ אור חדש הזיא מחירושו על גפ"ת :

לפי יחזקאל יחזקאל

אות השי"ן

א' : כמוה"ר שמה לנאטו זכה"ר יחזק לנאטו זמן החכם ר' שמואל די
 פוזנא לנאטו בנאטו ממאמרו והסכמתו בדפוס' בריש ספרו לפנת
 פלגת פני' איז וקהלת והוא מקורה בכזרת ע"ע איז : י"ג זיג
 פסק"ל צדין שטר צירורין מהרצ ז"ל חתום עס מה"ר עזרא
 אלחנן זשס כל רצנו ושיצת ויניאח כמו שהוא חתום על פסק החנויות
 הידוע . וגם הוא חתום דזר שמואל סי' י"ט ע"ע עיבוד
 ראוות תפילין לשמן לשני בקדש לכמה"ר יא"מ ז"ל . וגם דפס
 מתנו צסוף ס' משצית מלחמות בקונטרס משען מים פסק ארוך מורה
 על חמתו צס"ם וצפוסקים עס פירוש משנת המניה קנקניה צראש
 הגג עס"צ והרצ דזר שמואל צסי' קנ"צ כתצ וז"ל דברי הקונטרס
 כתיצת יד הנמלא צינינו ממוה"ר שמה לנאטו ונכזרת מדור צו
 על אמיתות תשצ"עפ מן הבתוצ מן המקוצל ומן המושכל עכ"ל
 ועדות זה יספיק לנו לסתום פי דוצרי סקר הלא הוא הכומר
 די ר"סי צתולדות הרצ ז"ל שאמר שמומר אחד כתצ שדצרי הרצ
 הכ"ל צפירושו לדניאל הפכו דעתו להמיר דתו והרי כאן הכחשה
 צגופה של עדות דאדרצא הרצ הכ"ל כתאמן צעזו ומיל להוכיח
 אמיתות אמנות רצותינו ז"ל אשר ממנה תהרס ותעקר לגמרי הצלי
 הגויס ובעותם . ופוקו חזו מאן בצרא רצא קדישא אסהיד
 עליה הגאון החסיד כמוה"ר שמואל אצואצ ז"ל הנאמן עס ה'
 ועס אנשים כמאה אלף עדים : וצס"ות נחלת יעקב אלפרון יש הרצה
 תשובו מהרצ ז"ל :

ב' : כמוה"ר שצתי אלחנן סאנגויניטי מרצני פירארה אחד מאפטרופוס
 צה"כ איטליאני שנת תנ"ח צמן הרצ מוה"רי צריאל ומוה"רי צרון

מרדכי גירונדי על

ה' : מה"רר שניאור זלמן אשכנזי מאי גירצא הרצ זרע ילחק הציא מחידושו
על ר"שי והרא"ס ז"ל .

ו' : מה"רר שלמה פרץ מחבתיאלי גורצא הרצ זרע ילחק בקרני ראס הציא
מציאוריו על רש"י וה"ראס ז"ל .

ז' : מה"רר שלמה אזוזי חכס נכון הרצין תורה צישראל באשר העיד עליו
הרצ צית כאמן דף ו' ע"א :

ח' : מה"רר שלמה שפורטש חסיד ומקובל ומשורר נכדו כאשר יעיד על זה
ספרו שש שערים הנדפס בק"ק אמשטרדם מאת החכם ר' שלמה
אלכסאן דיין דעיר תאפילת . ומכותלי הספר הנ"ל ניכר כי הרצ
הניח אחריו חזורים אחרים ועלה אל האלדים בק"ק ניצה די פרוציגלה
אשר הרצין תורה כמה שנים :

ט' : מה"רר שמואל אצן כספי מרדכי אלגאזיר צומן מה"רי עאייס חתם
בהסכמות ספריו .

י' : מה"רר שמואל זנוויל סג"ל הרצ כתונת פסיס הציא מחידושו עה"ת
דף כ' ע"ג :

י"א : מה"רר שמריה האיקריעי רצ קדמון צמרש שומר טוצ נדפס פירוש
על מזמור קי"ט . ומה"רר שלמה הלוי אלקצין זל"וקל הזכיר פירוש
הנחמדים על הת"ך :

י"ב : כמוה"רר שלמה הלוי צן אלקצין הזקן נזכר לשבח מנכדו אשר ישא את
שמו צספריו שורש ישי . אילת אהבים .

י"ג : כמוה"רר שלמה הלוי צן אלקצין צעל מנות הלוי ושורש ישי ואילת
אהבים חיזר עוד ס' חפריון שלמה כ"י צית ה' חיזור גדול על ח"א .
פירוש על תנ"ך . מעתו שלשלמה על הזיווג . שומר אמונים על

קזים ומוהר"ל וסיעתייהו . בפחד ילמך ערך חשה אינה מתקדשת
 דף ק"ג יש פסק ארוך ממנו לאסור לנערה המזנה מעוברת להנשא תוך
 כ"ר חדש אע"פי שהיה חשש שתמיר דתה ולא הודו לו הרצנים זריאל
 וקזים מכח פסק הר"מף שהתיר בכגון דא אפילו זאלמנה . וגם
 הרצ לאמפרונטי חלק עליו ונתלזה לדעת רצני מנעוזה הנ"ל :
אמנם אנכי הצעיר מלאתי דלאו כל רצני מנעוזה שור אהדדי
 לחלוק עם הרצ סאגנויניטי יען הרצ הקדוש הר"מז כתב למוה"ר ד"ץ ז"ל
 באגרותיו דף מ"א ע"א מה ששאלתם על דברת אותה האלמנה המעוברת
 ראיתי בפסקי הר"ס פרווינאל שהוא מתירה להנשא ואמר לי כמוה"ר ר' גור
 אריה לוי נר"ו שכאן נעשתה הלכה למעשה וגם בקסאל מונפיראטו דמו
 כן אצל אני חושש הרצה דצד כי רצו המחמירים ראשונים והאחרונים
 עכ"ל . ואגרת הלזו של הר"מו מתומה בשנת תה"ל והמעשה הכתוב
 בפ"י חתום בשנת ת"ס . ואע"פ"כ אין להתפלא איך נעלמה מרצני
 מנעוזה דעת הר"מו שחושש הרצה דצד מדלא הזכירה בתשובתם יען
 וזיען הר"מו ז"ל עלה לשמים בשנת תכ"ח ולא היה צחיים כשנשאלה
 אליהם הלכה זו כדי שיסאוו ויתנו עמו . והאגרות הנ"ל לא נדפסו
 עד ש' תק"מה . וכבר ידוע שאין להקשות מספר לספר כתיבת יד
 דשמא לא שלטה העין זו . ומ"מ שמענין דאיכא תנא רצה דמסייע
 להרצ סאגנויניטי אפילו רצני מנעוזה מלצד רצנים אחרים שנזכרו שם
 בפחד ילמך :

ז' : כמו"הרר שצתי אלמנן ריקנאטי א' מרצני פירארה הזקנים צומן הר"ס
 להלון וה"רי חזקי' צורגו היה מ"ן צצ"הכ ספרדים . וצדצד
 שמואל סי' ר"פ יש שאלה ממנו המוכחת שכתבה צנערותו עש"צ .
 והאריך ימים הרצה על כסא ההוראה והיו קורין לו זקן ונשוא פנים
 הרצ החסיד , עיין בהסכמותיו על פסקי עטור וראשית צבורי
 קציר . ובפחד ילמך צאה חתימתו והסכמתו פעמים הרצה עם שאר
 רצני פירארה אחר הר"ס להלון . וגם צשמש לזקה י"ד סי' ק' יש
 הסכמה ממנו ע"ע עלם הקולית . וצחלק אה"ע סי' ג' יש
 תשובה ארוכה עם פלפול על דצרי הרמ"צם ז"ל מרצני פירארה
 ואמרו ציה מילתא דלא אמרה שצור מלכא והוא חתום עמהם
 יחדו :

מרדכי שמואל גירונדי על

יסודי הדת לחם שלמה על תיקוני הסעודה . וצמקנזלים גדול שמו
כאשר נראה מתלמיד מהר"מ ז"ל שהזכירו כמה פעמים צמקנזלים פר"ם
רמונים . אור נערץ . ס' גרושין . והאריך ימים ושנים על
התורה ועל העבודה כי הרב ראשית חכמה תלמיד מהר"מ ז"ל
תפלה שתקן על הפרנסה . וכתב עליו שעודנו צעיר חייתו : ועוד
מתומים צאורותי תפלות ותחנונות רצות עד"ה שתקן לומר על קצרי
הלדיקים :

(הזכירם לטובה הרב משה"ר)
י"ד : מה"ר שלמה גזאי מק"ק קושטנינא) יהושע צנונישתי צמקנזלים אזני
מה"ר שמואל צנונישתי מק"ק קוש') יהושע דבית ישראל ומציא
(מחידושיהם עה"ת :

ט"ו : מה"ר שלמה חדידה מק"ק נוה שלום נתחמם צמקנזלים הרב אזני
יהושע ונותן לו את השבח הראוי :

י"ו : משה"ר שלמה סג"ל ומה"ר שמואל פוייוש הרב צרכת טוב עה"ת הציא
מחידושיהם על תנ"ך :

י"ז : נמשה"ר שמואל קזיס מרדכי מנטוזה חוטר וגזע אנשים חכמים ונכונים
הביא ספר מקור חיים לר' שמואל סרסא פי' עה"ת . הרב מוסקאטו
צנפולות יהודה דרוש ל"צ פתח צמקנזלים כי היה אדם כשר עטרת משכילי
עם, ויזכו כל בית ישראל צ"ה הגדולה ציוס ל"ג ששם עלו שצטיי יה עדות
לשמואל להודיע צעמים עלילותיו להלל מאד צמקנזלים והניח שם טוב
אחריו . ויקונן עליו צזה הלשון

ספרו הלילו ישרי לב .

הורידו כנחל דמעה .

יום לתרועה יהיה לכם .

לתקוע שופר בגבעה .

פתאום שודד אהל יעקב .

קרנו לארץ נברעה .

ד' : כמוה"ר שמשון זאקי הקדמון מעיר קסאלי צמן הר"מ כנראה מאגרותיו שהיה כותב לו צכצור גדול וקוראו האלוף החסיד ומע' אחינ"ועם צדק ט"ל ע"צ. חיצר ספר רפואה למכה ועניינו לצאר היטב דברי שה"ע צסיר הסירים לחצר את האהל להיות אחד, דברי ירמיהו הנביא ע"ה צמגילת אינה, שערי נחמה צכפלים שמן ששון תחת אצל כמ"ס צנחל הצפור מאני"פסטו הנדפס צעיר ליורנו שנת לקח את ספר התורה הזה לפ"ק אכן לא נראה צעליל עד היום הזה. ועוד סידר ספר הצוונות להא"רי זל"ל עם תפילות עד"ה ראיתים כ"י צרגיו : ועלה השמים צע"שק צהכנסת בלה י"א סיון תנ"א כמ"ס מהר"צ זל"ל צהספרו שכל ימיו עסק צתורה וצח"ה וצמנאות וסוגף עלמו צתעניות וצטצילות זי"עא ונכדו הוא היה :

ה' : כמוה"ר שמשון זאקי אצ"ד צקסאלי רצ מופלא ומוהל צקי דודו של הרצ הגדול המופלא ראש הדרשנים צצימינו כמוה"ר יצחק רפאל פינצי מ"ן צק"ק פאדוצה :

ו' : כמוה"ר שמואל צרוך צורגו רופא מוצהק הוכתר צכתר הרצנות צשנת תנ"ה מאת הר"מ זל"ל והרצנים כמוה"רן הלוי ומ"ה פלטיה מונזילסי ומו"הר"ס להלון ומוה"רס סנגוייטי וריקנאטי זל"ל היה מ"ן צצ"הכ אשכנזים צפירארה וצאה חתימתו הרצה פעמים צס' פחד יצחק עם שאר רצני העיר ונפטר צשנת הת"ל :

ז' : כמוה"ר שצתי אלחנן מהזקנים (רצו מוצהק של הרצ ר' שלמה דוד מהזקנים מ"ן צעיר לוגו יע"א) הוא היה רצ גדול שהרצין תורה צהרצה ק"ק. ליורנו. אבקונה. ערי מארקא. וקצת ערי איטליא ופירס דגלי הוראתו להס כאשר העיד הוא צעלמו צתשוצה כתיצת יד אשר צירי : ואח"כ לקחוהו לרצ מ"ן צק"ק קסאלי. ותורתו צורחת צמאד מאד צהרצה פסקים ותשוצו' הנאספות צפחד יצחק וכל מקום שתמצא חתום מלכת שצא איהו ניהו דקרינן מלכת מלשון מלכי ישפר עלך שצא נוטריקון שצתי צן אלישע. והיתה אהבה עזה צינו וצין כמוהרר"י לאמפרונטי כנראה מהסכמתו על ספרו

מהמס"ג על

גלה כבוד אל הלקח .
ארון קדוש מלא דעה .
ויהי בנסוע הארון .
עלה לאלדים בתרועה .

ונקרא אל השמים מעל

זערז ר"ה שנת ש"ל"ג זי"ע

והניח זין ממלא מקומו בחכמה וזיראת ה'

הגאון מה"ר משה קוים זצ"ל :

י"ח : במה"ר שמואל רומילי מרזני מנוסח זמן הרצ מוסקאטו כאשר העיד
 עליו בספרו הנחמד נפולות יהודה דרוש ל"ד שהיה זדיק מושל ציראת
 אלדים . עוסק צתורה לשמה והעמיד תלמידים הרבה . ויט
 שמו לסכול עול הנצור וכל ענייני הקה"ה נעשים על ידו . ויהי
 למס עוצד לכל אשר יקראוהו צאמת להטיל שלום זין איש לאשתו
 ולהשצית מדגים זין אדם לחצירו עד נקרא אל השמים מעל צשנת של"ז
 לחזות צנועס ה' ולצקר צהיכלו זיע"א :

י"ט : כמה"ר שמעון צבמה"ר יעקב אשכנזי שליח צפת עה"ק ת"ו
 הוליד לאור ס' יפה ענף וצחקדמה כתב איזה מחידושיו עה"ת
 ועל הש"ס ומסס ניכר כי היה לו איזה חיזור שלא עלה צידו
 להדפיסו :

כ' : כמה"ר שמואל אריפול מחכמי שלוניקי זמן הרצ ערוגת הצושס הוליד
 לאור ס' מזמור לתודה פי' על אלפא ביתא וט"ו שיר המעלות . אגדת

פחד יחזק : וצמח לדקה א"ח סי' ע"ו וע"ז יש תשובה ממנו
ששלח להרצ מורפורגו ותשובת הרצ המתברר אליו . וצחלק ח"מ סי'
ט' יש תשוב' אחרת מהרצ ז"ל . גם צטו"ת חיים שאל ח"א סי'
ע"ז יש תשובה אחרת ממנו ומהר"ר מי"דא זל"ל כותב לו צכצוד גדול
וקראו מ"ר קשישא עש"כ . והיה דרשן גדול והניח חידושים הרבה
וצתוכס ספר עיר מקלע על המצות . וס' דעת זקנים הזכירם
צתשובתו הוצאה צפ"י ערך כללי צבדים דף ס"א ע"צ . ושאר
כתיבותיו הגם ציד יורשיו ולא ינח מהם לאור הדפוס . וזכה להיות
חלקו ממתיס צורך מלוא (כע"ס ר' יוסי צתלמוד) שצקות שנתחמס
הרבה צדוש אחד נחלה וילא מחולי אל פולי עד שנתצקס ציטיצה ש
מעלה זי"עא :

ח' ו כמוה"ר שצתי צכמ"ר יחזק מפונ"טי קור"צו א' מרצני רומא צאה
חתימתו צפסק ראשית צכורי קליר :

ט' : כמוה"ר שלמה רוקקה א' מרצני סיניגאליאה צמח הר"מז היה
מקובל אלדי חיצר ס' כונת שלמה על כונת התפלה איטליאנה
שקיץ מהמקובלים הראשונים והאחרונים וזהקדמתו וצתוך ספרו
הזכיר שלם חיצוריו נשמת שלמה על שס ע"צ . צרכת
שלמה על סוד הצרכות . בצורת שלמה על שס מ"צ .
ומלצד חכמתו צנכסרות גם צנגלות בצרה ידו להושיע האחים
האומללים ככתוב צט"ות הרמ"ז סי' מ"ה . וצתחילת ס'
כונת שלמה נדפס סיר נאה מהרמ"ז זל"ל לשצח ולפאר את הרצ
המתברר זל"ה :

י' : כמוה"ר שחמה המכונה צוכיס חיצר ס' חידושי הלכות רט"צא על
צתוצות וגיעין צארכה :

יא' : כמוה"ר שחמה צכמה"ר משה די מדינה צן מהר"שדס היה מרצני
ויניציאה וחתום עמהם צדצר שמואל סי' י"ט וצמים רצים א"ח סימן
י"א . והוא הדפוס והגיה ס' צן שמואל להרצ זקנו וחיצר גם כן
פיוטים רצים קלתס נדפסו צויניציאה :

יב' : כמוה"ר שמואל מסעוד מרצני ויניציאה חתום צס' דצר שמואל סי'
י"ט על עיצוד רצועות תפילין :

מרדכי גירונדי על

שמואל . ווי העמודים . לצ חכם על קהלת ואלו נדפסו . ועוד
נשארו זכתוצים יעלת מן שר שלום על ש"ה . אמרת אלוה על התורה .
וספר לוית מן . והקורא צספריו יכיר גודל חכמתו צפשטי התורה וצמדרי
רז"ל כאשר יעידון יגידון עליו הרצנים הגדולים שכתצו שירים והודלות
צתחלת ספרו מזמור לתודה הלל הם הגאון המשורר רצינו שמואל
ארקולטי זל"ל החכם הכולל ר' משה הכהן . החכם הכולל ר'
יחזק חזן צן הרצ שנות חיים יחד כולם עונים ואומרים כי כאמן שמואל
צין מפרטי התורה ומליצים ומשוררים :

כ"א : מוה"ר שמואל אמארייליו צן הרצ דצר משה צן הרצ כרס שלמה
הוילא לאור ס' הלכה למשה על הרמ"צ למר אציו והוסיף צו איזה
הגהות המראות חכמתו צס"ס וצפוסקים :

כ"ב : מוה"ר שמואל אלצלנאנסי צכמו"הרר אצרהס אלצלנאנסי מגאוני ספרד
הקדמונים צזמן רצינו יחזק אצואצ הזכירו לעוצה הרצ צית יוסף א"ח
סימן קמ"א ונדפסו כללי הק"ו שלו צספר מהררי נמרים :

כ"ג : רצינו ששת אציו של הרי"צס הפליא עלה הגדיל תושיה לסדר אליצא
דהלכתא סדר עצודת יוס הכפורים הזכירו החסיד המקוצל רצינו
משה ניגרין מגורי הא"רי זל"ל צסדר עצודה שלו אשר היתה
נמלאת ציד הרצ הכולל שד"ר כמ"ה"ר ישראל קמחי זל"ל כמ"ס
צס' עצודת ישראל צמקומות שונות עש"צ :

כ"ד : כמוה"ר שמואל הלוי רצ קדמון עצר ויכוח גדול צינו וצין הגאון
הישיש רצינו שכנא שר שלום רצו של רצינו יעקב פולאק זל"ל כמצואר
צס' עצמות למה"רי ק' עזרא זל"ל דף כ"ג וכ"ד ומסס נראה כי הרצ
היה לו איזה חיזור על התלמוד :

כ"ה : כמוה"ר שמשון חיים נחמני זל"ה מלצד מה שכתצ צסצמו מעלת
החכם ח"ן זל"ל צספרו היה לו יד וסס צחכמת המליצה והשיר כאשר
הודיענו תלמידו הרצ ר' חנניה כהן זל"ה צספריו הנחמדים רוח
חדשה צתולדות המשוררים שרצו הרצ נחמני הניח אחריו צרכה צחיזור
נעים קרצן קעורת כולל שירים רצים ונכצוים . וגס מצר קינה יפה

י"ג : כמוה"ר שניאור זן דנן מרצני ויניליאה יש כמה תשובות שלויות אליו
 בם' דזר שמואל סי' כ"א . כ"ז . כ"ט . ס"ז . ס"ג .
 ס"י והוא שקיל וטרי עם מוהר"ש הממחר צטוז טעם ודעת : וצטוף
 ספר דקדוקה של נפש נדפס להרצ זל"ה נוסח יפה על הוידוי של החולים
 צלטון הזהב וה"הדרת דפח"ח :

י"ד : כמוה"ר שלמה הכהן הנקרא זמון זה"ח יאודה ליצ מדקדק עמוק חיצר
 ס' לוהר התיצה . צנין שלמה . שערי זמרה שערי תפלה .
 ונושא ונותן דקדוק עם מדקדקי דורו . המפצחים אותו על
 חכמתו :

ט"ו : כמוה"ר שלמה דוד זן משה מהזקנים מעיר לגור צומן הרצ פחד יצחק
 כנראה צערך אונס דף לב ע"א משנת הת"עו ליצירה . וצטמס דקדק
 א"ח סימן ד' יש תשובות על דזר תפילין צח"מ עש"ז ועיין עוד צפ"י
 ערך הפסד מרובה דחלק עמו הרצ הממחר :

יו : כמוה"ר שמשון חיים נחמני תלמיד כמוה"ר אפרים כהן לפסין מ"ן
 צמודכא . וצחכמת האמ' יצק מים על ידי כמוה"ר דוד פינאני
 וכמוה"ר אביעזר ש"ס צאזיליאה זל"ל הרצין תורה הרצה צק"ק סייגה
 וריגיי וואחד מתלמידיו הוא כמוה"ר חנניה כהן נר"ו ושמעתי ממנו
 שהיה חסיד קדוש ופרוש ועוסק צחכמת האמת וסיפר לי כי פעם א'
 היה דליקה צצית טיטראות שלהם נגד חצר היאודים צליל ע"צ והיו
 הולכות הגחלים צאכסדרא שלו . והוא פתח החלון ועמד צתפלה וישב
 לו נגד הדליקה ומיד נכצית האש . וחיצר תולדות שמשון פי' על
 חצות . וס' זרע שמשון פי' עה"ת וה' מגילות ונדפסו : ועלה
 צומחצתו לחצר פי' על הזהר הקדוש . אך צראותו כי נדפס ס'
 מקדש מלך השיצ ידו לכתוב . וצוה לגנוז כל כתיבותיו צח"ה תוך
 קצרו וכן עשו ונתצקס ציסיצה של מעלה צשסי לאלול ש' הת"קלט צין
 ע"צ לע"ג שנה . זל"ל וצ"עא :

טז"ב : כמוה"ר שלמה זן אצרהס פניאל חיצר ס' אור עינים ונדפס .

י"ח : כמוה"ר שאול מררי מ"ן צוירוניה יש תשובה מיוחדת אליו דזר שמואל
 סימן ע"א :

גירונדי על

ליום ט"ז . ושירה חדשה לכבוד חג הסוכה המתחלת סוכה זאור
זינה וכולי . והכללה בשערים :

כ"ו : כמוה"ר שלמה אצורה"ר ז"ל נולד צעיר עטוף צמלנות מערב הפנימי
איש תם וישר וחכם חסיד מופלא חוטר מגוע רצינו דוד אצורה"ר מחבר
פירוש על התפלות היה חלוש המזג וצא לעיר הזאת ונפטר שם
ובכבוד עשו לו צמותו זהספד גדול וכד כל שצעת ימי אצלו כי ככה
רצו בני משפחתו הישרה וכולם מעוטרים ציראת ה' טהורה רודפי
דקה וחסד ותומכים ידי לומדי תורה : עכ"ל המ"ר צרוך פיפרנו
צקול עוגב דף פ"ו ע"ז :

כ"ז : הגאון מוה"ר שמואל מארלי אצ"ד צק"ק מנטובה צמן הר"מ מיצר
פסק ארוך לסדר ענייני הקבלה :

כ"ח : מוה"ר שלמה אצ"ד צפינטשוב מיצר ס' יקהל שלמה והוליו לאור
צנו מוה"ר נפתלי עם הערותיו . ועוד לו תיזורים אחרים
כ"י נזכרו שם בהקדמה . והיה תלמיד מוה"ר פרץ אשכנזי הזכירו
צספרו לפעמים :

כ"ט : כמוה"ר שלמה צן הגאון הגדול מוה"ר ישעיה ניהל צעל דרך ישר
צן הגאון החכם השלם אצ"ד צפאדונה צעל דמשק אליעזר זוקל ראיתי
צמכת צלח קדוש שהיה צקן ונשא פנים צונינא דנהורא ותרצ צמנת
שלמה מכל רצני יצינתו ושמעו הולך צכל המדינות ומלצד פסקיו הנדפסים
צספרי חכמי דורו מיצר עוד דרושים . אחד מהם נדפס צסוף ס'
יד חרוצים דפוס ראשון שנת ת"ס כולל הספד יפה על פטירת תלמידו
כמוה"ר גרשום חפץ כ"ע :

ל' : כמוה"ר שלמה אצסצאן דיין צארים לוצא צמן מוה"ר שמואל לניאדו
צעל כלי חמדה היה גדול צדור צחכמה וצחסידות כמ"ס הרצ מגן
אצרהם צהספדו :

ל"א : כמ"ר שמעון יחזקיהו לוטטרו פרנס ומנהיג נאמן ק"ק פאדונה כתב

י"ט : גמור"ר שלמה נילת צמור"ר יעשיה נילת חז"ד ור"מ צק"ק
ויניניאה חתום לראש רבני קהלתו צבמה הסכמות וצתוכס צלקט
הק"מח ח"מ דף ק' ע"ד . צראשית צכורי קליר . צארה ללדיק
וצס' מלות נשים מלומדה וצמקומות אחרים וצספר קינים והגה והי
למה"רי פאליפיקו וכתב שס שהיה רצו מוצהק של הרופא גמור"ר
מנחם יחיאל כולי זל"ל ושניהם נסעו צפרק אחד לאור צאור החיים
זי"עא ואז עבר רופ קינ"ה על מה"רי פאליפיקו הנ"ל . וחיצר סליחה
נחה שאומרים ק"ק איטלייאני . וכבר כתצתי למעלה שגס ה"ר משה
חפן היה תלמידו :

כ' : כמור"ר שלמה צבמה"ר אהרן ק' חסון חיצר ס' צית שלמה שו"ת
ופסקי דינים וכדפסו צשאלוניקי :

כ"א : כמור"ר שמואל הכהן די פחא לחיטאנו חיצר ס' לפנת פענח פירוש
על חיזה כתוצים זרים צספר קהלת ואיוצ, וצסופו יס רמז על מלות
פרה אדומה וכדפס צויניניאה ודע שהרצ צעל דצר שמואל צשאלה ל"א
נתצ לכמור"ר יהוסף מליריאה זל"ה אלה הרצדים ועל מה שרמז מ"ר
מחדושי ספר כולל פירוש קהלת ואיוצ שס היה וכצרא ולמשל היה מי
שהיצר ספר זה וקראו לפנת פענח חנן מה נעני אצתריה אי תורה
ואי מלות דקא מגנו עלן חוי לו לדור שכך עלתה צימיו ורצ לי הזמן
שהלער הזה מתחולל צקרצי מאד עצור צעלמותי וצעת הראות לי אותו
הספר צנתצ ידו של מחצרו רמתי צתשוצתי אליו קצת לערי למונעו על
הדפסתו והייתי צועק לשעצר : ושרי להו מארייהו לצאים שס על
החתום עכ"ל . ונל"עד דטעם הרצ החסיד הנ"ל הוא מפני צספר
לפנת פענח הנזכר הרצה לפרש פסוקי קהלת על ציאת משיח ותחיית
המתים והוא מעייל פילא צקופא דמחטא ולא זו צלצד אלא חף זו
שנכנס לחקור דמאורע זמן המשיח ותחיית המתים נגד מה שיחד לנו
הרמ"צס זל"ל צהל' מלכים פרק שנים עשר הלכה צ' ע"ס ומה שקשה
צעיני יותר מן הכל הוא מסכן עמו להוכיח שצאותו הדור שהיה כותצ
היה אחרית הימים שצו הצטיח מרע"ה על הגאולה . והציא ראייה
ג"כ מדכתיב כי הנער צן מאה שנה ימות וג"ו ואמר דלפי זה
הזקן שצע ימים יהיה צן שס מאות שנה וצזהיות שחסרים עדיין שס
מאות שנה לאלף הששי חס כן לא יאחר אל תורף דצרינו ולפי דעתי

שמואל גירונדי על

עליו הרצ הגדול רצינו יח"כ ז"ל זקינה אשר חצר צפיעירתו כי היה
 שר וגדלג זישראל מופלג צחסידות וצמעשים עוצים אשר שם נפשו צכפו
 נעוצת עדתו . וכתוצ על מצצתו כי תקן מדרש ללמוד צו תורה
 צרצים . וגם הניח סך ענזם להשיא צתולות . ואשתו גם היא
 כפה פרסה לעני וידיה שילחה לצציון ודומה צמעשים לשרה אמתו
 תנצ"ה וזי"עא :

ל"ב : כמוה"ר שלמה זלמן מלצוצ מרצני ויניציאה צזמן הרצ המדקדק
 והמשורר המפואר הנעלה כמוה"ר שמה קאלימאני אשר קונן עליו
 צקינה שנדפסה צקול עוגצ דף כא' ע"צ והפליג צצצחו הקדוש רצינו
 שלמה אנטרתוק ז"ל רצו של רצינו יונה גירונדי ז"ל מלצד מה
 שסיפרו צצצחו רצנן קמאי וצתראי ראיתי צאולרות החיים כולל רשימת
 הספרים לה"ר צן יוסף מיכל דף נ"ד אות רנ"ח שנמצאו אללו חצורי
 הרצ ז"ל היינו פירוש על פרשת הנה ישכיל עצדי ופירוש על מזמור
 קל"ט ועוד חידושים אחרים על תנ"ך והתרבוס ופירוש אותיות
 התורה :

ל"ג : כמוה"ר שמואל כהן צכמוה"ר משה הכהן מרצני ליורנו צדור
 האחרון נעים זמירות ומשורר נשגב כאשר יראו נינאים שיריו ותושצחותיו
 שנדפסו צספר קול עוגצ דף כו' ע"א וגם צספרים רצים שהגיה כגון
 ספר זכות אצות . דעת זקנים . דצר המלך על המצוות .
 חומת ארך לרצינו חי"דא . והרצ הנ"ל היה אזהצו כנפשו וכוהב צו
 כצוד גדול :

ל"ד : כמוה"ר שמואל אלמושנינו משאלוניקי צס' קהלת משה והיא
 המקרא הגדולה שהדפים צק"ק אמטערדס מה"ר משה פרקנפורט
 ז"ל נמצאו איזה פירושים מהרצ ז"ל על תרי עשר נציאי' ועור צעיר
 קושענדינא נדפס פירושו על פיר"שי עה"ת הנועידים על אכמתו
 צסם וצאגדה :

ל"ה : כמוה"ר שצתי עמרון מעיר רומה חיצר סיפור תולדות כל מהלכות
 השמים . וכוה יגיעות יגע כדי להדפיסו ולא עלה צידו . וחיצר

אלו הם דמיונות וחלומות של הכל ישתקעו ולא יאמרו יען נותנים מקום ללדוקים לרדות ומציאים עמי הארלות לידי מכשול שיתייאשו ח"ו מן הגאולה זראות שמאז ועד היום עזרו יותר ממאה וחמישים שנה ואין עוד שם מאות שנה לאלף הששי : ובצר ידוע הלה שעזרו חכמי ישראל כשהולכנו להתווכח לפני האפיפזור עם אותו מומר על מאמר חז"ל שני אלפים תוכו . שני אלפים תורה רני אלפים ימות המשיח . כמו שסיפר כל המאורע מה"ר שלמה ׳ן וירגא צסצט יהודה שלו עש"צ : והעיקר הוא דגלוי לפניו יתצרך לצדו מתי יהיה חזרית הימים שאמרו הנציאים מר"ע . ירמיהו . ומיכה עליהם השלום ואין לנו לחשוב חשבוניות לכוין בהצטחותיו וצדדיו הנעלמים . אלא בכל שעה נייחל ונלפס מלפניו יתצרך שיגאלנו גאולה שלימה צצ"א . כי"רא :

כ"ב : מה"חכר שאול הכהן אשכנזי הדפים ספר שאלות אשר שאל למוה"ר דין יצחק אצרכנאל זל"ל ותשובות השר הנ"ל עליהם . ומתוכם כיכר חכמתו ותשובתו צתורה וצחכמות :

ב"ג : מה"ר שמעון צ"ר יהודה ליב מליסא . חיבר ספר רצ התועלת למחזרים ולדרשנים קראו נחלת שמעוני צ' חלקים . הראשון על שמות הנזכרים במקרא צמשנה וצתלמוד . וחילק אותו לד' חלקים . א' שמות תנ"ך . צ' . שמות תנאי קדמאי וצתראי . ג' . תנאי צרייתא . ד' שמות האמוראים . ולא ראיתי שנלפס אלא צ' חלקים הראשונים צק"ק וואווי"צעק שנת זאת נחלת לפ"ק והוא חיבור נחמד ומפתח גדול לכמה דברים : וצפתחיתו הודיע כי היה צדעתו להוסיף עוד כל השמות דאיתא צתנחומא . ירושלמי . ספרא . ספרי . תוספתא זוהר הקדוש . פרקי ר"א . ומכילתא כל א' וא' צשמו הראוי לו . ואמר עוד שיש צידו כללים מספר בריתות ואחרים ודומיהם . וצדעתו לחבר כל זה צחיבור שני שיהיה חלק שלישי מספר נחלת שמעוני :

כ"ד : כמוה"ר שמואל די פאס אצ"ד ור"מ דק"ק ליורנו רבו מוצק של כמוה"ר ר"י אירגאס צעל שו"ת דברי יוסף וצקונטרים על ענין שנת ותתנה שחבר הרצ סופינו זל"ל . הרצ מידולה קראו הרצ המקוצל

מהל' מרדכי גירונדי על

עוד ספר זכרונות על מחזרי אומתינו וחיצוריהם וגם זה נשאר
זכתו"צים כמ"ס הכומר ד"י רו"סי צספרו מ"א דף כ"א :

ל"ו כמה"ר שלמה אביגדור זן אברהם חיצר סג"ר המהלכות תורה האופן שיוכל
להגיע האדם להתחכם . ונשאר כ"י : והעתיק ס' הגלגל שנדפס
אלל ס' נורת הארץ לר' אברהם צ"ר חי"א הספרדי :

ל"ז : כמה"ר שמואל צנונישתי ספרדי העתיק ללשון הקדש ספר
נחמות הפילוסופיאה להנצון צוא"ניו וס' רפואות להרמ"צ ז"ל .
וחי' ספרים רבים על חכמת הדקדוק כמ"ס ד"י רוסי צספרו
דף ס"ה :

ל"ח : המשכלת מרת שרה סולם קופיא ללמה עליה רוח השיר וחזרה מאמר
השארות הנפש . מלכד שירים רבים צעניינים שונים נדפסו
צוניליאה . ומה"ר יאודה אריה תמודינא מזכירה לשבח בהקדמת
חזורו אסתר אשר כתב והעתיק לכבוד האשה היקרה הזאת . וגם
חכמי העמים שיצחו שיריה :

ל"ט : כמה"ר שצתי דונולו חיצר פי' על ספר יצירה ולא נדפס . ומספר
בהקדמתו כי נשזה זן שנים עשר שנים זין העמים ולמד כל
החכמות והלשונות הידועות צאותו פרק צאותו זמן .

מ' : כמה"ר שלמה ידידיה סיניגאליה א' מצ"ר של הגאון צעל זרע אמת
חיצר ס' דרושים עה"ת . והיה צקי מאד צדיני ממונות . והיה
משורר נחמד כמ"ס הרצ ר' חנניה כהן צספריו :

מ"א : צדינו שמואל דוד אוטולינגו מרדכי ק"ק פאדובה ממרעית לאן קדשים
מהר"מז ומה"רצך חסיד ומקובל מדקדק ומשורר כנראה מיירים מדות
וקינות החתומים צאורותי, קתס צדפוס וקתס צכ"י . צאה
הסכמתו צפחד ינחק ערך אונס נותן ד' דברים וגם הסכים צספר עטור
צכורי קליר וזה מלכד ספר קריאה נאמנה . וס' מעיל שמואל
הנדפסים צוניליאה . וס'ות יקרו' ע"ד האמת שעצרו צינו וצין
צבותינו הנ"ל זל"ל . ומלכד כל זה חתומים צאורותי ס' כונות

האלדי מה"רר שמואל די פאס זל"ל. וסיפר שם כי צאצאות מתות
נכרו ציוס ר"ח החזן לא היה רואה לומר ההלל צצית האצל והרצ הנ"ל
גער צו והטריחו לאומרה צצרכותיה ולא חייש לצרכה לצעלה דאע"פי
שהרצ רצינו צעל הרוקח אוסר לאמרה כצר כתצ הרצ פר"ח צסימן
תכ"צ צצמקוס שנהגו אין לשנות המנהג וכל שינוי דע וגדול השלום עד
כאן דצרייו. ומיהו הרצ סופינו סקפק צעדות זה. וכשמת צכו
לא ראה לכתוב צכתצ אשורית הקינה שנוהגין לסקוק על המצצה אלא
צכתצ רש"י מטעמו של הרמ"צם שכתצ צתשוצה שכתצית אשורי שצו
ניתנה התורה וצו נכתצו הלוחות אין להשתמש צו רק צכתצי הקדש
ומ"מ לא אסר דצר זה לאחרים מעולם: כל זה העיד הרצ תלמידו
דצרי יוסף דף פ"ג ע"ג. ומכאן אמה למד חסידותו שהיה מדקדק
על עצמו כחוט השערה:

כ"ה: כמוה"רר שמואל צכמה"חר יאודה ווליריאח, רופא מוצהק וחכם כולל
חיצר ס' יד המלך פידוש על אסתר. וס' חזון למועד פי' על
דניאל. וכתצ צהקדמה שנהגו לקרות ספר דניאל מע' צאצ ועד
סוכות. וגמץ טעם לדצר להודיע עולם וכלתו יתצרך, שאף צארץ
אויציהם לא מאסס והרכיז אנשי באולתיו על צמותי ההצלחות כדניאל
וחציריו. והפקידה שייעד ה' לפקוד אותם אין קיים אותה כי לא
איש אל ויכצו וצן אדם ויתגחס. וכמו שקייה ה' הפקידה לסוף
ע' שנה כן יקיים הפקידה השנית הנרמזת צמראה הרצינית לדניאל
עש"צ. אצל צכל זה אין צו כדי שציעה למה צחרו לקרותו צצמן
הנ"ל ולא צצמן אחר. וצמקומות אחרים שצאטלייא לא ראיתי ולא
שמעתי מנהג זה:

כ"ו: כמוה"רר שלמה אשכנזי מק"ק לפת ת"א, דצצר שמואל ס' נ"צ יש תשוצה
מיוחדת אליו ואל מה"ררי קרישפין על שיעור גרים:

כ"ז כמוה"רר שמעון חציליו צן הרצ המופלא א"צד צע"הק חצרון כמוה"רר
יהודה חציליו הנקרא נצר החסידים צן הרצ המקוצל האלהי כמוה"רר
דוד מאציליו ז"ל תושצ ירושלים צצמן הרצ הגדול הר"מז זל"ל המצצמו
צהסכמה שנתן לספרו חצל צני יאודה פי' הגדת פסח שנדפס
צמנעוצה. חיצר אחר ס' חלק צני יהודה פי' רות ונדפס צויניליאה.

ותוספות מהל' מרדכי גירונדי על

להא"רי ז"ל כפ"י סדר מה"ר נתן שפירא ירושלמי זל"ל ג' חלקים
 בשם תורת נתן ב"י עם הגהות נחמדות מהר"מז ומה"רצך ז"ל
 וחיידושים רבים מהרצ אוטולנגו הנ"ל כולם מכ"י יר הקדש ממס ועוד
 זאת תיקן במחנה קדשכו פאדוזה חזרת מלזים ערומים מלורפת לחזרת
 שוצצים וסידר והדפים תקון מנחת שוצצים עם כוונות וייחודים כדי
 לזכות את הרצים בשלש מדות עוצות ל"ס . קול . ממון . להלזים
 ערומים ולחלק פת ועלים בכל שצוע ושצוע מששת שצועות שוצצים .
 ועודנה תל עומדת על תלה החזרה הקדושה הזאת מלכד כמה
 תקנות אחרות שתיקן הרצ החסיד הנ"ל יזכרהו אלדים לטובה וזכותו יגן
 בעדינו אב"ר .

ואלה הדברים חקוקים על קצרו :

כתר תורה

מונח פה כמוהרר דוד אוטולנגו

כ"ל כ"ה אב תע"ח

מר יב"ן . רואי ציון . אב העיון . בפעלים רב
 איה עמוד . איה המוד . רב בתלמוד . וברקים רב
 בשמא בדיק . זה הצדיק . השכיל הדיק . ובשלוש רב

מ"א : כמוה"ר שמעון לס הלוי בר משה תורה וגדולה במקום אחד וורדני
 פאדוזה הקדמונים והרצין תורה זישראל ונפער בשם טובה והניח
 נדקות רצות לעניים פה פאדוזה נחשר כתוב צפנקס זכרון נשמות גאוני
 עירנו החתום זאולרתי . זי"עא :

מ"ב : כמוה"ר שמעון לוריא חכם וחסיד מתלמידיו של אהרן מנחם את
 הרצים פרנס ומנהיג את ק"ק פאדוזה שנים קדמוניות וחרר לשבח צסי
 הנ"ל על שעסק לש"ס ובאמונה לטובת עדתו והניח שני צנים ת"ח
 כמוה"ר יחיאל וכמוה"ר דוד חיים שחמו מעשי אצותם צדיקים

נקרא לספריו שם אציו לכדו בשתי עולמות לומר כי כל חכמתו היא
מ"תר אציו והניח עוד בכתובים ספר נחלת בני שמעון :

כ"ח : כמוה"רר שמעון בן החסיד כמוה"רר דוד אציאצ מתושבי חצרון ת"ו
חיצר ספר בת מלך על שם התורה שהוא בת ממ"ה הק"צה ויש בו
חידושים טובים . ודפס צויניליאה ש' תע"צ .

כ"ט : כמוה"רר שמעון עקיזה צער מק"ק אופיצאך קוראים אותו רבני אשכנז
רב חסיד חיצר ס' עצודת הצורא כולל פירוש נחמד עד"ה ומוסר על
תפלות אשכנזים ויש בתחילתו י"צ פרקים על התחלות ח"ה הנלרכות
לכוונות התפלות . ועוד צלירוף משכיל אחד שמו ר' זלמן חיצר
ואסף ס' פי שנים כולל הקדמות ע"ס א"צ ממדרש רבות ומ' שומר
טוב ונדפסו :

ל' : כמוה"רר שצתי פנאירי מרומא נוסח ונותן עם דבר שמואל סי' ע"ג
וסי' ע"ז . ויש לו הסכמה צו"ת הר"מ סי' ט"ל לפסק כמוה"רר
יחיאל פינאי מפעורינאה . ובתשובות רבני איטליאה כתיבת יד
ראיתי תשובה שלימה ממנו צעכין עשיית הערכה צפריעת מסי
הצור ומכמהרר"י פייאמיטה והוכיחו דאין לזוז מהדרך אשר זה דרכו
הראשונים לצרור שצעה טובי העיר שיערינו כל היחידים ולא שישציעו
כל א' וא' על סך נכסיו כמו שהיו רולים לעשות מחדש קלת מהפורעים
וחתום עליה הרב פאנאירי קודם כמוה"רר יוסף פייאמיטה זל"קל :

ל"א : כמה"רר שלמה בן אברהם בן שלמה מאורצינו חיצר ס' אוהל מועד
על המלו' הנרדפות ונדפס . והר"צ קאנטון חיצר עליו קוב' יתד
האהל מעתה יפה על ס' הנ"ל ונמצא פ"י צריגייו :

ל"ב : רצינו שלמה מלכו בר' לזק מפורטוגאל חסיד ומקובל חיצר ס' חית
קנה . וספר דרשו' נפלאות ונדפס צסס ס' המפואר : וה"רר
יחיאל צצי המדפים כתצ שם צהקדמתו שהלדיק הנזכר קידש שם שמים
צרצים ונשרף צמנצוזה מהקיסר על שהודיע אמונתו צה' אלדים חיים
ותורתו הקדושה ודרש צפני קהל ועדה עניינים נפלאים . וצסוף
הספר יש כללי מוסר מתוקים מדצס ונופת לופים . אשריו ואשרי
חלקו צג"ע זי"עא :

מרדכי גירונדי על

לעשות נדקה וחפד. לצני עמם הקרובים והרחוקים יזכרם אלדים לעולם
עם שאר נדיקי עולם :

מ"ג : הדרסן המופלא סיני ועוקר הרים צנפ"ת כמוה"ר שבען היילפרון
אז"ר ור"מ פה ק"ק פאדוזה יע"ל צמן הרצ מוה"ר אברהם קאטלנו
חתנו צעל עולם הפוך ושם כתב כי היה לו לעזר צמן המגיפה צ"מ .
שקד על דלתי בית ה' יום יום בקדושה עצומה . וזכה את הרצים
צהוראותיו ארצעים שנה : והרצין תורה צתלמידים ציטצת הגמרא
אשר הוסדה מימי הגאון רצינו יאודה כ"ץ מהמזנים זל"ל צלפול
עלום . ודבר ה' מפיו ילא דרשיותיו הנחמדות והשיצ רצים מעון
והורה נכומים דרך ישרה . כאשר נחקק זגרונו הטוב צקיר כותל
צית המדרש שלנו לשם לפאר ולתהלה ונתעסק ללרני לצור צאמונה
צלי בסף . וצלי מחיר כאשר שרת צקדש על התורה ועל העבודה
צנדיצות לצ צננין צות הנכסת האשכנזים וגמל חסד עם החיים ועם
המתים והניח סך מעות להדליק נר תמיד לפני ארון צצית הנכסת
הגדולה האשכנזית מלצד נדקות רצות אשר ליוה לפני מותו לתת לעניים.
לצרכה יהיה זכרו לעד :

מ"ד : כמה"ר שמואל אופנהיים מתושב ק"ק ויאניה הניח אחריו צרכה
נדקות רצות פה ק"ק פאדוזה וצכללס לצננין ארון הקדש ככתוב צס'
זכרון נשמות כ"י ושם מזכירו לשבח ת"מ"ך :

מ"ה : כמה"ר שמריה מרפודק חסיד ועניו נזכר לשבח צס' עולם הפוך כ"י
להגאון הרופא ר"א קאטלאנו זל"קל והוא גיסו של כמוה"ר דוד
לוריא זלה"ה הנזכר צאות ד' :

מ"ו : רצינו שמעון הגדול צרצי ילחק האיר עיני הגולה צפועיו הנדפסים
צמחזור ק"ק אשכנזים . והקורא צהם יצין כמה גדלה חכמתו צנגלה
וצנסתר וצלסון הקדש והשיר כאחד מהגאונים הראשונים .

מ"ז : כמוה"ר שמואל צר מנחם אחד מגאוני עירנו הקדמונים הנזכרים לשבח
צס' זכרון נשמות כ"י :

מ"ח : כמוה"ר שלמה צכ"ר ילחק ממירני זל"ל חים אלדים קדוש הוא אור

ל"ג : כמוה"ר שבעון יונה מקזאל דבר שמואל סי ק"ט יש תשובה
שלמה אליו על תיקון עירוב עיר קזאל חתומה בשנת ת"ל
לפ"ק :

ל"ד : כמוה"ר שצתי אלמך מריקנטי הקדמון בזמן הרופא כמוה"ר עזריאל
פתחיה אלמטינו וכמוה"ר אליעזר דוד מהעוז א' מרצני פירארה בזמן
שנעשה הגיעו זעיר פירארה וא' מהצאים לפני הי"צ הנדררים להזכות
להם חזקה א' צסס אלמנת כ' דוד דורטו כמ"ס אללי בסיפור עשיית
הגיעו . והרצ הזה חי בשנת שפ"ד ליצירה . חה אינו הרש"צ
ריקנטי שהזכרתי למעלה אצל הוא יותר קדמון ממנו :

ל"ה : כמוה"ר שמואל דוד אטולינגו זל"קל אחד מרצני קהל קדוש
פאדוזה בזמן הרצ הגדול כמוה"ר יצחק לאמפרונטי זל"קל ודבריו
יחירו צספרו פחד יצחק ערך אונס נוסף ד' דברים צאה הסכמת
הרצ אטולינגו :

ל"ו : כמוה"ר שלמה אהליון אצ"ד דק"ק ספרדים באמשטרדם מקובל
וחסיד . יש תשובות שלוחות אליו צס"ת דבר שמואל סימן ש"כ .
שכ"א . שכ"ב . שכ"ג . שכ"ד . וצס"ת חכם לצי והראשונה
היא להוכיח שאנשי הספרדים ההולכים לער' אשכנז יכולים לאכול התם
צסר הנאכל צאותם המקומות אע"פי שהספרדים מחמירים יותר צדיקת
הריאה עש"צ טעמא דמלתא . ומסתם איכא למילף מהתם לדין פה
פירארה שיש לנו סומרות צדיקת הריאה יותר משאר עירות איטליאה
הסמוכות אליו ואע"כ כל היום האורחים מציאים לכאן שומן ולשונות
ונרכשות משאר עירות ומוכרים לצני עירנו ואוכלים אותם ומעולם לא
נשמע פולה פה לאסור . צאופן שההיתר צרור עפ"י תשובת הרצ
אהליון הכ"ל זל"ל :

ל"ז : כמוה"ר שמואל שער אריה חיצר ספר תקון הנפש על עשרת הדברות
ועיקרים אחרים וללמד דרכי התיקונים על כל העצירות ויש צו גם כן
תמנות רצות ונחות דאיתיו כתיבת יד צעיר ריגיו : ואני הצעיר
מרדכי גירונדי ראיתי כתיבת יד אצל אהובי המשביל ונצון כמ"ר
יוסף אלמנני יל"ו ספרים אחרים מה"ר שמואל שער אריה זל"ה
הלא הם ערוך קטן . סדר וידוים . פתח עינים : פירוש מרכבת

מדרבי גירונדי על

מוזל מאש המגיפה אשר נהייתה צק"ק פאדוזה בשנת ה'ת"ל צמן הרצ
 קאטשאלאנו כאשר העיר צס' עולם הפוך כי הוא לצדו נשאר ממורי ההוראה
 אשר לא הוכו צמן הנגף והפליא לעשות חסד עם בני עמו צו צפרק
 עם תפלותיו ועם תקנותיו ואזהרותיו להועיל לגוף ולנפש אחיו הגתונים
 צרה לחיים לחולים ולמתים כדי שישובו אל ה' ונעתר להם ורפאם
 ותעזר המגיפה מעל ישראל . ויהי אחרי המגיפה רוח ה' נוססה
 צו להעיר עם קרובו ליראה ולהאזהר את ה' ולחזור בתשובה שלימה
 צדושים לפנאים החתומים צאולרותי וגם אימץ את כצ הנחשלים
 צאמונת הגאולה לצפות ליסועת ה' צכל עת וצכל שעה וצכל רגע
 כאשר כל זה יאיר לעין הקורא צספרו הנחמד תיקון עולם פירוש
 יפה מאד על ספר ישעיהו וצו הראה חכמתו צפר"ם התורה וקדושתו
 וחסידותו צנוסח התפלה שנדפסה צסוף ספרו הקדוש אשר אנחנו
 תושבי ק"ק פאדוזה כוהנים לאמרה על קצרו צע"רה לעורר רחמי שמים
 שישיצ שצותינו וירשמו צזכות הרצ המחצר ז"ל . הספר הנ"ל
 נדפס צזירונה שנת תי"צ וצהקדמתו תמלא אגרת שכתב תלמיד הרצ
 אל הגאון מוה"ר שמואל מילדולה ז"ל הקוראו איש קדוש מדבר
 נפלאות תמים דעים חכם כולל אלוף מרומם נאה דורש ונאה מקיים
 צק"ק פאדוזה על התורה ועל העבודה עש"צ . וראיתי צספר פרי
 חכם כ"י לאחד מגדולי למידי הגאון רצינו יצחק חיים כהן מהחזנים
 ז"ל שהאריך צשצח הרצ ז"לה"ה ואומר שהיה צקי צהרצה חכמות ולצ
 מצעיד צחכמת התלמוד ותרצ חכמת שלמ"ה ממ"ריני מנחמת כל בני
 גילו וענוה גדולה מכולם והרצינ תורה צתלמידים דחצרת ידיו הרצ
 המוזהק סיני ועוקר הרים כמוה"ר ר' צרוך לונאטו ז"ל . וצסיוס
 מסכת מולין צלמה עליו רוח השיר ויהי כה דברו

שמש לבדו בזבול גאה

הולך וסובב קו אפודתו

אחד ואין שני בחמתו

גם תחשיך תבל בעת בואה

יחזקאל . וש"ות ע"ע פסח : דרשות וחידושי' על ת"כ פסקים : פירוש
מלות זרות שצתרבו :

ל"ח : כמוה"ר שלמה זכמ"ר שמשון זאזיליאה אציו של כמוה"ר מנחם
שמשון אציו של הרצ אמונת חכמים יש תשובה ממנו זס' פ"י ערך
חליצה קודמת וב"ו וחתם שנת של"ג זמנעוזה וזנו הוא כמה"ר
רפאל חיים זאזיליאה שהגיה ספר מנחת שי והוסיף זה איזה דיוקים
ותוספות ומכאן אתה רואה שהרצ הנ"ל זכה להקים ארבעה דורות
מת"ח ויראי שמים :

ט"ל : כמוה"ר שמואל יהודה אשכנזי מרזני ויניליאה יש פסק ממנו זפ"י
ערך חליצה קודמת וב"ו ודעתו שזמקום שנוהגים ליצם או שאין זו
מנהג לא ליצם ולא לחלון אז אם מראי' הדברים שכוונת היצם לשמים
מתירים לו ליצם . אבל זמקום שיש מנהג לחלון ולא ליצם כמו זין
זני האשכנזים אין מתירים לו ליצם משום דמנהג מצטל הלכה אפילו
זדבר אסור כמ"ס מהר"קו סי' ק"א . ולכן זהיות גדון שלו זעיר
פיארו או קרוב לה ולא נהגו בארצות ההם לאסור היצום מש"ה
יותר ליצם . וחתם זויניליאה כ"ז כסלו השל"ג לפ"ג :

יש להעיר עליו כי היצם זגדון שלו היה כמה"ר יוסף איש פולוניא
כמו שנראה מפסקי הרזני' האחרים שהוצאו שמה וזפרע זפסקי מה"ר
יהיאל ערצוט ומה"ר מהללאל גיסו . וא"כ לפי טעם הרצ הנ"ל
היא הנותנת לאסור משום טעם נותנין עליו חומרי מקום שינא
משם . וארצות פולוניא ואשכנז קצלו עליהם חומרות מו"רס והם
האשכנזים שהזכיר מהר"קו : ושנא הוה קיה ליה זמה"ר יוסף
הנ"ל היצם שעקר דירתו מפולוניא ונתיישב זערי איטליא דאז אין
נותנים עוד עליו חומרי מקום שינא משם כמ"פ הר"פח זא"ח סי'
תס"ח אות ד' עש"ז וכ"מ הכנ"הג זסס רזו מה"ר יוסף מטרנני
ז"ל . ועיד יש לתרן דמוהרי"קו לא קאמר אלא זכרוב המקומות
זין האשכנזים לא שזקי ליצומי וכיון דלא ידעינן מאיזה מהם הוי
היצם . אזלינן זתר מקום דירתו של עכשיו :

מ' : כמוה"ר שמואל מארלי הזכירו לעוזה החכס שער אריה זשלטי
הנזורים דף כ' ע"א וקראו הגאון המופלא זונינא זנהורא ריש

וזבול קהלה זו מסולאה
בשתי שמשות אחזה אותו
אורן לעולמים למשמרתו
מי האזין כזאת ומי ראה ?

חכמת שלמה בכל שעה
מזהיר ועוטה אור כמו שלמה
שמש צדקה היא ומרגעה
אך אם מאור פנים שביב חכמה
עם ברכו ברוך גדול דעה
הכין ופעל זהרי חמה

הרצ' החסיד ר' שלמה הנ"ל האריך ימים ותקן כמה תקנות טובות צעיר
פאדוזה יע"א והיה לו אח חכם חסיד ורופא שמו כמוה"ר .

מ"ט : כמוה"ר שצתי זכ"ה ילחם ממריני אחיו של הגאון הנ"ל . איש
תם וישר וירא אלדים ורופא מוזהק חזרן צמלות . וגומל חסדים ועוסק
צתורה לשמה . ונקצרו שניהם סמוכים זה לזה ונחקקו על קצריהם
אלה הדברים : קוראי על מחלה יקוננו הילל על הקצרות ועל המסעות
שנסעו אצותינו צימים ההם וצסימן הזה תפקד ותזכר שצת אחים
גם יחד :

מתיצתא דק"ק מנעוזה : וצסוף ספר פלגי מים דף כ"ה נמנה מכת
האוסרים תקוה רוויגו שנחלקו צו גאוני עולם. וצסדור צרכה של איטליאני
נדפס פיוט לכבוד שכינה שחיצר הרצ הנ"ל :

מ"א : כמוה"ר שלמה אורבז חסיד ומקובל חצור פי' על תנ"ך עד"ה וקראו
שמן הטוב ושמן ששון ונדפס צויניליאה עם ס' זקן אהרן פי'
תנ"ך ומאמרי רז"ל להרצ החסיד נכדו ר' אהרן הכהן תחת
הגהת הרמ"ז זל"ל שהפליג צצח הרצנים המחצרים ומסידותם
זי"עא :

מ"ב : כמוה"ר שאלתיאל חזקיה מדינא צאה הסכמתו צס"ות הרמ"ז סי'
מ"א משנת הת"לצ :

מ"ג : כמוה"ר שלמה אצרהס גאליקו צאה תשובתו צס"ות הר"מז סי' ל"ח
משנת הת"כח ומתם צסיינה :

מ"ד : כמוה"ר שמואל די פאס הקדמון ראש ישיבת ויניליאה . הרצ
לקט הקמת מזכירו צא"ח הלכות חול המועד דף ק' עמוד ד' עם
כמוה"ר זלמן פינקרלי וקראו הרצ המקודד צהלקותיו . רצו למעלה
מעשיו הישרים ומדותיו הטובות צכל ענף וענף ולח עוד אלא שהיה
סו"ה צתורה וקודם פטירתו (צצכת הת"לד) צוה שלא יספידוהו
מרוצ הענוה . ואז כשנפטר הרצ ר' יצחק פאליפיקו : כתצ על
הספר קינים ואגה צמקום ההספר . ויש שם זאת המרוצה :

אכן סעיפי לי באר ישיבו :

איך נמרדה את פיו ואיך אמירה :

ציווי אשר עשה וזה אובירה :

לא תספרו עלי ולא תכאיבו :

הנה שמוע טוב ולא הזבח :

קיום דבריו טוב ולא השבח :

מצ"ק

הישיש הגאון המסיד העניו

כמוה"ר שלמה ממריני זל"ק

ריש מתיבתא פה ק"ק פארוזה

נפטר יום ש"ק ער"ח אייר הת"ל

ומצלי שלכת מלצת זו הנה מטתו

שלשלמה

עלה שלמה רב מחוקק ספר

תיקון שלום עולם לגן האושר

לילה ויום דורש באמרי שפר

צדק אמת אזור חלציו יושר

איזה מקום בינה וחכמה אנה ?

הה ! כי בקברו נקברו כלנה :

ואחרי כן ינא אחיו

ישיש כי ימלא קצר

הישיש זה הנבון תם וישר

כמוה"ר שבת ממריני זל"ל

נפטר יום מאדים

יום פורים הת"מה

על שם הפור

ויש להעיר כי הרצ פאליפיקו המקונן גילה דעתו צא' מתשובותיו דאין
 שומעין לרצ שז"ה שלא להספידו מפני שההספד הוא תועלת לזכור כדי
 שישובו צתשובה ולזכות הנפטר שאפילו לאחר מותו יזכה להשיב רצ"ס
 מעון וכמו שרמזתי לעיל צמערכת הי"וד? ושמה יש לתקן דה"רי
 פאליפיקו אע"פ דאמרה צתשובתו . שאין לשמוע לו . לא אמרה
 אלא להלכה, לומר דכן היה מן הראוי . אבל למעשה לא מלאו לזו
 לסמוך לעצור על דברי הרצ די פאס דק"ל מלוא לקיים דברי המת
 ולפיכך צחר לו תחתיו לכתוב דברי יללה עם מקצת שצחיו כדי שצקרוח
 אותם איש יהודי יתמרמר צצכי ויתעורר לשז אל ה' וירחמנו ואל
 אלהינו כי ירצה לסלוח : או שמה זה המעשה היה קודם שכתב
 הפסק הנ"ל : ואל תטעה קורא נעים שהרצ שמואל די פאס שזכרנו
 הוא כמוהרר"שדפ רצו מזהק של מוה"רי אירגאס שהזכרנו למעלה .
 כי הוא אחר שהיה נושא את שמו . וא' היה רצ צליורנו ונפטר
 צשנת ה"תן . ואחר הוא זה :

ב"ו : כמוה"ר שלמה ידידיה סינגאליה צזמן הרצ זרע אמת מעיר מודנא היה
 משורר נעים ונדפסו איזה משיריו צס' תקון חלות לילה ומשמרת הצן
 צליורנו . ומה"ר חנניה הכהן זל"ה מזכירו לשבח צא' מחזוריו .
 והיה גם כן דורש טוב צנועם שיח ומתק שפתים וגם כן פסקן ויש
 בידי א' מפסקיו כ"י . וצגלילות פארמיאנו נמלאו כללי הדקדוק
 להרצ ז"ל כתיבת יד . והעמיד תלמידים הרבה לתורה וצתוכס
 כמה"ר אלישבע מאיר פאדוצאני זל"ה שהרצין תורה צמודנא וצמנטוזה
 וצסוף ימיו פה פאדוצה :

ב"ז : כמה"ר שלמה שבעיה ספורנו מרצני ויניליאה צזמן כמוה"ר יאודס
 אריה ממודינא אשר נתחמס צהספדו מאד וסיפר צשצחיו וצמדותיו
 הטובות ככתוב צס' חיי יאודה כ"י אלל המנוח ר' חיים מינל ז"ל
 יש תשובה ממנו צס' נחלת יעקב אלפרון סימן ל"ז חתומה צשנת
 הש"צ : ומיצר פירוש על תהלים משלי איוב דניאל ה' מגילות עזרא
 נחמיה ד"ה ונשאר כ"י :

ב"ח : כמוה"ר שלמה טיראלינו הזכירו הרצ צחר עסק צשאלה כ"א וקראו
 המקובל ושאל ממנו אי שרי לעשות הלינית מעשה עצות עש"צ שהזכיר
 חכמים אחרים :

יום שַׁבְּתִי שַׁבַּת, אֲמוּנִים פֶּסוּ

זִקְנָה וְחִכְמָה הוֹד וּמִדּוֹת שֶׁבַע

גַּם שִׁבְרָתָאֵי גַם מַאֲדִים נִכְנָסוּ

לִשְׁחֹק בַּפּוֹר יָדָם וְתָם הִטְבַּע

נִסְעָ , וְעַם פּוֹר הַשְׁחֹק נוֹסַע

לָנוּ בְּכִי אֲדָר לְדוֹר קוֹבַע :

נ' : כְּמוֹת שְׁמוּאֵל כִּהֵן מִהַחֲזִנִים פָּרַח צִק"ק פֶּאֶרְזֶזֶה צִנְתָּ הַס"כָּא עַד שִׁנְתָּ
הַס"ל"א וְנִזְכַּר לִשְׁמַח צִסְפֶּר עוֹלָם הַפּוֹךְ כ"י , תוֹרָה וּגְדִילָה צִמְקוֹס
אֶחָד וְהִיא פֶּרֶסֶס שֶׁהִנְהִיג אֶת הַלְצוֹר צִנְתָּ וְצִרְחָמִים עַד יוֹם מוֹתוֹ .
וְהוּא אֶחָיו שֶׁל הַגָּאוֹן רִצְיָנוּ יֵאֻדָּה כִּהֵן מִהַחֲזִנִים וְדוֹדוֹ שֶׁל רִצְיָנוּ
יח"כס זל"ל :

נ"א : כְּמוֹת דָּרָר שְׁצִתִּי מִמִּירְנִי צִן כְּמוֹת דָּרָר יִלְחַק צִן הַגָּאוֹן ר' שְׁלֹמֶה ,
הַנִּזְכָּר לְמַעֲלָה סִימָן מ"ח , יִלְקֶה מִיָּס עַל יַד הַגָּאוֹן רִצְיָנוּ יח"כס זל"קל
וְנִכְנָס תַּחְתּוֹ לְשִׁרְתָּ צִקְדָּשׁ פֶּה עִיר מוֹלְדָתוֹ עַל הַתּוֹרָה עַל
הַעֲצוּדָה וְעַל גְּמִילוֹת חֲסִידִים צִכְצוֹד וְהָדָר גַּם צִין שְׁרֵי הַמִּדְיָנָה
עֶסֶק גֵּה צִמְלֶאכֶת הַרְפּוּאָה וְיִמְלֹא חֵן וְחֶסֶד צִעִינִי הָאוֹמוֹת : הוּא
הִיָּה כְּשִׁמּוּאֵל יִרְחִינָאֵה חֲכָם גְּדוֹל צִתּוֹרָה וְצָקִי צִמְכָּמוֹת מִילּוֹנִיּוֹת
וְדִרְשָׁן מִפּוֹאֵר וְגַל מְכִמֵּי הָאוֹמוֹת הִיוּ צָאִים לְשִׁמּוֹעַ דְּרוֹשֵׁיו הַנִּפְלָאִים עַל
הָאוֹמוֹת וְעַל הַמוֹסֵר הָאֵלֶּדִי עַד שִׁרּוֹז דְּרִשְׁנִיָּהֶם הִיוּ מְזִכְרִים שְׁמוֹ לְשִׁנְתָּ

ד"ן : כמוה"ר שלמה זכמ"ר מנחם כהן רפא, א' מרצני איטליאה צזמן מהר"מאי ז"ל וצתשוצותיו סי' נ"ח ינא לישע מה"רר מ"ן עם שאר חכמי איטליאה על גט הידוע, ולא הזכיר השנה שנכתבו דבריו אך כל אותם התשוצות של רצני איטליאה חתומות צשנת ש"י וש"א ומסתמא גס היא נכתזה צאותו זמן. ולפי זה נל"ע עד שאין זה אחד וצנניו דמה"רר משה מנחם כהן רפא שכתצתי צמערכת המ"ס. חדא דזה חתם צכמ"ר מנחם ולא צכמוה"רר משה מנחם ועוד שזה היה צשנת ש"י וש"א. והאחר צא על המתוס על מקוה רווינו שהיה צשנת הש"סא. ומסתמא לא היה יכול הצן להיות מרצני איטליאה המפורסומים צשנת הש"י והש"א :

צ"א : כמוה"רר שמשון כהן מודון א' מתלמידי מה"רי צריאל מרצני מנעוצה צזמן הרצ אמונת חכמים. הוא היה משורר גדול ומיצר ס' קול מוסר. ניר הנידים. כתר תורה שיר על ס"ת. וצספר מיה רצים י"ד סי' ח' הופאו שס קילור דבריו לאסור הגלוסקאות של אותו נחתוס שהיק עוסק צד"א שנחלקו עליהם רצני איטליאה וכתצ דאין לנו להשען על ימי עינויים כיון דצריאל לן דלא צדקי וצחומרי דאיסורא לא צדקי וציניהם כל היד המרדה להתיר משוצחת עכ"ד : ושמעתי כי צחיין הניצ לו מצצת אצן לקצרו ולזה לחקוק ארצעה הה"ן כזה ה' . ה' . ה' . ה' : ומלאו הפתרון צצוחתו. ה"ל ה"ל ה"ל הכל ה"ל. וצקוצן תשוצות רצני איטליאה מעיד כי צשנת תנ"ד כשאל כמוה"רי צריאל נר"ו על אשה שמת צעלה והיא מענצרת והיא ילדה ולא הניקה כלל את הילד והתירה לינשא תוך כ"ד חדש כדצרי רצני איטליא הקדמונים ז"ל.

צ"ב : כמוה"רר שלמה צכמוה"רר דוד חסאן שד"ר מע"סק ירושלים ת"ו חתנו של כמוה"רר י"ט אלגאזי ז"ל ראש ישיצת יפאר ענוים שצע"הק ירושלים תוצ"צ. ומלצד איזה תשוצות ומי' שהוסיק צחיצורי הרצ אציו ז"ל שהזכרתי צמערכת הדל"ת הניח כמה חידושים ב"י וכל ימיו מתנהג צחסידות וזכיתי להכירו צסעצר צשליחות מנזה עה"ק גפת ת"ו :

צ"ג : כמוה"רר שמעיה צמה"רר יהונתן מק"ק טאמשוצ חיצר ס' סייעתא

צדקויותיהם עודנו בחיים חיותו . ונזכר גם צספרי רצני זמנו כאלה
 מן הפסקנים ומהם צסו"ת שמש צדקה . ומלצד כל זה צצחה עליו
 רוח הש"יר והעתיק ללשון הקדש שירי החליפות לאווי"דייו . והתחיל
 להוציאם לאור צעיר מנעוצה אמנם אחרי הדפסת הרף הראשון נקרא אל
 השמיה מעל ונשארו צכתו"צים אלל יורשיו עם חצילת שירים אחרים
 קנות . חדות . זמירות . ודרשות ומאמרים מחקריים המעידים
 על גודל חכמתו ורוח צינתו : וצס' זכרון נשמות לגאונ
 עירנו כתוצ שהרצין תורה צתלמידים וגמל חסד לדלים לצקס
 צצדקה : צספר כהונת אצרהס חרוז על התהלים כדפס שיר יפה מהרצ
 זכ"ה לכבוד החכם המחצר .

ויהי צנסוע האדון רצ מחולל כל חכם ורופא ריש מתא וריש מתיצתא כמוה"ר
 צצתי ממריני זצוק"ל נפטר צעצ"ק י"ט אייר שנת הת"ק .
 מלצת אצן .

כל מעינות חכמה אזי נסגרו

יום שבתי שבת והוד עירנו

חסדי רפואותיו הלא גברו

פלאי זמירותיו לדורותינו

דורש לעמו טוב ומשפט יושר

ילקוט פרי צדקו בבן האושר

ג"ב : כמוה"ר שלמה מריני זלה"ה צן הרצ הכ"ל איש תס וישר וירא אלדים
 וסוקד צלמודים כל ימיו צמחשני מחנה קדשנו פאדוצה ודרשן צימיו המורל

דשמי"א פ" וחדושים על איזה מומרות הש"ס ע"ס הפרשיות ונדפס
דזיהרנפרוט ש' תק"ג :

ב"ד : כמוה"ר שמואל ינחק א' מרצני שאלוניקי חיזר שו"ת נאמן שמואל .
ס' ארוחת תמיד כמ"ס הרצ שה"ג ח"א . וחיזר עוד ס' שעשוע
התלמידים על חס"מ , וס' דצרי שמואל אשר דרש דרשים . כ"כ
זנו היקיר דהקדמת שו"ת נאמן שמואל : ודע כי הרצ הנ"ל לא ראה
כנ"הג על אה"ע כי לא נדפס זימיו ולפיכך נתווכח עם כמוה"ר
שלמה אזולאפיאה צסי' ע"ע על משמעות לשון הכנ"הג ח"מ סי' ל"ג
הגהת הטור אות כ"א . ואילו ראהו לא היה לורך לדברים שזלז .
וכזר כתנתי זה צארכה צתשוצתי לוית חן עש"צ :

ב"ה : כמוה"ר שמואל זכמוה"ר עזריאל מלנצורג חיזר ספר חבורת שמואל
על לזוש י"ד לפרש דצרי המחזר ולהשיג למחזרים שהשיגו עליו .
נדפס צפ"פ דאדר ש' תק"ל . ויש זו קי"א הימנים לצד . אך
יש צסופו חידושי דינים צושע מה"ר מאיר פרוסטיץ . וחיזר עוד
ס' עמודי עולם על תורה . עצודה . ג"ח . והציאו לחזר
ספר זה מעשה זר שאירע זימיו שהעלילו הכותים על היאודים
צק"ק פוזנא עש"צ . ויש צסופו ליקוטים וחי' הלכות ותוספות
מהש"ס וחיזר עוד ספר שצט צנימין על איזה מסכתות והזכירו
צהקדמתו .

ב"ו : כמוה"ר שמחה קאלימאני א' מרצני ויניציאה העמיד תלמידים הרצ
לתורה . והיה מדקדק ומסורר ודרשן מפואר . חיזר ס' דקדוק
לה"ק צשתי לשונות עצרי ואיטלקי . וחיזר יפה על יסודי הדת
צלשון איטלקי ויהללוחו צשערים גס אה"ע . ונדפסו כמה פעמים
וכן חיזר ספר ערוך מלות לה"ק צלשון איטלקי ולא נדפס . אזל
הוציא לאור שירים רצים וכצדדים . חדות . וקינות . ותודות
והלל על ס"ת החדש שהוצא צהיכל צית הכנסת ספרדים . וספר
קטן הכמות ורצ האיכות הנקרא צשמו קול שמחה ונדפס וצו הראה
כחו צמלאכת השיר . והגיה כמה ספרים שיצאו לאור צעיר ויניציאה .
וראיתי פסק אחד ממנו שנדפס לחייז האורחים להסתחר צויניציאה
שיפרעו רציע למאה ולחלוק עם החסיד הקדוש כמוה"ר יעקב חזק מ"ץ

גירונדי על

ונפטר צס טוצ ושיצה טוצה והספיד עליו מורי הרצ הגדול
המרי"ק זל"קל וצנו הוא מורי הזקן הנכד נזר המסידים כמה"ר
שצתי אהרן חיים מריני הנזכר לקמן צסימן ע"ח .

נ"ג : רצינו שמואל אצואז כודע צעעריס שמו צספר הזכרונות וסו"ת
דצר שמואל כמ"ס רצינו מי"דא צספריו ואני ראיתי כ"י ספרו
תקון סופרים :

נ"ד : כמוה"ר שמואל צר אצרהס הכהן מפאס חצר ספר משפטי שמואל על
סדר זרעים ראיתיו כ"י ציד היואל :

נ"ה : כמוה"ר שמואל הכהן אצ זקני אצי אמי מוכתר צנימוסו וימוסו חכס
ונצון צתורת ה' תמימה ורופא מוצהק חצר ספר מתורגמן קטן צסלש
לשוונות עצרית איטלקית ולטינא לצאר כל המלות זרות הנמלאות צספרי
פילוסופי אומתינו (כמו ס' המורה . עיקרים . עקידה .
חוצת הלצצות . כוזרי וכדומיהס) ומתוס צאזרותי כתיצת ידו
ורצני דורו כתצו על קצרו אלה הדצרים . מנ"ק איס אמונות
רצ צרכות . זקן ונשוא פנים . החכס הרופא מה"ר שמואל
כ"ץ טוצ שס ושמן טוצ לך קניית . צין סוחרים לעד תהלתך .
ראמות נאות אשר צנית . חכמת רפואה גס לתפארתך .
שכר אמת ילמח לדקה יוסר : רצ מעשים טוציס צגן
האוסר :

נ"ו : כמה"ר שלמה מימון ממדינת ליטואניאס למוח צסוף דור העצר וצזמן
החוקר הח"ר משה ונדלסון והיה לו יד ושס צחכמות חילונייות והדפים
איזה חצורים צלשון אשכנז ולועץ ומכללס ציאור על ספר המורה
ופילוסופי דורו מזכירים אותו לשצח :

נ"ז : כמה"ר שמואל מקסן נדפסו ממנו ציאורי על רות איכה ואסתר

צפאדוזה וחתום צשנת הת"קכא : והוא עשה המפתחות והגיה
 שו"ת הר"דצו ח"א וח"צ שגדפסו צויניליאה : ועל דבר זה מזכירים
 אותו תמיד לשבח מע' רצני ירושלים וא"י . ועלה השמים צט"ו אצ
 שנת התק"מד :

נ"ז : כמוה"רר שמעון צהח"ר מאיר הוא א' מהמחזרים פי' פרקי שירה צשס
 שער שמעון ושיח ילחק :

נ"ה : כמוה"רר שמואל צכמה"רר יעקב צכמה"רר שמואל חניאז גזע
 חכמים וסופרים היושבים כסאות למשפט צעיר גדולה פים יע"א
 כדכתב הוא עצמו צהקדמת ספרו הנחמד מצקס ג' דרושים צכל
 א' מפרשיות התורה . ונלוה אליו ספר דבר שמואל פירוש
 מאמרי רז"ל שצמדרש אלה הדברים רצה . וכדפסו שניהם
 יחד צויניליאה צשנת שכ"ו לפ"ק וצנו הוא הרצ עץ חיים
 על הש"ס :

נ"ט : כמוה"רר שלמה אלעמי הרצ החסיד מפורטוגאל שלח לתלמידו
אגרת מוסר צלחות לשון על כל מדות חסודות שצהס יחזיק
 האדם ועל כל מדות מגונות שיתרחק מהן האדם . אשרי
 האיש הקורא צה מעת לעת כי צזה תהיה יראת ה' על פניו תמיד
 כדפס צקוטענדניא וצפראג . וגם צמחזור אשכנזי ע"פ הדרת קדש
 צשס ה"ר שלמה ן לחמים :

ס' : כמוה"רר שמואל ילחק צכ"מר אלישע פינאני ירא ה' ומלמד
 תינוקות ומגדלן לתורה עוסק צהלכות הר"ף צישיצה . לכווע ומעלי
 ונלצ"ע צפירארה צשס עוצ זל"הה :

ס"א : כמוה"רר שמואל שר שלום פינאני מפירארה . תלמיד הרצ פחד ילחק.
 צמדות עוצות וצפרט היה דורש עוצ לעמו. וחפן חסד הרצה ונתעלה מאד
 צמדות עוצות וצפרט צמדת הענוה שהיה מחשיצ עצמו לאפס ואין והיה
 מנצד ת"ח ומחצקס ומנשקס כיהושפט מלך יאודה . ודרושיו היו כולם
 מלאים מוסר ויראת ה' : והיה אומר פשטים מתוקים מדצש ואזכיר אחד
 מהס ע"פ מקור חיים פו לדיק ופי רשעים יכסה חמס פירוש הלדיק

מהל' מרדכי גירונדי על

ופי' על תרגום שני על מגלת אסתר בקראקא ומעיד' על חכמתו :

ג"ח : כמה"ר שלמה ׳ן מלך חצר ס' מכלול יופי לפרש כל מלה זרה עפ"י הדקדוק שצת"ך וה"ח יעקב אצנדנה כשהדפיסו שנית באמשטרדם להוסיף הגהות רבות ונחמדות לצאר ענינים רצים קסי ההצנה . והוא ספר נחמד ויפה :

ג"ט : כמה"ר שלמה אוליווירה מרדכי אמשטרדם מדקדק ומשורר גדול כנראה . מספריו הנדפסים שם אילת אהבים : דרכי נועם : דרכי ה' . שרשות גזלות : וס' דקדוק עצרי . אולר הלשון . וערוך קטן בלשון ספרדי על סדר א"צ . והיה גם כן דרשן מפואר ונדפסו דרשיותיו . והעמיד תלמידים הרבה לתורה והניח שם עוז על שקדנותו בתורה ובגמילות חסדים זיע"א : גם אציו היה חכם גדול, נקרא בשם ר' דוד ישראל אוליווירה, חצר שירים רצים בלשונות שונות .

ס' : כמה"ר שם עוז בן פלקירה ספרדי נמח בתחלת אסף הששי חכם מובהק בתכונה בחקירה ובאלהות כאשר נראה מחזוריו הנדפסים וזפרט מספר נרי היגון . ספר המצקס . אגרת ויכוח החכם עם החסיד , מלמד אותם שלא ילאו לאור והזכיר ד"י רו"סי צח"צ דף פ"ה ואלו הן . ספר המהלכות . פירוש על מורה נבוכים . חכמת הנפש במלא, באור הספרים של הגאון ר' דוד אופנהיים זלה"ה מכתב התנלות על ס' הכ"ל נגד המתלוננים עליו ראשית חכמה . מאמר מחקרי על הגוף והנשמה מאמר על י"ג עיקרי תורתנו הקדושה . עיין שם באורך :

ס"א : כמה"ר שלמה בן אליקים פנאי מעיר רויגו חכם קדמון ובקי מאוד בתלמוד כאשר הראה בספרו הנדפס צק"ק שאלוניקי בשם מפתח הגמרא וזעיר ויניאיה בשם מסורת התלמוד . והוא יקר מאוד ואינו במלא :

מוכיח מדרושו וצמוסריו להשיג החושים צתסוזה אצל הרשעים
 אומרים רע מדרושו ומכסים וופי הדרוש צרע שאומרים נגד
 הדיק עכ"ל דפ"חח : וספר דרושים של המכס הנס ציד יורשו
 ועשה מפתחות לפשטיו ודרושו וקרא שמוס **אמרי אמת** ולעת
 זקנתו חלה ונטה למות והיו רולים צניו לעשות לו שנוי השם
 והוא הזהירם שלא ישנו את שמו הראשון צין לחיים צין
 למיתה ונעשה לו נס שנתרפא וחזר על צוריו שנים רצות עה"ת
 ועל העבודה ועל ג"ח . וכשגתצקס צישיצה של מעלה ציום ש"ק
 פ' צלק שנת התק"נא צעת רלון זמן תפלת המנחה היה אומר לניצנים
 עליו שהוא רולה לילך ולדרוש ואחרי סמוך ילאת נשמתו צנשיקה
 וצטהרה זי"עא .

ס"ב : כמוה"ר שצתי צר צאר מפוסאמצרונו ילק מים כ"צ שנה על ידי
 כמוה"ר ילחק צרכיה מפלנו חיצר שו"ת צאר עשק וקלת מתסוצותיו
 הנדפסות נמלאו אתי נ"י עם הסכמות רצני דורו עליהם . אמנס
 הרצ המקוצל האלקי כמוה"ר צנימין כהן נדק זלו"קל אמר לתלמידו
 הרצ המקוצל כמוה"ר יוסף אירגאס זל"ל דצרי צעל צאר עשק אין
 ראוי לסמוך עליהם כי צצר התעסקו עמו צעלי הסוראה מכמה
 תסוצות שצאו שם דלא כהלכתא עיין שם צאורך צס"ות דצרי יוסף סי'
 כ"ה : ונראה שהרצ צאר עשק אמר שלמד תורה צאיעלייאה הלך
 לדור צא"י יען נעשה שליח אדמת קדש ככתוב צספרו הרצה
 פעמים :

ס"ג : כמוה"ר שצתי אלחנן פיסארו נפשו חשקה צתורה מימי צחרותו
 וילק מים על ידי הרצ הרופא כמוה"ר שלמה לאמפרונטי . והעמיד
 תלמידים צעלי תורה ויראת שמים . ולמד שנים הרצה יחד
 עם הרצ החסיד גיסו כמוה"ר אצרהס ריגיו זלו"קל . ואח"כ
 כשהרצ הנ"ל עצר לרעות לאן קדשים צק"ק גורינייאה התמיד קציעותו
 צישיצת הרצנים כמוה"ר יאודה חי מלאוידה וכמוה"ר יוסף דוד
 צסאן וכמוה"ר חננאל ניפי זל"ל ואחרי פעירת הרצ מלאוידה
 נעשה ראש ישיצה צלימוד הר"ף ושאר פוסקים ומ"ץ צצ"הכ
 ספרדיס . והיה נדיז לצ רחמן עם כל אדם ומתנהג צחסידות .
 ותפלותיו וצקשות מרובות לש' יתצרך להללת הקהלה . וצאה

ממרדכי גירונדי על

ס"ב : כמה"ר שלמה פרחון :

ס"ג : כמה"ר שצתי מסורר כמה"ר ינסף אשכנזי נעים זמירות ישראל כמה
צק"ק פראגה אחיו של הרצ המקובל החסיד הקדוש כמה"ר יעקב
תערמילש ז"ל . וא"כ עבר לק"ק אמשטרדם והדפיס שם ספרו
הנחמד שפתי ישנים נודע צעירים תועלתו . וצ"ח ימיו חזר לעיר
מולדתו והרצין שם תורה ומצד והדפיס שם ספרו רצ התועלת לכל
החכמים ושמר נאם לו שפתי חכמים מצאך ומפרש צעיון זך ביאור
רש"י ז"ל על התורה ומרוב תועלתו נדפס כמה פעמים בכל
תפוזות ישראל . ומהחיצורים הנ"ל יכיר כל מעיון חכמת הרצ
מחזרס זי"עא :

ס"ד : כמה"ר שצתי מפרעמסלא מדקדק עלום כנראה מסדר התפלה
אשר הדפיס צולצנאך . ומדקדוקיו על ספר מהלך שצילי הדעת
לרצינו משה קנחי . ומספר צחורי חמד פירוש על המכלול
לר"דק זל"ה :

ס"ה : כמה"ר שר שלום צן אברהם פורטוגיזי נודע צעירים
שמו על ידי פירוסו הנחמד על ספר תהלים וס' משלי הנקרא
קצ ונקי :

ס"ו : כמה"ר שלמה צן חנוך מעיר קושטאנטינופולי כמה זה ארבע מאות
שנה והניח אחריו פירוש על התורה צס מגלה עמוקות כמ"ש ד"י
רו"סי דף קי"ו עמוד ד' .

ס"ז : כמה"ר שלמה יואל מדוצנה חצרו של ה' הפילוסוף ר' משה מנדלסון
וסייעו לחצר פי' עה"ת הנדפס צצרליץ :

ס"ח : כמה"ר שלמה צן משולם דאפירא חכם קדמון והניח ספר אמרי נראש
עיון ד"י רו"סי ח"צ דף קי"ז עמוד צ' :

ס"ט : כמה"ר שלמה צר משה מעיר ארגיל העתיק ספר השמים והעולם

חתימתו צתשוצות חכמי פירארה הנדפסות צאיוה שו"ת וצפרט צס' צמדצר צערצה להר"מ נ"ט זל"ה . והארץ ימים במנין ראשו כחם פ"ז לשני חייו ועלה למרוס צחדש מרמשון שנת התק"פח ואני הספדתי עליו צמאמר רז"ל דוד לפה . לתורה . ליראה . וליסודין דכולהו איתנהו ציה . ינחם על משכבו צשלוס :

ס"ד : כמוה"ר שלמה לצית הלוי צכמה"כר ינחם צן החכם הרופא המומחה ר' שלמה לצית הלוי מרצני אצמיר יע"א . חכם כולל צחכמות טצעיות לימוריות ואלהיות חצר ספרים הרצה ומהס ס' לצ אצות פי אצות . לחם שלמה פירוש על הרצה מאמרי צס"ס ומדרש וספר הזוהר . דברי שלמה דרושים נפרדים להרצה עניינים קוצן גדול . שאלות ותשוצות ופסקים על ד"ט . ואחרי פטירתו נדפס ס' לצ שלמה כולל דרושים ופסקים וכללים :

ס"ה : כמוה"ר שלמה לאמפרונטי צן יקיר להרצ פחד ינחם חכם ורופא מוצחק העמיד תלמידים הרצה לתורה וצתוס . הרצ הגדול מוה"ר ינחם רפאל פינלי . כמוה"ר שצתי אלחנן פיסארו . הרצ החסיד כמוה"ר אצרהס ריגיו . כמוה"ר יוסף דוד צסאן . כמוה"ר יאודה חי מלאידה . כמוה"ר חננאל ניפי כמה"כר שלמה צמוראני הרופא . כמה"ר משה חי פינלי . הח"ר אצטליון לאפרונטי . הח"ר אליעזר חי נירצי כמה"ר אצרהס רוקא . והח"ר מרדכי שלום פיסארו . ואחריני עוצא . מלצד כמה משכילי עם שצפירארה שכולס היו מתפארים ששתו מים מצארו צאר מים חיים ומתנהגים על פי מדותיו ה,שרות . הרצ הנ"ל אצר כצצר חלציו להפיל ארצה טענות הרצ נודע ציהודה ע"ע גילוח צחש"מ כנראה מפסק דין שלו הנדפס צפחד ינחם חלק שלישי צסופו . והיה נדיצ לצ צעל לצקות ומטעים טובי גדל צסס עוצ ונפטר צסס טוב מן העולם והניח צנים וצני צנים ת"ח ורומאים נצ"ת ווי"עא :

ס"ו : כמה"ר שלמה אלמולי חיצר ספר פתרון חלומות (ונקרא מפשר חלמין) על ענייני החלומות לצאר סיצות הטצעיות והתורניות ואשר יעשה צהס כל הדינים השייכים להס ונדפס כמה פעמי' והכומר די רר"סי צספרו הזכיר גם כן חיזור אחר מהרצ ז"ל על הדקדוק נקרא הליכות שצא :

ותוספות מהל' מרדכי בירונדי על

מפילוסוף אירואי וחזר ס' צית אלדים לפרס צנין צית המקדש שעשה
שלמה ולא נדפס כמ"ס ד"י רו"סי דף ק"י ע"ג :

ע' : כמוה"ר שם טיב מליאון נדפסו צויניליאה איזה תשובות ע"ד המחקר
והקצלה מהרצ ז"ל כמ"ס ד"י רו"סי ח"צ דף קנ"ד עמוד ד' ולא
ראיתים עד הנה :

ע"א : כמוה"ר שמואל די סילוה רופא מוזהק ומכס גדול צק"ק אממטרדס
צקנאו ואת קנאת ה' לצאות ותורתו שצ"פ ועיקר השארות הנפש אשר
כיהש צספריו המתועזים הרשע אקוסטא יו"ש . חגר חרצו כישמעאלי
והשיצ לכל כפירותיו צספר מיוחד שנדפס צאמשטרדס צלשון
פורטוגזי : יזכרהו אלדים לעוזה עם שאר צדיקי עולם :

ע"ב : כמוה"ר שמועה צכמה"ר משה יד מדינה צן הגאון מהר"שדס ז"ל
היה אחד מרצני ויניליאה והוא חתום עמהם צהסכמות רצות ופסקי
דינים שצאו לפני הישיצה הכללית יש לו פיוט יפה צתחלת ס' וממה
שכתב ד"י רוסי צחלק צ' דף קכ"ו נראה שחיצר גם פירוש יפה על
משלי ומזכיר שם כמוה"ר יוסף סאמיגה זל"ה עש"צ . והוא
הוציא לאור ס' צן שמואל דרושים לצקנו מוהר"שדס ז"ל וכתב
צתחלתו הקדמה יפה צלשון נח והדור ושירה עריצה ומודיע צה גלולי
תלחותיו והסצה אשר הוכרת לעזוב שאלוניקי מקום מושצ אצותיו
הקדושים :

ע"ג : כמוה"ר שם טוב צן שפרוט מעיר טודילה אשר צספרד אור תורתו
זרמה שם זה ארצע מאות שנה וצקנאו את קנאת ה' לצאות
נגד אויצי היאודים אשר היו מצקשים להסיתם לעזוב סדת
האלהית והאמונה הישראלית עם מכתציהם וספריהם בתצ נגדס ספר
אצן צומן חצור נכצד מאר ראיתיו כתיצת יד . ועוד חצר ציאור
על פירוש הח' ק' עזרא עה"ת ונשאר צכתוצים . אכן נדפס
מהרצ המוזהק הזה צעיר סציוניטה ס' טי"ו ס' פרדס רימונים לצאר
צטוב טיעס ודעת איזה אגדות חמורות וקסות שצתלמוד . ונמלאו צו

ס"ז : כמה"הר שלמה ן' וירגא חיצר ספר שצט יהודה יספר צו הורות אשר
 אירעו לעס צני ישראל צארל' העמים . וגס יש צו ויכוחיה רצים
 מענייני האמונה שעצרו צין רצני עמנו וצין חכמי העמים ויש צו חידושים
 נפרדים ונעימים . כדפס צאנדרינופולי וצאמטערדס :

ס"ח : כמה"רר שצתי אהרן חיים מריני מק"ק פאדוזה ממשפחת רס שלשלת
 יוחסין מורי הוראות צישראל היה מסיד גדול הולך לזקות ודוצר
 מישרים מואס צצנע וחפץ צטוצת הצריות אוהצ שלוס ורודף שלוס
 אוהצ את הצריות ומקרבן לתורה העמיד תלמידים הגונים ודורש תוכחות
 מוסר לצני קהלתו והיו מקצליה תוכחותיו צהשקע וצרלון טוצ . היה
 אצ ליתומים ומלא כל מדות התרומיות . עלה אל האלדים ציוס ג'
 לחדש אדר שנת התק"סט והספדתי עליו ציוס ת"צ פה העירה ושצחתיו
 כי מכלל מדותיו הטוצות שלא היה כועס אפילו על דצר שדרך צני אדם
 לכעוס . והרצה פעמים המרו צני דורו זה עה זה מי יעלה צידו
 להכעיסו שירויח ההמראה ולא עלה צידס כמו שאירע להלל הזקן ז"ע :

עד כאן הגיעו דצרי פי חכס ח"ן צס' זכר לדיקים לצרכה מערכת שי"ן :

ממדרכי גירונדי על

מרגליות . קנה שם עו"צ קנה לעצמו קנה לו דגרי תורה . קנה
לו חיי העולם הזה . וזי"עא ;

ע"ד : כמה"ר שמואל ז' אוסקי אחד מגולי פורטוגאל ונתיישב אח"כ בעיר
פירארה וכאז שלשון פורטוגזי ספר תנחומות גליות ישראל ונדפס
בעיר אמשטרדם ונפי עדות ד"י רו"סי חלק ז' כתב ספרו שלשון למ
והדור לעורר רחמים ולהוריד דמעות כל הקורא בו . ונמצאו כתובו
מרגליות יקרות צפירוש איזה כתובים כדי להעמיד אמונה הישראלית
ותורת ה' ויסודותיה . תמ"ך :

ע"ח : כמה"ר שלמה אליעזר גירונדי זכמח"הר זן ליון' לרפתי בזמן
הנאון מוה"ר יח"כס זל"ל היה סופר מהיר ויש לי זכר"כ ק"ק
אשכנזים ספר תורה שכתב בקדושה . ועוד יש לי ספר מעשה
ניסים שכתב להודיע הניסים הגדולי' שארעו לאומתנו זו בפרק .
והרב החסיד מוה"ר שמואל אצואז זש"ות דבר שמואל השיב
לשאלותיו אשר היה מריץ אליו ומחס ניכר שהיה לו יד ושם בתלמוד
וצפוסקים :

ע"ו : כמה"ר שמואל הלוי ישיש נשוא פנים וזעל לדקות מופלג בחסידות
צע"הק לפת ת"ו כמ"ס כמה"ר נפתלי אשכנזי צספרו אחרי ספר דף
קמ"ה ע"א צהספרו עש"צ שהאריך צשצחו

ע"ז : הרב הגדול נזר המשוררים כמה"ר שמואל ארקיוולטי זל"ל אחד
מהתלמידים החשובים של הרמ"ע מפא"נו זל"ל נולד צאקוי (Aquì)
צמדינת Piemonte והרצין תורה צכמה קהלות ואח"כ נתמנה
לראש ישיבה ולא"צד צק"ק פאדובה וצימיו היו ל"ו רבנים צעלי
תריסין נושאים ונותנים צהלכה, וצימיו צחרותו צהיותו צויניציאה
הדפים שני ספרי' שחיבר צהללה שם האחד מעין גנים והשני דגל
אזהרה . והעטיר ס' הערוך הנדפס שם עם מורה מקום צכל
מימרות התלמוד והמדרשים שהציא רצינו נתן צספרו . וחצר כמה
שירים צכל המשקלים הלא הם צכמה ספרים שנדפסו שם והגיהם
צחכמתו ונקרא ראש המשוררים , וצצואו לק"ק פאדובה חיבר

ס' ערוגת הצוסה אשר משם נראה גודל חכמתו דקדוק הלשון וכללי השירים והכללות נשגבות ונקיאותו בכל חכמות גלויות וסתומות והוא ספר רב התועלת מאד מאד . ולא זו בלדא אלא גם צפסקי דינים מאד מאד וצ' פלגי מים יש פסקים ותשובות רבות ממנו וקוראים לו הגאון הסיסי ושם דף ע"ו ע"א העד העיד לנו לאמר כי צמנו עמדו למנין חסוד כל רבני איטליה צפירארה ותקנו תקנות ציו' כ"א תמוז ס' שי"ד וצתקנה הרציעית תקנו ו"ז צמקום שידור צו רב אחד לא יוכל רב אחד מחון לעיר ההיא לכתוב שם גזרות אם לא יהיה צרכן רב העיר או שהרצ ההוא יסתלק מן הדין ההוא צכת צו או צפני עדים עכ"ל וסיים הרצ ארקוולטי ז"ל וז"ל כל המרה הוא אשר חרדו כל הראשוני והאחרוני אחזו שער ונרתעו מלהכנס צצול שאינו שלהם למען לא יקלו צצוד רב המקו' וימעטו הודו ותפארתו אלל ההמון ולמען לא יצמחו המחלוק' ותהיה תורתנו כצ' תורות עכ"ל וע' פחד יצחק ע' דיין : ויש להר' ז"ל עוד תשובו' כ"י ע"ד הקצלה האלהית והעתקתים צספרי עלי שושנה כ"י ונקצר פה פאדוזה אלל הגאון מוה' שמואל יאודה קלניצונגן ועוד תקן כמה תפלות ותחנונות ונדפסו .

ע"ח : כמה"ר שצתי אהרן חיים מריני מורי ורבי חסיד ישר ונאמן מגדולי תלמידי רבינו הגדול מוה"ר יעקב חזק ז"ל למד תורה צדוק גדול היה נעים זמירות ישראל ומ"ן צצה"כ ק"ק ספרדים ודרשן צמדרשי הק"ק והיה יודע פרק צס"ר וחיצר שירים חדות וקנות שנמצאים ציד נכדיו צני ר' אברהם צצי הלוי ז"ל ועוד ראיתי צידס חידושים ונימוקים על הש"י והרא"ס מהחסיד הנ"ל וקונטרסים מעניינים נפרדים בימט' ונוטריקון :

ע"ט : כמוה"ר שלמה צ"ר יהודה הכהן חסיד ומקובל אור תורתו זרחה צעיר שאלוניקי ושם הדפים ספרי יפה שעה פי' על עץ החיים, ס' הכוונות, ומצוא שירים להארי' ז"ל :

סימן פ' הגאון מוה"ר שמואל מילדולה ז"ל אחד מרבני קשישאי של עיר מנעוזה צזמן הרצ הגדול כמוה"ר גור אריה הלוי שחצר הגהות

על הש"ע ד"ח הנדפס שם, וזמן הגאון הקדוש הרמ"ז וה"ר ר' ידע
 צריאל. היה רופא מיוחד של הדוכס כאשר העיד עליו אחד
 מיוצאי יריכו הרב דברי דוד צתשוצה סימן נ"ד אשר השיב לרצני
 ק"ק מנטוצה וכו' צדצרו על יחוסו ותולדות אבותיו כתב וז"ל
 ושם תראנו את יד הנפלאה וכו' גאוני ורצני ק"ק מנטוצה מקום
 ומושב קצרי מעלת אצות אבותי זל"ה צגזר דין אשר תיקנו מקדם
 קדמתה מזמן מעלת הגאון זקני כמוה"ר ר' אליעזר צכמוה"ר יעקב
 מילדולה אציו של מעלת הגאון המפורסם כמוה"ר יעקב ישראל מילדולה
 כ"ע אציו אציו של מעלת א"א מ"ו זל"ה וזמן מעלת הרב המפורסם
 אחיו כמוה"ר ר' רפאל צכמוה"ר יעקב מילדולה ז"ל אציו של מעלת הגאון
 המפורסם הרופא המוצהק כמוה"ר ר' שמואל מילדולה זל"ה אשר שמו נודע
 צשערים וצספרים כי הוא ז"ל היה הרופא המיוחד של הדוכס המושל
 באותו זמן צעיר הנ"ל איך להתנהג צעניני המסים שלהם עד כאן
 לשון הר"צ דברי דוד הנ"ל : גם הרב החסיד המקובל כמ"ה יעקב
 ששפורטש זל"ל הזכירו לשבח צס"ות אהל יעקב סי ע"צ היא מולאת
 והלכה והיתה לתשוצה הרב הגדול הרופא המוצהק כמוה"ר ר' ש"מ
 וכ"ו ושם הרב משיב לו צכצוד גדול וקורא עליו אהובינו אשר
 כנפשו החכם השלם הרופא המוצהק כצון והגון צמעשיו לא פסיק
 פומיה מגירסיה וכ"ו וכ"ו. ומהללו ומשצחו שעה כל הרפתקי
 דערו עליה לא פירש ממקום קציעותו לקצוע עתים לתורה וצמלאנת
 הרפואה להספיק לו לחם חקו לשיהיה צידו ספק לנלכל את ציתו ואת
 צני ישיצתו צארצע אמות של הלכה ויפה ת"ת עם דרך ארץ ע"ל.
 מה"רי ששפורטש הנ"ל : גם הרב הקדוש מו"ר שמואל אצואצ
 זל"ל כתב לו צכצוד צסי' ע'. וצסי' פ"א. וק"ה. וצאותו פרק
 היינו צשנת שז"א היה מר"ש מרצין תורה צק"ק וירונה וכן ראיתי
 צס', עולם הפוך כ"י להגאון המופלא רצינו אצרהס קאטאלנו זל"ל
 שמזכירו צס' האלוף הרופא החשוב כמוה"ר שם. וצשנת תי"צ
 שדפס שם צוירונה ספר תיקון עולם פי' ישעיה להרב החסיד המקובל
 האלדי רצינו שלמה מריני זל"ל אצ"ד ומ"ץ צק"ק פאדוצה עדין היה הרב
 זל"ל צוירונה כי המדפים תלמידיו שלח לו למנחה ס' תיקון עולם עם
 אגרת מליאה שצחים והילולים לרצו הגאון הנזכר. ומשפחת הר"ר
 שמואל הנ"ל כולה מליאה חנמים וסופרים דור אחד דור, ונכדו הוא

גירונדי על

הרצ פרשת העיצור וש"ות מים רצים . וס' שצר צמרים שנהג
נשיאותו צק"ק פיסא וצק"ק צאיונה אשר צנפרת וצעיר גדולה ליורנו
ציסיות שונות , וצנו הוא הרצ דצרי דוד הנ"ל אשר הרצין תורה
והגיה ספרים צק"ק צמסטרד ויש לו איזה תשוצות צס"ות מר אציו .
ונכדו היה צליורנו חצירו של ה"רר ינו"ן ה"ה הרצ מופלא מה"רר
רפאל מילדולה צעל ס' חופת חתנים אשר עצר אח"כ למ"ן צק"ק
לונדון ועלה לשמים זה שנים . והניח צן ממלא מקומו צחכמה
וציראת חטא דרשן מפואר כמוה"רר דוד מילדולה נר"ו יאר וחי עוד
רצות שנים .

פ"א : כמוה"רר שצתי רפאל חסיד ומקוצל נודע צספרו . תעלומות
ומקורות החכמה האלהית נדפס צאמסטרדס . אמנס הרצ
החסיד מוה' יעקב שספורטס צס"ות אהל יעקב הזהיר לנו שלא
כיוון אל האמת צסודותיו ולכן צעל נפש יחמיר לעצמו שלא להשתמש
צפעולות הנזכרות צס' הנ"ל :

פ"ב : כמוה"רר שאלתיאל צן אצרהס שליח עה"ק צפת, זכיתי לקבל פניו
היקרות ולהתצסס מתורתו ימים רצים והניח לי לזכרון ספרו
הנחמד רוח והללה כולל חידושים רצים על מאמרי רז"ל הנדפס
צליורנו, זה"ה :

פ"ג : כמוה"רר שלמה פפנהיים מדקדק גדול חיצר ס' יריעות שלמה על
דקדוק לה"ק וס' ארצע כוסות ישתה אדם צהסצו על לחם עוני
ומרורים ישתה וישכח רישו, מאמר מחקרי, ומאמר גאולת מצרים ומלות
תפילין וכולס נדפסו .

פ"ד : כמוה"רר שלמה רפאל יהודה ליאון טימפלו חיצר ס' הלכה למשה מסיני
נדפס צאמסטרדס צסנת תל"ד .

פ"ה : כמוה"רר שמואל הצרפתי ר"מ ור"מ מעיר פיס, מעיין גדול
וחריף מופלא כנראה צספרו דצרי שמואל הנדפס צאמסטרדס
צס' תנ"ז .

גירונדי על

פ"ו : כמח"רר שמעיה די מדינה זכמיה"רר משה זן הרצ הגאון מהרש"דס
ז"ל הדפים ס' זן שמואל לזקנו וכתב זראשיתו תלחותיו דדרך שיר
והללה ועיד חיצר פיוטים רזיס כנראה מסדר אשמורת הצוקר הנדפס
זוניליאה :

פ"ז : כמח"רר שלמה מלכו מזרע הקדוש רזינו שלמה הנ"ל זמח
נק"ק שאלוניקי זס' תק"לע חזירו של מוח"רר טווייאה זעל חסד
לאזרהם פירוש התפלה חיצר ס' שמן משמח קדש פי' שיר השירים
ע"ד האמת ונדפס זסופו קונטרס שושנת המלך פיוטים ושירים ע"ד
הקצלה ורזני עה"ק ירושלים נותנים לו את השבח הראוי להרצ המחזר
על חכמתו ומסידותו . תמ"ך וזיע"א .

פ"ח : כמח"רר שמואל חגיז זכמח"רר יעקב זן גדולי וגאוני ישראל חזיו
של הרצ הלכות קטנות ועץ חיים פי' המשנה הרצין תורה זק"ק פיס
ומיצר ס' מ קס ה' דרשות עה"ת ודזר שמואל פי' המשנה הרצין
תורה זק"ק פיס ומיצר ס' מזקס ה' דרשות עה"ת ודזר שמואל פי' על
מאמרי רז"ל שזאלה הדזרים רזה ונדפסו זוניליאה והגיה ס' תפארת
ישראל להרש"ז זן זנו של הרש"ז ז"ל :

פ"ט : כמח"רר שמואל זן הרצ החסיד מח"רר משה דלוגטס, זמח זשנת
תנ"ע והדפים זאמשערדס תנ"ך עם פי' אגודת שמואל והס' זכללו
נקרא זסס ס' המגיד, וזהקדמתו כתב דזר נפלא ותמוה הרצה
וז"ל . ומיצרתיס יחד זס' הזה לזכות זזהס את הרזיס כי כן
קבלתי עלי זצית הסוהר זין המזרים והייתי נע וכד זארץ נכריה
זארץ אשר לא עזר זה איש זארץ ערזי אשר זשר חמורים זשרס
פונט"א דדי"מנטי זיזור"כא על"קא ושס כתארחתי א"ל החכס הישיס
ר' יעקב טלקי נר"ו והוא חכס גדול זתורה ואמר לי כי הוא למד
זארץ פולין זכמה קהלות ושס ראיתי את המגדל אשר זנה
קין ומקיק עליו קין זן אדס הראשון ואמר לי החכס הנזכר
שיס להס קצלה איש מפי איש שהארץ ההיא קרובה לג"ע ולכך
לא היה זה מוזל ואמר לי שקרוב לשס יש מדינה אחת נושזת
שזנה קין ושמה נח נע וכל שזעים שנה היא מזדעזעת זלי היזק

שקללת קין נע ונד תהיה צארן נתקיימה זה צויטש ארן נוד קדמת
עדן והמדינות הללו הם קרובות להרי מושך וצאתי צארן ההיה לקהלה
אחת ושמה קאמפאר ושם קהל גדול וקדוש יותר מפ' אלף צעלי צתים
מדצרים צל"הק כמו האשכנזים ואמרו שהם משצט צנימין ויושצים
זה מיום גלות צית ראשון צלי עול גויס עד זה שלש מאות שנה צא
שם הערצים ויכצשום והרצ שלהם הח"ר יומכן וצנו הח"ר שלום ואינס
יודעים תלמוד צצלי וירושלמי רק הלכות פסוקות צקצלה איש
מפי איש עד משה מסיני ויש להם תפלות וצקשות צא כמו שצנו ויש
להם דפים שהציא וציוס גלותם ויש להם רנפית צרזל מחמת החום
הגדול שיש שם נאמרס כי כל מיני מתכות שואפים החום מהאדמה
חוץ מהצרזל ועל כן הצרזל שם ציוקר יותר מהצכז והולכים ערומים
רק מכסים צשר ערוה אכסים ונשים ומשם הלכתי לעיר גארו ציסומשם
לצרגילונס ומשם לחרן אשכנז עד שצאתי לפרכפורט דמיין וכו' ע"כ העתקתי
מהקדמת ס' המגיד לה"ר שמואל הנזכר :

כמוה"ר שמואל הכהן נר"ו שליח עה"ק עצריא תוצ"צא חסיד ומקובל
זביתי ליהנות מאור תורתו ימים רצים צעצרו דרך שליחות פה
פאדוזה ושמעתי ממנו מדושים יפים ע"ד הקצלה כתצתים צס'
ליקוטי שושני' חלק צ' ויש לו חצורים עה"ת עד"ה וכתצ הסכמות
והקדמות יפות צספרים שנדפסו מקרוב צעיר ליורנו צלשון הזהצ
וההד"רת, ומתנו הוא :

א : כמוה"ר שאלתיאל יעקב ניניו זל"ה מירושלים עה"ק ת"ר אשר
חצר ס' יקר הערך כדי להצין כתצו הא"רי זל"ה נקרא צשם
אמת ליעקב נדפס צליוורנו ומתוכו יצין הקורא כמה רצ גוצריה
צחכמת האמת לסדר חצור נרצו כזה הפותח שצרי חכמה וצנה
צסתרי התורים וצערכי הכינויים וצחצורי הארי זל"ה ואני זביתי
לקבל פניו היקרות צעצרו דרך שליחותו וראיתי חסידותו ופרישותו
מדרכי הע"ה עוסק צתורה לשמה והיה לו מוכן חצור אחר להדפיס
והן צעון הדור נקרא אל השמים צמחצית ימיו זי"עא :

ב : כמוה"ר שם עוצ בן ארדועל מחצר הויזוי ליו"ה, הנדפס צמחצור

שמרדכי גירונדי על

ספרדי חיצר מאמר נכדד זלשון הזה צעל שצח הלשון והכתיבה נדפס
 צמין ש' הת"רט צתוך ס' דצרי חכמים שהנפיש ר' אליעזר
 אשכנזי .

צ"ג : הרש"צן הוא רצינו שמעון צר למח המכונה דוראן הוא הרצין
 תורה הרצה צישראל צעיר ארגיל כאשר יכיר המעיין צספריו
 המפורסמים שו"ת תש"צן ג' חלקים הנדפס צאמשטרסדס וכתב הרצ
 הגדול מוה"ר חי"דא זל"ה צס' שס הגדולים חלק א' שהיה צקי צכל
 חכמה, הנראה מספריו ועיין צתש"צן סימן קנ"ח ח"א, והנמשך מה
 שהעיד על רצנות הריצש וראיתי צקוצן כ"י שהליל מתא אלגזאיר
 צחכמתו מיד רצים לוחמים והיה מלומד צנסים עכ"ל הרצ
 ח"דא ז"ל .

צ"ד : כמוה"רר שלמה חיים צר יחזאל רפאל כ"ץ מצית דינו של
 כמה"רר יעקב לנדא כשהרצין תורה צעיר נאפולי כנראה מהקדמתו
 הנדפסה צס' האגור , ושם יחזה הקורא דפ"ח צלשון הזה
 וההדר"ת זל"ה :

צ"ה רצינו שמואל אצואצ זל"ל כולד צעיר המצורגו צשנת חמשת אלפים ושלש
 מאות ושנעים לצציו הישיש החסיד צעל לזקה ומדות ישרות כמה"ר
 אצרהס אצואצ נ"ע ולמד תורה צעירו עם הרצ הגדול מה"רס ארוויי
 ז"ל ככתוב צש"ות דצר שמואל סוף סי' קפ"צ ועירונו צאצו צן י"צ שנה
 התחיל לשועט צדעתו וחצר ס' דרשות של יופי ופשטים נאים .
 צהיותו צן י"ג למאות שלחו מר אציו לשמוע צלימודים אלל הרצ
 המופלא ח"ק כמה"רר דוד פראנקו זל"ל שהיה ר"מ ור"מ צק"ק
 ויניליאה ותדצק נפשו צו כי היה יחיד צדורו אין כמוהו מ"ץ ומגיד
 מישרים וצמיעוט שעות של אותה שנה אשר הוכח הרצ צמכאוצ
 על משכנו מסר לו רא"שי פרקים וישצ דו"ד ושם"ואל צני"ות צר"מה
 למד ממנו מה שאין תלמיד יכול ללמוד צמאה שנה והנסיון הוכיח כי
 תוך שנתו נקרא הרצ אל השמים מעל שמה לצו צלאתו צעצו איש
 כלצצו ויורש עזר הנחילו כל אשר לו חכמה ותצונה טהרה וקדושה
 וצטרס צא שמשו ש! הרצ וישכצ דו"ר עם אצותיו זרח שמשו של

מרדכי גירונדי ס"ט

שמו"אל הרמתי המצין הדברים העומדים צדקו של עולם צפר"דס
 התורה. שם על לבו להראות לעמים יופי חיצונו לגמול חסד עם מעלת
 רבו לשלם צמיטצא אל כל העוזה אשר עשה אתו להציאו לחיי
 הע"ה חפץ צצת רבו כשהגיע לפרקו צן י"ח שנה ותהי לו לאשה
 ויאחזה כי נשארה יחידה יתומה אצל ננועה ונכזבת מלא אשה מלא טו
 מעשה כשמה מז"ל עו"צ לשמו"אל יראת ה' ומשכלת הגונה צמעסיה
 ולהליל מן החטא את צניה דרסה למר ופשתים ותעס צחפץ כפיה
 ויפק רלון מה' אשר פריו נתן לו צעתו וי"ע חללי אפדנו
 וצעטו קרצ את המרוחקים צזרוע תפארתו. אציו וצני ציתו
 כולם צאו מעיר המצורגו לשמוע חכמתו נטע אשל צצאר שצע צארה
 של תורה צק"ק וירונה יע"א צאר מים חיים שצת חכמים והסגר
 תלמידים ולא הניח עצודה ישרה שלא עצדה להרים דגל התורה ויצחר
 לו שלשים אלופי צינה מערי איטליאה ויחצר את האהל להיות אחד
 רוממות אל צגרונס וחצר פישיות אלה התורות צידס כל תמוט
 להרצין תורה צתלמידים וישת לו עדרים זה למקרא וזה למשנה זה
 לתלמוד וזה להלכות ולכל חכמה ומדה עוזה והריחו ציראת ה' טהורה
 וצסיועו התמידי צצז אולרות ממונו פזר נתן להרצות תלמידים
 הרצה וסעד צחסד כיסו ולדקתו תרוס צכצוד לקיים מילי דאצות יהי
 ציתן צית ועד לחכמים ככה משפטו כל הימים ומליון זה ינאה תורה
 ומורי הוראה ודבר ה' עד ירושלים מדרשו זה ינא להודיע טצעו צעולם:
 צכל הארץ ינא קו תהלתו וחליו ירליון שאלותיהם כל רצני הדור
 ומאיר עיני חכמים צפסקיו העמוקים והנפלאים כאשר ישאל איש
 צצר אלים הלכה כר"צ צאיסורי וכשמו"אל צדיני ממונות רוח ה'
 נוססה צו לעשות אצנים לתורה דן דין אמת לאמתו וכל צעלי אסופות
 היושצים ראשונה צצצת תחכמוני מע' רצני הישיצה אשר צויניציאה
 נתנו לו יקר וגדולה לצצת ראשונה לעדה ולכל דבר שצקדושה וצרו
 גילה קראוהו צסס הרש"צא (ה"ר רצ"נו שמו"אל צ"ר אצרהס)
 מאור הגולה.

צן יצד אצ עת הוכח מר אציו זל"ה על משכבו משך שמונה חדשים
 ציסורין גדולים כדד שינה מעיניו לשרתו ולהכין לו כל מזור צלתו
 מעצור השעות היו לו כרגעים מרוב אהצתו אותו כנער לא מש מתוך

ותוספות מהל' מרדכי גירונדי על

אהלו . צן שלשים לבח גבור בארי לא נתן לרגלו מנוח וחלק
השעות אשר היה לאציו איזה מרגוע לכתוב חידושי תו-ה
וחידושי סופרים (ס' תיקון כ"י אלל ידידי יו"אל) הכין ופעל
זהרי חכמה צמחית עולם זקיותו ותזונתו : וצאמת הצנין
אשר צידו שם שם לו חוקים ישרים כי ה' נתן לו לשון
למודים שרעט וכתב ספר סימנים וליונים לעשות מודעים
לתורה לדרוש שלום הסתר אלו סתרי תורה לפרש דברי חכמים
וחדותם : הכין קלור משנה תורה להרמ"צ צליונים וסימני' אצות
כל הדינים וגם ס' המצוות שלו הצליע השרשים צרמיזה וסדר תר"ג
מוצותיו על סדרו אשר צנה לתלפיות על ראשי אותיות עשרת
הדצרות הראשונות אשר צהס כת"ר אותיות וצה לרף אליהם שצע
מלות דרצנן חצר את האהל להיות אחד גמול צסוד ה' ידו הדה
וצחכמת הזהר וסדר הכונות הנאותות לידיעת ל"צ נתיצות פליאות
חכמה נכנס צלום וילא צלום צפ"רדס הקצלה האלהית האמיתית
ומגוית הארי ארי"א דצי עילאה רדה דצס ומלצ כצושים תחת
לסונו יחיד ומוצין מדעתו סתרי מרכצה וסתרי צראשית : וצהיכלו
קולו אומר כצוד פה מפיק מרגליות טוצות שרעט וכתב דברי אמת
צליורי קן קולמוסו גלילי אלצעותיו הלא הם כמוסים צצית נכותה צן
ארצעים לצניה זכה להצין כל תעלומה :

היה זק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו מלמד ידיו לקרצ ואלצעותיו
ללחום מלחמתה של תורה קנאי צן קנאי שם פניו כחלמים להוכיח צמיסור
לעם הארץ וצבל מקום שיש חילול השם היה עומד צפרן כאשר
יראה הרואה צס' הזכרונות שהד"ים צויניליאה צלי הזכיר שמו מרוד
ענוותנותו ולא הזכיר שם העיר והשנה שהדפים החצור הנזכר ושם
הרים קולו נקול אלהים חיים מדצר מתוך האש אשא דאורייתא דקא
מרתחא למ"ר שמואל מוכיח לרשע מומו צפניו ומזהיר לרצני ישראל
שיסגיחו צהשגחה גדולה על המכשולות והעצירות שנכשלים צהס צני
דורס והקולר תלוי צלוארס אם לא ימחו צכח התורה אשר צידס .
אז נדצרו יראי ה' איש אל רעהו (כל ישראל ערצים זה לזה וצפרע
הרצנים ערצים על צני דורס) ויקסצ ה' וישנוע וכתב צספר

הזכרונות לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו . מי כמוהו מורה נבוכים
: דרך :

הוא יצא ראשונה ללחום מלחמת מלחמה נגד שצתי לצי ונתן העזתי וחזריהם
שדימו לדחוק את הקץ הכמוס והמתוס מעיני כל מי ומ"ר שמו"אל
הקהיל קהלות צרצים וקולו כקול מים אדירים להראות שקריהם ופחזותם
וזכה להוליא לאור משפט כי צצית דינו של שמו"אל הרמתי הודה
נתן העזתי ולא צוש לומר כי שצתי לצי הוא משיח פסול ונצולותיו
הצל וריק כאשר יראה הקורא עופס מעשה צ"ד כדפס צסוף שו"ת דצר
שמואל ויהי לנס :

יצאו ויגידו נדקתו כל רואיו ויודעיו רצני הדור תלמידיו ומכיריו יתנו
עידיהן וילדקו נגד ה' ונגד עמו אם כהנה חכי' משנה פשוטה לא מן
הכלל ולא מן הפרט לא צמתנה ולא צהלואה או אם היה להם
לטורח לכל דצר המצטרך אליו או אם היה פורש מדרכי ליצור
מעול משא כצד מסיס וארנוניות לשלם כאחד העם צדק וצמשפט
וצכל מקום שהלך מעיר לעיר לתועלת קהלה שנסע להנאתם וצכל מקום
שהלך שם ציתו עמו :

שמואל שמואל הוא צדקתו צעשרו וצעונייו מתחלתו ועד סופו אכל לחם
צר ומים לחץ והלדיק עליו דינו ית' אם לחסד אשירה אם למשפט
אשירה ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מצורך צכל מדה ומדה שהיה
מודד לו ויע שמו לסצול יסורי ה' צאהצה עמד עעמו צו ללמוד
תורה צרצים וריחו לא נמר לקצל כל אדם צשמחה כי לצ שמה
ייעיז פנים המאירים צמחמה וצחסידות' כך היא דרכה של תורה
פת צמלח ומים צמשורה וגם עד זקנה ושיצה היה נוהג צמיעוט
תענוג רוצ שנותיו מסגף צתעניות ולא היה אוכל צצר ושותה
יין אלא צצצתות וי"ט ומצט צעונג להרצות צשמן שלא יכזה
צלילה נרו ויתמיד תלמודו עד אור הצוקר קדרותא דפרא וא
יעלה צית ה' לשפוך שיחו לפניו שיצבהו לעמוד על המשמר משמרת
הקדש וזאת נחמתו צעניו לקיים מצות גדול המעשה יותר מן
העושה ומלא זכות צצכות הרצים תלוי צו :

ממרדבי גירונדי על

ר"ה הק"צ לה' לסייעו שגשמי לרותיו לא כצו אש דת סדר המערכה בהתמדת ציתו פתוח לרוחה לסיצתו המפוארה אשר עיני השגחתו זה תמיד ונראשית ועד אחרית השנה שילש שעותיו צתורה צתלה צגמילות חסדים וצרכי צדוד להציל עני מחזק ממנו ועני ואציון מגוללו קרא לתלמידיו צסס חצרים מקשיצים לקולו ציציצתו, וחלק עם הצנים הסומכים על שולחנו יוה ליום יציב אומר ולילה ללילה יחזה דעת לצניו הקטנים עם הגדולים להורות להם את הדרך ילכו זה צצצתם וצקומם כל ימי חייהם. צהננע לבת עם אלדיהם. וימלאו מן ושכל טוב צעיני אלדים ואדם: משמים הציט ה' לבסותו צצרות רבות ולמ"ר שמואל איתרע ליה מילתא צפערית צניו הקטנים וכפעם צפעם כצא דצר מלך שלטון צרך על הרעה מעין הטובה הוכפלו לרותיו תכפוהו אצליו צהצדיק דין שמים עליו ג' לצני ז' להספד ל' לגיהון ולתספורת ויעל על עלית ה"ער וינך אנא ה' אומר די לרותי והנשאים צני תן להם חיים ארוכים לתורה ולעבודה. להכין אותה ולסעדה. ואצרכה שמך שלא תפסוק תורה מזרעי וזרע זרעי. אצ לצנים יודיע את שמתך ויחודך צעולם:

הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גצר אשר דרכו נסתרה צטוח צה' אלדיו. ויון השלשה הכי כצד כי את אשר יאזה ה' יוכיח נגע אל עצמו ולא צצרו והוכח צמכאוצ על משכבו. לא שלו מנחת הצית. לא שקט ממתת צנים. ויצא רגז מולי של סכנה צראש השנה צשנת שישים לזקה. כמעט אשר לא צותרה צו צשמה וימס לצ צהס העם ייהי למים. צקנים שצדור כצשו פניהם צקרקע צאמרס אם צראש השרים גפלה שלהצת? מה יעשו החרדים הסרים אל משמעתו? הסומכים על משענת זכותו? ויקומו כל הקהל כאחד ויתפללו אל ה' צחזקה צצ"הכ שלו צשעת מנחה וצהפרשת ממונס לכדזה קדשו צוס קראו עזרה ליום אחר צוס גדליה בל הקהלות הקדושות להתפלל ולהתחנן כל א' צצית תפלתם לפני ה' צצכיה וצצדקה ורפואת מורה דקס. גם הוא מר מל משכבו הפך צחליו היסיר לפניו חרבו ולפני זקני עמו התודה לה' ככל לצו. ויסב פניו אל הקיר ניתפלל אל ה' יכתזהו ויחתמהו צספר חיים עוצים. וכמה ידע האי צורצא מרצנו

לרצוני למריה המתאזהר לתפלתן של לדיקים ואזניו אל שועת ת"ס
ולא צזה את תפלתם. וזכותו וזכות הרצים התלוי זו תגין
עליו צצנת זכ"ר ר"צ ויחלימהו וישייכו האריך ימיו ושנותיו ויחי ויקם
על רגליו בוכן אשוריו. וצרוז עם הדרת מלך גתן תודה צתפלתא
הגמרגת צקול עוז לצרך לה' על כל עוז שגמלו. ותשצ צאיתן קסתו
ויפחו זרועי ידיו כמקדם. שרטע ובתצ תורה שצנתצ דצר חדש
שפרי סופרים שפרים ורצים להצין צחכמה ויחכס צצינה להעמיד
דצר על ציהורו לישר כל קסה ולהורות שביאות מי יצין עשה לו
רצ וקנה לו חצר אחיו הקטן אח לעזרה כולד פה מפיק מרגליות.
אש דתו מגיה לצרוף לירופי הויות. ולתרך קושיות וצעיות. עוז
לשמים ולצדיות. כמוה"ר ילחק אצואצ זל"ה און ופקר הגהות
לנקות סדר קדשים ותשלם מסכת צצחים ומנחות טרס זרח אור
שמש הרצ צעל צרכת הזבח אפר היה לו למשיצ נפש וכנחו
אז צצחרות כוחו עתה צזקותו היתה נפשו המאוסרה צרוצ חצה
ועוד צה עשירה: שצה והיתה לצאר כל הדצר הקסה צדיני תורת
משה ואל כל שואל כל סתום די אנס ליה מזכורי קן קולמוסו נטל ההוד
שלו. ודורשי ה' לא יחסרו כל עוז:

לאיש אשר אלה לו ראו קרא ה' צס פדה אל צין עמי להיופ ליר
אמונים שולח לקדוש שס שמים צרצים. שס לדרך פעמיו לעת
צקנותו קרוצ לשמונים צצצורות ישע ימינו לכבוד ה' והדרו עזצ
ציתו צניו וצני צניו לנטש נחלתו לצא צמערות לוריס וצסעיפי הסלעים
מפני פחד ה' ומהדר גאוני מקול המזר גישראל אשר עלה צמחשצתו
לחייצו להיות לגין לצצר עזרה. אודכא דשמע איסורא צצצועת
סס ה' באותיותיו בגד התורה ודצרי קצלה. וישס די"ן אל
על לצו: ויהי בקל לצתו. הרחיק כדוד ממגרש לעיר ומצית
לצית צהחצא. וענ"ז לא צזה שכינתו מצית מדרשו כי שמה
האירהו כצדור חכמת תלמידיו המפורסמים ה"ה ראשי אלפי
ישראל. ולצל יצועל קרצן התמיד ישיצתו המזיקה יד צן זקוני'
הוא לו כמוה"ר יוסף אצואצ: וצכל מקומות מושצותיו האיר
אור התורה סציצ משכן שלו עם צנו הרצ המוצהק מוה"ר

ביוכדי פ"ע

יעקב אבואז ושם ספר דבר שמואל מהדורא קמח מתשבותיו היה
 לו שעשועים יום יום לכלכל את שיבתו. וזהו שאר מרוצות
 שהוליא צן ידיד יניק וחכים שלו תהלה לדוד אשר כזר צזק
 יגיעותיו ויגיע כפיו בחליו הכזר וצפני צלורת ואנחות כי אז רצתה
 המלחמה בעולם פרץ פרץ ורצה העזובה בקרב הארץ לו לצד יתירה
 השצח וההולאה יליאת הצדיק מן צית מלונו עשה רועם להנדיל שחר
 צעור צכח הזקן כי שלוחי מלוא אינן ניזקין יעלו אחר כנשרים
 יגזר אומר ויקם לו וגם אויציו השלים אתו. הנה קמה
 מלתו וגם כלצה טוצ מחשבתו כי ילא דבר המלכות מלפני
 מעלת הדוכה והשררה חק חק גזירה גזר הם כי לא להזכיר עוד
 ולצטא צשפטים שם הנכזר והנורא.

זאת היתה לו לכותרת לראש ולמוכרת כי לאיש כמוהו ערכו לקדש שמך
 ית' צרבים.

כל העם כי דצ קרי עליה דשמואל לא יאונה לצדיק כל און. ויום
 טוצ עשו לו כל אוהביו צשעה שחזר לשלום אל ציתו צית מדרשו שלם
 צגופו שלם צתורתו :

גם צטרם שם לדרך פעמיו אחז צדיק דרכו לא כהתם עינו צהשגחת צניו.
 לא נם ליחה השרשי ציראת ה' על פניו להדריכם צמוסריו הנאהבים
 והנעימים כאשר היה עושה עודנו צאצו כל הימים. וגם צחליו
 האחרון צהשמע דבר המלך ודתו להאסף אל עמיו היה עז כנמר.
 קל כנשר. רץ כלצי. גזור בארי התקין עצמו צפרודוד
 כרי ליכנס לטרקלין. צדק עצמו מחוללי תפלה. עין צמר
 צוכה צעק אל חלקים צחזקה יפקוד ה' אלרי הרוחות איש על העדה.
 ולא תהיה עדת ה' כלאץ אשר אין להם רועה :

צלצ שמה הפך פניו מול ארצעת צניו ויאמר להודיעם כי גלגל נושא הקפתו
 כמעט שילם את סיצו. נקרא אל השמים מעל אל האלדים
 אשר נתנה משיצ הרוח ומוריד הג"ס. לעפר כשיהיה. לום
 וזרם צכל עוז ותעלומות על יסוד קדושת שמו ושמירת תורתו.

שמואל גירונדי

חאת לוואתו כלל גדול צתורה . עשות משפט . אהבת חסדי
הלנע לכת עם אלדיך . וצטמו לורז את קהל עדתו צסדר משמרת
הקדש הנדפס צתחלת ספר דצר שמואל שלו : ציוס להתנהג עמו
צקדושה וצטהרה ולניעות צרחילתו וצהלצשת תכריכו על ידי זקני
הדור צחצרת צניו . וצזירוז אחר זרוז שצאותו זמן לא יאמרו פסוקי
תורה צמקום טהרת גופו ושינוחוהו אלל קצרות הקדושים אשר צארץ
המה . ושלל יניחו ס"ת על מטתו . ואל יפליגו צסצמו צעת
הספרו אלל דוקא צתואר זקן וישיש וכסוא פנים ולכל אחד מארצעת צניו
צסס קרא ליחד להס דיצורו מן מן לו מיסור ציראת ה' צהקרת
ישע וצהרחקת פשע כל מדה גרועה ויסעו ממרה ויחנו צצמתקה :
עוד צוה אותם ציחוד הזהירו צכצוד אמנם כי לאורס וצוה אתם
צריכים . ואת הצנים צוה אל חיק אמס סצתא צציתא סמא טצא
צציתא . היא היתה אס קול מי מרגיש צעמ צה לצ צעלה פיה
פתחה צחכמה להליל צניה מכל צרה ולוקה . ותורת חסד על
לשונה . לופיה הליכות ציתה והיא עלתה על כולנה . אשה
יראת ה' היא תתהלל :

ויכל לדצר אתם ויצואו הרועים ה"צות והיודעים חכמי ישראל לחזות צנועס
יפעמו ודצקותו צאמונתו הזעירס על התמדת ישיצתם הכללית וישימו
על לצ צל יחסר מזג אחדות הקהלות הקדושות . יחד ממולח
טהור קדש . יזכרו ויעידו לפני ה' אשר לא נתשו מים זרים קרים
צימות הגשמים את רגליו מלכת צישיצתם וצצית ערצ וצקר . ואף
לא צימות החמה הכס שרצ ושמש . צטוח כי הם כמוהו יהיו
תמיד . רגליהם כרצ ירוצו ולא יגעו . ילכו ולא ייעפו והוכן
צחסד כסאס וצתצונה יתכוון .

ולתלמידיו קראס חצרים אהוצים וכנותן הודאה לשעצר על התמדתם צישיצתו
צצית מגוריו להשציע צלחצחות נשמתו ציושר פלפולס . צקיאות'
וחרופו' תמיד אמונת עתס . מצקס על העתיד אליהם תשוקתו צל
ימוטו פעמי מעגלותס . לחצר אוהל הצנים צניו ויהיו כלמדים אחדים
עמס רוממות אל צגרונס . ולא יצטלו ישיצתו וחמת פרידתו כי זאת
בחתמו תקותו ותוחלתו . להחיות צגויעתו עת שפתותיו וצצות

פאדוזה זל"ל

זקורותו . כי לו זמותו יקח הק"ל ירד אחריו כבודו . לעלות
אל ה' לקום במקום קדשו וצלל שדי . יתלונן . שקט ורענן .
וירכס זיוס ההוא כס"ר אמונות ר"ז זרכות . לכולם נתן לאיש
זחליפות מלות ממולאות זתכסים איש ישיש עוזד חלשים מודיע
ומשפיע לידע ולהודיע שזחס יפה להלל איש כזרכתו זרך אותם .
זגדו המל וזקטן זגילה אחר גילה חתם זחותם אהבה רצה על
תפארת זקנים זני זנים נכדו יחידו ידיד נפשו שמו כשמו משען לו לעת
זקמותו . זכה לשמעו זן הע"ה עונה אמן זכל כמו יניק שמואל
זכמה"ר דוד אצואז כולד זשנת שמואל זן דויד ויחזק לו וינשק לו
וירכהו ינין ויגדל שמואל . וכן יזרך ישראל :

ויכל לזוות ולזרך אותם . כל לזכו הכין להזקק רוחא זרוחא לא פסק
פומיה מגירסא לחזור ותלמודו זידו ומשנתו קז ונקי זופה אל המועד
אשר יעדו אלהיו לזאת משני חיי זרה כולם שוים לטוב' להרחיז מקום
גזולו ויריעות משכנו זעדן גן אלהים כי שם חלקת מחוקק זפון זרוך
להלל כרזה . וכמשל זיניתא מחלזא ילאה נשמתו זנשיקה כי אז
השלים חקו זמשנת מדות סדר קדשים . לעמוד לשרת זשם ה'
זקדש הקדשים . ראש חדש אלול זשנת קד"שים . וישזות זיוס
השזיעי זחליו מיתה של חזה זטהרה גופו נקל מכל חלאה וירא מנוחה
כי עוז ואת הארץ כי נעמה ויאסוף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל
עמיו . והזנים זניו ותלמידיו העומדים עליה זראותם כי מת גזורם
נפלו על פניהם ויקרעו זגדיהם ויזכו וינשקו רגליו .

וישמעו כל העדה כי גוע האדון ויתנו את קולם זזכי זכי גדול ויתאזלו ולא
שמו איש עדין עליו זקנים משער שזתו ונערים מז"ער לא
שזתו וישישים קמו עמדו לספור עליו אזי נא לנו כי נפלה עטרת
ראשנו . ראש ישיזתנו . נזהלו אלופי עמנו . רצני מדינתנו .
מגיני ארץ פרנסי קהלותינו סרו מהר ויזואו כולם באיש אחד חזרים .
כל עמו כאנחים לוועקים שיתו לזכס למילה עוזו עזה מה נעשה
יקר וגדולה למ"ה דכ"י אי"ש ימי"ני היה לששון הזירה והמדינה
אשר המלך מלכו של עולם חפץ זיקרו . וילזשו כל העם קדרות

ולד שמו כסותם . וינעלו כל דלתות החנויות ויצעלו כל העם ממלאכתם . לעסוק בקצורתו . כי כאיש גזורתו . חכם גדול שמת הכל קרוציו . אז צית דין שמת הכל מתאזלין עליו . ויעשו בניו לו כן כאשר לוס . עליהם חלה המאזה צחיל ורעדה ההתחלה לטהרת גופו והלצשת תכריכו צחצרת חכמים ולנועים זקני הדור ושימורו צארון צתמרור לז ודס עינים ויניחוהו צישיצתו . שמה התחילה לעקת צכיתה ודמעתי על לחיה אוי לה לצית כי פנה הודה סדרה וזיה . כי אצדה ממנה כלי חמדתה . ותלמידיו המהודרים קרועי צגדים נשאוהו על כתף סצלוהו ויסוצצוהו צשוק הסופדים צרחו הגדול של היאודיה הנה מעתו שלשלמה ישישים וגיצורים סציז לה כולם אחודי חרד ורעדה איש שצדו צער"צו ומפחד צילל"ות כל נח"ות מד"צז קינה קול המולה לוועקים מרה . היום חושך ואפילה כי נצצה נרה של תורה . נר מלה ותורה אור חשך צמחנה אלדים זה האיש מרגיש הארץ מרעיש ממלכות נשים לילות כימים על משים לילות כימים להוסיף מחול על הקדש . אוי לו לדור שאצד מנהיגו אוי לה לספינה שאצדה קצרכיטה .

ויצאו הרועים מעלת שצעה טוצי העיר ויקצלוהו על שכמם כולם חרדים ויוליכוהו עד פתח פית הכנסת שלו ק"ק ספרדים שמה תמכו תחתיו כתפיהם מעלת אנשי מעמד צה"כ הנ"ל ויתנוהו צעורה על מגדול לספור לזרה ולצכותה . וכל העם צונים קול גדול אוי לנו כי פנה היום ! שצד ה' משה עוז מקל תפארה . משם על שכמם הוליכוהו מע' אנשי מעמד ק"ק לוואנטיני להספידו צצית מדרשם . ראשם מים ועינם מקור דמעה פתח עליה הוא ספרנא צקול מרה איך לקתה הלצנה צחדושה ואור שצרא הק"צה ציום ראשון להאיר צארץ הוא אדונינו איננו כי לקח אותו אלדים : משם מע' שרי ומנהיגי ק"ק אשכנזים אחזו צארון הקדש על שכמם נשאוהו . ולצית מדרשם לצוש קדרות הציאוהו . ולא צכדי ספרו ספדנייא צעומק הצכיה . כל הלע"רים נפתחו הה כי לקינו צהסתר פנים ויקח האצ מעל הצנים . משם נסעו ילא כל העם מקצה לצוש שחורים ומעוטף שחורים . וילווהו צאצוקות של אור עד צית החיים ויספרו שם מספר גדול וכצד מאד ויקצרוהו בקצורתו כאשר לזה איש האלדים . ויראו כל העדה כי נגנו האדון וישוצו ויצאו כל העם נאנחים כי אנושה מכתה לוועקים ווי

דחמרא ארעא ספרא רצה דישראל הן דור שאין צו כשמואל . לזם
יחיל צקצם צאמרס . מי הוא זה אשר ציתו יפת"ח צדורו כשמואל
גדול מרצן שמו צדורנו ממלא מקומו הרקות נמלא אין לנו תמורתו .

צכל מדינה ומדינה עיר וישוצ צישראל עת נשמע מיתתו ופרידתו הגיעה
אצל גדול ליהודים וצפרט גדל עליו המספר צירוסלים וערי קד"ש ערצ
וצקר ולהרים מעת לעת : וקהל עדתו צראותם כי סר ללם מעליהם
ונשמע פתגם המלך שלא להרצות צהספרו סצלו צרוצ צחד ואימה משא
דומה : קצעו מע' חכמי הישיצה הכללית ישיצתם כל שלשים יום
צצית פטירתו וצסס רצ תחתיו מינו צציווי הוועד הכללי צנו צבורו
כמה"ר אצרהס אצואצ ושרי מעמד ק"ק ת"ת העריכו נר ללוק כל שנתו
על מקומו וכסאו שס צצית קדשס כי נפקד ממנו הדרו חשך משחור
תארו ציריעות ק"דר . סוגר מצוא כי לא ישצ שס עוד איס .
וצני ישיצתו לא מנעו הטוצ מהס צהוועדס צצ' מועדס ולצס נכון
עמו להצין תלמודו ויאותרו לאורו להתענג נפשס מויו כצורו ולהחיות
צהס נפש קול מי שכל נהיה צצצרו צהזכיר הלכה משמו . ושאי
הכא דהא שמואל וצית דינו קיים . דינא יתיצ וספרין פתיחו . יעלזו
חסידים צכצוד ירננו על משכצותס :

אלה שני חיי הקדוש נזר החסידים ופאר הרצנים שמואל אצואצ ארצע ושמונים
שנה כולן שוים לעוצה ולצרכה ואלה תולדותיו אשר העתקתי וקל רת
מהקדמת ספר דצר שמואל שכתצ מעלת הרצ המוצהק צנו של הרצ
המחצר סיני ועוקר הרים כמוה"ר יעקצ אצואצ ז"ל אשר קס תחתיו
להרצין תורה צק"ק ויניליאה צחצרת הרצנים אחיו כמוה"ר אצרהס
כמוה"ר דוד ושנים אחרים אשר לא ידעתי שמותס . ועד דוד
הגדיל ה' צפכמה צעוסר וכצוד והדפיס ס' שו"ת דצר שמואל למ"ר
אציו ז"ל כדכתצ הרצ אחיו צהקדמת ספר הנזכר : לך נא ידידי אהוצי
וקרא צהקדמה הנזכרת ותראה נפלאות תמים דעים מ"ר שמואל
ומדותיו התרומייות והאלהייות כאחד מן הצדיקים הראשונים : ואני
צכיתי לראות ולקנות ללם דמות תצנית הרצ ז"ל ומראהו כמראה מלאך
האלהים נורא מאד וכתוצ תחתיה צלשון הזה אך צללס יתהלך איס
תמונה הנכס רואים זולתי כל . תצנית איס תפארת אדס כמוה"ר
שמואל אצואצ ז"ל קל הרצ המחצר ספר הצכרונות ושאלות ותשוצות דצר
שמואל : זי"עא .

177

177

אות

תיו

א' : תוספות על חולין נמלאו בידי כ"י ישן ויש ציניהם איזה שינוי מהנדפסים בתוך התלמוד :

ב' : כמוה"ר תנחום בר יוסף מירושלים חכם גדול קדמון מאד נעלם אלל כל המחדרים ולא נודע צעולם עד זמן החכם פוקו"קו כמ"ס ד"י רו"סי בחלק 3' דף קמ"א ע"3 והחכם הזה היה ראשון שהודיע טבעו צעולם צביאוריו לנציאים האחרונים שהדפים צלונדון ופרסם שמות חצורי רצינו תנחום הנזכר והם : פי' על כל נציאים ראשונים ואחרונים פי' על ה' מגילות וזהם מזכיר הח"ר יהודה חיוג הח' ר' יונה צן גאנח רצינו שמואל הנגיד החכם ר' אברהם ו' עזרא וס' צן גוריון : עוד חצר ציאור על הפטרות כל השנה ונימוקים על החומש שקרא כתב אלויאן , וחצור אחר כולל ציאור מילות חמורות שבתלמוד צלשון ערצי קראו מורס"יד או מנהיג עוד כתב דקדוקי התורה והסוד : עוד קילר ס' יד החזקה להר"מ צס ז"ל וכתב צתחלת וצסוף החצור הזה שחצרו צס' ד' אלפים שצע מאות וחמישים ליצירה . אמנם לפי דעת ד"י רו"סי נפל טעות צציון השנה הזאת כי אז ר' תנחום היה יותר קדמון מהרמ"צס ז"ל וזה א"א מאחר שקילר ספרו : אכן כל חכם שראה חצורי הרצ ז"ל יעידון יגידון כי רצנא תנחום איהו גצרא דכל רז לא אנס ליה וחכמת אלהין אשתכחת ציה . מחולקיה תהא חולקנא ומגורליה תהא גורלנא צעלמא דאתכסיא עם דקייא ומסידיא דיתצין צמתיצתא דרקיעא אכ"יר .

מחנה עם המעלה ח"ן

מחנה עם המעלה ח"ן

אות ח"ן תיו

א' : תוספות . כלל זה מסור זידינו שכל דברי תוספות שאינם נזכרים
צפסקי תוספות . לא קיימא לן הכי : ס' זינת אדם שער או"ה
סי' מ"ג דף כ"ד ע"ג :

עד כאן הגיעו דברי פי חכם ח"ן צס' זכר לדיקים לצרכה מערכת תי"ו וזי"עא :

תלפיות ת"ל פי"ת ת"ל שכל פיות פונים זו ככה יאמרו המושלי' על כל
הדברים צתשלומס יאמרו תהלה לאל ית' . כך אנחנו חייבים להודות
ולהלל ולשבח ולפאר לה' ית' ויתעלה שעזרנו להגיע לתשלוס המלאכה
הזאת צמהדורא הראשונה ותפלתנו תכון לפניו שיעזרנו על דבר בצוד
שמו לחזור על למודנו צקונטרים זה ולחצר זו מהדורא שניה ולצא עד
תכליתה ויקיים צנו מקרא שכתוב כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה
ילפון לישרים תושיה מג"ץ להולכי תוס וזכות הרצנים והחכמים שהזכרנו
יגן צעדינו ונזכה לראות צשמחת ירושלים

חכי"ר

צצ"א

הצעיר הנאנה בן המחבר

אל הקורא הנעים בדמע מדבר

בדור הזה דור החשבון רוב אנשי העולם נערים וזקנים מביאים עולותיהם וחבניהם על מזבח הזהב, ודורשי התושיה מעטו ואוהבי האמה העבריה כסו פניהם כי המון החכמים בעיניהם ורודפים אחר הכבוד ולא אחרי החכמה, אחר העושר ולא אחרי האמת : אמנם בחסדי ה' כי רבו גם בזמננו זה יש קצת אנשי אמת שונאי בצע, אשר ברכיהם לאלילי הכסף והזהב לא כדעו, רק חפצם בתורת ה' וכל מעשיהם באמונה ולשם שמים, שוחרים תושיה חופשים אמת לא לעשות להם שם גדול כי אם צדקה וחסד לזרוע בארץ :

במספר הזה היה אדוני אבי זצ"ל מחבר ספר זה : עודנו נער והוא משרעשע בתורת ה' וספרי ה"ל, ומהם למד את המדות הטובות אשר היו אח"כ אזור מתניו וכבר בהיותו בן שש עשרה שנה חבר ספרו תוכו רצוף אהבה אשר בו יבואו דרכי המוסר אשר ילך בהם האדם וחי בהם חיי עולם : אח"כ לא סר לבו ממכתבי קדש אך הגה בהם יומם ולילה עם מר זקני כמודה"ר בן ציון גירונדי זצ"ל ועם חכמי ורבני ק"ק פאדובה יע"א הנזכרים לשם ולתהלה בספרו זה, וכימים ההם חבר ספר יד מרדכי על עניני מוסר : בשנת תק"פ פט בחרו בו אנשי קהלתו ושימדהו עליהם שני בקדש, ובשנת תק"צא אחר פטירתו כמודה"ר אלישמע מאיר פאדובני מ"ץ בעיר הזאת שמוהו לראש ולקצין על התורה ועל העבודה : ויעבוד את ה' ואת בני קהלו אחת ועשרים שנה באמונה וכלבב שלם

כאשר יעידון יגידון כל אשר תכירוהו : ביום היה משלש שעות.
 בעבודת צבור ובלימוד התלמידים, בצדקה ובגמילות חסדים
 ובלילה העביר שנה מעיניו ורצנומה מעפעפיו כדי להתעסק
 בתורה בתורה ובתושיה, להוציא טרף משני הזמן ולגלות פליאות
 כאשר עיניך תחזינה בספר התולדות הזה, היצא עתה לאור
 לאור להקים שם המת על מלאכתו ולתת נחת רוח לנשמריו
 כאשר צוה לפני מותו, אשר אסף וקבץ בניגעת שנים רבות
 להוציא מחשבה לאורה שמורת רבנים נעלמו מעיני כל חי
 להגיד צדקת ישרים ולתתם בפי כל לטובה ולברכה : אפס
 כי ה' לקח איתו בלא ערצו בן נ"ב שנה כשמואל הרמתי
 (אור י"ג טבת התר"כ) ולא יכול לשלוח שנית ידו על
 ספרו ללכנו ולצרפו בכור שכלו ואתה קורא נעים זכור אל
 תשכח כי עקר כוונת אדוני אבי ז"ל במלאכתו זאת לא היה
 אלא לנטוע בלב קוראיו אמונה ויראת ה', ולתת יקר וגדולה
 לצדיקים ולחסידים אשר בארץ החיים המה :

עוד דבר לי אליך על מדותיו של א"א ז"ל המחבר : הוא היה אב
 לאבינונים מליץ בעדס הצל העשירים עניו כהלל רבים השיב
 מעון וכאהרן זרע אהבה אחוה שלום ורעות בין המשפחות, בקי
 היה מאד בש"ות ובפוסקים, וגם רבני דורו שאלו אורצו בענין
 דינא זהלכה ותשובותיו אשר השיב לכלם ברוחב חכמתו הלא
 הן כתובות בש"ות שלו הנקראות קבוצת כסף אשר נשארו
 בכתובים עם כמה חבורים אחרים מעשה הצבעותיו המורים
 גודל בקיאותו ותכונתו : כי על כל אלה נפש בני קהלתו
 די"ו נקשרה בנפשו ויאהבוהו בחייו ובמורתו לא נפרדו ועשו
 חסד ואמת עם המת ועם החיים, וכבן על אב בכוחו, ככרודהו,
 הספידוהו ; תהי משכורת שלמה מאת ה' אלהי
 ישראל .

ואתה אבי מחמד נפשי ועטרת ראשי, אתה הלכת לאור באור שרי
 ואותנו עזרת ביגון ואנחה, השקיפה נא ממכון שבתך מן
 השמים על אשתך אשר אהבת ועל בניך אשר חשקת בס שא

נא תפלה בעדס אל ה' וירחמס אל תשאל לבניך יקר ותפארת
 דרוש בעדס חן וחסד בעיני אלהים ואדם עד אשר כל רואיהם
 יאמרו עליהם כי הם זרע ברוך ה' :

ולי בנך בכורך אשר יומס ולילה שקדת ללמדני תורה, וקוית לסמוך את
 ירך עלי, דרוש נא חכמה ועצה להאיר עיני בתורה וברזושיה
 ולהדריך רגלי בדרכיך הישרים, ונשמתך הטהורה תעלו בראותה
 אותי דורך במעגלותיך ושומר את מצותיך כל הימים :

פאדוכה ר"מ אדר התר"נ

אפרים רפאל גירונדי הלומד

בצית מדרש הרצנים

0022467530

893.19

Q 319

10781013

GATE 13

COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE

CU10400290